



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»

Ακαδημαϊκό έτος 2021-2022

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του Δημητρίου Βέργα (Α.Μ.: ΜΔΙ2005)

Η ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ  
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Επιβλέπουσα:

Λίλιαν Μήτρου

Πειραιάς, Μάιος 2022

## Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
1) Η ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΩΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	16
α. Από το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης στη βιντεοεπιτήρηση.	16
β. Ο όρος βιντεοεπιτήρηση στην ευρωπαϊκή πρακτική.	20
γ. Η επεξεργασία δεδομένων μέσα από τη λειτουργία ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης.	21
2) Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.	25
α. Οι εξουσιοδοτήσεις του Ν.2472/1997.	26
β. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Αρχής.	27
γ. Ο χαρακτήρας των Οδηγιών της Αρχής Προστασίας Δεδομένων.	31
3. Η ΟΔΗΓΙΑ 1122/2000	37
α. Οι διατάξεις και ο σκοπός της Οδηγίας.	37
β. Οι τροποποιήσεις των αρχικών διατάξεων.	40
4. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΣΤΑ ΕΝΤΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1122/2000.	42
5. Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1122/2000	45
α. Η ανάγκη για κανονιστική ρύθμιση ζητημάτων όπου η εκπόνηση καλών πρακτικών δεν ήταν αρκετή.	46
β. Η ασαφής λειτουργία μιας Οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη.	47
6. ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ.	48
7. ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΔΗΓΙΑ.	52
8. Η ΟΔΗΓΙΑ 1/2011.	53
9. ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΓΚΠΔ.	59
α. Η Γνωμοδότηση 4/2004	60
β. Η απόφαση της Rīgas satiksme και η νομολογία του ΔΕΕ	61
γ. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 του ΕΣΠΔ.	63
i. Η ύπαρξη εννόμων συμφερόντων.	64
ii. Η αναγκαιότητα της επεξεργασίας.	65
iii. Η στάθμιση των συμφερόντων.	66
10. Η ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΗ.	67

11. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1/2011 ΜΕΣΑ ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.	70
12. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1/2011 ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΜΕ ΤΥΠΙΚΟ ΝΟΜΟ.	77
α. Η αδυναμία της Οδηγίας να ακολουθήσει και να ελέγξει την εξέλιξη της τεχνολογίας.	78
β. Η ασαφής ή ελλιπής ρύθμιση ειδικών περιπτώσεων	83
i. Τα διαμερίσματα.	83
ii. Τα Πανεπιστήμια.	85
iii. Οι dash κάμερες σε οχήματα και κράνη δικυκλιστών.	85
iv. Οι κρυφές κάμερες.	88
v. Οι ψεύτικες κάμερες (dummy cameras).	88
vi. Τα σύγχρονα συστήματα θυροτηλεοράσεων (smart doorbells).	93
vii. Τα μέσα μεταφοράς.	102
viii. Η νομική βάση για τους φορείς της κεντρικής κυβέρνησης.	106
γ. Ο περιορισμός των σκοπών.	108
i. Ο νόμιμοι σκοποί της Οδηγίας και του νόμου.	108
ii. Σκοποί πέραν της προστασίας προσώπων και αγαθών.	110
iii. Το επιτρεπτό της βιντεοεπιτήρησης για άλλον σκοπό.	116
δ. Η ανάγκη εστίασης στις περιπτώσεις όπου συχνότερα διαπιστώνονται πραγματικές πρακτικές παραβίασης	121
ε. Η αντίθεση των διατάξεων της Οδηγίας προς εκείνες του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του Ν.4624/2019	124
στ. Η ανάγκη προσαρμογής στις απαιτήσεις νομιμότητας του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του Ν.4624/2019.	133
13. Η ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.	140
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.	143
Βιβλιογραφικές παραπομπές	145
Ερμηνευτικά κείμενα ενωσιακών οργάνων και αρχών:	149
Δημοσιεύματα:	150

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εάν κάποιος ρωτήσει μια ομάδα πολιτών ποια επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του φοβάται περισσότερο, αλλά και ποια επεξεργασία επιθυμεί να ενταθεί, μεταξύ των απαντήσεων που θα συλλέξει, θα διαπιστώσει πως υπάρχει και μια κοινή: η βιντεοεπιτήρηση.

Έχουν γραφεί πολλά για τους κινδύνους από την επιτήρηση των ανθρώπων μέσα από κάμερες. Η επιτήρηση αυτή παραβιάζει την ιδιωτικότητά τους, την εικόνα τους, την ίδια την προσωπικότητά τους. Μέσα από τα ολοένα και πιο εξελιγμένα, ολοένα και περισσότερα, συστήματα βιντεοεπιτήρησης κανείς πια δεν νιώθει απομονωμένος. Έχουν γραφεί επίσης πολλά και για τους αναδυόμενους κινδύνους από τη λειτουργία των συστημάτων αυτών. Κινδύνους, οι οποίοι στην Ελλάδα μπορεί ακόμα να μοιάζουν με σενάριο επιστημονικής φαντασίας, σε άλλες χώρες του κόσμου όμως είναι ήδη πραγματικότητα: συστήματα βιντεοεπιτήρησης τα οποία μπορούν να κάνουν βιομετρική ταυτοποίηση των πολιτών, ενημερώνοντας σε πραγματικό χρόνο τον διαχειριστή τους για το ποιος βρίσκεται πού, ανά πάσα στιγμή.

Εκείνο όμως το οποίο έχει ίσως δεν έχει τύχει της κατάλληλης προσοχής είναι η ολοένα αυξανόμενη επιθυμία μιας επίσης μεγάλης ομάδας πολιτών για τον πολλαπλασιασμό των καμερών. «Τις κάμερες τις φοβούνται μόνο οι εγκληματίες», διαβάζει κανείς συχνά σε σχετικές διαδικτυακές συζητήσεις και αντιλαμβάνεται το πώς η βιντεοεπιτήρηση εργαλειοποιείται ως η λύση στο – προβαλλόμενο ως μείζον – πρόβλημα της δημόσιας ασφάλειας.

Μέσα στο περιβάλλον αυτό, η νομοθετική ρύθμιση των προϋποθέσεων εγκατάστασης μιας κάμερας μόνο ασήμαντη δεν είναι. Ασήμαντος δεν είναι ούτε ο ελεγκτικός ρόλος της εποπτικής αρχής του ΓΚΠΔ, η οποία καλείται με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια να βρίσκει την ισορροπία μεταξύ παρακολούθησης και προστασίας, παρουσίας και ιδιωτικότητας. Η εθνική έννομη τάξη όμως πάσχει και στα δύο. Η Ελλάδα δεν έχει πλήρες νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία των καμερών, όπως δεν έχει και σαφή ρυθμιστικό έλεγχο από την αρμόδια εποπτική αρχή. Έχει όμως ολοένα και περισσότερες κάμερες. Σκοπός της παρούσης είναι να παρουσιάσει το νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που λειτούργησε στην Ελλάδα μέχρι τον ΓΚΠΔ. Κυρίως όμως – και βάσει της παρουσίασης

αυτής – να επισημάνει τους λόγους για τους οποίους η αλλαγή του πλαισίου αυτού είναι αναγκαία.

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

---

Το γεγονός που σημάδεψε την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας είναι, χωρίς αμφιβολία, το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2011 στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η επίθεση αυτή θα ανατρέψει όλα όσα ο δυτικός κόσμος θεωρούσε δεδομένα μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ και θα διαμορφώσει μια νέα ατζέντα, που στο πέρασμά της θα σαρώσει τα πάντα. Η ασφάλεια θα γίνει η λέξη που θα κυριαρχήσει στον δημόσιο διάλογο, τα μέσα ενημέρωσης, την έννομη τάξη.

Δυόμισα χρόνια μετά τους Δίδυμους Πύργους, η Ευρώπη θα συγκλονιστεί από μια πολλαπλή βομβιστική επίθεση στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Μαδρίτης, για να ακολουθήσει ένα νέο πολύνεκρο πλήγμα στο Λονδίνο. Το ευρωπαϊκό κράτος δικαίου θα κληθεί με τρόπο μάλλον βίαιο να αναθεωρήσει τις σταθμίσεις του σε θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, που προ πολλού είχε αναγνωρίσει στους πολίτες του. Η προσωπικότητα, η ιδιωτική ζωή, το συνέρχεσθαι και η απόρρητη επικοινωνία δεν αποτελούν πλέον κανόνες απαραβίαστους. Ή, για να είναι κανείς ακριβέστερος, δεν αποτελούν προστατευόμενα δικαιώματα που κάμπτονται μόνο υπό συγκεκριμένες, ρητά προσδιοριζόμενες προϋποθέσεις. Οι μηχανισμοί ασφάλειας των κρατών οφείλουν να διαφυλάξουν το υπέρτατο αγαθό των πολιτών τους, την ίδια τη ζωή, όπως αυτή θα συνδεθεί άρρηκτα με την ασφάλειά τους. Στο πλαίσιο αυτό, δικαιώματα όπως τα προαναφερθέντα θα τεθούν με συνοπτικές διαδικασίες σε ένα σταθμιστικό περιθώριο, όντας δευτερεύοντα, αν όχι ανεπίκαιρα. Το δικαίωμα στην ασφάλεια εύκολα θα μετατραπεί ερμηνευτικά σε υπερδικαίωμα που θα τείνει, σταθμιζόμενο με τις υπόλοιπες ελευθερίες, να τις παραμερίσει<sup>1</sup>. Σύμφωνα με το αφήγημα που θα κυριαρχήσει εμφατικά, το κράτος δικαιούται, αλλά και οφείλει, να γνωρίζει ποιος βρίσκεται και πού, ανά πάσα στιγμή. Ποιος ταξιδεύει και πού πηγαίνει, πού βρισκόταν προηγουμένως, με ποιους συνομίλησε

---

<sup>1</sup> **Ι. Καμτσιδου**, Το θεμελιώδες δικαίωμα των προσώπων στην ασφάλεια. Έννοια περιττή ή επικίνδυνη;, [ΔτΑ 32/2006], με αναφορές σε . Χ. Ανθόπουλο, Κράτος πρόληψης και δικαίωμα στην ασφάλεια.

και τι συζήτησε. Η τεχνολογία παρέχει όλα τα αναγκαία μέσα για την εκπλήρωση των σκοπών αυτών, ένα από τα σημαντικότερα δε εξ αυτών είναι οι κάμερες στον δημόσιο χώρο.

Το κύμα αυτό του πρωτοφανούς δικαιωματικού αναθεωρητισμού δεν θα αργήσει να φτάσει και στην Ελλάδα, η οποία έχει παρελθόν τρομοκρατικών χτυπημάτων, σε εντελώς διαφορετική όμως κλίμακα και με απολύτως διακριτό ιδεολογικό υπόβαθρο. Υπό τις περιστάσεις αυτές και με δεδομένο το ότι η χώρα ετοιμάζεται να διοργανώσει τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες της νέας αυτής εποχής, το ελληνικό κράτος θα διεκδικήσει με τρόπο επιτακτικό το δικαίωμά του στην επόπτευση του δημόσιου χώρου. Η προσπάθειά του αυτή, όπως θα περιγραφεί αναλυτικότερα στη συνέχεια της παρούσης, θα διαρκέσει αρκετά χρόνια και θα οδηγήσει στα όρια της συνταγματικής εκτροπής. Μέσα από μια σύγκρουση κεντρικής διοίκησης και ανεξάρτητης αρχής, στην οποία θα εμπλακούν η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου και το Συμβούλιο της Επικρατείας και θα παρέμβει το σύνολο του νομικού κόσμου της χώρας<sup>2</sup>, η προσπάθεια αυτή θα λήξει

---

<sup>2</sup> Αξίζει να γίνει μια παράθεση σημαντικών δημοσιευμάτων και άρθρων της εποχής, ώστε να καταδειχθούν η πρωτοφανής κλίμακα και ένταση της παρέμβασης αυτής:

*Αλιβιζάτος Ν.*, Η αθέατη πλευρά της τροπολογίας για τις κάμερες, *Τα Νέα*, 15-12-2007, *Ανθόπουλος Χ.*, Προσωπικά δεδομένα και δημοκρατία, *Έθνος*, 19-12-2007, *ο ίδιος*, Κράτος πρόληψης και δικαίωμα στην ασφάλεια, σε *Ασφάλεια και Δικαιώματα στην Κοινωνία της Διακινδύνευσης*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, *ο ίδιος*, Το δικαίωμα στη δημόσια ανωνυμία: Προστασία προσωπικών δεδομένων, ελευθερία του συνέρχεσθαι και ηλεκτρονικός έλεγχος των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων, [ΕφημΔΔ 6/2007: 719-728], *Αργυρόπουλος Χ.*, Από τη «σιγουρότητα» στην ασφάλεια ή από τη νομιμότητα στη σκοπιμότητα, σε *Τιμητικός Τόμος για Ι. Μανωλεδάκη Ι*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2005, *Βενιζέλος Ε.*, Η σχέση δημοκρατίας, κράτους δικαίου και ασφάλειας ως πρόβλημα κυριαρχίας και άρα πολιτικής-Το παράδειγμα της Ολυμπιακής Ασφάλειας, σε *Ασφάλεια και Δικαιώματα στην κοινωνία της διακινδύνευσης*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, *Γέροντας Α.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων-δημόσια ασφάλεια ή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παράλληλα μια συμβολή στη μελέτη του J.Pohl «Συλλογή πληροφοριών από τους συμπολίτες», [ΕφαρμΔΔ Κ/2007 (Επετειακό): 31-68], *Καμτσίδου Ι.*, Το θεμελιώδες δικαίωμα των προσώπων στην ασφάλεια. Έννοια περιττή ή επικίνδυνη;, [ΔτΑ 32/2006], *η ίδια*, Η συνταγματική προστασία της ιδιωτικότητας στον δημόσιο χώρο, σε *Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Παραβίαση της Ιδιωτικότητας- Οι κάμερες*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009, *Καρκούλας Π.*, Κάμερες: Η οριοθέτηση της λειτουργίας τους από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και από τα Ελληνικά Δικαστήρια, [ΕφαρμΔΔ Κ'/2007 Τεύχος ΙΙ: 588], *Κατρούγκαλος Γ.*, Ελευθερία και Ασφάλεια στην κοινωνία της διακινδύνευσης - Το παράδειγμα των παρακολούθησεων, [ΝοΒ 2006: 360], *ο ίδιος*, Οι κάμερες παρακολούθησης, το λυκόφως των ανεξάρτητων αρχών και η δοκιμασία του κράτους δικαίου, [ΕφημΔΔ, 6/2007: 752-762], *Κοκκινάκης Κ.*, Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης, [ΠοινΔικ 6/2004:696], *Κουράκης Ν.*, Ασφάλεια και Ελευθερία. Τα μεταξύ τους στατικά και δυναμικά όρια, [ΝοΒ 2006: 54], *Μαντακιοζίδης Σ.*, Η νέα ρύθμιση του ν.3625/2007. Ερμηνεία και εφαρμογή από την σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, σε *Η ηλεκτρονική παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους*,

με μια μάλλον πύρρειο νίκη του κράτους, η οποία θα έχει τα χαρακτηριστικά ενός πολιτικού και θεσμικού αδιεξόδου.

Ένας από τους βασικούς λόγους για τον οποίο η σύγκρουση θα καταλήξει στο αδιέξοδο αυτό είναι ο λανθασμένος – και μάλλον βεβιασμένος – επικοινωνιακός χειρισμός της υπόθεσης αυτής. Το κράτος επιχειρεί να αξιοποιήσει όλα τα θεσμικά και νομικά όπλα του για να κερδίσει μια μάχη που όμως έχει χαθεί στην επικοινωνία. Έχει αποπειραθεί να κάμψει τις βάσιμες θεωρητικές αντιρρήσεις του νομικού κόσμου και τα πρακτικά εμπόδια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων, αλλά δεν έχει προσπαθήσει να πείσει την κοινή γνώμη για τη σημασία και την ανάγκη ολοκλήρωσης του εγχειρήματός του. Δεν έχει καν προσπαθήσει να εξηγήσει στους πολίτες γιατί μια κάμερα είναι το σημαντικότερο εργαλείο για την πρόληψη και το βασικότερο όπλο για την καταστολή. Για ποιο λόγο η επιτήρηση των πολιτών είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τη

---

Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, *Μαντζούφας Π.*, Το κράτος ως εγγυητής της ασφάλειας και το δικαίωμα στην ασφάλεια, σε Τιμητικός Τόμος για Ι. Μανωλεδάκη ΙΙΙ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2007, *ο ίδιος*, Προστασία Προσωπικών δεδομένων και δημόσια ασφάλεια. Οι σταθμίσεις της ΑΠΔΠΧ στις αποφάσεις για την χρήση καμερών κλειστού κυκλώματος σε υπαίθριους χώρους, σε Η ηλεκτρονική παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα 2008, *Μανωλεδάκης Ι.*, Κοινωνία της διακινδύνευσης: Μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας, σε Ασφάλεια και δικαιώματα στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, *ο ίδιος*, Ασφάλεια κράτους ή ελευθερία, σε Τιμητικός Τόμος για Ι. Μανωλεδάκη Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2005, *Ματθίας Σ.*, Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και οι «κάμερες», [Βήμα Ιδεών 10, 2/2008], *Μήτρου Α.*, Προστασία προσωπικών δεδομένων και ασφάλεια, [Τιμητικός τόμος για τα 125 έτη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σελ. 729-758], *η ίδια*, Η ρύθμιση του ν. 3625/07 – Εκτός ελέγχου της ανεξάρτητης αρχής η παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους, σε Η ηλεκτρονική παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, *Μίτλεττον Φ.*, Δημόσια ασφάλεια και προστασία προσωπικών δεδομένων, [ΕφαρμΔΔ. 1/2005], *Νικολοπούλου Α.*, Βιντεοεπιτήρηση και θεμελιώδη δικαιώματα: Με αφορμή την ετήσια έκθεση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για το 2006, [ΤοΣ 2008: 579], *Παπαϊωάννου Ζ.*, Η ηλεκτρονική επιτήρηση των δημοσίων συναθροίσεων και συγκεντρώσεων από τις αστυνομικές αρχές, [ΕφημΔΔ 6/2007: 729-751], *Παρασκευόπουλος Ν.*, Τα στεγανά της πανεποπτικής παρακολούθησης, *Ελευθεροτυπία*, 24-8-2005, *ο ίδιος*, Κάμερες: ύποπτος ο μέσος πολίτης, *Ελευθεροτυπία*, 2-9-2009, *Σταθάκης Α.*, Η στάθμιση του αγαθού της ασφάλειας και του δικαιώματος για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής στη νομολογία του ΕΔΔΑ, σε Η ηλεκτρονική παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, *Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε.*, Προσωπικά δεδομένα και διαδηλώσεις-Παρατηρήσεις επί της ΓνωμΕισΑΠ 14/2007, [ΠοινΔικ 11/2007: 1280-1284], *η ίδια*, Η νομοθετική πρωτοβουλία για τις κάμερες, [Συνήγορος 64/2007], *Σωτηρόπουλος Β.*, Σχόλιο επί της ΑΠΔΠΧ 58/2005, [Digesta 2006: 102], *Τζέμος Β.*, Οι κάμερες στους δρόμους υπό το φως της απόφασης 58/2005 της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, [ΔΤΑ 39/2008], *Χρυσόγονος Κ.*, Το θεμελιώδες δικαίωμα στην ασφάλεια, σε Ασφάλεια και δικαιώματα στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005.

διαφύλαξη της ασφάλειάς τους και για την εξιχνίαση του εγκλήματος. Το λάθος αυτό δεν θα επαναληφθεί.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 2000, μετά από τις θεσμικές εντάσεις που προηγήθηκαν, το κράτος θα εγκαταλείψει την προσπάθεια εγκαθίδρυσης ενός καθεστώτος γενικευμένης προληπτικής επιτήρησης του δημόσιου χώρου. Δευτερεύοντα ρόλο σε αυτό θα επιτελέσει και η σταδιακή υποχώρηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο της κυριαρχίας της ασφάλειας, καθώς η ενωσιακή έννομη τάξη θα αρχίσει και πάλι να διαχειρίζεται την κατάσταση με την απαραίτητη νηφαλιότητα και ισορροπία, που απαιτείται για τη στάθμιση δικαιωμάτων και ελευθεριών. Το 2011, με την ψήφιση του νόμου 3917 για τη διατήρηση δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, ο νομοθέτης θα προσθέσει και μια διάταξη για τη βιντεοεπιτήρηση στον δημόσιο χώρο, η οποία θα μείνει πρακτικά ανενεργός μέχρι το ΠΔ 75/2020.<sup>3</sup>

Με την υποχώρηση αυτή του κράτους θα καταλαγιάσει και η ένταση του δημοσίου διαλόγου σε σχέση με τους κινδύνους για τα δικαιώματα των πολιτών από μια αδικαιολόγητη μαζική παρακολούθησή τους. Αντίστοιχα, θα υποχωρήσει και ο νομικός προβληματισμός που με τρόπο εμφατικό υπερασπίστηκε τα δικαιώματα αυτά. Το κράτος δεν φαίνεται να επιζητά πλέον τη γενικευμένη εγκατάσταση κάμερών σε δημόσιους χώρους, οπότε ο κίνδυνος έχει εκλείψει. Κάμερες βέβαια μπορούν να εγκαθιστούν και οι ιδιώτες, αυτές όμως δεν αποτελούν κίνδυνο, θα σκεφθούν ενδεχομένως οι περισσότεροι. Ο ιδιώτης δεν μπορεί να βάλει κάμερα που να καταγράφει τον δημόσιο χώρο, αφού αυτό αφενός δεν επιτρέπεται κατά τη ρητή διατύπωση του άρθρου 14 παρ.2 Ν.3971/2011, αφετέρου δεν τον ενδιαφέρει παρά μόνο η προστασία της ιδιοκτησίας του. Άλλωστε, πόσες κάμερες μπορούν να εγκαταστήσουν οι ιδιώτες, λαμβανομένου υπόψιν του κόστους για την εγκατάστασή τους, και πόσο ακριβείς και εξελιγμένες θα είναι αυτές οι συσκευές σε σχέση με τον πανίσχυρο «πανόπτη» του κρατικού C4I; Είναι μάλλον σαφές πως ο κίνδυνος για τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα έχει παρέλθει.<sup>4</sup>

---

<sup>3</sup> ΠΔ 75/2020 [ΦΕΚ τ.Α' 173/10-9-2020]: Χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους.

<sup>4</sup> Σύμφωνα με τον **Α. Γέροντα**, ήδη το 2007 υπήρχαν περισσότερες από 10.000 κάμερες. [Γέροντας Α., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων-δημόσια ασφάλεια ή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παράλληλα μια συμβολή στη μελέτη του J.Pohl «Συλλογή πληροφοριών από τους συμπολίτες», ΕφαρμΔΔ Κ/2007 (Επετειακό), σελ. 35]



Στο ίδιο πνεύμα «χαλάρωσης» φαίνεται να ενδίδει και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων. Οι «καταστάσ[εις] που ενδέχεται να συνιστούν ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή της προσωπικότητας και να συρρικνώνουν αδικαιολόγητα τα δικαιώματα των πολιτών» προέκυπταν από τη λειτουργία του C4I σε «σε δρόμους περιορισμένης κυκλοφορίας, πλατείες, πάρκα, πεζόδρομους, και χώρους συνάθροισης πολιτών (π.χ. εισόδους θεάτρων)», αλλά όχι στη βιντεοεπιτήρηση από ιδιώτες. Προφανώς διότι, κατά την Αρχή, ένας ιδιώτης αποκλείεται να τοποθετήσει κάμερες στα σημεία αυτά. Άλλωστε, η εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης από ιδιώτη ρυθμίζεται εκτενώς από τις διατάξεις των δύο Οδηγιών της Αρχής (Οδηγίες 1122/2000 και 1/2011), όπου και περιορίζονται οι σκοποί της επεξεργασίας, ενώ τίθενται σαφείς απαγορεύσεις κατ'εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.<sup>5</sup>

Δύσκολα θα μπορούσαν να υπάρξουν εκτιμήσεις πιο άστοχες από αυτές. Οι κάμερες σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα κατέστησαν εξαιρετικά προσιτές ως προς το κόστος αγοράς και εγκατάστασης, ενώ η τεχνολογική τους εξέλιξη υπήρξε εξίσου εντυπωσιακή. Η εποπτική χαλαρότητα της Αρχής έδωσε την αίσθηση πως η λειτουργία τους ήταν καταρχήν νόμιμη, εκτός εάν αυτή υπερέβαινε κάποια απολύτως ακραία όρια.<sup>6</sup> Ακόμη και στην περίπτωση αυτή όμως, η Αρχή συνήθως προέβαινε σε συστάσεις διόρθωσης και αποκατάστασης της νομιμότητας. Η Αρχή δεν θορυβήθηκε από τις δεκάδες καταγγελίες, που αποκάλυπταν κάμερες χωρίς γνωστοποίηση, ή από τους ελέγχους της που έδειχναν κάμερες διαφορετικές και περισσότερες από εκείνες που είχαν δηλωθεί. Δεν προβληματίστηκε από το γεγονός πως τα φυσικά και νομικά πρόσωπα του άρθρου 14 παρ.5 Ν.3971/2011<sup>7</sup> μπορούν να κατέχουν ή να διαχειρίζονται και κοινόχρηστους, δημοσίως προσβάσιμους χώρους ή χώρους με αυξημένη παρουσία πολιτών, οδικά δίκτυα,

---

<sup>5</sup> Όπως παρατηρεί η **Α. Νικολοπούλου**, το έτος 2006 η Αρχή θα πραγματοποιήσει μόλις 14 ελέγχους κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης σε ολόκληρη την επικράτεια, εκ των οποίων μάλιστα μόνο στους δύο θα διαπιστωθεί νόμιμη εγκατάσταση. [Α. Νικολοπούλου, Βιντεοεπιτήρηση και θεμελιώδη δικαιώματα: Με αφορμή την ετήσια έκθεση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για το 2006, ΤοΣ 2008: 579]

<sup>6</sup> Η πρόβλεψη του άρθρου 1 παρ.1 της Οδηγίας 1122/2000 πως η εγκατάσταση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης καταρχήν «δεν επιτρέπεται, διότι προσβάλλει την προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή του ατόμου» αποδείχθηκε πολύ φιλόδοξη για να εφαρμοστεί στην πράξη. Στην πράξη, ήδη από τα πρώτα χρόνια της Οδηγίας, ο κανόνας ήταν το επιτρεπτό και η απαγόρευση η εξαίρεση.

<sup>7</sup> Δημόσιες αρχές, Ο.Τ.Α., φυσικά ή νομικά πρόσωπα

νοσοκομεία και ιδρύματα. Δεν κινητοποιήθηκε όταν διαπίστωνε, ολοένα και συχνότερα, πως οι κάμερες βλέπουν και εκτός του αναγκαίου χώρου και δεν ενημέρωσε όταν διαπίστωνε τη διαρροή του υλικού από τις κάμερες αυτές στα μέσα ενημέρωσης και τα social media. Η Αρχή φάνηκε να ξεχνά πως η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν αφορά δικαιώματα και αξιώσεις σεβασμού έναντι της κρατικής εξουσίας, αλλά και (ίσως πολύ περισσότερο) έναντι των ιδιωτών.<sup>8</sup>

Στην πραγματικότητα όμως, ο κίνδυνος από την αρρύθμιστη εγκατάσταση των ιδιωτικών καμερών<sup>9</sup> ήταν όχι μόνο υπαρκτός, αλλά και ίσης βαρύτητας με εκείνον των δημοσίων μέσων επιτήρησης. Τούτο διότι, πολύ σύντομα οι ιδιώτες άρχισαν να εγκαθιστούν κάμερες παντού, εντός των καταστημάτων τους και εκτός αυτών. Κάμερες σε χώρους εστίασης, σε καταστήματα ένδυσης, σε πολυκατοικίες, σε ιατρεία και σε δημόσια κτίρια. Κάμερες που μπορούσαν να παρακολουθήσουν ολόκληρη τη διαδρομή ενός ανθρώπου, από το σπίτι μέχρι την εργασία του, σε χώρους εσωτερικούς και εξωτερικούς. Διότι αυτό που στην ουσία υποκατέστησε τα λιγοστά υπερσύγχρονα συστήματα επόπτευσης του C4I ήταν ένα τείχος από αυτόνομες, ιδιωτικά ελεγχόμενες κάμερες, οι οποίες, αυξανόμενες διαρκώς σε αριθμό, κάλυπταν ολοένα και μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου, κοινόχρηστου και δημοσίως προσβάσιμου χώρου. Ακόμη καλύτερα δε, κάλυπταν και τους εσωτερικούς χώρους, που το κράτος ουδέποτε μπόρεσε να κατοπτεύσει, διαμορφώνοντας έτσι ένα υψηλής ακρίβειας νευρωνικό δίκτυο παρακολούθησης και καταγραφής.<sup>10</sup>

Η δημιουργία του δικτύου αυτού διαμόρφωνε μια νέα ευκαιρία για το κράτος. Απέναντι στις 293 κάμερες του C4I, για τις οποίες δαπάνησε χρόνο και πολιτικό κεφάλαιο, βρέθηκε

---

<sup>8</sup> **Λ.Μήτρου**, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, σε Η "Ανεξαρτησία" των ανεξάρτητων αρχών. Προβληματισμοί και ελπίδες ενός νέου θεσμού. Πρακτικά ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ.53.

<sup>9</sup> Για λόγους διευκόλυνσης, στην παρούσα χρησιμοποιείται ο όρος «ιδιωτικές κάμερες», ως διακριτή περίπτωση από εκείνη των καμερών σε δημόσιο χώρο υπό τον έλεγχο κρατικής αρχής. Στην κατηγορία των «ιδιωτικών καμερών» εντάσσονται και τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης που εγκαθίστανται από δημόσιες αρχές, ΟΤΑ και ν.π.δ.δ. και διέπονται από το άρθρο 14 παρ.5 Ν.3971/2011 και τις Οδηγίες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων, ειδικά της Οδηγίας 1/2011.

<sup>10</sup> Στη Γνώμη 4/2004 η ΟΕ29 κάνει λόγο για το δικαίωμα του ατόμου να κυκλοφορεί ελεύθερα χωρίς να υποβάλλεται σε υπερβολικούς ψυχολογικούς όρους όσον αφορά τις κινήσεις και τη συμπεριφορά του και χωρίς να παρακολουθείτε λεπτομερών με συστήματα βιντεοεπιτήρησης «από διαφορετικούς οργανισμούς σε πολλούς δημόσιους χώρους ή χώρους που είναι προσβάσιμοι από το κοινό».

να έχει στη διάθεσή του έναν απροσδιόριστο αριθμό ιδιωτικών καμερών, οι οποίες μπορούσαν εύκολα να εκπληρώσουν (ή να συμπληρώσουν) την πρωταρχική αποστολή του συστήματος εκείνου.<sup>11</sup> Αυτό που απαιτείτο ήταν η αποδοχή του δικτύου αυτού από τα ίδια τα θύματά του, τους πολίτες που κατέγραφε. Στο πλαίσιο αυτό, άρχισαν να πολλαπλασιάζονται οι ειδήσεις για την «ασυνήθιστη» εγκληματικότητα που «μαστιρίζει» την ελληνική κοινωνία, με παράλληλη αναφορά και ειδική έμφαση στον παράγοντα που συνετέλεσε στην πρόληψη του αδικήματος, τον εντοπισμό του υπόπτου (ή και του θύματος, κατά περίπτωση) και εν τέλει στην απονομή δικαιοσύνης. Ο παράγοντας αυτός ήταν οι κάμερες. Οι οποίες πλέον θα αποκαλούνταν με έμφαση «κάμερες ασφαλείας», έτσι ώστε να μην καταλείπεται οποιαδήποτε αμφιβολία ως προς την αποστολή τους.

Οι κάμερες θα αποκάλυπταν πού βρισκόταν το κορίτσι που αγνοείτο και ποια ήταν τα χαρακτηριστικά του δράστη ληστείας σε κατάσταση, όπως επίσης οι κάμερες θα πρόδιναν τις κινήσεις και την πορεία της γυναίκας που αναζητείτο. Το υλικό αυτό δεν θα αξιοποιείτο μόνο στα στενά πλαίσια της αστυνομικής και δικαστικής έρευνας, αλλά θα διέρρηε και στα τηλεοπτικά δίκτυα, τις ενημερωτικές ιστοσελίδες και από εκεί θα αναπαραγόταν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο πολίτης έπρεπε να καταστεί συμμετέχων σε αυτό το παιχνίδι προστασίας/αποκατάστασης της νομιμότητας, έπρεπε να ζήσει την αγωνία της αναζήτησης και να βιώσει την κάθαρση της διαλεύκανσης.<sup>12</sup> Κυρίως, έπρεπε να μάθει σε ποιον το οφείλει αυτό.<sup>13</sup>

---

<sup>11</sup> Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση της Φινλανδίας, όπου το κράτος έχει δημιουργήσει ένα αμερικανικής εμπνεύσεως εθνικό αρχείο καταχώρισης ιδιωτικών καμερών, μη δημόσια προσβάσιμο, στο οποίο οι ιδιοκτήτες μπορούν να δηλώσουν την τοποθεσία τους και τον ακριβή χώρο που αυτές καλύπτουν, ώστε να συνδράμουν στο έργο των δικαστικών αρχών. Όπως επεξηγείται «*The system makes it easier for the police to take advantage of existing surveillance cameras. The mapping system and the contact information held in the database make it faster for the police to gain access to images needed for criminal investigation purposes. The police's goal is to include the majority of the country's surveillance cameras in the mapping system.*» [Nationwide police surveillance camera mapping system, διαθέσιμο σε <https://poliisi.fi/en/camera-surveillance-system>]. Βλ. και Police to Speed Up Criminal Investigations With the Help of Surveillance Camera Maps, 1-11-2019, διαθέσιμο σε <https://finlandtoday.fi/police-to-speed-up-criminal-investigations-with-the-help-of-surveillance-camera-maps/>

<sup>12</sup> «Η βιντεοεπιτήρηση έχει και μία ψυχολογική πτυχή. Καλώς ή κακώς, η κοινή γνώμη θεωρεί ενίοτε τη βιντεοεπιτήρηση ως ένα "ανεκτίμητο εργαλείο", λόγω της χρησιμότητάς της στην αποκάλυψη αδικημάτων.» [OE29, Γνώμη 4/2004, σελ.4]

<sup>13</sup> Όπως βέβαια ήταν απολύτως αναμενόμενο, ο πολίτης δεν θα περιοριζόταν στο ρόλο του, έστω και ενεργητικού, θεατή, αλλά πολύ σύντομα θα διεκδικούσε το ρόλο του διώκτη και του εισαγγελέα. Δεν άργησε η στιγμή όπου οι πολίτες άρχισαν να δημοσιοποιούν οι ίδιοι απευθείας

Το πείραμα αυτό λειτούργησε εξαιρετικά· μέσα σε λίγα μόλις χρόνια, οι πολίτες/τηλεθεατές/χρήστες εκπαιδεύτηκαν άριστα στην αναγκαιότητα των καμερών.<sup>14</sup> Το γεγονός μάλιστα πως οι κάμερες αυτές δεν ελέγχονταν από το κράτος, αλλά από ιδιώτες, ήρε και την τελευταία ενδεχόμενη αντίρρηση που θα μπορούσαν να έχουν ως προς την επιτήρησή τους.<sup>15</sup> Μια επιτήρηση είναι επικίνδυνη μόνο όταν αυτή ελέγχεται κεντρικά από το κράτος, με αυτό άλλωστε φάνηκε να συμφωνούν τόσο η Αρχή Προστασίας Δεδομένων, όσο και η επιστημονική κοινότητα, που ουδέποτε έδειξαν να προβληματίζονται από την εκθετική αύξηση των «ιδιωτικών» καμερών.

Και όμως, όχι μόνο παρέμειναν ενεργοί όλοι εκείνοι οι κίνδυνοι για τα δικαιώματα των πολιτών,<sup>16</sup> που αναλύθηκαν εκτενώς με αφορμή τη δημόσια επιτήρηση, αλλά σε αυτούς προστέθηκαν και νέοι. Οι «ακίνδυνες» ιδιωτικές κάμερες πολύ συχνά καταγράφουν δημόσιο χώρο, τούτο δεν είναι δύσκολο να το διαπιστώσει κανείς, τόσο από μια περιήγηση στην πόλη, όσο και από το υλικό βιντεοεπιτήρησης που σε καθημερινή σχεδόν βάση διαρρέει στα μέσα ενημέρωσης. Πεζοδρόμια, δρόμοι και πλατείες βρίσκονται στη στόχευση των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης που εγκαθίστανται στα εξωτερικά σημεία καταστημάτων και κατοικιών. Παράλληλα και συμπληρωματικά, ιδιωτικές κάμερες

---

υλικό από τις κάμερες των καταστημάτων, των οικιών και των πολυκατοικιών τους, ζητώντας από τους χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης να αναζητήσουν την ταυτότητα του «δράστη» και να τον εντοπίσουν, υποβοηθώντας (αν όχι υποκαθιστώντας) την αστυνομική αρχή.

<sup>14</sup> Το 2008 ο **Π. Μαντζούφας** έκανε λόγο για τον κίνδυνο από τη γενικευμένη επιτήρηση, «ως αποτέλεσμα της διάχυτης ανασφάλειας των πολιτών, που επιδιώκεται να καλυφθεί, ανάμεσα στα άλλα και με την ηλεκτρονική παρακολούθηση των δημοσίων χώρων». Οι διαπιστώσεις αυτές παραμένουν επίκαιρες και σήμερα, με μόνη διαφοροποίηση την εργαλειοποίηση της ιδιωτικής κάμερας ως μέσου κάλυψης της ανασφάλειας αυτής. [Π. Μαντζούφας, Προστασία Προσωπικών δεδομένων και δημόσια ασφάλεια, σε «Ι. Καμτσίδου (επιμ.), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008.]

<sup>15</sup> Αυτό δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο, αν και δεν πρέπει να υποτιμηθεί η διαχρονική καχυποψία των Ελλήνων πολιτών απέναντι στο κράτος. Όπως παρατηρεί ο **André Vitalis**, μια γαλλική έρευνα του 1996 έδειξε πως απέναντι στο 51% των ερωτηθέντων, που πιστεύει ότι η μετάδοση εικόνας που έχει ληφθεί σε δημόσιο χώρο, εν αγνοία του ενδιαφερόμενου, αποτελεί «σοβαρή προσβολή», μόλις το 9% θεώρησε τις κάμερες στους χώρους στάθμευσης και τα καταστήματα ως προσβολή στην ιδιωτική ζωή. [André Vitalis, Το πανταχού παρόν βλέμμα της βιντεοεπιτήρησης, 3-3-1998, διαθέσιμο σε <https://monde-diplomatique.gr/to-pantachou-paron-vlemma-tis-vinteoepitirisis/>]

<sup>16</sup> Για την ανάλυση των δικαιωμάτων που προσβάλλονται από τη βιντεοεπιτήρηση βλ. **Π. Καρκούλα**, Κάμερες: Η οριοθέτηση της λειτουργίας τους από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και από τα Ελληνικά Δικαστήρια, ΕφαρμΔΔ Κ'/2007, Τεύχος II, σελ. 581-585, όπως και **Μ. Λεβεντοπούλου**, Η βιντεοεπιτήρηση και το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2010, Κεφ. 3.

καταγράφουν χώρο δημοσίως προσβάσιμο, κοινόχρηστο ή εργασιακό, χώρο αναψυχής και διασκέδασης. Οποιαδήποτε κοινωνική, ιδιωτική ή εργασιακή δραστηριότητα ενός προσώπου μπορεί να βρεθεί στο πεδίο λήψης μιας κάμερας, όπως πολύ εύκολα θα μπορούσε και το ίδιο το πρόσωπο να παρατηρήσει. Μια κάμερα (για την ακρίβεια πολύ περισσότερες από μια) καταγράφει την είσοδο, παραμονή και συμπεριφορά του σε ένα εμπορικό κατάστημα,<sup>17</sup> την εκτέλεση των καθηκόντων του κατά τον χρόνο εργασίας, το διάλειμμα που κάνει σε εστιατόριο ή καφετέρια, ακόμη και την είσοδό του στην πολυκατοικία όπου κατοικεί. Με τον μαζικό πολλαπλασιασμό των μέσων επιτήρησης, το άτομο, συνειδητά ή ασυνείδητα, αντιλαμβάνεται πως η συμπεριφορά, οι κινήσεις, η ίδια η παρουσία του ελέγχονται. Χωρίς να γνωρίζει αν και ποιος μπορεί να τον παρακολουθεί, το άτομο καταλαβαίνει ότι η μοναδική αυτή στιγμή κατά την οποία έχει βρεθεί σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο έχει καταγραφεί και αποθηκευτεί. Είναι στη διάθεση οποιουδήποτε θέλει να την ανασύρει, ενώ μπορεί να αποκαλύψει πότε βρέθηκε εκεί, με ποιον, για πόσο χρόνο. Και πώς συμπεριφέρθηκε. Όπως παρατηρεί ο Π. Καρκούλας, «η γνώση ενός ατόμου ότι παρακολουθείται μέσω βιντεοκάμερας αντανακλάται στη συμπεριφορά του, στον τρόπο που κινείται και στις επιλογές, στις οποίες προβαίνει. Υιοθετεί ενίοτε το επονομαζόμενο κυρίαρχο πρότυπο συμπεριφοράς, δηλαδή του ιδανικού πολίτη, υπαλλήλου, καταναλωτή και ούτω καθεξής».<sup>18</sup>

Ο πελάτης θεωρείται εν δυνάμει ύποπτος, γι' αυτό και θα πρέπει να προσαρμόσει κατάλληλα τη συμπεριφορά του,<sup>19</sup> ο πεζός πρέπει να προσέχει τις κινήσεις του και να αποφύγει τις ακραίες εκδηλώσεις. Η εικονοληψία στερεί από τους πολίτες το δικαίωμα να παρουσιάζονται όπως επιθυμούν στον εξωτερικό κόσμο.<sup>20</sup> Σε διαφορετική περίπτωση,

---

<sup>17</sup> Μια ακόμη παράμετρο της βιντεοεπιτήρησης πελατών καταγράφει ο **A. Vitalis** [ό.π.]: «Η κάμερα μπορεί ακόμη να χρησιμεύσει στη διερεύνηση της συμπεριφοράς των καταναλωτών. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καλύτερη παρατήρηση της μιας ή της άλλης συμπεριφοράς του αγοραστή. Η ανάλυση των πιο ασήμαντων γεγονότων και χειρονομιών επιτρέπει να τελειοποιείται η σωστή τοποθέτηση των προϊόντων και να διαμορφώνεται η πιο αποτελεσματική «διαδρομή» του πελάτη για την αύξηση των αγορών». Επί τη ζητήματος αυτού βλ. και D. Cumming/ S. Johan, *Cameras Tracking Shoppers: The Economics of Retail Video Surveillance*, διαθέσιμο σε [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2612430](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2612430)

<sup>18</sup> **Π. Καρκούλας**, ό.π., σελ. 584

<sup>19</sup> Adding insult to injury, κατά την προσφιλή αγγλοσαξονική έκφραση, δεν είναι λίγες οι επιχειρήσεις που τοποθετούν και οθόνες προβολής των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, ώστε ο πελάτης να διαπιστώνει ιδίως όμμασι την καταγραφή του.

<sup>20</sup> **Κ. Κοκκινάκης**, Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης, ΠοινΔικ 6/2004, σελ. 701.

δεν κινδυνεύουν μόνο από τις συνέπειες του νόμου, κινδυνεύουν από τη διαπόμπευση του διαδικτύου και την εισαγγελία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Διότι, το μοναδικό πράγμα που μπορούσε ο «δημόσιος πανόπτης» να εγγυηθεί, ήτοι η διασφάλιση της εμπιστευτικότητας του υλικού, εδώ δεν έχει εφαρμογή. Η οικογένεια του νεαρού που θα ακολουθήσει μια κοπέλα μέχρι την είσοδο της πολυκατοικίας της θα δει το πρόσωπό του στο διαδίκτυο, ενώ η οικογένεια του νεαρού που θα χάσει τη ζωή του σε ατύχημα έξω από το Κοινοβούλιο θα δει ξανά και ξανά τη στιγμή του συμβάντος από την καταγραφή μιας κάμερας. Ο Ισπανός πελάτης του μπαρ στην Αλμερία θα δει τη στιγμή της πτώσης του από ένα σκαμπό να κυκλοφορεί σε δημοσίευμα διαδικτυακής τοπικής εφημερίδας, λόγω της κόντρας του με τον ιδιοκτήτη,<sup>21</sup> ενώ ο Νορβηγός ιδιοκτήτης πλυντηρίου αυτοκινήτων θα στείλει το βίντεο με τον βανδαλισμό ενός μηχανήματός του στον εργοδότη του προσώπου που εικάζει πως είναι ο δράστης, μολονότι το έχει ήδη διαβιβάσει στην αστυνομική αρχή.<sup>22</sup>

Δεν είναι μόνο ένας ο λόγος για τον οποίο μπορεί κάποιος να ριχτεί μέσα σε αυτή τη διαδικτυακή αρένα. Κάποιες φορές θα είναι η διάπραξη αδικήματος ή η υπόνοια αυτής, οπότε το υλικό της κάμερας θα διαρρεύσει στο διαδίκτυο προς τον σκοπό του εντοπισμού του δράστη<sup>23</sup> ή/και της δημόσιας διαπόμπευσής του. Το τεκμήριο της αθωότητας, τα ενδεχόμενα κίνητρα και οι ελαφρυντικές περιστάσεις πίσω από μια συμπεριφορά, η αποκλειστική αρμοδιότητα της δικωτικής αρχής να ασχοληθεί με το περιστατικό δεν έχουν καμία απολύτως σημασία. Άλλες φορές πάλι, το υλικό θα δημοσιοποιηθεί λόγω διένεξης και προσωπικών συμφερόντων ή επειδή απλά είναι αστείο. Η προσβολή των

---

<sup>21</sup> AEPD, απόφαση PS/00236/2021, διαθέσιμη σε <https://www.aepd.es/es/documento/ps-00236-2021.pdf>

<sup>22</sup> Lawspot, Πρόστιμο 3.500 ευρώ για τη διαβίβαση υλικού βιντεοεπιτήρησης σε εργοδότη υπόπτου από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων της Νορβηγίας, 27-5-2021, διαθέσιμο σε <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prostimio-3500-eyro-gia-ti-diavivasi-ylikoy-vinteoepitirisis-se-ergodoti-ypoptoy-apo-tin>

<sup>23</sup> Στην 815-816/2011 απόφαση Τρ.Εφ.Πατρών εξετάστηκε υπόθεση διαβίβασης του υλικού κάμερας σε δημοσιογράφο τοπικού τηλεοπτικού σταθμού και προβολής των χαρακτηριστικών του δράστη κλοπής στο δελτίο ειδήσεων. Το δικαστήριο αγνοώντας τον τρόπο υπαγωγής της συμπεριφοράς αυτής στις προβλέψεις του Ν.2472/1997, θεώρησε πως το πρόβλημα ήταν η μη χορήγηση άδειας της Αρχής. Ως προς τον σκοπό της διαβίβασης, ο οποίος κατά το δικαστήριο ήταν η αναγνώριση του δράστη από το τηλεοπτικό κοινό, το δικαστήριο δεν φάνηκε να προβληματίζεται, περιοριζόμενο στο να κρίνει πως κάτι τέτοιο δεν ήταν αναγκαίο, επειδή ο δράστης είχε ήδη συλληφθεί. Η απόφαση αναιρέθηκε με την ΑΠ Ποιν. 1135/2011.

δικαιωμάτων του ατόμου από την βιντεοεπιτήρηση ξαφνικά αποκτά μια νέα διάσταση, την έκθεση της εικόνας του στην κοινή γνώμη.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τη διαχρονική ρύθμιση του καθεστώτος λειτουργίας των ιδιωτικών καμερών και τον τρόπο που η λειτουργία αυτή ελέγχθηκε από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Μέσα από την ανάλυση της εξέλιξης αυτής, ειδικά όπως διαμορφώθηκε μετά την έναρξη ισχύος του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί η προβληματική προσέγγιση που υιοθετήθηκε, τόσο από τον νομοθέτη, όσο και από την Αρχή, να επισημανθούν τα προβλήματα που διαπιστώθηκαν και εν τέλει να καταδειχθεί η ανάγκη για μια εκ βάθρων αναδιαμόρφωση του πλαισίου λειτουργίας των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης. Με αυστηρούς και λεπτομερείς κανόνες που θα έχουν διαμορφωθεί από τον νομοθέτη, με την καθοδήγηση και τον έλεγχο της Αρχής. Πρωτίστως όμως, αυτό που απαιτείται είναι μια ολική επιστροφή στην αρχική προσέγγιση ως προς την ίδια τη χρησιμότητα των καμερών και τον ρόλο τους σε μια εποχή φρενήρους τεχνολογικής εξέλιξης.

Πριν από είκοσι περίπου χρόνια, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είχε αποπειραθεί, μάλλον άστοχα, να δικαιολογήσει τον δημόσιο εξευτελισμό ενός ανθρώπου στην προσπάθεια του κράτους να προβάλλει τη χρησιμότητα των καμερών: *«Από την άλλη πλευρά, το Δικαστήριο εκτιμά το ισχυρό ενδιαφέρον του Κράτους στην ανίχνευση και πρόληψη του εγκλήματος. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ένα σύστημα κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης επιτελεί σημαντικό ρόλο προς τους σκοπούς αυτούς και πως ο ρόλος αυτός καθίσταται πιο αποτελεσματικός και πιο επιτυχής μέσω της διαφήμισης ενός κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης και των πλεονεκτημάτων του.»*<sup>24</sup>

Είκοσι χρόνια μετά, ο στόχος αυτός φαίνεται πως έχει σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί. Το κράτος – με τη στήριξη των μέσων ενημέρωσης - έχει καταφέρει να «διαφημίσει τα πλεονεκτήματα» των (ιδιωτικών) καμερών στη δημόσια ζωή, πείθοντας μεγάλο ποσοστό

---

<sup>24</sup> ΕΔΔΑ Peck v. The United Kingdom, Application no. 44647/98, 28-1-2003, σκ. 79. Η κρίση αυτή επισημαίνεται από τον **Α. Σταθάκη** [Η στάθμιση του αγαθού της ασφάλειας και του δικαιώματος για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου], σε (επιμ. Ι. Καμτσίδου), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, σελ.37]

των πολιτών για την ανάγκη εκχώρησης της ιδιωτικότητας, των προσωπικών δεδομένων και της ίδιας της προσωπικότητάς τους εις το όνομα της τάξης και της ασφάλειας. Με την ολοσχερή πτώση του τείχους της επιφύλαξης των πολιτών για τη σκοπιμότητα της παρακολούθησής τους από ιδιώτες, θα έλθει η στιγμή και για την κύρια συζήτηση. Την ανάληψη της πρωτοβουλίας αυτής υπό τον έλεγχο της κρατικής αρχής, παράλληλα με τα δικά της συστήματα.

## **1) Η ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΩΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

---

### **α. Από το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης στη βιντεοεπιτήρηση.**

Εν αρχή ην το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης. Ελλείψει νομοθετικής ρύθμισης της λειτουργίας συσκευών καταγραφής δεδομένων ήχου και εικόνας, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων εξέδωσε την Οδηγία 1122/2000, με την οποία διευκρίνισε σειρά ζητημάτων σχετικών με τη λειτουργία αυτή. Όπως προέκυπτε και από τον τίτλο της Οδηγίας, οι συσκευές οι οποίες καταλαμβάνονταν από τις διατάξεις της, ήταν τα «κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης». Η Οδηγία δεν έδινε τον ορισμό του κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, από την αιτιολογική<sup>2</sup> όμως μπορούσε να συναχθεί πως ως τέτοιο νοείται μια σταθερή βιντεοκάμερα, που λειτουργεί μόνιμα, συνεχώς ή κατά τακτά χρονικά διαστήματα και έχει τη δυνατότητα να συλλέγει, να αποθηκεύει και να διαβιβάζει εικόνα προσώπου.

Ο όρος «κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης» αποτέλεσε μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη του αγγλοσαξονικής προέλευσης όρου *close circuit television (CCTV)*, ο οποίος και είχε κυριαρχήσει στον χαρακτηρισμό αυτής της κατηγορίας συσκευών, ωστόσο δεν φάνηκε αρχικά να πείθει για την εννοιολογική του ακρίβεια, με αποτέλεσμα να παραλλάσσεται ή και να αντικαθίσταται, ακόμη και από την ίδια την Αρχή. Στην Οδηγία 115/2001 για τους εργαζόμενους, η Αρχή προτίμησε να αναφερθεί στη χρήση «(κλειστών) κυκλωμάτων παρακολούθησης, ηχοσκόπησης, βιντεοσκόπησης και άλλων συναφών συστημάτων»,<sup>25</sup> γεγονός που θα μπορούσε να αποδοθεί και στην επιθυμία της να συμπεριλάβει κάθε συσκευή παρακολούθησης, που θα μπορούσε εν προκειμένω να χρησιμοποιηθεί. Στην

---

<sup>25</sup> Στην Ενότητα Ε' γινόταν λόγος και για «βιντεοπαρακολούθηση».



ΑΠΔΠΧ 84/2002 για τα ξενοδοχεία γινόταν λόγος για «κλειστό σύστημα τηλεόρασης και βιντεοπαρακολούθησης», ενώ στην ΑΠΔΠΧ 3/2005 η Αρχή αναφέρθηκε σε «κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης». Εν τέλει, ειδικά μετά τις αποφάσεις για το σύστημα παρακολούθησης των Ολυμπιακών Αγώνων C4I, ο όρος «κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης» επικράτησε στη νομολογία της Αρχής και των δικαστηρίων, ενώ καθιερώθηκε και στην πρακτική χρήση όσων αναφέρονταν σε κάμερες παρακολούθησης.

Όπως αναφέρθηκε, η Αρχή έδινε έναν έμμεσο ορισμό του «κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης», βασικά στοιχεία του οποίου ήταν δύο: αφενός η κάμερα να είναι σταθερή, αφετέρου αυτή να λειτουργεί «μόνιμα, συνεχώς ή κατά τακτά χρονικά διαστήματα». Κατά το χρονικό διάστημα εφαρμογής της Οδηγίας 1122/2000, ο ορισμός αυτός δεν δημιούργησε ιδιαίτερα προβλήματα στην Αρχή· με την εξαίρεση της κάμερας live streaming της ΑΠΔΠΧ 20/2008, όλα τα υπόλοιπα συστήματα που εξετάστηκαν και κρίθηκαν ως υπαγόμενα στις διατάξεις της Οδηγίας ήταν σταθερές κάμερες βιντεοεπιτήρησης ή – όπως αποκαλούνται εσχάτως – «ασφαλείας». Στην πορεία των ετών όμως και με την εξέλιξη της τεχνολογίας εμφανίστηκαν νέοι τρόποι και συσκευές για τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων ήχου και εικόνας. Συσκευές, οι οποίες διαφοροποιούνταν από τον τύπο της παραδοσιακής CCTV κάμερας, μπορούσαν όμως να έχουν την ίδια λειτουργία και κυρίως τα ίδια (αν κατά περίπτωση χειρότερα) αποτελέσματα.

Η εξέλιξη αυτή ανάγκασε την Αρχή να αναθεωρήσει τον τύπο των συσκευών που πρέπει να ρυθμίζονται κανονιστικά, καθώς και την ορολογία των χρησιμοποιούμενων μέσων. Ήδη από τη Γνωμοδότηση 1/2009 για την τροπολογία του Υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με τις δημόσιες κάμερες, η Αρχή έκανε λόγο είτε για κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, είτε για συσκευές βιντεοεπιτήρησης ή απλώς για κάμερες. Η διαφοροποίηση αυτή συμπληρώθηκε και παγιώθηκε με την επακολουθήσασα Γνωμοδότηση 2/2010, όπου και ρητώς διαπιστώθηκε ότι: **«Στα συστήματα βιντεοεπιτήρησης συγκαταλέγονται καταρχάς τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης με πρόσθετο εξοπλισμό για τη μετάδοση, αποθήκευση και κάθε είδους περαιτέρω επεξεργασία της εικόνας και του ήχου. Ως συστήματα βιντεοεπιτήρησης όμως νοούνται και κάθε είδους άλλα συστήματα, ανεξαρτήτως των τεχνικών προδιαγραφών, εάν δηλαδή φέρουν σταθερές, περιστρεφόμενες ή κινητές κάμερες, αναλογικές ή ηλεκτρονικές, εάν χρησιμοποιείται**

*οποιαδήποτε άλλη ηλεκτρονική συσκευή ή ηλεκτρονικό σύστημα, όπως επίσης, ανεξαρτήτως του είδους της εικονοληψίας, συνεχούς ή ασυνεχούς».*

Με μια πολύ διασταλτική προσέγγιση, και χωρίς για μια ακόμη φορά να εξετάσει τον σκοπό ενός συστήματος, η Αρχή μετατόπισε το ενδιαφέρον της από το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, στο σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Στο σύστημα αυτό περιλαμβάνονταν η παραδοσιακή CCTV κάμερα της Οδηγίας 1122/2000, αλλά και οποιαδήποτε συσκευή μπορούσε να καταγράψει εικόνα ή/και ήχο, ανεξαρτήτως προδιαγραφών, σταθερότητας κάμερας ή χρόνου λειτουργίας. Πέραν του σημειολογικώς ενδιαφέροντος χαρακτήρα της μετατόπισης αυτής, ο ορισμός του συστήματος βιντεοεπιτήρησης στη Γνωμοδότηση 2/2010 έχει περιορισμένη αξία, τούτο διότι αποσκοπώντας η Αρχή στο να αναδείξει την ευρύτητα των τύπων συσκευών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν προς τον σκοπό της (δημόσιας) επιτήρησης, ενέταξε κάθε τύπο συσκευής που θα μπορούσε να καταγράψει εικόνα, ακόμη και τα κινητά τηλέφωνα ή τις βιντεοκάμερες.

Η ευρύτητα αυτή αποκαταστάθηκε στην Οδηγία 1/2011, που ακολούθησε τη δημοσίευση του Ν.3971/2011.<sup>26</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 4 της Οδηγίας, «Ως συστήματα βιντεοεπιτήρησης, στα οποία περιλαμβάνονται ιδίως τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, ορίζονται τα συστήματα που είναι **μόνιμα εγκατεστημένα σε ένα χώρο, λειτουργούν συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα** και έχουν τη δυνατότητα λήψης ή / και μετάδοσης σήματος εικόνας ή / και ήχου από τον χώρο αυτό **προς έναν περιορισμένο αριθμό οθονών προβολής ή / και μηχανημάτων καταγραφής** (πρβλ. και υπ` αρ. 2/2010 Γνωμοδότηση της Αρχής, σκέψη 8). Η μετάδοση της εικόνας μπορεί να γίνεται με απευθείας σύνδεση της κάμερας στην

---

<sup>26</sup> Στο άρθρο 14 του νόμου, ο νομοθέτης προτίμησε τελικώς τον όρο «σύστημα επιτήρησης», τόσο για τα συστήματα του δημοσίου χώρου, όσο και για τις ιδιωτικές κάμερες της παρ.5. Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε και στο ΠΔ 75/2020, που εκδόθηκε στη βάση της νομοθετικής εξουσιοδότησης της παρ.4 του ίδιου άρθρου, όπου μάλιστα δόθηκε και ο ορισμός του συστήματος αυτού: «Οι διατάξεις του παρόντος διατάγματος εφαρμόζονται στα συστήματα επιτήρησης, ανεξαρτήτως των τεχνικών τους προδιαγραφών, εάν δηλαδή χρησιμοποιούν αναλογική ή ψηφιακή τεχνολογία, εάν διαθέτουν κάμερες σταθερές, περιστρεφόμενες ή κινητές, προσαρμοσμένες σε σταθερές βάσεις ή φορητές μεταφερόμενες από οχήματα κάθε είδους (εδάφους, θαλάσσης ή αέρος, επανδρωμένα ή μη) ή από φυσικά πρόσωπα, ή εάν χρησιμοποιείται οποιαδήποτε άλλη ηλεκτρονική συσκευή ή ηλεκτρονικά συστήματα, όπως επίσης και ανεξαρτήτως του είδους της εικονοληψίας (συνεχούς ή ασυνεχούς). Στα συστήματα αυτά ανήκουν ιδίως τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, με πρόσθετο εξοπλισμό για τη μετάδοση, αποθήκευση και κάθε είδους περαιτέρω επεξεργασία της εικόνας και του ήχου». (άρθρο 2)

οθόνη προβολής ή / και στο μηχάνημα καταγραφής ή μέσω εσωτερικού δικτύου ή μέσω διαδικτύου για περιορισμένο όμως αριθμό νομιμοποιούμενων προς τούτο αποδεκτών».

Στον ορισμό αυτό, η Αρχή επικαλέστηκε και τον προηγηθέντα ορισμό που είχε δώσει στη Γνωμοδότηση 2/2010, γεγονός που είναι ενδιαφέρον, δεδομένου ότι το σύστημα βιντεοεπιτήρησης εκείνο **δεν έχει καμία σχέση με αυτό που περιγράφεται στην Οδηγία**. Αυτή τη φορά, ως σύστημα βιντεοεπιτήρησης ορίζεται εκείνο το οποίο είναι μόνιμα εγκατεστημένο σε ένα χώρο (άρα όχι κινητές ή φορητές κάμερες), λειτουργεί συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα (άρα εξαρτάται από το είδος της εικονοληψίας) και μεταδίδει εικόνα ή/και ήχο προς περιορισμένο αριθμό οθονών προβολής ή μηχανημάτων καταγραφής.<sup>27</sup>

Η Αρχή θέλησε να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας για τις κάμερες, μεταπηδώντας από το παραδοσιακό κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης στο σύστημα βιντεοεπιτήρησης, καθιστώντας το πρώτο μια ειδική υποκατηγορία του δεύτερου. Δεν είναι απολύτως σαφές εάν η Αρχή προχώρησε στη διεύρυνση αυτή επιθυμώντας πραγματικά να εντάξει και περισσότερα της CCTV κάμερας συστήματα, ή απλώς θεώρησε τον νέο όρο πιο σύγχρονο και δόκιμο· το δεύτερο όμως είναι πιθανότερο. Τούτο διότι, **με τους εννοιολογικούς περιορισμούς που έθεσε, κατ' ουσίαν αναφερόταν και πάλι αποκλειστικά στις CCTV κάμερες**. Σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 4, στο σύστημα βιντεοεπιτήρησης δεν εντάσσονταν οι live streaming κάμερες, αφού αυτές δεν μεταδίδουν σε περιορισμένο αριθμό οθονών, οι dash cams, οι κάμερες χειρός (action cameras), οι φορητές κάμερες (body cams) και οι κάμερες των drones, αφού αυτές δεν είναι μόνιμα εγκατεστημένες σε ένα χώρο, καθώς και οι κάμερες των έξυπνων κουδουνιών, αφού αυτές δεν λειτουργούν «συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα». Το ίδιο ζήτημα λειτουργίας έχουν και τα σύγχρονα συστήματα των επονομαζόμενων camera traps, των καμερών που ενεργοποιούνται μόνον όταν ανιχνεύσουν κίνηση· είναι προφανές πως μια τέτοια κάμερα ενδέχεται να λειτουργήσει σπάνια, χωρίς όμως να υπάρχει αμφιβολία πως αποτελεί σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Τέλος, για τον ίδιο λόγο, από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εξαιρούνταν οι κάμερες των κινητών, οι βιντεοκάμερες/φωτογραφικές

---

<sup>27</sup> Όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, από τον ορισμό των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης που δίνεται σήμερα μέσα από τον ιστότοπο της Αρχής απουσιάζουν πλέον οι δύο από τις τρεις αυτές προϋποθέσεις.

μηχανές και οι κάμερες που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο τηλεδιάσκεψης ή τηλεεκπαίδευσης. Οι τελευταίες μάλιστα, παρά το ότι βρίσκονταν σαφώς εκτός ορισμού βιντεοεπιτήρησης, εξαιρέθηκαν και από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 2, δεν χρησιμοποιούνται προς τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών.

Από την τελευταία παρατήρηση συνάγεται και ένα ακόμη πρόβλημα του ορισμού που δόθηκε από την Αρχή. Η ένταξη συσκευών και συστημάτων στην έννοια των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης στηρίχθηκε αποκλειστικά στα τεχνικά τους χαρακτηριστικά και, κυρίως, στον τρόπο λειτουργίας-χρήσης τους, χωρίς καθόλου να ληφθεί υπόψιν ο σκοπός για τον οποίο αυτές εγκαθίστανται ή τίθενται σε λειτουργία.<sup>28</sup> Με το κριτήριο αυτό, εξαιρέθηκαν από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας συσκευές που αποκλειστικώς ή δυνητικώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα επιτήρησης, προς τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, εκ των ανωτέρω αναφερθέντων, οι φορητές κάμερες (body cams) του προσωπικού των εταιρειών security, ή η κάμερα ενός drone που χρησιμοποιείται για να εποπτεύσει εγκαταστάσεις και πρόσωπα. Οι κάμερες αυτές παραμένουν μέχρι και σήμερα εκτός πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 1/2011.

### **β. Ο όρος βιντεοεπιτήρηση στην ευρωπαϊκή πρακτική.**

Στην ευρωπαϊκή πρακτική ο όρος βιντεοεπιτήρηση για την περιγραφή της λειτουργίας μιας συσκευής ή συστήματος για συγκεκριμένους σκοπούς σταδιακά κυριάρχησε, παίρνοντας τη θέση του αρχικού CCTV. Ως βιντεοεπιτήρηση περιγράφονται τα συστήματα αυτά στο Ηνωμένο Βασίλειο<sup>29</sup> (Video surveillance), την Ιταλία

---

<sup>28</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 2 (ορισμοί) του βελγικού νόμου για τη βιντεοεπιτήρηση, ως κάμερα επιτήρησης νοείται οποιοδήποτε σύστημα παρακολούθησης, μόνιμα ή παροδικά εγκατεστημένο ή κινητό, **σκοπός του οποίου** είναι η επιτήρηση ή παρακολούθηση περιοχών και ο οποίος, **προς τον σκοπό αυτό**, επεξεργάζεται δεδομένα εικόνας.

<sup>29</sup> Στα οποία, σύμφωνα με τη βρετανική εποπτική αρχή ICO, εντάσσονται μεταξύ άλλων οι παραδοσιακές CCTV κάμερες, τα συστήματα αυτόματης αναγνώρισης πινακίδων (ANPR), οι φορητές κάμερες (Body Worn Video - BWV), τα drones και UAVs, οι τεχνολογίες αναγνώρισης προσώπου (FRT), οι dashcams και τα έξυπνα κουδούνια. [ICO, Additional considerations for technologies other than CCTV, διαθέσιμο σε <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/key-dp-themes/guidance-on-video-surveillance/additional-considerations-for-technologies-other-than-cctv/>]

(Videosorveglianza), τη Γαλλία<sup>30</sup> (Vidéosurveillance), την Ισπανία (Videovigilancia), τη Γερμανία (Videoüberwachung), την Πορτογαλία (Videovigilância), την Πολωνία (Monitoring wizyjny), τη Λιθουανία (Vaizdo stebėjimas) και τη Ρουμανία (supraveghere video). Παρεμφερής ο όρος της «καμεροεπιτήρησης» που συναντάται στην Ολλανδία (Cameratoezicht), τη Σουηδία (Kamerabevakning) και τη Νορβηγία (Kameraovervåking), αλλά και της «τηλε-επιτήρησης» στη Δανία (tv-overvågning),

Σε μια διαφορετική προσέγγιση, ο όρος CCTV ακόμη προτιμάται στην Ιρλανδία και την Κύπρο (Κλειστό Κύκλωμα Βιντεο-Παρακολούθησης - ΚΚΒΠ), στην Ισλανδία η βιντεοεπιτήρηση εντάσσεται νομοθετικά και εννοιολογικά στην «ηλεκτρονική παρακολούθηση» (Rafræn vöktun), ενώ στην Αυστρία ο νομοθέτης (άρθρα 12 -13 του εθνικού νόμου<sup>31</sup>) προτιμά τον πολύ γενικότερο όρο «επεξεργασία εικόνας» (Bildverarbeitung). Μέσα στο πλαίσιο αυτό, δεν προκαλεί απορία το γεγονός πως οι Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 του ΕΣΠΔ αναφέρονται γενικώς σε επεξεργασία δεδομένων «μέσω βιντεοσυσκευών».

### **γ. Η επεξεργασία δεδομένων μέσα από τη λειτουργία ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης.**

Σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 4 Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ως «επεξεργασία» ορίζεται «κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή». Παράλληλα, «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» θεωρείται «κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»): το

---

<sup>30</sup> Στη Γαλλία ο νομοθέτης προτιμά τη χρήση του ηπιότερου όρου «βιντεοπροστασία», ωστόσο η γαλλική αρχή εξακολουθεί να προκρίνει τον όρο «βιντεοεπιτήρηση», βλ. ενδ. CNIL, Vidéosurveillance – Vidéo-protection, διαθέσιμο σε <https://www.cnil.fr/fr/videosurveillance-video-protection>. Επί του ζητήματος αυτού, βλ. και **Μ. Λεβεντοπούλου**, *ό.π.*, σελ. 5.

<sup>31</sup> Bundesgesetz über den Schutz personenbezogener Daten (Datenschutzgesetz – DSGVO), διαθέσιμο σε [https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV\\_1999\\_1\\_165/ERV\\_1999\\_1\\_165.html](https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1999_1_165/ERV_1999_1_165.html)

ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου».

Κατά την πάγια νομολογία της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, «τα δεδομένα ήχου και εικόνας, εφόσον αναφέρονται σε ταυτοποιημένα ή ταυτοποιήσιμα πρόσωπα, συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Περαιτέρω, η λήψη όπως και η καταγραφή εικόνας προσώπου, η οποία συλλέγεται από σύστημα βιντεοεπιτήρησης, που λειτουργεί μόνιμα, συνεχώς ή κατά τακτά χρονικά διαστήματα, σε κλειστό ή ανοικτό χώρο συγκέντρωσης ή διέλευσης προσώπων, συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»,<sup>32</sup> ενώ «η εικόνα ενός ατόμου η οποία συλλέγεται δια της χρήσης συστήματος βιντεοεπιτήρησης συνιστά δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα, στον βαθμό που παρέχεται η δυνατότητα ταυτοποίησεως του συγκεκριμένου φυσικού προσώπου, άμεσα ή έμμεσα».<sup>33</sup>

Την άποψη αυτή συμμερίζεται η εθνική και ενωσιακή νομολογία, αλλά και το σύνολο των εποπτικών αρχών του ΓΚΠΔ. Είναι προφανές ότι μια κάμερα που καταγράφει εικόνα ή/και ήχο πραγματοποιεί επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, σε κάθε περίπτωση όπου στο πεδίο λήψης της βρίσκονται πληροφορίες που μπορούν να αποδοθούν σε ταυτοποιήσιμα φυσικά πρόσωπα. Επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιεί μια κάμερα υπολογιστή που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο τηλεκπαίδευσης,<sup>34</sup> μια κρυφή κάμερα που καταγράφει αστυνομικούς υπαλλήλους,<sup>35</sup> ή μια κάμερα που καταγράφει τις πινακίδες οχημάτων που εισέρχονται σε χώρο στάθμευσης. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν είναι

---

<sup>32</sup> Ενδ. ΑΠΔΠΧ 41/2021

<sup>33</sup> Ενδ. ΑΠΔΠΧ 30/2020

<sup>34</sup> ΑΠΔΠΧ ΓΝΜΔ 4/2020

<sup>35</sup> ΔΕΕ C-345/17 Sergejs Buivids [ECLIEUC2019-122], σκ. 31-36

αναγκαία η καταγραφή ή αποθήκευση<sup>3637</sup> ή περαιτέρω αξιοποίηση του υλικού που συλλέγεται, όπως και δεν είναι υποχρεωτικό η κάμερα να καταγράφει με ευκρίνεια τα πρόσωπα των ανθρώπων<sup>38</sup> ή να βρίσκεται σε δημόσιο χώρο. Σε μια ακόμη πιο διασταλτική ερμηνεία του όρου «προσωπικά δεδομένα», η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29<sup>39</sup> έχει κρίνει πως η επίκληση από υπεύθυνο επεξεργασίας της έλλειψης δυνατότητας

---

<sup>36</sup> ΑΠΔΠΧ 23/2021: «Η λήψη και μετάδοση του σήματος της εικόνας από τους χώρους γραφείων και της κουζίνας, στους οποίους βρίσκονται εγκατεστημένες οι κάμερες, στην οθόνη προβολής, **ακόμα και χωρίς να γίνεται καταγραφή ή αποθήκευση** στο καταγραφικό, συνιστά αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και συγκεκριμένα συλλογή και διαβίβαση της λαμβανόμενης εικόνας (βλ. σκέψη 12 της παρούσας, ΑΠΔ 87/2015, ΑΠΔ Γνωμοδότηση 3/2020), είτε εμφανίζεται στην οθόνη, είτε επιλέγεται η μη εμφάνιση με τη χρήση της σχετικής ρύθμισης ώστε να καλύπτεται από «μαύρο καμβά» στην οθόνη». [σκ.16].

Αξιοσημείωτη είναι η ΣτΕ 1137/2020, η οποία δεν πήρε θέση στον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας πως «η εγκατάσταση του επίμαχου συστήματος επιτήρησης δεν συνιστά αυτοματοποιημένη, έστω και μερικώς, επεξεργασία δεδομένων, ώστε να τυγχάνουν εφαρμοστέες οι διατάξεις αυτές, αφού, κατά τους ισχυρισμούς της, όπως διαπιστώθηκε από τον έλεγχο **«δεν γίνεται καταγραφή της μεταδιδόμενης εικόνας»** μέσω του συστήματος αυτού, αλλά **πρόκειται για σύστημα ‘απλής αναμετάδοσης εικόνας’** από τους επιτηρούμενους χώρους, χωρίς να λαμβάνει χώρα ψηφιακή καταγραφή και αποθήκευση σε μέσο συνεχούς ροής». Το δικαστήριο προτίμησε να διαπιστώσει πως η δυνατότητα καταγραφής εικόνας ισούται με καταγραφή, **«ανεξαρτήτως του εάν σύστημα ‘απλής αναμετάδοσης εικόνας’ εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής του ν 2472/1997, ζήτημα, το οποίο δεν τίθεται εν προκειμένω»**, αποφεύγοντας έτσι να δώσει την προφανή απάντηση επί του ζητήματος που είχε τεθεί.

<sup>37</sup> Στο παρελθόν γινόταν συχνά δεκτό πως κρίσιμο στοιχείο για την ένταξη στην έννοια της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας ήταν η αποθήκευση του υλικού. Ενδεικτική η απόφαση Rynes C-212/13 του ΔΕΕ: «Η παρακολούθηση που πραγματοποιείται με βιντεοσκόπηση προσώπων, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, και **η οποία αποθηκεύεται σε μέσο συνεχούς ροής, δηλαδή σε σκληρό δίσκο**, συνιστά, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46, αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.» [σκ.25], με επιβεβαίωση στην απόφαση TK C-708/18: «Ως εκ τούτου, ένα σύστημα βιντεοπαρακολούθησης με κάμερα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, **οσάκις το μέσο που χρησιμοποιήθηκε επιτρέπει την καταγραφή και αποθήκευση** δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως οι εικόνες, τα οποία καθιστούν δυνατό τον προσδιορισμό της ταυτότητας των φυσικών προσώπων. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα εμφανίζει τέτοια χαρακτηριστικά». [σκ.35].

<sup>38</sup> Στην ΑΠΔΠΧ 20/2008, η Αρχή απαγόρευσε τη λειτουργία web κάμερας, που θα μετέδιδε ζωντανά εικόνα από κέντρα διασκέδασης (μπαρ και καφετέριες), μολονότι αυτή δεν επέτρεπε την άμεση αναγνώριση προσώπων. Το σκεπτικό της Αρχής ήταν πως «Ωστόσο, δεδομένου ότι το όνομα και η τοποθεσία της καφετέριας είναι γνωστά, αν κάποιος έχει γνώση του ότι συγκεκριμένο πρόσωπο βρίσκεται εκεί, τότε πιθανόν **παρακολουθώντας την μεταδιδόμενη εικόνα στο διαδίκτυο, να μπορεί να ταυτοποιήσει το πρόσωπο** (συνδυάζοντας σωματικά χαρακτηριστικά που ήδη γνωρίζει, ντύσιμο, παρέα, κτλ), και έτσι να “παρακολουθεί” κατά κάποιο τρόπο το πρόσωπο αυτό».

<sup>39</sup> Η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 (εφεξής ΟΕ29) υπήρξε ανεξάρτητο ευρωπαϊκό συμβουλευτικό όργανο για θέματα προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, το οποίο συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ και απαρτιζόταν από έναν εκπρόσωπο κάθε εποπτικής αρχής της Ένωσης. Μετά την αντικατάσταση της Οδηγίας 95/46, έδωσε τη θέση της στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (εφεξής ΕΣΠΔ ή Συμβούλιο).

εξακριβώσης της ταυτότητας των προσώπων μέσω κάμερας αποτελεί μια «καθαρή αντίφαση» σε σχέση με τον σκοπό της, που είναι αυτή ακριβώς η εξακριβώση.<sup>40</sup>

Στην περίπτωση που μια κάμερα καταγράφει την παρουσία προσώπων σε συγκεκριμένο χώρο, το κύριο δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνει επεξεργασίας είναι βέβαια η εικόνα του. Ακόμη και αν το πρόσωπο αυτό είναι άγνωστο σε εκείνον που τηρεί ή ελέγχει το σύστημα βιντεοεπιτήρησης, η εικόνα του αυτή μπορεί ανά πάσα στιγμή να οδηγήσει στην ταυτοποίησή του. Όμως, δεν είναι αυτή η μόνη πληροφορία που προκύπτει από μια καταγραφή κάμερας.

Από την παρουσία ενός προσώπου σε συγκεκριμένο χώρο μπορούν να συναχθούν, άμεσα ή έμμεσα, άλλες πληροφορίες που αναφέρονται στο πρόσωπο αυτό. Πού βρισκόταν,<sup>41</sup> με ποιους και για ποιο λόγο. Αν εργαζόταν και με ποια ιδιότητα.<sup>42</sup> Τι φορούσε, εάν κάπνιζε, ποια ήταν η κατάσταση της υγείας του και ποιες οι πολιτικές του πεποιθήσεις. Οι πληροφορίες αυτές δεν έχουν όριο. Από το υλικό της κάμερας η επιχείρηση μπορεί να καταγράψει τις καταναλωτικές προτιμήσεις των πελατών της, ενώ ως εργοδότης μπορεί να αξιολογήσει την αποδοτικότητα και συμπεριφορά του υπαλλήλου του.<sup>43</sup> Όχι τυχαία,

---

<sup>40</sup> ΟΕ29, Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια του όρου προσωπικά δεδομένα, σελ. 19-20, όπου δίνεται και το εξής παράδειγμα:

«Παράδειγμα αριθ. 14: Παρακολούθηση με βιντεοκάμερα

Η ανωτέρω διαπίστωση έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση της παρακολούθησης με βιντεοκάμερες, όπου οι υπεύθυνοι επεξεργασίας ισχυρίζονται συχνά ότι μόνον σε ένα μικρό ποσοστό του συλλεγόμενου υλικού μπορεί να γίνει αναγνώριση και, επομένως, δεν τίθεται θέμα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πριν να γίνει πραγματική αναγνώριση σ' αυτές τις λίγες περιπτώσεις. Δεδομένου όμως ότι σκοπός της παρακολούθησης με βιντεοκάμερα είναι ακριβώς το να αναγνωρισθούν τα άτομα που εικονίζονται στη βιντεοκάμερα σε κάθε περίπτωση κατά την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας το θεωρήσει αναγκαίο, η όλη διαδικασία ως έχει πρέπει να θεωρηθεί ως επεξεργασία δεδομένων προσώπων των οποίων μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητα, ακόμη κι αν ορισμένα από τα απεικονιζόμενα πρόσωπα δεν μπορούν να αναγνωρισθούν στην πράξη».

<sup>41</sup> Η που δεν βρισκόταν, όπως στις περιπτώσεις όπου ο ύποπτος-κατηγορούμενος για τέλεση αδικήματος προσκομίζει υλικό από κάμερα, προκειμένου να αποδείξει πως κατά τον χρόνο τέλεσης του συμβάντος βρισκόταν κάπου αλλού.

<sup>42</sup> Στην ΑΠΔΠΧ 20/2008, η Αρχή έκρινε πως ακόμη και μια κάμερα, που δεν μεταδίδει ευκρινώς αναγνωρίσιμα πρόσωπα, μπορεί να «προδώσει» την εργασιακή τους ιδιότητα: «ο τρόπος που κινούνται και που μεταδίδεται μέσω της εικόνας στο διαδικτυο "προδίδει" κατά κάποιο τρόπο την ιδιότητά τους (π.χ ο σερβιτόρος κινείται από τραπέζι σε τραπέζι με ένα δίσκο), με αποτέλεσμα να μπορεί ο οποιοσδήποτε να παρακολουθεί τον εργαζόμενο στο χώρο εργασίας του μέσω του διαδικτύου».

<sup>43</sup> Το ζήτημα αυτό απασχόλησε την ιρλανδική δικαιοσύνη στη δημοφιλή απόφαση Cormac Doolin κατά Ιρλανδικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων, που έχει ήδη κριθεί από τρία δικαστήρια και οδεύει προς το Ανώτατο Ακυρωτικό της χώρας. Ο Cormac Doolin εργαζόταν στον ξενώνα ανακουφιστικής φροντίδας Our Lady's Hospice & Care Services (OLHCS) στο Harold's Cross του



ο Ν.4624/2019 περιλαμβάνει ρητό περιορισμό ως προς τη δυνατότητα αυτή, μολονότι βέβαια είναι προφανές πως η έμμεση αξιοποίηση του υλικού για την αξιολόγηση αυτή είναι πρακτικώς αδύνατον να ελεγχθεί.

## 2) Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.

Οι προϋποθέσεις νόμιμης εγκατάστασης και λειτουργίας κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης δεν ρυθμίστηκαν από τον εθνικό νομοθέτη,<sup>44</sup> παρά την προφανή ανάγκη για μια τέτοια παρέμβαση. Παρά τον ειδικό τεχνολογικό χαρακτήρα της συγκεκριμένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και τους προφανείς κινδύνους για τα θεμελιώδη

---

Δουβλίνου. Στις 19 Νοεμβρίου 2015, λίγες ημέρες μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Μπατακλάν, οι υπεύθυνοι του ξενώνα εντόπισαν έναν μήνυμα χαραγμένο στο τραπέζι του χώρου αναψυχής του προσωπικού. Το μήνυμα έγραφε: «Σκοτώστε όλους τους λευκούς, το ISIS είναι η ζωή μου».

Η διοίκηση επικοινωνήσε με την αστυνομία, η οποία τους είπε να ελέγξουν το υλικό από την κάμερα που βρίσκεται έξω από το δωμάτιο αυτό, ώστε να ταυτοποιήσουν τα πρόσωπα που εισήλθαν κατά το χρονικό διάστημα από 17 έως 19 Νοεμβρίου. Το υλικό προβλήθηκε ενώπιον δύο στελεχών της διοίκησης ξενώνα, χωρίς να προκύψει κάτι χρήσιμο στο πλαίσιο της έρευνας. Αυτό όμως που προέκυψε ήταν πως ο εργαζόμενος κος Doolin κλεινόταν στο χώρο για αρκετή ώρα καθημερινά, χωρίς να έχει ζητήσει και λάβει σχετική άδεια.

Ο κος Doolin εκλήθη από τα δύο στελέχη που είδαν το υλικό να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους το έπραττε αυτό. Στη συνάντηση αυτή του παρέθεσαν αναλυτική καταγραφή των ημερών και των χρονικών διαστημάτων που αυτός είχε καταγραφεί να εισέρχεται και να παραμένει στον χώρο αναψυχής. Ο Doolin παραδέχθηκε το παράπτωμά του και δέχθηκε πειθαρχική ποινή. Για το λόγο αυτό, υπέβαλε καταγγελία ενώπιον της Ιρλανδικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων (Data Protection Commission – DPC).

Η DPC έκρινε πως το OLHCS προέβη σε μια μόνο πράξη επεξεργασίας και αυτή ήταν η άπαξ διενεργηθείσα προβολή του υλικού σε δύο στελέχη. Η επεξεργασία αυτή **δεν περιελάμβανε άλλα προσωπικά δεδομένα του καταγγέλλοντος, πέρα από την εικόνα του**, ενώ δεν ακολουθήθηκε από κατέβασμα του υλικού και χρήση του κατά την πειθαρχική διαδικασία. Την κρίση αυτή της Αρχής, η οποία ήταν προφανώς εσφαλμένη, κατακεραύνωσαν τόσο το High Court, όσο και το Court of Appeal, ενώπιον των οποίων ήχθη η υπόθεση.

Όπως παρατηρήθηκε [Court of Appeal, σκ. 73], «η DPC έκρινε πως τα επίμαχα προσωπικά δεδομένα περιορίστηκαν στην εικόνα του κού Doolin στο υλικό της βιντεοεπιτήρησης. Ωστόσο, το υλικό αυτό αποκάλυψε πληροφορίες ή δεδομένα, που αφορούσαν τον κο Doolin, πέραν της εικόνας του. Όπως καταγράφεται στην έκθεση του πειθαρχικού οργάνου, [το υλικό] αποκάλυψε πού βρισκόταν ο κος Doolin και πότε βρισκόταν εκεί. [...] Όλα αυτά αποτελούν συγκεκριμένες πληροφορίες ή προσωπικά δεδομένα του κού Doolin, που υπερβαίνουν απλώς την εικόνα του».

<sup>44</sup> Σπάνια εξαίρεση στον κανόνα αυτό αποτέλεσε το άρθρο 5 του πρώτου σχεδίου νόμου για την εξειδίκευση διατάξεων του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, το οποίο όμως δεν προχώρησε ποτέ. Η περίπτωση αυτή θα αναλυθεί στη συνέχεια.

δικαιώματα των πολιτών, εξαιτίας του χαρακτήρα αυτού, το καθεστώς λειτουργίας των καμερών παρέμεινε εξαρχής αρρυθμιστο. Θα μπορούσε κανείς να σκεφθεί πως η κανονιστική αδράνεια αυτή του νομοθέτη δεν ήταν τυχαία, αλλά απολύτως σκοπούμενη και συνειδητή. Το αρρυθμιστο νομοθετικό καθεστώς των καμερών σήμαινε και σημαίνει ευκολότερη εγκατάστασή τους και εντονότερη επέμβαση στο δικαίωμα του πολίτη να αναπτύσσει την προσωπικότητά του, να διαφυλάττει την ιδιωτικότητά του – ακόμη και εκτός των στενών ορίων της οικίας του -, να ελέγχει την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του. Αρρυθμιστο νομοθετικό καθεστώς των καμερών σήμαινε ευκολότερη παρακολούθηση του εργαζόμενου, του διαδηλωτή, του καταναλωτή.

Το πρόβλημα από την απουσία ειδικών κανονιστικών διατάξεων που θα ρύθμιζαν συγκεκριμένες περιπτώσεις επεξεργασίας και θα εξειδίκευαν τις γενικές διατάξεις του Ν.2472/1997 έγινε άμεσα αντιληπτό από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων, η οποία αποφάσισε να αναλάβει η ίδια την εξειδίκευση αυτή, αξιοποιώντας τις εξουσιοδοτήσεις που της είχε παράσχει ο εθνικός νομοθέτης.<sup>45</sup>

#### **α. Οι εξουσιοδοτήσεις του Ν.2472/1997.**

Διαβλέποντας ίσως τη χρησιμότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων σε παρεμβάσεις πέραν της ελεγκτικής της αρμοδιότητας, ο Ν.2472/1997 εξόπλισε την ανεξάρτητη αρχή με

---

<sup>45</sup> Όπως χαρακτηριστικά παρατηρείται στην Ετήσια Έκθεση 2001 [σελ.27]: «*Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων προβληματίστηκε έντονα από την έλλειψη νομοθετικής ρύθμισης για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Ο προβληματισμός επιτάχθηκε τόσο από την ευρεία έκταση της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων και την ένταση της χρήσης μεθόδων παρακολούθησής τους όσο και από την αναγκαιότητα της εξειδίκευσης και προσαρμογής του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στις ιδιαιτερότητες του πεδίου των εργασιακών σχέσεων που χαρακτηρίζεται από μια εγγενή ανισότητα των μερών. Έτσι οδηγήθηκε στην έκδοση μιας από τις σημαντικότερες οδηγίες της, την 115/2001, με την οποία προσαρμόζονται οι υφιστάμενοι κανόνες και οι γενικές αρχές προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε ερμηνευτικό επίπεδο στις αναγκαιότητες των εργασιακών σχέσεων, καθοδηγείται ο εφαρμοστής του δικαίου στην ερμηνεία και εφαρμογή του και διευκρινίζεται το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο με ένα συστηματικό και ενιαίο ερμηνευτικό χειρισμό του, που αποτελεί το γνώμονα τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους εργοδότες στην άσκηση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από την εργασιακή σχέση, καθώς επίσης και για την εκπλήρωση των συναφών υποχρεώσεων τους».*

σειρά ειδικών αρμοδιοτήτων.<sup>46</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ.1 του νόμου, η Αρχή είχε – μεταξύ άλλων – την αρμοδιότητα να:

- Εκδίδει οδηγίες προς το σκοπό ενιαίας εφαρμογής των ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. (περ.α'),
- Γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. (περ.θ'),
- Εκδίδει κανονιστικές πράξεις για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων, στα οποία αναφέρεται ο παρών νόμος. (περ.ι').

Παράλληλα, με το άρθρο 5 παρ.3 αναγνωριζόταν στην Αρχή και η αρμοδιότητα «να εκδίδει ειδικούς κανόνες επεξεργασίας για τις πλέον συνήθεις κατηγορίες επεξεργασιών και αρχείων, οι οποίες προφανώς δεν θίγουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα». Η εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, αλλά μάλλον ασαφής, αρμοδιότητα αυτή δεν αξιοποιήθηκε παρά μόνο μια φορά, μόλις το έτος 2000, με το ΠΔ 79/2000<sup>47</sup> [ΦΕΚ Α`66 10.3.2000], χωρίς έκτοτε να ασκηθεί εκ νέου.

Επί των εξουσιοδοτήσεων αυτών, η παρ.8 του άρθρου 19 του νόμου προέβλεψε ότι: «8. Οι κανονιστικές αποφάσεις της Αρχής δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως οι λοιπές αποφάσεις της Αρχής ισχύουν από την έκδοση ή την κοινοποίησή τους». Τούτο επισημαίνεται διότι, όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, πολλές από τις «μη κανονιστικές» πράξεις της Αρχής δημοσιεύτηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

## **β. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Αρχής.**

Η Αρχή αξιοποίησε τις εξουσιοδοτήσεις αυτές του νομοθέτη και, ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, παρενέβη με σειρά ειδικών και τομεακών πράξεών της, άλλοτε

---

<sup>46</sup> Κατά την **Λ. Μήτρου**, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων ενσάρκωσε τον «ιδεότυπο» της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής, λόγω των εκτεταμένων και ευρών αρμοδιοτήτων που της είχαν αναγνωριστεί. [Μήτρου Λ., Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, ό.π., σελ. 52]

<sup>47</sup> Προεδρικό Διάταγμα 79/2000 [ΦΕΚ Α`66 10.3.2000]: Κύρωση κανονισμού της Αρχής Προστασίας Προσωπικού Χαρακτήρα Αριθμός 2- "Συνήθεις κατηγορίες επεξεργαστών και αρχείων για υπαγωγή σε ειδικούς απλουστευμένους κανόνες.

αμιγούς κανονιστικού χαρακτήρα, κυρίως όμως μέσω γνωμοδοτήσεων και οδηγιών. Η παρέμβαση αυτή, η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα, χαρακτηρίστηκε από ασάφεια και αντιφάσεις ως προς την εξουσιοδοτική διάταξη, τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τον χαρακτήρα της πράξης και την πρόθεση της Αρχής. Τούτο επιτάθηκε ακόμη περισσότερο από τη συχνή πρακτική της Αρχής να παρεμβαίνει καθοδηγητικά ή/και κανονιστικά και μέσα από αποφάσεις ή γνωμοδοτήσεις της.

Ενδεικτικά,

- με βάση την εξουσιοδότηση του άρθρου 19 παρ.1α' για έκδοση οδηγιών, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων εξέδωσε: 1) την **Οδηγία 523/2000** «για τους όρους της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νέων μητέρων για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης στο χώρο των Μαιευτηρίων», 2) την **Οδηγία 1122/2000** «για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης»<sup>48</sup>, 3) την **Οδηγία 1619/2001** «για την εφαρμογή του άρθρου 28 του νέου Υπαλληλικού Κώδικα»<sup>49</sup>, 4) την **Οδηγία 2368/2003** «για τη μεταγραφή με λατινικά στοιχεία του ονόματος των προσώπων στα δελτία ταυτότητας και τα διαβατήρια»<sup>50</sup>. 5) την **Οδηγία 1/2005** «για την ασφαλή καταστροφή των προσωπικών δεδομένων μετά το πέρας της περιόδου που απαιτείται για την πραγματοποίηση του σκοπού της επεξεργασίας», 6) την **Οδηγία 1/2010** «σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων προς το σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας»<sup>51</sup>, 7) την **Οδηγία 1/2011** για τη «Χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για την προστασία προσώπων και αγαθών»<sup>52</sup>, 8) την **Οδηγία 2/2011** για την «Ηλεκτρονική συγκατάθεση στο πλαίσιο του άρθρου 11 του ν. 3471/2006»<sup>53</sup>,

- η νομοθετική εξουσιοδότηση του 19 παρ.1ι' για έκδοση κανονιστικών πράξεων αξιοποιήθηκε από την Αρχή μόνο μια φορά, με την έκδοση της **Κανονιστικής Πράξης 1/1999** για την «Ενημέρωση υποκειμένου των δεδομένων κατ' άρθρο 11 Ν. 2472/1997»,<sup>54</sup>

---

<sup>48</sup> ΦΕΚ τ.Β' 1234/9-10-2000

<sup>49</sup> ΦΕΚ τ.Β' 1345/17-10-2001

<sup>50</sup> ΦΕΚ τ.Β' 1562/22-10-2003

<sup>51</sup> ΦΕΚ τ.Β' 1982/21-12-2010

<sup>52</sup> ΦΕΚ τ.Β' 548/7-4-2011

<sup>53</sup> ΦΕΚ τ.Β' 889/19-5-2011

<sup>54</sup> ΦΕΚ τ.Β' 555/6-5-1999

- η γνωμοδοτική αρμοδιότητα του 19 παρ.1θ' η Αρχή αξιοποιήθηκε μια φορά για την έκδοση της **Οδηγίας 115/2001** για την επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων,<sup>55</sup>

- με αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις της η Αρχή ρύθμισε σειρά ζητημάτων με τρόπο γενικό και δεσμευτικό. Ενδεικτικές περιπτώσεις, η **ΑΠΔΠΧ 408/1999**<sup>56</sup> για την ενημέρωση υποκειμένων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δια του τύπου, η **ΑΠΔΠΧ 50/2000** για τους όρους για τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας<sup>57</sup> και η **ΓΝΜΔ 5/2017** για τους όρους εγκατάστασης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε διαμερίσματα πολυκατοικιών.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές πως η Αρχή δεν έχει καταλήξει στον ασφαλέστερο και νομικά ορθότερο τρόπο για να ασκεί τις αρμοδιότητές της, καθοδηγώντας τους υπευθύνους επεξεργασίας, ενημερώνοντας τα υποκείμενα και ερμηνεύοντας ή εξειδικεύοντας τις ρυθμίσεις του νόμου. Η σύγκυση αυτή της Αρχής επιτείνεται από την κατά περίπτωση δημοσίευση των πράξεών της στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, η οποία γίνεται χωρίς σαφή κριτήρια και ανεξαρτήτως του χαρακτήρα της πράξης. Τούτο δε μάλιστα παρά το γεγονός πως ο νόμος, όπως προαναφέρθηκε, προβλέπει τη δημοσίευση μόνο των κανονιστικών αποφάσεων, κάτι που επιβεβαιώθηκε και από την ίδια την Αρχή με την υπ' αριθμ. **581α/1999 απόφασή** της,<sup>58</sup> όπου προβλέπεται απλώς η δυνατότητα

---

<sup>55</sup> Η **Λ. Μήτρου** παρατηρεί πως η έκδοση της Οδηγίας 115/2001 θεμελιώθηκε στην αρμοδιότητα της έκδοσης οδηγιών του άρθρου 19 παρ.1α', ωστόσο το ίδιο το κείμενο, όπως αυτό έχει αναρτηθεί στον ιστότοπο της Αρχής, επικαλείται – πιθανώς εκ παραδρομής – τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα του 19 παρ.1θ'. [Μήτρου Λ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων: Η συμβολή της Αρχής, σε (Δόνος-Μήτρου-Μίτλεττον-Παπακωνσταντίνου) Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002]

<sup>56</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 7, «Η ισχύς της απόφασης αυτής αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

<sup>57</sup> Στην Ετήσια Έκθεση 1999 [σελ.33], η ίδια η Αρχή επισημαίνει ότι: «Στο τελικό τους στάδιο βρίσκονται **κανονιστικές διατάξεις** επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων οι οποίες θα ρυθμίζουν την απευθείας διαφήμιση και προώθηση πωλήσεων εμπορευμάτων και υπηρεσιών.», ενώ στην Ετήσια Έκθεση 2001 [σελ.21] παρατηρείται ότι «**διαπιστώθηκε βελτίωση σχετικά με την τήρηση της ανωτέρω απόφασης**». Στην Ετήσια Έκθεση 2002 [σελ.40] η απόφαση αναφέρεται ως «Οδηγία».

<sup>58</sup> «2. Το άρθρο 19 παρ.8 του ν. 2472/1997 προβλέπει τη δημοσίευση των κανονιστικών αποφάσεων της Αρχής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Δημοσίευση στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως προβλέπεται και για την ετήσια έκθεση της Αρχής, στην οποία μπορεί να δοθεί και άλλου είδους δημοσιότητα.

3. Κανονιστικές αποφάσεις της αρχής, υπό την αυστηρή νομική έννοια του όρου, αποτελούν οι εκδιδόμενες σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ.1 εδ.ι' (σημ.: η απόφαση εσφαλμένα αναφέρει την περ.γ'

«δημοσιοποίησης» των μη αμιγώς κανονιστικών αποφάσεών της.<sup>59</sup> Παρ'όλα αυτά, η Αρχή δημοσιεύει επιλεκτικά οδηγίες της σε ΦΕΚ, θεσπίζει γενικούς κανόνες μέσα από αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις, ενώ φτάνει μέχρι του σημείου να δημοσιεύει ακόμη και κάποιες από τις αποφάσεις αυτές. Πρωτίστως όμως, η Αρχή αποφεύγει να αξιοποιήσει τη νομοθετική εξουσιοδότηση και να δώσει η ίδια σαφείς κανονιστικές απαντήσεις στα ζητήματα που ο νομοθέτης έχει αφήσει αργύθμιστα, επιδεικνύοντας διαχρονικά μια απροθυμία να αναλάβει και τον ρόλο αυτό.<sup>60</sup>

Η πρακτική αυτή της Αρχής προκαλεί δυσχέρειες ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πράξεων που εκδίδει, ζήτημα που συναρτάται με τη δεσμευτικότητα των περιλαμβανομένων σε αυτές διατάξεων και τη δυνητική προσβολή τους ενώπιον του διοικητικού δικαστή. Το πρόβλημα αυτό διαπιστώνεται emphatically και στην περίπτωση της Οδηγίας 1122/2000 για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, πρωτίστως όμως, της Οδηγίας

---

της διάταξης). **Οι πράξεις αυτές πρέπει να δημοσιεύονται** στην Ε.Κ.. Σχετικά με τους κανονισμούς (άρθρο 5 παρ.3), προβλέπεται η κύρωση τους με Προεδρικό Διάταγμα.

4. Για τις αποφάσεις της Αρχής που έχουν γενικό περιεχόμενο και **δεν θεσπίζουν νέους κανόνες δικαίου, αλλά μόνο διευκρινίζουν ήδη ισχύοντες (οδηγίες, συστάσεις ή υποδείξεις, γνωμοδοτήσεις)**, κατά το άρθρο 19 παρ.1 εδ. α', γ', θ', ο νόμος δεν προβλέπει υποχρέωση της Αρχής για δημοσιοποίηση τους. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 στ' εναπόκειται στην κρίση της Αρχής **το αν θα αποφασίσει ή όχι τη δημοσιοποίηση** συστάσεων ή υποδείξεων προς τους υπεύθυνους επεξεργασίας. Θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η δυνατότητα αυτή της αρχής υπάρχει για όλες αυτές τις αποφάσεις και όχι μόνο για τις συστάσεις ή υποδείξεις, Η Αρχή επομένως θα κρίνει κάθε φορά που εκδίδει παρόμοιες αποφάσεις για το αν θα δώσει σε αυτές δημοσιότητα, καθώς και για το είδος (έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων, δημοσίευση σε νομικά περιοδικά, καταχώριση στο διαδίκτυο κλπ.) και τον τρόπο της δημοσίευσης (απάλειψη, ενδεχομένως ορισμένων τμημάτων, διαγραφή ονομάτων κλπ.). Είναι εννόητο ότι παρόμοια δημοσιότητα δεν θα αποφασίζεται, όταν αυτή ενέχει κινδύνους για το δημόσιο συμφέρον ή για την προσωπικότητα ή άλλα δικαιώματα τυχόν εμπλεκόμενων προσώπων».

<sup>59</sup> Στην Ετήσια Έκθεση 1999, η Αρχή αναφέρεται στο «κατά περίπτωση δημοσιεύσιμο» αποφάσεων γενικού περιεχομένου (οδηγίες, συστάσεις, γνωμοδοτήσεις κλπ) και αμιγώς ατομικών αποφάσεων. [σελ.38]

<sup>60</sup> Η **Λ.Μήτρον** παρατηρεί πως, όταν το έτος 2001 η Αρχή θέλησε να ρυθμίσει τα ζητήματα προστασίας δεδομένων των εργαζομένων, αντί των ειδικών κανόνων του άρθρου 5 παρ.3, προτίμησε τη «λιγότερο δεσμευτική και τολμηρή οδό της Οδηγίας». [Λ.Μήτρον, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε Τόμος Τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας: 75 χρόνια, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2004, σελ. 362]. Τούτο διότι η Αρχή ήθελε να αποφύγει τον κίνδυνο αφενός «υποκατάστασης» του νομοθέτη, αφετέρου ανατροπής της κανονιστικής παρέμβασης στο Συμβούλιο της Επικρατείας. [Μήτρον Λ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων: Η συμβολή της Αρχής, σε (Δόνος-Μήτρον-Μίτλεττον-Παπακωνσταντίνου) Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002]. Η παρατήρηση αυτή είναι πολλαπλώς χρήσιμη, καθώς προσφέρει μια εξήγηση ως προς τη διαχρονική προτίμηση της Αρχής στην έκδοση Οδηγιών.

1/2011, στην οποία τίθενται ρητοί και γενικοί κανόνες που διέπουν την εγκατάσταση καμερών.

### γ. Ο χαρακτήρας των Οδηγιών της Αρχής Προστασίας Δεδομένων.

Κατά την επικρατούσα στη θεωρία γνώμη, οι οδηγίες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων αποτελούν κείμενα ηπίου δικαίου (soft law),<sup>61</sup> τα οποία δεν αποσκοπούν στη θέσπιση κανόνων δικαίου, αλλά στην ερμηνευτική εξειδίκευση των απαιτήσεων του νόμου και στην καθοδήγηση των εμπλεκόμενων προσώπων (υπευθύνων επεξεργασίας, υποκειμένων των δεδομένων) ως προς τις απαιτήσεις αυτές. Υπό την άποψη αυτή, η Αρχή δεν επιβάλλει με τρόπο δεσμευτικό τους κανόνες που θα πρέπει να ισχύσουν στα επιμέρους ζητήματα που οι οδηγίες της ρυθμίζουν, αλλά γνωστοποιεί τα κριτήρια που θα εφαρμόσει όταν μια υπόθεση αχθεί ενώπιόν της. Με τον τρόπο αυτό, και ελλείψει ειδικών νομοθετικών προβλέψεων, η Αρχή συνδράμει στην ευκολότερη προσαρμογή στις απαιτήσεις της νομιμότητας, προλαμβάνει τυχόν παραβιάσεις λόγω άγνοιας των εφαρμοζόμενων διατάξεων και κατευθύνει το κράτος, υπό την ιδιότητά του ως νομοθέτη

---

<sup>61</sup> Έτσι ο **Π. Μαντζούφας** [ό.π.] που επισημαίνει πως οι Οδηγίες της Αρχής δεν θέτουν νέους κανόνες δικαίου, ούτε μπορούν να υποκαταστήσουν τον νομοθέτη, αλλά αποτελούν εκφράσεις μιας ήπιας (soft law) κανονιστικής παρέμβασης, την οποία ο νομοθέτης οφείλει να λάβει υπόψιν του όταν νομοθετεί. Τον ίδιο χαρακτηρισμό ως soft law αποδίδουν στις Οδηγίες της Αρχής και οι **Π. Αρμαμέντος – Β. Σωτηρόπουλος**, οι οποίοι επισημαίνουν πως «πρόκειται για ερμηνευτικές – μη κανονιστικές -διατάξεις, οι οποίες συντείνουν στην εφαρμογή των κανονιστικών ρυθμίσεων σε ειδικούς βιοτικούς τομείς». [Π. Αρμαμέντος/Β. Σωτηρόπουλος, Προσωπικά δεδομένα - Ερμηνεία Ν. 2472/1997, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2005]. Παρομοίως και η **Λ. Μήτρου**, που αναφερόμενη στην Οδηγία 115/2001 τη χαρακτηρίζει ως κείμενο soft law, με το οποίο επιχειρείται η ερμηνευτική εξειδίκευση της νομοθεσίας περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, επισημαίνοντας, όμως, ότι: «αναπτύσσει ωστόσο μια ιδιότυπη δεσμευτικότητα καθώς δηλώνει τι κρίνει η Αρχή, αφηρημένα, ως νόμιμο και επιτρεπτό αναφορικά με την επεξεργασία δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων. Αυτό είναι προφανές και στη μεικτή ιδιότυπη γλώσσα της Οδηγίας: Είναι ενδιαφέρον πχ. ότι αποφεύγεται να χαρακτηριστούν άρθρα ή έστω κεφάλαια οι επιμέρους ενότητες, αλλά ωστόσο γίνεται αναφορά σε «πεδίο εφαρμογής». Οι επεξηγηματικές διατυπώσεις αναμιγνύονται με τον αποφαστικό και κανονιστικό λόγο, δείγμα του υβριδικού χαρακτήρα αυτής της μορφής ήπιας (soft) κανονιστικής παρέμβασης». [Μήτρου Λ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων: Η συμβολή της Αρχής, σε (Δόνος-Μήτρου-Μίτλεττον-Παπακωνσταντίνου) Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002]. Οι παρατηρήσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία, λαμβάνοντας υπόψιν πως η Λ. Μήτρου υπήρξε η εισηγήτρια της Οδηγίας αυτής.

Για έλλειψη νομικής δεσμευτικότητας κάνει λόγο ο **Κ. Κοκκινάκης** [ό.π., σελ. 698], ο οποίος για το λόγο αυτό χαρακτηρίζει αυτές ακατάλληλες να υποκαταστήσουν το νόμο.

αλλά και ως υπευθύνου επεξεργασίας, προς τους κανόνες εκείνους που θα πρέπει να θεωρούνται ως κοινώς ισχύοντες και παραδεκτοί.

Κατά την Ε. Πρεβεδούρου, ο όρος *soft law* περιλαμβάνει «πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς», προταθέντα ή αναγνωρισμένα από τα αρμόδια όργανα, συνήθως ανεξάρτητες αρχές, «τα οποία όμως δεν είναι υποχρεωτικά και δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα, δηλαδή δεν γεννούν δικαιώματα και υποχρεώσεις, δεν μεταβάλλουν τον εξωτερικό νομικό κόσμο». Κατά ταύτα, σύμφωνα με τη συγγραφέα, για την ένταξη μιας πράξης στην κατηγορία αυτή πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά τρία κριτήρια σε σχέση με τις ρυθμίσεις που εισάγονται. Οι ρυθμίσεις αυτές πρέπει: α) να σκοπούν στην αλλαγή της συμπεριφοράς των αποδεκτών τους, β) να στερούνται νομικής δεσμευτικότητας, δηλαδή να μην γεννούν νομική υποχρέωση ή δικαίωμα και γ) να χαρακτηρίζονται από ένα βαθμό τυποποίησης, ικανό να τους προσδώσει μια επίφαση και νομιμοποίηση κανόνων δικαίου ή νομικών πράξεων.<sup>62</sup>

Η Αρχή επέλεξε από πολύ νωρίς, ήδη από του έτους 2000, την παρέμβαση μέσω κειμένων *soft law*, καθώς της έδινε τη δυνατότητα να περιορίσει τον κίνδυνο από την απουσία ειδικών νομοθετικών προβλέψεων, χωρίς παράλληλα να υποκαταστήσει τον νομοθέτη στην κανονιστική του αρμοδιότητα. Όπως ήδη παρατηρήθηκε, η επιλογή αυτή απήλλαξε την Αρχή από την αγωνία του ακυρωτικού ελέγχου των «μη κανονιστικών και μη δεσμευτικών» πράξεών της, έθετε σαφείς κανόνες και συνέβαλε στη συνεκτικότερη και ασφαλέστερη εξειδίκευση των απαιτήσεων νομιμότητας του Ν.2472/1997. Παρά ταύτα, η σοφή αυτή επιλογή, στην περίπτωση των Οδηγιών για τις κάμερες ασκήθηκε κατά τρόπο μάλλον καταχρηστικό, καθ' υπέρβαση των σκοπών που είχαν τεθεί και καθ' υποκατάσταση του νομοθέτη. Υπό μια έννοια, τόσο στις

---

<sup>62</sup> Ε. Πρεβεδούρου, Ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων του ηπίου δικαίου, *e-Πολιτεία* 2/2022, σελ. 189-190.

Βλ. και Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Bobek στην υπόθεση ΔΕΕ C-16/16 P: «Στην ετήσια έκθεσή του για το 2013, όρισε το ήπιο δίκαιο ως το σύνολο των πράξεων που πληρούν τα ακόλουθα τρία κριτήρια: 1) πρέπει να έχουν ως σκοπό την τροποποίηση ή την καθοδήγηση της συμπεριφοράς των αποδεκτών τους, οδηγώντας τους στην τήρησή τους· 2) δεν δημιουργούν από μόνες τους δικαιώματα ή υποχρεώσεις για τους αποδέκτες τους· 3) έχουν, λόγω του περιεχομένου τους και του τρόπου διαρθρώσεώς τους, έναν βαθμό τυποποίησης και δομής που τις κάνει να μοιάζουν με κανόνες δικαίου (*Conseil d'État, Etude annuelle 2013 - Le droit souple, La Documentation française, 2013, σ. 61 έως 63*).»,  
διαθέσιμες σε

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=197649&doclang=EL#Footref55>



τροποποιήσεις της Οδηγίας 1122/2000, όσο και πρωτίστως στην Οδηγία 1/2011, η Αρχή διέβη τον Ρουβίκωνα της άσκησης ευθείας κανονιστικής αρμοδιότητας. Τούτο φάνηκε καταρχήν από τον τρόπο που οι διατάξεις των Οδηγιών έγιναν αντιληπτές από τον εφαρμοστή του δικαίου.

Παρά την τυπική απουσία νομικής δεσμευτικότητας των Οδηγιών της, άπαντες αποδέχονταν τη δεσμευτικότητα αυτή στην πράξη. Στην περίπτωση των Οδηγιών για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης, τα δικαστήρια θα δέχονταν υλικό κάμερας ως αποδεικτικό μέσο με βάση τους κανόνες αναλογικότητας της Αρχής<sup>63</sup> ή θα το απέρριπταν λόγω μη γνωστοποίησης στην Αρχή,<sup>64</sup> θα επιδίκαζαν χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη

---

<sup>63</sup> Μον.Πλημ.Σάμου 634/2012: «Επικουρικά δε πρέπει να τονιστεί ότι, αν και η συγκεκριμένη κάμερα λειτουργούσε εντός χώρου εστίασης, που απαγορεύεται σύμφωνα με το άρθρο 19 §4 της οδηγίας 1/2011 της ΑΠΔΠΧ, ωστόσο στην προκείμενη περίπτωση χρήζουν εφαρμογής οι παράγραφοι 1 και 2 του πιο πάνω άρθρου, που καθιστούν επιτρεπτή τη νόμιμη λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Και αυτό διότι η συγκεκριμένη κάμερα, ήταν τοποθετημένη έτσι ώστε να καταγράφει κινήσεις στο σημείο εισόδου και εξόδου του καταστήματος και στο ταμείο αυτού για την προστασία των αγαθών της επιχείρησης, αφού η λειτουργία της αφορούσε μόνο τις νυχτερινές ώρες, που το κατάστημα δε λειτουργούσε, και, συνεπώς, δεν καταγράφονταν κινήσεις πελατών ή υπαλλήλων. Επομένως, κρίνεται ορθότερη η εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 του ως άνω άρθρου, που καθιστούν επιτρεπτή τη χρήση του συγκεκριμένου υλικού.»

Πεντ.Εφ.Αθ. 2567/2019: «Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί ότι, οι συγκεκριμένες κάμερες ήταν τοποθετημένες εντός του καταστήματος των παθόντων και σε σημείο τέτοιο ώστε να καταγράφουν κινήσεις στις περιοχές εισόδου/εξόδου και γύρω από το ταμείο, με αποκλειστικό σκοπό την προστασία των αγαθών της επιχείρησης αλλά και των εργαζομένων αυτής. Συνεπώς, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 19 § 1,2 της οδηγίας 1/2011 της ΑΠΔΠΧ κρίνεται επιτρεπτή η χρήση του συγκεκριμένου υλικού.»

ΑΠ 1367/2020 Ποιν.: «Επομένως, το ληφθέν με τον τρόπο αυτό, υλικό καταγραφής καμερών, (και οι εξ αυτού εξαχθείσες 56 φωτογραφίες), εφόσον δεν αφορά στην παρακολούθηση της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής, δεν συνιστά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και μπορεί να αξιολογηθεί και να συνεκτιμηθεί από το δικαστήριο για την κήρυξη της ενοχής του κατηγορουμένου και δεν αποτελούσε πράξη παράνομη, αλλά επιτρεπτή νόμιμη πράξη, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της υπ' οδηγίας 1/2011 της ΑΠΔΠΧ.»

<sup>64</sup> Μον.Πρ.Αθ. 204/2017: «(α) οι μη αμφισβητούμενες ως προς τη γνησιότητά τους φωτογραφίες [άρθρα 443 αρ. 1 εδ. γ', 448 § 2, 457 § 4 ΚΠολΔ, βλ. ΑΠ 443/2002 ΕΣΔ 2002. 361, ΑΠ 378/1997 ΕλλΔνη 38(1997). 1789], εκτός των προσκομιζόμενων από την ενάγουσα-αντεναγομένη φωτογραφιών, που προέρχονται από τη λειτουργία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στον πρώτο όροφο της πολυκατοικίας, όπου ευρίσκεται η κατοικία της (στον Άλιμο Αττικής), ήτοι σε εξωτερικό κοινόχρηστο χώρο, που είναι απαγορευμένα αποδεικτικά μέσα, εξαιτίας της μη προσκόμισης με επίκληση από αυτήν, έγγραφης γνωστοποίησης στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα περί της εγκατάστασης κλειστού κυκλώματος και της ενάρξεως λειτουργίας του, με όλα τα στοιχεία που απαιτεί η διάταξη του άρθρου 6 του ν. 2472/1997, όπως τούτο προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 14, 15, 19 § Ια του ν. 2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», της υπ' αριθ. 1122/2000 Οδηγίας της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα «για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω κλειστών

λόγω παράνομης προσβολής της προσωπικότητας,<sup>65</sup> θα καταδίκασαν διαχειριστή πολυκατοικίας για την εγκατάσταση καμερών σε πολυκατοικία, επειδή η Αρχή εσφαλμένα του απέδωσε την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας,<sup>66</sup> θα ασκούσαν ποινική δίωξη λόγω τοποθέτησης καμερών σε χώρο με τραπεζοκαθίσματα.<sup>67</sup> Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, τα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια υπήγαγαν τις συμπεριφορές σε κανόνες δικαίου που δεν προέρχονταν από νόμο, αλλά από τις «soft law» Οδηγίες της Αρχής, χωρίς ποτέ να εξετάζουν τη δεσμευτικότητα των κανόνων αυτών ή να αναγνωρίσουν τη δυνατότητα παρέκκλισης.

---

κυκλωμάτων τηλεόρασης», που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 19§1α του πιο πάνω νόμου και τροποποιήθηκε με τη μεταγενέστερη 2162/2005 όμοια, και τα άρθρα 57 και 59 του ΑΚ (βλ. και το με αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/6406-1/14.10.2016 έγγραφο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που προσκόμισε ο εναγόμενος-αντενάγων)»

<sup>65</sup> ΑΠ 2244/2013: «Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 14, 15, 19 παρ. Ια του Ν. 2472/1997 "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με εκείνες της 1122/2000 Οδηγίας της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα "για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης", που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 19 παρ. Ια του πιο πάνω νόμου και τροποποιήθηκε με τη μεταγενέστερη 2162/2005 όμοια, και τα άρθρα 57 και 59 του ΑΚ συνάγονται τα ακόλουθα: [...]»

<sup>66</sup> ΑΠ 1508/2019 Ποιν.: «Έτσι, αναφέρεται με σαφήνεια στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι ο κατηγορούμενος, παρόλο που ενήργησε ως διαχειριστής της πολυκατοικίας μετά από απόφαση της γενικής συνελεύσεως των ενοίκων, παρεβίασε τις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 1 και 4 του Ν. 2472/1997, σε συνδυασμό και με τις διατάξεις του άρθρου 15 παρ. 3 της υπ' αριθ. 1/2011 Οδηγίας της Α.Π.Δ.Π.Χ., αφενός επειδή δεν γνωστοποίησε εγγράφως, κατά το άρθρο 6 του Ν.2472/1997, στην Α.Π.Δ.Π.Χ. την τοποθέτηση και λειτουργία των 6 καμερών που τοποθέτησε και τους χώρους και τα δεδομένα που κατέγραφαν αυτές, αφετέρου δε, επειδή χωρίς δικαίωμα εγκατέστησε κάμερες που παρακολουθούσαν και τμήμα της οδού ... και τα άτομα που περνούσαν από την οδό αυτή και χωρίς δικαίωμα εγκατέστησε τη μονάδα ελέγχου του συστήματος της βιντεοεπιτήρησης, αντί σε κοινόχρηστο χώρο της πολυκατοικίας με ελεγχόμενη πρόσβαση, δοθέντος ότι η επεξεργασία των δεδομένων που καταγράφονταν δεν πραγματοποιείτο από εξουσιοδοτημένο προσωπικό ασφαλείας, στο διαμέρισμά του, με συνέπεια μόνον αυτός, χωρίς δικαίωμα, να λαμβάνει γνώση και να επεξεργάζεται τα στοιχεία προσωπικού χαρακτήρα που κατέγραφε το σύστημα της βιντεοεπιτήρησης.»

<sup>67</sup> Διατ.Εισ.Εφ.Αθ. 21-1-2020: «Το άρ. 19 παρ. 4 της υπ' αριθμ. 1/2011 Οδηγίας της Αρχής Προστασίας Δεδομένων αναφέρει ότι σε κάθε περίπτωση απαγορεύεται η λειτουργία καμερών στους χώρους εστίασης και αναψυχής, προκειμένου να καταγράφονται τα τραπέζια, οι θαμώνες επί των καθισμάτων κ.λπ., στα δοκιμαστήρια, στις τουαλέτες και στους χώρους που εργάζονται υπάλληλοι του καταστήματος που δεν είναι προσιτοί στο κοινό. Κατά συνέπεια δεν ήταν επιτρεπτή η τοποθέτηση καμερών που να καταγράφουν ευκρινώς μάλιστα τα πρόσωπα στα τραπεζοκαθίσματα που υπήρχαν εντός του καταστήματος – ρεστοράν – καφετέριας «...». [...] Με βάση όσα αναφέρθηκαν φρονούμε ότι η τοποθέτηση καμερών, με τον τρόπο που ανωτέρω αναφέρθηκε, στο ως άνω κατάστημα αποτελεί ποινική παράβαση και επομένως θα πρέπει να ασκηθεί ποινική δίωξη κατά των υπευθύνων της ως άνω επιχείρησης για παράβαση των άρ. 1 παρ. 1, 2 εδ. δ', 22 παρ. 4 Ν. 2472/1997 σε συνδ. με άρ. 38 παρ. 1 Ν. 4624/2019, άρ. 4 παρ. 2 ΚΑΝ ΕΟΚ 0679/2016 περί Γενικού Κανονισμού Προσωπικών Δεδομένων και άρ. 14 παρ. 4 Ν. 3917/2011 σε συνδ. με άρ. 19 παρ. 5 Οδηγίας 1/2011 Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.»

Από την πλευρά τους, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας αναγνώριζαν την υποχρέωσή τους να συμμορφωθούν κατά γράμμα με τις διατάξεις των Οδηγιών, ενώ και η ίδια ακόμη η Αρχή θα αντιμετώπιζε τις πράξεις αυτές ως κανονιστικά κείμενα, που δεν επιδέχονται αμφισβητήσεως, παρά μόνον εφόσον τροποποιηθούν με νεότερη πράξη της ίδιας. Και αυτή ακόμη η διαδικασία τροποποίησης των Οδηγιών, όπως και η δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως είναι ενδεικτική του συγκεκαλυμμένου κανονιστικού χαρακτήρα τους.

Διότι, στην πραγματικότητα, οι Οδηγίες της Αρχής για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης δεν εκδόθηκαν μόνο «προς το σκοπό ενιαίας εφαρμογής των ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», σύμφωνα με την εξουσιοδότηση του άρθρου 19 παρ.1α' Ν.2472/1997, ή προς τον σκοπό της «καθοδήγησης των δημόσιων φορέων και ιδιωτών που εγκαθιστούν συστήματα βιντεοεπιτήρησης», σύμφωνα με το εισαγωγικό τμήμα της Οδηγίας 1/2011. Εκδόθηκαν επειδή ο νομοθέτης δεν είχε μεριμνήσει για τη θέσπιση ειδικού νομοθετικού πλαισίου για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης,<sup>68</sup> ως όφειλε, ως εκ τούτου αποσκοπούσαν εξ αρχής στη θέσπιση ρητών και απολύτως δεσμευτικών κανόνων δικαίου,<sup>69</sup> οι οποίοι μάλιστα, όπως φάνηκε από τις τροποποιήσεις της Οδηγίας 1122/2000 και τη δομή της 1/2011, συνεχώς

---

<sup>68</sup> Παρόμοια υπήρξε και η στόχευση της Οδηγίας 115/2001 για τους εργαζόμενους, ελλείπει της αναγκαίας νομοθετικής ρύθμισης του ζητήματος.

<sup>69</sup> Το Συμβούλιο της Επικρατείας στην υπ' αριθμ. ΣτΕ 371/2015 για την απαγόρευση τηλεοπτικών διαφημίσεων παιχνιδιών έκρινε ως προς την Οδηγία του ΕΣΡ ότι: «Τούτο διότι το Ε.Σ.Ρ. εξέδωσε την πράξη αυτή κατ' εφαρμογή του, αναφερόμενου στο προοίμιό της, ως άνω άρθρου 4 παρ. 2 του ν.2863/2000, με το οποίο, όπως σαφώς συνάγεται από αυτό σε συνδυασμό και με το άρθρο 5 παρ. 8 εδ. πρώτο του ίδιου νόμου, **δια των οδηγιών, συστάσεων και υποδείξεων της Αρχής σκοπείται η ορθή εφαρμογή των κανονιστικών ρυθμίσεων που άπτονται της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας, όπως η απαγορευτική διάταξη του άρθρου 9 παρ. 6 εδ. πρώτο του ν.2251/1994, εντός του πλαισίου που οι ρυθμίσεις αυτές θέτουν.** Κατ' ακολουθίαν, η 7/3.12.2002 Οδηγία του Ε.Σ.Ρ. προς τους τηλεοπτικούς σταθμούς **δεν μπορεί να θεσπίσει εξ υπαρχής κανόνες δικαίου, αλλά μόνο να αποδώσει ισχύον δίκαιο**, και, εντεύθεν, δεν αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη, σύμφωνα και με το άρθρο 5 παρ. 8 εδ. πρώτο του ν. 2863/2000, στερούμενη δε εκτελεστού χαρακτήρα, δεν επιφέρει, σε σχέση με την ως άνω νομοθετική απαγόρευση, μεταβολή στην έννομη τάξη ως προς το εύρος των απευθυνόμενων σε παιδιά παιχνιδιών που υπάγονται στη χρονική απαγόρευση τηλεοπτικής διαφήμισης.». Σε επιχείρημα εξ αντιδιαστολής θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στην περίπτωση των Οδηγιών 1122/2000 και 1/2011 ΑΠΔΠΧ ελλείπει αυτό ακριβώς το ισχύον δίκαιο, στο πλαίσιο της ορθής εφαρμογής του οποίου μπορεί να εκδίδεται μια Οδηγία. Το δίκαιο αυτό δεν μπορεί να είναι οι γενικές ρυθμίσεις του Ν.2472/1997, ενώ άλλωστε δύσκολα θα μπορούσε κανείς να δεχθεί πως, για παράδειγμα, η απαγόρευση εγκατάστασης κάμερας σε διάδρομο ξενοδοχείου συνιστά απλή απόδοση και οδηγό εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας.

γίνονταν περισσότεροι, στενότεροι και αυστηρότεροι. Όχι τυχαία, στην Οδηγία 1/2011 η Αρχή προτίμησε να δώσει στο κείμενο όλα τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός νομοθετήματος. Βάσει των ανωτέρω, όπως θα επισημανθεί στη συνέχεια του παρόντος, ουδέποτε διαπίστωσε η Αρχή την παραβίαση των αρχών επεξεργασίας δεδομένων σε εγκατάσταση που πληρούσε τις απαιτήσεις των Οδηγιών της, όπως και ουδέποτε επέτρεψε τη λειτουργία συστήματος καθ' υπέρβαση των απαιτήσεων αυτών, με βάση τις ειδικές παραμέτρους και τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περίπτωσης.<sup>70</sup>

Περαιτέρω, οι Οδηγίες της Αρχής για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης δεν στηρίχθηκαν σε ειδικές προβλέψεις του νομοθέτη επί των απαιτήσεων νομιμότητας των συστημάτων αυτών, αλλά, ελλείψει των προβλέψεων αυτών, αποσκοπούσαν στο να παράξουν πρωτογενώς και αυθεντικά τους κανόνες δικαίου που θα έπρεπε να εφαρμόζονται. Με τον τρόπο αυτό, οι Οδηγίες αυτές λειτούργησαν και εφησυχαστικά για τον έχοντα τη σχετική υποχρέωση νομοθέτη, ο οποίος διαπιστώνοντας την άτυπη υποκατάσταση του επί των κανονιστικών αρμοδιοτήτων του, επέτρεψε διαχρονικά τη ρύθμιση του πλαισίου<sup>71</sup>

---

<sup>70</sup> Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση που καταγράφεται στην Ετήσια Έκθεση 2016, για ερώτημα επί τοποθέτησης κάμερας στην έξοδο χώρου στάθμευσης. Στην περίπτωση εκείνη, η Αρχή δέχθηκε ερώτημα (ουσιαστικά ζητήθηκε η άδειά της) ως προς το αν επιτρέπεται η εγκατάσταση κάμερας με λήψη σε εξωτερικούς χώρους υπογείου χώρου στάθμευσης, προκειμένου να αποτρέπονται τα ατυχήματα κατά την έξοδο των οχημάτων. Στην απάντησή της [Γ/ΕΞ/6471-1/31-10-2016] η Αρχή επικαλέστηκε την αυστηρή ρύθμιση αναλογικότητας του άρθρου 6 παρ.1 της Οδηγίας 1/2011, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η λήψη εικόνων από πεζοδρόμια, εκτός εάν «πρόκειται για χώρο με αυξημένες ανάγκες ασφαλείας», όπως για παράδειγμα σε δημόσια κτίρια και μεγάλα ξενοδοχεία ή χώρους όπου «έχουν προηγηθεί επικίνδυνες επιθέσεις». Αυτός ο περιορισμός της εν λόγω διάταξης έφερε σε δύσκολη θέση την Αρχή, καθώς δύσκολα θα μπορούσε η ασφαλής έξοδος από χώρο στάθμευσης να ενταχθεί στις εξαιρέσεις αυτές και να εξισωθεί με τα ακραία παραδείγματα που η ίδια είχε θέσει. Ωστόσο η Αρχή αντιλαμβανόταν πως, **βάσει των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης υπόθεσης**, η επιτήρηση του πεζοδρομίου ήταν αναγκαία. Για το λόγο αυτό και **προκειμένου να μην αναγνωρίσει τη δυνατότητα παρέκκλισης από τον κανόνα** που είχε θεσπίσει, η Αρχή δέχθηκε ότι «Αν και στις ενδεικτικά αναφερόμενες στην οδηγία περιπτώσεις δεν περιλαμβάνεται αντίστοιχη με την υπό εξέταση περίπτωση, από τα στοιχεία που προσκομίσθηκαν φαίνεται να μπορεί να τεκμηριωθεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ο **ιδιαιτέρως κίνδυνος και οι αυξημένες ανάγκες ασφαλείας** λόγω της φύσης του χώρου με αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία (π.χ. αν έχουν συμβεί στο παρελθόν ατυχήματα ή σχετικά περιστατικά)». Εν ολίγοις, η Αρχή αναγνώρισε πως η έξοδος οχημάτων από χώρο στάθμευσης εξομοιώνεται από άποψη επικινδυνότητας και απαιτήσεων ασφαλείας με την ανατίναξη ενός ATM ή την ασφάλεια ενός Υπουργείου.

<sup>71</sup> Στη Γνώμη 4/2004 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης, η Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29 παρατηρεί πως η Ελλάδα βρίσκεται μεταξύ των χωρών που δεν έχουν θεσπίσει ειδικές νομοθετικές διατάξεις, αλλά έχουν, μέσω των εποπτικών αρχών τους, «λάβει μέτρα για να εξασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή των γενικών διατάξεων περί προστασίας των δεδομένων, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο γνωμοδοτήσεων, οδηγιών ή κωδίκων δεοντολογίας». Επ'

μέσω κανόνων (ηπίου) δικαίου από την εποπτική αρχή,<sup>72</sup> ενώ παρενέβη μόνο σε τομεακό επίπεδο για τη ρύθμιση ειδικών περιπτώσεων που ετύγχαναν της προσοχής του.<sup>73</sup>

Στην απόφαση ΣτΕ 2629/2020, το Συμβούλιο της Επικρατείας, κρίνοντας επί αίτησης ακύρωσης κατά εγγράφου του Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (DPO) του Υπουργείου Υγείας, απέρριψε την αίτηση, κρίνοντας πως αυτό δεν αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη. Τούτο, σύμφωνα με το ανώτατο ακυρωτικό, διότι το προσβαλλόμενο έγγραφο: α) προέρχεται από όργανο που δεν έχει κανονιστική αρμοδιότητα, β) δεν επιχειρεί να θεσπίσει νέες ρυθμίσεις κατ' απόκλιση από την κείμενη νομοθεσία, και γ) απλώς περιέχει, κατά την εκτίμηση του συντάκτη του, μη υποχρεωτικές διοικητικές λύσεις υπό μορφή διευκρινιστικών απαντήσεων, που δεν δεσμεύουν τους αποδέκτες τους. Είναι ενδιαφέρον το ότι στην περίπτωση των Οδηγιών ΑΠΔΠΧ για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης τα δύο εκ των τριών αυτών κριτηρίων δεν πληρούνται.

### 3. Η ΟΔΗΓΙΑ 1122/2000

---

#### α. Οι διατάξεις και ο σκοπός της Οδηγίας.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα διέγινωσε από πολύ νωρίς τους κινδύνους από το αρρυθμιστο πλαίσιο λειτουργίας των καμερών και την ανάγκη για τη διατύπωση βασικών κατευθύνσεων προς τους υπευθύνους επεξεργασίας. Τον Σεπτέμβριο του 2000, λίγα μόλις χρόνια από τη σύστασή της, η Αρχή εξέδωσε την Οδηγία 1122/2000 «για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης».<sup>74</sup>

---

αυτού, η Γνωμοδότηση μνημονεύει: α) την Εγκύκλιο 390/2000 για την εγκατάσταση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στο Μετρό, β) την Οδηγία 1122/2000 και γ) την απόφαση 84/2002 σχετικά με το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης στα ξενοδοχεία. [σελ. 11]

<sup>72</sup> Με την εξαίρεση της επιτήρησης από κρατικές αρχές, την οποία εν τέλει εξαίρεσε από το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών και τον έλεγχο της ανεξάρτητης αρχής.

<sup>73</sup> Πολύ ειδικές τομεακές ρυθμίσεις για τις κάμερες έχουν κατά καιρούς προβλεφθεί για τα καζίνο, τις σχολικές μονάδες (Ν.4610/2019) και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Ν.4777/2020). Με υπουργικές αποφάσεις ρυθμίστηκαν οι προϋποθέσεις λειτουργίας συστημάτων εποπτείας αθλητικών εγκαταστάσεων (ΚΥΑ 229158/2015, ΦΕΚ τ.Β' 1802), κλειστού κυκλώματος παρακολούθησης σε Ειδικούς Χώρους τυχερών παιγνίων (ΥΑ 79835/2020, ΦΕΚ τ.Β' 3265/5-8-2020) και Επισκέψιμους Ενάλιους Αρχαιολογικούς Χώρους (ΥΑ 157428/2022, ΦΕΚ τ.Β' 2072/27-4-2022).

<sup>74</sup> Η Α. Νικολοπούλου εκτιμά πως με την έκδοση της Οδηγίας 1122/2000, η Αρχή προσπάθησε «σε πρώτη φάση» να καλύψει η ίδια την απουσία νομοθετικού κειμένου που να ρυθμίζει τη βιντεοεπιτήρηση. [Α. Νικολοπούλου, ό.π., σελ. 582]

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η Οδηγία εκδόθηκε στη βάση της νομοθετικής εξουσιοδότησης του άρθρου 19 παρ.1α του Ν.2472/1997, που προέβλεπε ότι η Αρχή έχει την αρμοδιότητα να «[ε]κδίδει οδηγίες προς το σκοπό ενιαίας εφαρμογής των ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Είναι αξιοσημείωτο το ότι η Αρχή δεν έκανε χρήση της κανονιστικής εξουσιοδότησης της περ.ί του ίδιου άρθρου,<sup>75</sup> που της έδινε σαφή αρμοδιότητα να θεσπίζει κανόνες δικαίου. Αντ' αυτού, η Αρχή προτίμησε να εκδώσει μια Οδηγία με συμβουλευτικό – ερμηνευτικό χαρακτήρα, από την οποία όμως δεν απουσίαζαν οι κανονιστικές αποχρώσεις.<sup>76</sup>

Πράγματι, από τη μελέτη του κειμένου καθίσταται σαφές πως η Οδηγία 1122/2000 κατά βάση επιδιώκει να διευκρινίσει ορισμένα βασικά ζητήματα επί της νομιμότητας των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης και να υπενθυμίσει στους υπευθύνους επεξεργασίας τις υποχρεώσεις που ο νόμος θέτει. Η Αρχή φαίνεται αρχικά διστακτική στη θέσπιση κανόνων δικαίου, με μοναδική ίσως εξαίρεση τις μέγιστες περιόδους αποθήκευσης των δεδομένων.<sup>77</sup>

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η Αρχή διαχρονικά προτιμούσε να εκδίδει Οδηγίες και όχι κανονιστικές πράξεις ήταν αφενός η απροθυμία της να υποκαταστήσει τον – έστω και αδιάφορο – νομοθέτη, αφετέρου ο φόβος ανατροπής των κανονιστικών παρεμβάσεων της στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Ειδικά στην περίπτωση της Οδηγίας 1122/2000 όμως, θα μπορούσαμε να εικάσουμε πως η Αρχή, όχι μόνο ήθελε να αποφύγει την υποκατάσταση του νομοθέτη, αλλά και γνώριζε πως μια

---

<sup>75</sup> Ν.2472/1997, Άρθρο 19 - Αρμοδιότητες, λειτουργία και αποφάσεις της Αρχής  
«1. Η Αρχή έχει τις εξής ιδίως αρμοδιότητες: [...] ι) Εκδίδει κανονιστικές πράξεις για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων, στα οποία αναφέρεται ο παρών νόμος».

<sup>76</sup> Κανονιστική Οδηγία τη χαρακτηρίζει ο **Χ. Ανθόπουλος**, [Το δικαίωμα στη δημόσια ανωνυμία: Προστασία προσωπικών δεδομένων, ελευθερία του συνέρχεσθαι και ηλεκτρονικός έλεγχος των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων, ΕφημΔΔ 6/2007, σελ. 719], ο οποίος μάλιστα επισημαίνει πως ετέθη ζήτημα εάν αυτή βρίσκεται εντός των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδότησης που χορηγήθηκε στην ΑΠΔΠΧ, τόσο με το άρθρο 19 παρ.1α', όσο και με το 19 παρ.1'. Ως «κανονιστικού χαρακτήρα» τη θεωρεί η **Λ. Μήτρου** [Παρατηρήσεις επί της Μον.Πρ.Πατρών 2765/2005, ΤοΣ 1/2006, σελ. 259].

<sup>77</sup> Στις τροποποιήσεις της Οδηγίας που ακολούθησαν, η Αρχή φάνηκε να αφήνει στην άκρη τον αρχικό δισταγμό της και να προτιμά πιο κανονιστικές λύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η περίπτωση της εγκατάστασης καμερών σε πολυκατοικίες, όπου (άρθρο 2 στοιχ. Ε) ορίστηκαν οι προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας και το ειδικό χρονικό διάστημα διατήρησης των δεδομένων.

τέτοια ειδική περίπτωση επεξεργασίας δεδομένων θα μπορούσε να ρυθμιστεί μόνο μέσα από τυπικό νόμο.<sup>78</sup>

Η Οδηγία 1122/2000 αποτελείται από μόλις δύο άρθρα. Στο πρώτο άρθρο η Αρχή επιχειρεί να θέσει τις βασικές προϋποθέσεις και παραμέτρους της νομιμότητας ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης. Ξεκινώντας από την σαφώς περιοριστική προσέγγιση<sup>79</sup> πως η εγκατάσταση καμερών καταρχήν δεν επιτρέπεται,<sup>80</sup> «διότι προσβάλλει την προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή του ατόμου»,<sup>81</sup> η Αρχή αναγνωρίζει δύο μόνο σκοπούς για την ικανοποίηση των οποίων μπορεί μια τέτοια εγκατάσταση να είναι νόμιμη: Την προστασία προσώπων και αγαθών και τη ρύθμιση της κυκλοφορίας.

Ακολούθως, η Αρχή επεξηγεί τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας, διακρίνοντας αυτές μεταξύ τους,<sup>82</sup> θεσπίζει κανόνες για την περίοδο αποθήκευσης των δεδομένων και δίνει συμβουλές για την ασφαλή τήρησή τους και τη νόμιμη περαιτέρω διαβίβαση αυτών.

Στο δεύτερο άρθρο της Οδηγίας, υπό τον τίτλο «Ειδικότερες υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας», η Αρχή εξειδικεύει την εφαρμογή βασικών προβλέψεων του νόμου

---

<sup>78</sup> Την αναγκαιότητα ρύθμισης της βιντεοεπιτήρησης από τυπικό νόμο υποστήριξε σύσσωμη η επιστημονική κοινότητα, βλ. ενδ. **Κ. Κοκκινάκη**, [ό.π., σελ. 699], ο οποίος επεσήμανε την αναγκαιότητα λεπτομερέστερης ρύθμισης, όχι μόνο ως προς τη βιντεοεπιτήρηση του δημόσιου χώρου από κρατική αρχή, αλλά και σε επίπεδο ιδιωτικού δικαίου.

<sup>79</sup> Είναι πραγματικά αξιοσημείωτο το πώς η Αρχή από την προσέγγιση αυτή κατέληξε στη σημερινή ενθαρρυντική παρατήρηση πως «Η βιντεοεπιτήρηση αποτελεί αναμφίβολα ένα μέτρο πρόληψης, ιδιαίτερα αν εφαρμοστεί με σωστή σχεδίαση», που περιλαμβάνεται στις κατευθύνσεις που δίνονται μέσα από την ιστοσελίδα της [[https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes\\_enotites/eisagwgi\\_videoepitirisi](https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/eisagwgi_videoepitirisi)]. Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών από την επιτήρησή τους μέσω καμερών είναι **αντιστρόφως ανάλογη** της τεχνολογικής εξέλιξης και των δυνατοτήτων των συστημάτων αυτών.

<sup>80</sup> Ο **Π. Καρκούλας** [ό.π., σελ.612] παρατηρεί πως η Οδηγία αντιμετωπίζει τη βιντεοεπιτήρηση ως εξ ορισμού παράνομη, ορίζοντας όμως και εξαιρέσεις.

<sup>81</sup> Είναι ενδιαφέρον το ότι σε αυτό το πρώιμο χρονικό σημείο η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων δεν αναφέρεται στο δικαίωμα του ανθρώπου στην προστασία των προσωπικών δεδομένων του, αλλά στα δύο προγενέστερα συνταγματικής περιωπής δικαιώματα, που κατά τη θεωρία ενσωμάτωναν το δικαίωμα αυτό. Τούτο διότι δεν έχει ακόμη συντελεστεί η προσθήκη του άρθρου 9Α Σ.

<sup>82</sup> Η διάκριση αυτή αντανακλά μια τάση στην πρώιμη νομολογία της Αρχής για διαχωρισμό της αναγκαιότητας από την αναλογικότητα και αντιμετώπισής τους ως δύο διακριτών αρχών. Ενδ. ΑΠΔΠΧ 84/2002: «Κριτήρια για τη νομιμότητα της επεξεργασίας είναι οι αρχές της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας»..

(γνωστοποίηση στην Αρχή, ενημέρωση υποκειμένων, δικαίωμα άσκησης ελέγχων), προς τον σαφή σκοπό της υποβοήθησης των υπευθύνων επεξεργασίας.<sup>83</sup>

### **β. Οι τροποποιήσεις των αρχικών διατάξεων.**

Η Οδηγία 1222/2000 τροποποιήθηκε τρεις φορές. Αρχικά με την Οδηγία 1/2003, ακολούθως με την πράξη υπ' αριθμ. 2162/2005, η οποία αντικατέστησε τις διατάξεις της τροποποίησης και εν τέλει με την απόφαση 46/2009 για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.<sup>84</sup>

Η πρώτη παρέμβαση της Αρχής επί του κειμένου της Οδηγίας έλαβε χώρα με την Οδηγία 1/2003 (377/28-3-2003)<sup>85</sup>, η οποία τροποποίησε το άρθρο 2, δια της προσθήκης ειδικής διάταξης για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης σε ιδιωτικούς χώρους. Η νέα περ. Ε' προέβλεπε ότι: «*Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης εγκατεστημένων σε ιδιωτικούς χώρους από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του Νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του Ν.2472/97. Η λήψη ωστόσο εικόνας από κοινόχρηστους χώρους (είσοδο, πλατύσκαλο, διάδρομο, κήπο, κ.λ.π.) συνιστά επεξεργασία δεδομένων που εμπίπτει στο Νόμο. Στην περίπτωση αυτή, πέραν των άλλων προϋποθέσεων επεξεργασίας, απαγορεύεται η καθ' οιονδήποτε τρόπο αποθήκευση εικόνας*

---

<sup>83</sup> Με την υπ' αριθμ. 2162/10.6.2005 απόφαση της Αρχής, το άρθρο 2 τροποποιήθηκε δια της προσθήκης ειδικής παραγράφου για την εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης σε ιδιωτικούς χώρους και πολυκατοικίες. Και στην περίπτωση αυτή, το τελευταίο εδάφιο της τροποποίησης προβλέπει ότι: «*Η παρούσα να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Άρθρο 19 παρ. 8 Ν. 2472/1997).*»

<sup>84</sup> Ενδεικτική της κανονιστικής σύγχυσης που διακρίνει τις πράξεις της Αρχής είναι και η επαναλαμβανόμενη πρακτική της να τροποποιεί διατάξεις της Οδηγίας ή να θεσπίζει ειδικότερους κανόνες δικαίου μέσα από αποφάσεις της, άλλοτε δημοσιεύοντας αυτές στο ΦΕΚ και άλλοτε όχι. Για παράδειγμα, με την ΑΠΔΠΧ 40/2001 η Αρχή αποφάσισε «*να επιτρέψει στα τραπεζικά ιδρύματα να διατηρούν τα αρχεία που προκύπτουν από εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων, έτσι όπως αυτά ορίζονται στην οδηγία 1122 της Αρχής, για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των σαράντα πέντε (45) ημερολογιακών ημερών, τροποποιώντας κατά τούτο την παραπάνω 1122 οδηγία της*». Η τροποποίηση αυτή δεν δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σε αντίθεση με τη μεταγενέστερη τροποποίηση της αρχικής τροποποίησης με την ΑΠΔΠΧ 46/2009. Εκτός ΦΕΚ έμεινε και ο καθορισμός των προϋποθέσεων εγκατάστασης κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης από ξενοδοχεία (ΑΠΔΠΧ 84/2002), παρά το ότι και αυτή θέσπιζε κανόνες δικαίου. Δεν είναι τυχαίο πως η συγκεκριμένη απόφαση μνημονεύεται και στη Γνώμη 4/2004 της ΟΕ29 ως σημαντική πράξη της ελληνικής αρχής «*για την ορθή εφαρμογή των γενικών διατάξεων περί προστασίας δεδομένων*» [σελ.11].

<sup>85</sup> Η Οδηγία 1/2003 δεν είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της Αρχής, περιλαμβάνεται όμως στο παράρτημα της Ετήσιας Έκθεσης 2003.



ή ήχου, εκτός αν, κατά την κρίση της Αρχής, εξαιρετικοί λόγοι το επιβάλλουν». Η ρύθμιση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον για τρεις λόγους.

Εν πρώτοις, αποτελεί την πρώτη προσπάθεια της Αρχής να βάλει κανόνες στην εγκατάσταση οικιακών κάμερών. Δεν πρόκειται για τις κοινόχρηστες κάμερες των πολυκατοικιών, όπως αυτές θα ρυθμιστούν στη συνέχεια, αλλά για τις οικιακές κάμερες της Γνωμοδότησης 5/2017. Οι κάμερες αυτές, σύμφωνα με την Αρχή, εξαιρούνται της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα, εκτός εάν λαμβάνουν εικόνα από κοινόχρηστο χώρο, χωρίς εξαιρέσεις. Στην περίπτωση αυτή, εδώ εντοπίζεται το δεύτερο σημείο ενδιαφέροντος, όχι μόνο υπάγονται στις απαιτήσεις νομιμότητας του Ν.2472/1997, αλλά και τους απαγορεύεται η αποθήκευση – καταγραφή των δεδομένων, εκτός εάν το επιτρέψει κατ' εξαίρεσιν η Αρχή. Η Αρχή θεσπίζει σαφή κανόνα δικαίου, επιβάλλοντας στους ιδιώτες χρήστες κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης να χρησιμοποιούν οθόνη προβολής· εν ολίγοις, να χρησιμοποιούν την κάμερα σαν ένα ηλεκτρονικό ματάκι πόρτας και όχι σαν μέσο επιτήρησης του διαμερισμάτος τους, όταν αυτοί δεν θα βρίσκονται εκεί. Η απαγόρευση αυτή ήταν βέβαια προβληματική, ως εκ τούτου δεν προκαλεί εντύπωση η σπουδή της Αρχής να την καταργήσει. Ολόκληρη η προστεθείσα διάταξη, εδώ βρίσκεται το τρίτο σημείο ενδιαφέροντος, θα αντικατασταθεί με την υπ' αριθμ. 2162/2005 πράξη της Αρχής, δύο μόλις χρόνια αργότερα.

Η τροποποιητική πράξη 2162/2005 αποτέλεσε τη δεύτερη τροποποίηση της Οδηγίας 1122/2005 και πάλι με την προσθήκη διατάξεων στο άρθρο 2 αυτής. Σύμφωνα με την εκ νέου τροποποιηθείσα περ. Ε': «Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης εγκατεστημένων σε ιδιωτικούς χώρους από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του Νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του Ν.2472/97. Η λήψη ωστόσο εικόνας από κοινόχρηστους χώρους κατοικιών που περιλαμβάνουν πολλά αυτόνομα διαμερίσματα συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που εμπίπτει στο Νόμο. Στην περίπτωση αυτή, πέραν των άλλων προϋποθέσεων επεξεργασίας, είναι απαραίτητη η ρητή και ειδική συγκατάθεση κάθε ενοίκου και όταν αυτό δεν είναι εφικτό, τότε η Γενική Συνέλευση της πολυκατοικίας μπορεί να αποφασίσει σύμφωνα με τον

κανονισμό της<sup>86</sup> την αναγκαιότητα ή μη εγκατάστασης του κυκλώματος. Ο θιγόμενος από την απόφαση αυτή σε ό,τι αφορά τα προσωπικά του δεδομένα μπορεί να προσφύγει στην Αρχή. Οι κάμερες δεν πρέπει να ελέγχουν την πρόσβαση στα κατ' ιδίαν διαμερίσματα, σε γειτονικές κατοικίες, δρόμους και πεζόδρομους.

Ο εκάστοτε διαχειριστής της πολυκατοικίας είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας και είναι υποχρεωμένος για την ενημέρωση των υποκειμένων ότι ο χώρος βιντεοσκοπείται. Η καταγραφή εικόνας χωρίς ήχο είναι επιτρεπτή εφόσον η μονάδα ελέγχου που καταχωρεί τις εικόνες βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο με ελεγχόμενη πρόσβαση και τα δεδομένα διατηρούνται το πολύ 48 ώρες. Ειδικά για τις σε ενιαίο χώρο θέσεις στάθμευσης οχημάτων των κατοικιών (υπόγειο, πυλωτή), είναι επιτρεπτή η τοποθέτηση κλειστού κυκλώματος από το νόμιμο κάτοχο μόνον όταν οι κάμερες εστιάζουν αποκλειστικά στο αγαθό το οποίο προστατεύουν και όχι σε γειτονικούς χώρους και υπάρχει πινακίδα που ενημερώνει τα υποκείμενα για την βιντεοσκόπηση».

Η δεύτερη αυτή τροποποίηση διόρθωσε τις αστοχίες της πρώτης, δεν ήταν όμως καλύτερη, αφού και η νέα διάταξη ήταν ασαφής και προβληματική, όπως θα καταδειχθεί ακολούθως. Η σημαντική διαφορά που επήλθε με το νέο κείμενο ήταν πως η Αρχή δεν ρύθμιζε πλέον το καθεστώς λειτουργίας των οικιακών καμερών (πέραν του πρώτου εδαφίου που είχε διατηρηθεί και που αφορούσε στην εξαίρεση της οικιακής δραστηριότητας), αλλά εκείνο των καμερών που εγκαθίστανται σε κοινόχρηστους χώρους πολυκατοικιών με απόφαση των συνιδιοκτητών.

#### **4. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΣΤΑ ΕΝΤΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1122/2000.**

---

Χωρίς αμφιβολία η κεντρική υπόθεση που θα απασχολήσει την Αρχή Προστασίας Δεδομένων κατά την περίοδο ισχύος της πρώτης Οδηγίας είναι το ζήτημα της διατήρησης του συστήματος C4I, που θα εκτεθεί στη συνέχεια. Μέχρι το 2004, όταν και θα δημοσιευτεί

---

<sup>86</sup> Στην ΑΠΔΠΧ 51/2008 η Γενική Συνέλευση αποφάσισε σύμφωνα με τον Κανονισμό της πολυκατοικίας πως ήθελε την κάμερα στην είσοδο, η Αρχή όμως διαπίστωσε πως οι πλειοψηφούντες σε ποσοστά ιδιοκτήτες ήταν μόλις δύο από τους επτά. Για το λόγο αυτό, η νομιμοποίηση αναζητήθηκε στην αριθμητική πλειοψηφία των ιδιοκτητών, η οποία ήταν αντίθετη.

η ΑΠΔΠΧ 28/2004, η πρώτη από τις πολλές αποφάσεις της για το σύστημα επιτήρησης των Ολυμπιακών Αγώνων, η νομολογία της Αρχής είναι εξαιρετικά περιορισμένη: Δύο αποφάσεις κανονιστικού χαρακτήρα για τράπεζες και ξενοδοχεία (ΑΠΔΠΧ 40/2001 και 84/2002), μια Γνωμοδότηση για τη νομιμότητα εγκατάστασης κρυφής κάμερας από εργοδότη, ο οποίος υποψιάζεται πως υπάλληλός του διαπράττει υπεξαιρέσεις (ΓΝΜΔ 68/2002)<sup>87</sup> και δύο μόλις αποφάσεις για λειτουργία καμερών σε οικοτροφείο και εργαστήριο επί πολυκατοικίας (ΑΠΔΠΧ 40-41/2003).

Στα έτη 2004-2006 η Αρχή θα ασχοληθεί σχεδόν αποκλειστικά με τις παρατάσεις λειτουργίας του C4I, ενώ από το έτος 2007 η νομολογία της αρχίσει να εμπλουτίζεται και να ωριμάζει ερμηνευτικά. Το 2007 η Αρχή θα εκδώσει, μεταξύ άλλων, αποφάσεις για παρακολούθηση εργαζομένων (ΑΠΔΠΧ 3/2007, 62/2007), εγκατάσταση καμερών από Δήμο σε πλατεία (ΑΠΔΠΧ 51/2007<sup>88</sup>), ενώ μόνο τα έτη 2008-2009 θα δημοσιευτούν δεκαεννέα (19) αποφάσεις για κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης.

Στα πρώτα αυτά χρόνια, η Αρχή είναι πιο αυστηρή από ποτέ ως προς τις προϋποθέσεις νόμιμης λειτουργίας καμερών, εστιάζοντας τις διορθωτικές της εξουσίες περισσότερο στην απεγκατάσταση ενός συστήματος, παρά στην επιβολή μεγάλων διοικητικών προστίμων. Στην ΑΠΔΠΧ 20/2008 η Αρχή απαντά σε ερωτώντα επιχειρηματία πως η υπηρεσία live streaming καταστημάτων εστίασης, την οποία αυτός επιθυμεί να παράσχει

---

<sup>87</sup> Στη Γνωμοδότηση 68/2002, η Αρχή θα επιδείξει για πρώτη φορά την προσήλωσή της στην προστασία των δικαιωμάτων του προσώπου - υποκειμένου από την παρακολούθησή του, διατυπώνοντας με έμφαση ότι παρακολούθηση δύνανται να κάνουν μόνο οι δικωκτικές αρχές και όχι οι πολίτες: «σε περίπτωση όπου εργοδότης έχει βάσιμες υπόνοιες ότι υπάλληλός του διαπράττει εγκληματική ενέργεια εις βάρος του (πχ. υπεξαίρεση) δεν δικαιούται χωρίς άλλη προϋπόθεση να εγκαταστήσει κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης με βιντεοσκόπηση, υποκαθιστώντας τις αρμόδιες δικωκτικές αρχές. Μόνον αυτές, μέσα στα όρια διερεύνησης του εγκλήματος, δικαιούνται να προβούν σε οποιαδήποτε νόμιμη ενέργεια για τη συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών μέσων.». Λίγα χρόνια μετά τη Γνωμοδότηση αυτή θα ακολουθήσει σειρά αποφάσεων του Αρείου Πάγου, που θα κάνει δεκτό, ως αποδεικτό μέσο, το υλικό κρυφής κάμερας, αφού η εκτέλεση υπηρεσιακών καθηκόντων «υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική» (ΑΠ Ποιν. 874/2004) και η κρυφή καταγραφή της «δεν αναγόταν στη σφαίρα παρακολούθησης της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής των εκεί εργαζόμενων» (ΑΠ Ποιν.816/2006). Αρκετά χρόνια αργότερα, θα ακολουθήσει και η υπόθεση Lopez Ribalda στο ΕΔΔΑ.

Σχετ. βλ. και **Ν. Κουράκης**, Αποκάλυψη των "σκανδάλων" με αθέμιτα τεχνολογικά μέσα και προστασία της αξίας του ανθρώπου, ΔιΜΕΕ, 5/2008, σελ. 299 - 302.

<sup>88</sup> Για την ΑΠΔΠΧ 51/2007 βλ. και **Α. Φωτιάδου**, «Κάμερες στην πλατεία και ιδιωτικότητα: Μια εφαρμογή της αναλογικότητας από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΕφημΔΔ 4/2007, σελ. 503-508.

σε τρίτους, δεν είναι νόμιμη, παρά το ότι η ποιότητα της εικόνας και η τοποθέτηση της κάμερας δεν επιτρέπουν την αναγνώριση προσώπων. Τούτο διότι «κάποιος έχει γνώση του ότι συγκεκριμένο πρόσωπο βρίσκεται εκεί, τότε πιθανόν παρακολουθώντας την μεταδιδόμενη εικόνα στο διαδίκτυο, να μπορεί να ταυτοποιήσει το πρόσωπο (συνδυάζοντας σωματικά χαρακτηριστικά που ήδη γνωρίζει, ντύσιμο, παρέα, κτλ), και έτσι να “παρακολουθεί” κατά κάποιο τρόπο το πρόσωπο αυτό». Την ίδια χρονιά, η Αρχή θα επιβεβαιώσει την προστεθείσα από έτους 2005 διάταξη της Οδηγίας (ΑΠΔΠΧ 22/2008) πως η εγκατάσταση κάμερας σε κοινόχρηστους χώρους πολυκατοικίας είναι πρακτικά αδύνατη, αφού αρκεί η διαφωνία ενός και μόνου ενοίκου για να οδηγήσει τον διαχειριστή ενώπιον της Αρχής.<sup>89</sup> Με την ΑΠΔΠΧ 27/2008, η Αρχή θα δώσει εντολή απεγκατάστασης καμερών από δύο σχολεία, παρά τον κίνδυνο βανδαλισμού τους. Η Αρχή αναγνωρίζει τον κίνδυνο αυτό, όπως δέχεται και το ότι δεν υπάρχει προσωπικό για τη φύλαξη των χώρων. Τούτο όμως δεν αποτελεί δικαιολογία για την εγκατάσταση καμερών, αφού «[θ]α έπρεπε να αποτελεί μέριμνα των φορέων που έχουν την ευθύνη της λειτουργίας και τη φροντίδα της υποδομής των σχολείων να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι πόροι για την λήψη των κατάλληλων οργανωτικών μέτρων για τη φύλαξη των σχολείων π.χ. με πρόσληψη φύλακα ή με τοποθέτηση συναγερμού, χωρίς να προχωρούν σε εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων».

Εξίσου κατηγορηματική θα είναι η Αρχή και στην προοπτική εγκατάστασης κάμερας στο εσωτερικό λεωφορείου. Σε μια από τις πρώτες αναφορές στο chilling effect, η ΑΠΔΠΧ 46/2008 θα απορρίψει ένα τέτοιο ενδεχόμενο, κρίνοντας ότι «Η συνεχής παρακολούθηση του οδηγού και των επιβατών, έχει σαν αποτέλεσμα να λειτουργεί το αίσθημα του “φόβου” προληπτικά για κάθε παράνομη ενέργεια που θα μπορούσαν να διαπράξουν. Ωστόσο είναι προσβλητικό για την προσωπικότητα αφενός των επιβατών να εκτίθενται σε συνεχή παρακολούθηση και αφετέρου του οδηγού, να εργάζεται κάποιος υπό συνθήκες “φόβου”.» Και στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να αναζητήσει ηπιότερα μέσα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Στο ίδιο συμπέρασμα θα καταλήξει

---

<sup>89</sup> Η εσφαλμένη κρίση της Αρχής περί ταύτισης του διαχειριστή με τον υπεύθυνο επεξεργασίας δεν θα είναι άνευ συνεπειών. Το 2013, ο Άρειος Πάγος θα αναιρέσει (για ασάφειες στο σκεπτικό) καταδικαστική απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών σε βάρος διαχειριστή πολυκατοικίας για την παράνομη εγκατάσταση καμερών, μολονότι αυτός εκτελούσε απόφαση της πλειοψηφίας της Γενικής Συνέλευσης. (ΑΠ Ποιν. 1165/2013)

και η ΑΠΔΠΧ 39/2009, επί αιτήματος εταιρείας για εγκατάσταση καμερών στην είσοδο των γραφείων της. Η συνεχής παρακολούθηση μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης των διερχομένων κρίνεται ως δυσανάλογο μέτρο προστασίας, παρατηρεί η Αρχή, εφόσον υπάρχει και η επιλογή για διενέργειας περιπολιών από τους φύλακες.

## 5. Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1122/2000

---

Η Οδηγία 1222/2000 παρέμεινε σε ισχύ έντεκα (11) χρόνια, μέχρι την αντικατάστασή της από την Οδηγία 1/2011. Στο διάστημα αυτό, όπως έχει ήδη αναφερθεί, τροποποιήθηκε τρεις φορές: με την Οδηγία 1/2003, την απόφαση 2162/2005 και την απόφαση 46/2009 για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Κατά το χρονικό διάστημα της εφαρμογής της, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει πως υπήρξε καταρχήν αποτελεσματική, ως προς τους βασικούς στόχους που είχαν τεθεί με την έκδοσή της, αφενός την καλλιέργεια μιας ευαισθητοποίησης ως προς τους κινδύνους από την αρρυθμιστή λειτουργία των κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης, αφετέρου την καθοδήγηση των υπευθύνων επεξεργασίας ως προς τις προϋποθέσεις για τη νόμιμη εγκατάσταση αυτών.<sup>90</sup> Ο τρόπος και η συχνότητα με την οποία οι διατάξεις της έτυχαν επίκλησης, όχι μόνο από την ίδια την Αρχή, αλλά και από τα εθνικά δικαστήρια, υποδεικνύει πως, πράγματι, ως προς τον στόχο αυτό η Οδηγία υπήρξε επιτυχής.<sup>91</sup>

Ο δευτερεύων όμως σκοπός της Οδηγίας, ήτοι η διαμόρφωση ερμηνευτικών κατευθύνσεων ως προς τις γενικές και ειδικές απαιτήσεις νομιμότητας στην εγκατάσταση και λειτουργία κλειστών κυκλωμάτων δεν επετεύχθη. Αντίθετα, οδήγησε τα εθνικά δικαστήρια, αλλά και την ίδια την Αρχή ενίοτε, σε μια σύγχυση ως προς τον χαρακτήρα του κειμένου αυτού. Διότι, όπως φάνηκε στην πράξη, κανείς δεν είχε

---

<sup>90</sup> Δεν πρέπει να παραβλέψουμε βέβαια κάποιες σημάνσεις ενημέρωσης που είχαν κυκλοφορήσει στην αγορά την εποχή εκείνη (πολλές εκ των οποίων συναντάμε μέχρι και σήμερα), στις οποίες γινόταν λόγος για νόμιμη παρακολούθηση «βάσει του Ν.2472/1997 και της 1122/2000 Απόφασης της ΑΠΔΠΧ». Η διατύπωση αυτή αποσκοπούσε προφανώς στη δημιουργία της εντύπωσης ότι η συγκεκριμένη εγκατάσταση είχε ελεγχθεί και εγκριθεί από την Αρχή.

<sup>91</sup> Τα δικαστήρια εκτίμησαν την Οδηγία σε τέτοιο βαθμό, ώστε να συνεχίσουν να την επικαλούνται αρκετά χρόνια μετά την κατάργησή της και αντικατάστασή της από την Οδηγία 1/2011. Ενδεικτικά παραδείγματα η υπ' αριθμ. 26/2020 απόφαση του Ειρηνοδικείου Γαστούνης και η Εφ.Πειρ. 328/2018, που έκριναν επί της νομιμότητας συστημάτων που είχαν εγκατασταθεί αρκετά χρόνια μετά την έκδοση της νέας Οδηγίας.

αντιληφθεί εάν και σε ποιον βαθμό οι διατάξεις της ήταν κανονιστικές ή απλές ερμηνευτικές κατευθύνσεις, ως εκ τούτου μαχητές, με την πλάστιγγα να κλίνει υπέρ του κανονιστικού χαρακτήρα τους. Παράλληλα, η αυξανόμενη περιπτωσιολογία που ετίθετο στην κρίση δικαστηρίων και Αρχής δημιουργούσε την ανάγκη για ολοένα και περισσότερους, ειδικότερους και σαφέστερους κανόνες. Οι βασικοί παράγοντες που συνετέλεσαν στη σύγχυση αυτή ήταν οι εξής:

**α. Η ανάγκη για κανονιστική ρύθμιση ζητημάτων όπου η εκπόνηση καλών πρακτικών δεν ήταν αρκετή.**

Το πρώτο πρόβλημα που παρουσιάστηκε ήταν η ολοένα και περισσότερο διαφαινόμενη ανάγκη για θέσπιση κανόνων δικαίου, αντί για γενικές κατευθύνσεις και καλές πρακτικές. Άπαντες οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης (υπεύθυνοι επεξεργασίας, εκτελούντες την επεξεργασία, δικαστικές αρχές) χρειαζόνταν κανόνες για τη λειτουργία αυτή, τους οποίους κανόνες ο νομοθέτης δεν είχε θέσει.<sup>92</sup>

Ως αποτέλεσμα της απουσίας διατάξεων αυτής, οι εμπλεκόμενοι στρέφονταν προς την Αρχή Προστασίας Δεδομένων, η οποία, ως κατά τεκμήριο αρμόδια για τη διαπίστωση της τήρησης ή μη των απαιτήσεων νομιμότητας, μπορούσε να δώσει τη λύση. Ποιος είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας σε ένα σχολείο ή μια πολυκατοικία, για πόσες ημέρες μπορεί ένα κατάστημα να διατηρεί νομίμως τα συλλεγόμενα προσωπικά δεδομένα, με ποιους όρους μπορεί ένα νοσοκομείο να εγκαθιστά κάμερες σε θαλάμους παρακολούθησης και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί ένας υπεύθυνος επεξεργασίας να διαβιβάζει το υλικό στη δικαστική αρχή ή σε έναν πολίτη που το ζητά.<sup>93</sup>

---

<sup>92</sup> Ενδεικτική του προβλήματος αυτού η παρέμβαση της Αρχής ήδη από έτος 2002, όταν και αποφάσισε τη θέσπιση ειδικών κανόνων για την εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης στα ξενοδοχεία [ΑΠΔΠΧ 84/2002].

<sup>93</sup> Ενδεικτικά, το 2006 η Αρχή δέχθηκε 55 ερωτήματα και 58 καταγγελίες για συστήματα βιντεοεπιτήρησης, το 2007 δέχθηκε 44 και 66 αντίστοιχα, ενώ το 2008 δέχθηκε 120 ερωτήματα και 64 καταγγελίες, με τις εκκρεμείς καταγγελίες να ανέρχονται συνολικά σε 124. Από την Ετήσια Έκθεση 2009 δεν δίνονταν πλέον στοιχεία για τη θεματική αυτή. Από τα στοιχεία αυτά και μόνο θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει σαφές γιατί η Αρχή θεώρησε αναγκαία τη διαμόρφωση μιας νέας Οδηγίας με χαρακτήρα κανονιστικό.

Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς ότι βρισκόμαστε σε μια εποχή όπου η έννοια της λογοδοσίας έχει μεν αρχίσει να διαπλάθεται, πλην όμως δεν έχει ακόμη αναχθεί σε αυτοτελή υποχρέωση των υπευθύνων επεξεργασίας. Ως εκ τούτου, το εφαρμοστικό μοντέλο του νομικού πλαισίου του Ν.2472/1997 απαιτεί τον προληπτικό (στην πράξη όμως συχνά κατασταλτικό) έλεγχο της Αρχής.

### **β. Η ασαφής λειτουργία μιας Οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη.**

Η διαμόρφωση καλών πρακτικών και η θέσπιση κατευθυντηρίων γραμμών, δια της έκδοσης κειμένων ηπίου δικαίου (soft law) δεν υπήρξε οικεία στην εθνική έννομη τάξη το έτος 2000, ενώ μέχρι και σήμερα εφαρμόζεται αποσπασματικά και με μικρή επιτυχία. Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων, αξιοποιώντας τις εξαιρετικά χρήσιμες εξουσιοδοτήσεις του Ν.2472/1997, αποφάσισε να διαμορφώσει ένα κείμενο πρωτίστως καθοδηγητικό και όχι κανονιστικό. Αυτή ήταν και η πρακτική που ακολουθείτο σε ενωσιακό επίπεδο από την Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29.

Όπως προαναφέρθηκε, η Οδηγία 1122/2000 ρητώς επικαλείτο την εξουσιοδότηση για έκδοση οδηγιών και όχι εκείνη για την έκδοση κανονιστικών πράξεων. Αυτή όμως δεν ήταν μια πρακτική συνηθισμένη στην ελληνική έννομη τάξη, η οποία έχει μάθει να λειτουργεί με κανόνες δικαίου, νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις (συχνά δε και υπεξουσιοδοτήσεις) και ερμηνευτικές, πλην απολύτως δεσμευτικές, εγκυκλίους. Στην εθνική έννομη τάξη μέχρι και οι γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους μπορούν να είναι δεσμευτικές, εφόσον αυτές γίνουν αποδεκτές από τον αρμόδιο Υπουργό.

Περαιτέρω, κείμενα κατευθύνσεων και ερμηνευτικών εξειδικεύσεων είναι χρήσιμα όταν υφίσταται ένα στοιχειώδες νομικό πλαίσιο, το οποίο οι κατευθύνσεις αυτές ερμηνεύουν και εξειδικεύουν. Στην περίπτωση αυτή όμως, το νομικό πλαίσιο απουσίαζε εντελώς, αφού ο έλληνας νομοθέτης δεν είχε συμπεριλάβει στον Ν.2472/1997 πρόβλεψη για τις κάμερες, ούτε είχε θεσπίσει ειδική νομοθεσία.<sup>94</sup>

---

<sup>94</sup> Την απουσία αυτή ειδικού νομικού πλαισίου επισημαίνει μετ' επιτάσεως και ο Π. Μαντζούφας, ό.π.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εφαρμοστές του δικαίου, ακόμη και η ίδια η Αρχή κατά περιόδους, δυσκολεύονταν να διαχειριστούν τους επεξηγηματικούς κανόνες που έθετε η Οδηγία 1122/2000 και να προσδιορίσουν τη σχέση τους με τις διατάξεις του Ν.2472/1997. Η απουσία του ειδικού νομικού πλαισίου ανάγκαζε ακόμη και την ίδια την Αρχή, άλλοτε να επικαλείται απευθείας τον Ν.2472/1997 και άλλοτε να αναφέρεται ευθέως σε «παραβίαση» των διατάξεων της Οδηγίας.<sup>95</sup> Εν τέλει, πολύ σύντομα η ίδια η Αρχή Προστασίας Δεδομένων κατέληξε να αντιμετωπίζει τις διατάξεις της Οδηγίας της ως κανόνες δικαίου.

## **6. ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ.**

---

Την 21-2-2011 δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Ν.3917/2011 για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2006/24/EK (γνωστής ως Data Retention). Στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης αυτής, ο νομοθέτης βρίσκει την ευκαιρία, με το Κεφάλαιο Β', να ρυθμίσει – για πρώτη φορά – τις απαιτήσεις νομιμότητας για την εγκατάσταση «συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας» ή «βιντεο-επιτήρησης», όπως την ονομάζει στην αιτιολογική έκθεση του νόμου.

Πρόκειται για μια προσπάθεια που έχει ξεκινήσει ήδη από το έτος 2004 και έχει οδηγήσει την πολιτεία σε μετωπική σύγκρουση με την Αρχή. Η πολιτεία, εκμεταλλευόμενη τη συγκυρία της αγοράς και εγκατάστασης του συστήματος παρακολούθησης C4I<sup>96</sup> για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, προσπαθεί με κάθε τρόπο να διατηρήσει και εν τέλει να νομιμοποιήσει τη χρήση του συστήματος και μετά την εκπλήρωση του αρχικού σκοπού τους. Στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης θα

---

<sup>95</sup> Ενδ. στην ΑΠΔΠΧ 3/2005 η Αρχή διαπίστωνε ότι: «η εταιρία τοποθέτησε μικρόφωνο στον χώρο του κυλικείου που καταγράφει τους διαλόγους των υπαλλήλων με τους πελάτες παραβιάζοντας το άρθρο 4 του Ν. 2472/97 και το άρθρο 1 παρ. 2 Β της οδηγίας 1122/26-9-2000».

<sup>96</sup> Για το χρονικό της αγοράς του συστήματος C4I βλ. **Γ. Κατρούγκαλος**, Οι κάμερες παρακολούθησης, το λυκόφως των ανεξάρτητων αρχών και η δοκιμασία του κράτους δικαίου, ΕφημΔΔ, 6/2007: 752-762



ζητήσει τρεις φορές την παράταση της λειτουργίας<sup>97</sup> των καμερών, με την Αρχή να εκδίδει 5 σχετικές αποφάσεις.<sup>98</sup>

Η Αρχή αντιλαμβάνεται τους κινδύνους από την τυχόν ικανοποίηση των σκοπών του Υπουργείου και εξαντλεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, ώστε να την αποτρέψει. Ήδη από το έτος 2004, η Αρχή επιτρέπει την παράταση της λειτουργίας<sup>99</sup> του συστήματος με πολύ συγκεκριμένους και περιοριστικούς όρους: Για έξι μήνες, αποκλειστικά προς τον σκοπό της ρύθμισης της κυκλοφορίας, μόνο σε οδικούς άξονες μεγάλης κυκλοφορίας και χωρίς καταγραφή ήχου [ΑΠΔΠΧ 63/2004]. Ένα χρόνο αργότερα, το Υπουργείο ζητά την τροποποίηση – διεύρυνση του σκοπού της επεξεργασίας, ώστε να συμπεριλάβει και την «προστασία προσώπων και αγαθών», αίτημα το οποίο απορρίπτεται από με την απόφαση 58/2005 της Αρχής ως μη νόμιμο.<sup>100</sup> Η Αρχή δείχνει πως δεν προτίθεται να αποδεχθεί την εσαεί διατήρηση ενός τέτοιου συστήματος παρακολούθησης πολιτών.<sup>101</sup>

Η μη συμμόρφωση της Πολιτείας με τις προϋποθέσεις της ΑΠΔΠΧ 58/2005 θα οδηγήσει στην επιβολή διοικητικού προστίμου σε βάρος της Ελληνικής Αστυνομίας με την ΑΠΔΠΧ

---

<sup>97</sup> Η λειτουργία του συστήματος θα λάβει αρχικά την άδεια της Αρχής με την ΑΠΔΠΧ 28/2004, η οποία θα αντιμετωπιστεί με μεγάλη επιφύλαξη ως προς τα κριτήρια και το σκεπτικό της. Ενδ. **Α. Νικολοπούλου**, *ό.π.*, σελ.597

<sup>98</sup> Μετά την αρχική απόφαση περί άδειας λειτουργίας του συστήματος (ΑΠΔΠΧ 28/2004), θα εκδοθούν οι ΑΠΔΠΧ 63/2004, 58/2005, 39/2006, 57/2006, 7/2008

<sup>99</sup> Η απόφαση της Αρχής, με την οποία για πρώτη φορά επετράπη η λειτουργία του συστήματος ήταν η ΑΠΔΠΧ 28/2004. Η απόφαση αυτή αντιμετωπίστηκε από μεγάλο μέρος της θεωρίας με μεγάλο προβληματισμό, καθώς θεωρήθηκε ως αναγκαστική υποχώρηση από τις απαιτήσεις νομιμότητας, εν όψει της επικείμενης τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Τούτο βεβαιώθηκε από το γεγονός πως αμέσως μετά την ολοκλήρωση των αγώνων, η Αρχή διαπίστωσε σωρεία ζητημάτων που έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Για την άποψη επί της ΑΠΔΠΧ 28/2004, βλ. ενδ. **Π. Καρκούλα**, *ό.π.*, σελ. 606, **Π. Μαντζούφα**, *ό.π.*, σελ. 58

<sup>100</sup> ΑΠΔΠΧ 58/2005: «Ενόψει των διαπιστώσεων αυτών και του άρθρου 4 § 1 του Ν. 2472/97, [...] καθώς επίσης και της μη υπάρξεως μέχρι σήμερα, ειδικής, συγκεκριμένης και σημαντικής απειλής για τη δημόσια ασφάλεια και την έννομη τάξη, το αίτημα επεκτάσεως του σκοπού επεξεργασίας δεν είναι νόμιμο, γιατί με τον τρόπο αυτό επέρχεται σοβαρή και καθολική προσβολή των δικαιωμάτων των πολιτών χωρίς να επιτυγχάνεται ανάλογη αναβάθμιση του δικαιώματος των πολιτών στην ασφάλεια».

<sup>101</sup> Ο **Β. Σωτηρόπουλος** σχολιάζει πως η Αρχή θα έπρεπε να έχει εξετάσει και την αποτελεσματικότητα του κύριου σκοπού, για τον οποίο επέτρεψε την παράταση λειτουργίας: αυτού της διαχείρισης κυκλοφορίας. (Β. Σωτηρόπουλος, Σχόλιο επί της ΑΠΔΠΧ 58/2005, *Digesta 2006*, σελ. 102). Η Β. Χρήστου, με αφορμή την απαίτηση της Αρχής για λήψη ειδικής άδειάς της προκειμένου να μπορούν τα συλλεγόμενα δεδομένα να χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό της αντεγκληματικής πολιτικής, παρατηρεί πως η Αρχή ενήργησε δικαιοπλαστικά, καλύπτοντας κενό δικαίου. (Β. Χρήστου, Το δικαίωμα στην προστασία από την επεξεργασία δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 181)

57/2006,<sup>102</sup> θα οδηγήσει σε – ευνοϊκές για την πολιτεία - αποφάσεις της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας [ΣτΕ ΕΑ 414/2006, 822/2006] και θα προκαλέσει την έκδοση της Γνωμοδότησης 14/2007 του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, όπου θα διατυπωθεί η πρωτοφανής για κράτος δικαίου άποψη πως οι εγκληματίες δεν έχουν προσωπικά δεδομένα, καθώς επίσης και πως η Αρχή Προστασίας Δεδομένων μόνον ελέγχεται από τη δικαστική εξουσία και ουδέποτε ελέγχει. Η κρίση θα κλιμακωθεί, οδηγώντας στην παραίτηση του Προέδρου<sup>103</sup> και μελών της ανεξάρτητης αρχής.<sup>104</sup> Λίγες ημέρες αργότερα, την 2-12-2007, δημοσιεύεται ο 3625/2007,<sup>105</sup> με τροπολογία του οποίου τροποποιείται το άρθρο 3 του Ν.2472/2007 ως εξής: «Στις περιπτώσεις άσκησης από τους πολίτες του δικαιώματος του συνέρχεσθαι κατά το άρθρο 11 του Συντάγματος επιτρέπεται η απλή λειτουργία συσκευών καταγραφής ήχου ή εικόνας ή άλλων ειδικών τεχνικών μέσων με σκοπό την καταγραφή, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του επόμενου εδαφίου.

*Η καταγραφή ήχου ή εικόνας με οποιαδήποτε τεχνικής μορφής συσκευές με σκοπό τη βεβαίωση τέλεσης των παραπάνω εγκλημάτων γίνεται μόνον κατόπιν εντολής εκπροσώπου της εισαγγελικής αρχής και εφόσον επίκειται σοβαρός κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια.*

*Σκοπός της καταγραφής αυτής είναι μόνον η χρησιμοποίηση του βεβαιούντος την τέλεση των εγκλημάτων υλικού ως αποδεικτικού στοιχείου ενώπιον οποιασδήποτε ανακριτικής, εισαγγελικής αρχής και δικαστηρίου. Η επεξεργασία κάθε άλλου υλικού που δεν είναι*

---

<sup>102</sup> Για την παραβίαση αυτή θα ακολουθήσει και δεύτερο διοικητικό πρόστιμο με την απόφαση 7/2008, μετά από διενέργεια μιας άνευ προηγουμένου «καταδρομικής» επιχείρησης των ελεγκτών της Αρχής στα σημεία εγκατάστασης των καμερών και το Κέντρο Ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ.

<sup>103</sup> Βλ. Δελτίου Τύπου ΑΠΔΠΧ της 19-11-2007: <https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/deltia/paraitisi-proedroy-kai-melon-tis-arhis>

<sup>104</sup> Κατά τον **Γ. Κατρούγκαλο** (ό.π., σελ. 752), οι παραιτήσεις αυτές έφεραν στο προσκήνιο μια από τις σοβαρότερες κρίσεις του κράτους δικαίου στη χώρα. Το χρονικό της υπόθεσης αυτής περιγράφουν επίσης λεπτομερώς ο **Π. Μαντζούφας**, ό.π., ο **Π. Καρκούλας**, ό.π., καθώς και ο **Στ. Ματθίας** σε «Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και οι 'κάμερες'», Βήμα Ιδεών 10/2008.

<sup>105</sup> Ο **Σ. Μαντακιωζίδης** παρατηρεί πως η Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα ΑΠ υπήρξε η αφορμή για τη θέσπιση της νέας διάταξης. (Σ. Μαντακιωζίδης, Η νέα ρύθμιση του νόμου 3625/2007, σε (επιμ. Ι. Καμτσίδου), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008]. Ειδική ανάλυση επί της διάταξης, βλ. **Χ. Ανθόπουλο**, ό.π., σελ. 719-728.

*αναγκαίο προς εξυπηρέτηση του παραπάνω σκοπού για τη βεβαίωση των εγκλημάτων απαγορεύεται, το δε σχετικό υλικό καταστρέφεται με πράξη του αρμόδιου Εισαγγελέα.*"<sup>106</sup>

Η πολιτεία έχει πλέον αντιληφθεί ότι η επίλυση του ζητήματος δεν περνά μέσα από αδειοδοτικές και γνωμοδοτικές αλλημείες, αλλά από τη ρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου.

Το 2009 ο Υπουργός Δικαιοσύνης θα αποστείλει στην Αρχή σχέδιο νόμου προς τον σκοπό της τροποποίησης του άρθρου 3 Ν.2472/1997. Σύμφωνα με τη διάταξη που διαβιβάζεται προς Γνωμοδότηση:

*«Οι διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων, η οποία πραγματοποιείται: .... γ) από δημόσια αρχή με τη λειτουργία ειδικών τεχνικών μέτρων καταγραφής ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους για τη διαφύλαξη της ασφάλειας του κράτους, της άμυνας, της δημόσιας ασφάλειας, για την οποία είναι αρμόδια, και ιδίως για την προστασία προσώπων και πραγμάτων, καθώς και για τη διαχείριση της κυκλοφορίας. Το υλικό που συλλέγεται από τα ανωτέρω μέσα, εφόσον δεν εμπίπτει στην περίπτωση β', τηρείται για χρονικό διάστημα επτά (7) ημερών, μετά το πέρας των οποίων καταστρέφεται με πράξη του αρμόδιου εισαγγελέα. Η παράβαση των διατάξεων του προηγούμενου εδαφίου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους, αν δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη διάταξη.»*

Η Αρχή γνωμοδοτεί αρνητικά [Γνωμοδότηση 1/2009], ωστόσο η διάταξη θα ψηφιστεί ως εδάφιο γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του νόμου. Ένα χρόνο αργότερα, ο Υπουργός Δικαιοσύνης θα απευθυνθεί και πάλι στην Αρχή, ζητώντας της αυτή τη φορά να διατυπώσει η ίδια τις προτάσεις της για την αναθεώρηση του πλαισίου επιτήρησης από δημόσιες αρχές. Οι προτάσεις της Αρχής [Γνωμοδότηση 2/2010]<sup>107</sup> εν τέλει θα περάσουν από τη Βουλή, όχι ως νέα τροποποίηση του άρθρου 3 του νόμου, αλλά ως ειδικό άρθρο του Ν.3917/2011.

---

<sup>106</sup> Για την ισχύ της διάταξης με βάση το άρθρο 84 του Ν.4624/2019, βλ. **Ι. Ιγγλεζάκης**, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, Interactive Books, 2020, 3η εκδ., σελ. 124.

<sup>107</sup> Για τη Γνωμοδότηση 2/2010 βλ. σχόλιο **Α. Τσιφτσόγλου** σε ΕφημΔΔ 3/2010, καθώς και την απάντηση του Προέδρου ΑΠΔΠΧ **Χ. Γεραρή** [Οι γνωμοδοτήσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για τη βιντεοεπιτήρηση σε δημόσιους χώρους. Δύο παρατηρήσεις του προέδρου Χρίστου Γεραρή, ΕφημΔΔ 4/2010, σελ. 508-509]

## 7. ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΔΗΓΙΑ.

---

Με τη νέα διάταξη του άρθρου 14 του Ν.3917/2011 ο νομοθέτης θεσπίζει για πρώτη φορά πέντε (5) ειδικούς σκοπούς για τη λειτουργία συστημάτων επιτήρησης σε δημόσιους χώρους από «κρατικές αρχές»: α) τη διαφύλαξη της εθνικής άμυνας, β) την προστασία του πολιτεύματος και την αποτροπή εγκλημάτων προδοσίας της χώρας, γ) την αποτροπή και καταστολή εγκλημάτων που συνιστούν επιβουλή της δημόσιας τάξης, δ) την αποτροπή και καταστολή εγκλημάτων βίας, εμπορίας ναρκωτικών, κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, εγκλημάτων κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών και εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, όταν με βάση πραγματικά στοιχεία συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις ότι τελέσθηκαν ή πρόκειται να τελεσθούν τέτοιες πράξεις και ε) τη διαχείριση της κυκλοφορίας.

Παράλληλα, δίδει τη νομοθετική εξουσιοδότηση προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης για την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, με το οποίο θα ρυθμιστούν οι επιμέρους λεπτομέρειες και προϋποθέσεις της επιτήρησης αυτής. Η εξουσιοδότηση αυτή, η οποία πηγάζει από τη Γνωμοδότηση 2/2010 της Αρχής, θα εγκλωβίσει την Πολιτεία σε μια κανονιστική εκκρεμότητα που θα διαρκέσει μέχρι το 2020 και την έκδοση του ΠΔ. 75/2020.

Στο πλαίσιο των βασικών αυτών ρυθμίσεων, ο νομοθέτης κάνει και μια ειδικότερη πρόβλεψη που δεν αφορά στις «κρατικές αρχές» της παρ.1. Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου: «*Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας από δημόσιες αρχές, Ο.Τ.Α., φυσικά ή νομικά πρόσωπα στους χώρους που διαχειρίζονται επιτρέπεται για το σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2472/1997 και τις κατευθυντήριες οδηγίες που εκδίδονται από την Α.Π.Δ.Π.Χ..»*

Η διάταξη αυτή, η οποία προέρχεται και πάλι από σχετική εισήγηση της Αρχής,<sup>108</sup> θα οδηγήσει στην κατάργηση της Οδηγίας 1122/2000 και την αντικατάστασή της από την Οδηγία 1/2011.

---

<sup>108</sup> Η προτεινόμενη από την Αρχή διάταξη προέβλεπε ότι: «5. Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης της πρώτης παραγράφου με σκοπό την προστασία προσώπων και αγαθών, γίνεται από την οικία δημόσια ή δημοτική διοικητική αρχή ή τον διαχειριζόμενο το χώρο φυσικό ή

## 8. Η ΟΔΗΓΙΑ 1/2011.

---

Η ρητή πρόβλεψη του άρθρου 14 παρ.5 του νόμου για τη δυνατότητα έκδοσης κατευθυντηρίων οδηγιών, σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές εξελίξεις των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, έδινε την ευκαιρία για την προ πολλού αναγκαία αντικατάσταση της Οδηγίας 1122/2000. Η αντικατάσταση αυτή, πράγματι, δεν άργησε καθόλου. Λιγότερο από δύο μήνες μετά τη δημοσίευση του Ν.3917/2011, εκδόθηκε η Οδηγία 1/2011 για τη χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης.

Η ΑΠΔΠΧ, αξιοποιώντας την εμπειρία των προηγούμενων ετών, την περιπτώσιολογία που είχε τεθεί υπόψιν της, τις αποφάσεις που είχε εκδώσει και τα ερωτήματα που είχε δεχθεί, δημοσίευσε ένα κείμενο νεότερο, ειδικότερο και πληρέστερο.<sup>109</sup>

Σε μια εποχή όπου η λογοδοσία στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων δεν είχε ακόμη αναχθεί σε αυτοτελή υποχρέωση των υπευθύνων επεξεργασίας, η ευθύνη των οποίων πρακτικά περιορίζονταν στην ενημέρωση της Αρχής, η ΑΠΔΠΧ διαπίστωνε ότι «η διασφάλιση του θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας προσωπικών δεδομένων του ατόμου και της ιδιωτικής ζωής προϋποθέτει καθοδήγηση [...] των υπευθύνων επεξεργασίας, ως προς την τήρηση των υποχρεώσεών τους» (αιτ.σκ. 8).

Στην πραγματικότητα, ωστόσο, η Οδηγία 1/2011 δεν είχε συμβουλευτικό χαρακτήρα, ούτε αποσκοπούσε απλώς στην καθοδήγηση των υπευθύνων επεξεργασίας κατά την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου του Ν.2472/1997· στόχος της ήταν η συμμόρφωση των εμπλεκόμενων με συγκεκριμένους κανόνες που η ίδια η Αρχή θέσπιζε. Η Οδηγία 1/2011 υπήρξε ένα κείμενο με χαρακτήρα τυπικά ερμηνευτικό, ουσιαστικά όμως αμιγώς κανονιστικό (ιδίως άρθρα 6 επ.), αφού θέσπιζε σαφείς κανόνες δικαίου,<sup>110</sup> η παραβίαση

---

νομικό πρόσωπο, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2472/1997 και τις κατευθυντήριες οδηγίες που εκδίδονται από την Α.Π.Δ.Π.Χ.»

<sup>109</sup> Ετήσια Έκθεση 2011: «Οι λόγοι που οδήγησαν στην ανάγκη αναθεώρησης ήταν κυρίως η αύξηση της χρήσης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε κτίρια και υπαίθριους χώρους από δημόσιους φορείς και ιδιώτες, ο ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός ερωτημάτων από υπευθύνους επεξεργασίας και καταγγελιών από πολίτες που δέχεται η Αρχή και φυσικά οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα αυτόν.»

<sup>110</sup> Ενδ. ΑΠΔΠΧ 73/2018: «Το ζήτημα της χρήσης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για το σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών ρυθμίζεται στην υπ' αριθ. 1/2011 Οδηγία της Αρχής».

των οποίων οδηγούσε στην επιβολή κυρώσεων από την Αρχή<sup>111</sup> ή τη διαπίστωση της παραβίασης ή μη<sup>112</sup> της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα από τα αρμόδια δικαστήρια. Αντίστροφα, η τήρηση των απαιτήσεων της Οδηγίας οδηγούσε στην απόρριψη της υποβληθείσας καταγγελίας και την απαλλαγή του υπευθύνου επεξεργασίας από την υποχρέωση ειδικής τεκμηρίωσης της νομιμότητας και αναλογικότητας του συστήματος βιντεοεπιτήρησης.<sup>113</sup>

Υπέρ του κανονιστικού χαρακτήρα της Οδηγίας 1/2011 συνηγορούν και τα «εξωτερικά» χαρακτηριστικά αυτής. Η Οδηγία αυτή δημοσιεύτηκε σε ΦΕΚ, πρακτική που όπως ήδη αναφέρθηκε, ακολουθήθηκε μόνο σε ειδικές περιπτώσεις «μη κανονιστικών» πράξεων της Αρχής, προφανώς με τον σκοπό να της προσδώσει μια «επίφαση κανονιστικότητας». Παράλληλα, η νέα Οδηγία απέκλινε από τη λιτότητα των δύο άρθρων της Οδηγίας 1122/2000 και έλαβε τη μορφή ενός πλήρους νομοθετήματος. Με εννέα αιτιολογικές σκέψεις (λαμβάνοντας υπόψιν), δύο μέρη (Γενικό και Ειδικό), τρία κεφάλαια και είκοσι

---

<sup>111</sup> Η Οδηγία δεν προέβλεπε αυτοτελείς κυρώσεις, αλλά συνέδεε τους κανόνες που αυτή θέσπιζε με τις αρχές του άρθρου 4 του Ν.2472/1997, πρωτίστως την αναλογικότητα και δευτερευόντως την περίοδο διατήρησης. Κατά τη συνήθη διατύπωση που χρησιμοποιούσε η Αρχή στις αποφάσεις της, από τη «μη πλήρωση των προϋποθέσεων νομιμότητας που τίθενται» στα άρθρα της Οδηγίας «συνάγεται ότι έχουν παραβιασθεί και οι θεμελιώδεις επιταγές για τη νομιμότητα κάθε συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που οι διατάξεις του άρθρου 4 ν. 2472/1997 θέτουν». Με τη σύνδεση αυτή, η Αρχή μπορούσε να επιβάλει τις διοικητικές κυρώσεις του Ν.2472/1997, για την παραβίαση των διατάξεων της Οδηγίας.

<sup>112</sup> Ενδ. Μον.Πλημ.Σάμου 634/2012: «Επικουρικά δε πρέπει να τονιστεί ότι, αν και η συγκεκριμένη κάμερα λειτουργούσε εντός χώρου εστίασης, που απαγορεύεται σύμφωνα με το άρθρο 19 §4 της οδηγίας 1/2011 της ΑΠΔΠΧ, ωστόσο στην προκείμενη περίπτωση χρήζουν εφαρμογής οι παράγραφοι 1 και 2 του πιο πάνω άρθρου, που καθιστούν επιτρεπτή τη νόμιμη λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Και αυτό διότι η συγκεκριμένη κάμερα, ήταν τοποθετημένη έτσι ώστε να καταγράφει κινήσεις στο σημείο εισόδου και εξόδου του καταστήματος και στο ταμείο αυτού για την προστασία των αγαθών της επιχείρησης, αφού η λειτουργία της αφορούσε μόνο τις νυχτερινές ώρες, που το κατάστημα δε λειτουργούσε, και, συνεπώς, δεν καταγράφονταν κινήσεις πελατών ή υπαλλήλων. Επομένως, κρίνεται ορθότερη η εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 του ως άνω άρθρου, που καθιστούν επιτρεπτή τη χρήση του συγκεκριμένου υλικού.»

<sup>113</sup> Ενδεικτική η απάντηση της Αρχής στην καταγγελία της ΑΣΕ-ΟΤΕ για παράνομη λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε χώρους εργασίας: «Από την εξέταση των στοιχείων δεν προκύπτει παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η λειτουργία των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης δεν φαίνεται να παραβαίνει το ισχύον νομικό πλαίσιο, δηλαδή την Οδηγία 1/2011 της Αρχής». [Γ/ΕΕ/414/25-1-2016, διαθέσιμο σε <https://www.ase-ote.gr/ase/anakoinwseis/%CE%B7-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%B9%CE%BA/>]

ένα (21) άρθρα,<sup>114</sup> το νέο κείμενο δεν στερείτο κανενός χαρακτηριστικού ενός τυπικού νόμου. Προς την κατεύθυνση αυτή συνέκλινε και το ύφος που επελέγη από την Αρχή: η Οδηγία 1/2011 περιελάμβανε λιγιστές συστάσεις και κατευθύνσεις και δεκάδες ρητές απαγορεύσεις, ενώ προσδιόριζε τόσο το πεδίο εφαρμογής» της (άρθρο 2), όσο τις περιπτώσεις «που δεν ρυθμίζονται» από τις διατάξεις της. Στο τέλος του κειμένου δε, αναφερόταν ρητώς πως «Από την έκδοση και δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της παρούσας Οδηγίας καταργείται η Οδηγία αρ. 1122/2000 για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, όπως τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις 40/2001 και 46/2009.»

Περαιτέρω, ακόμη και αν ήθελε κάποιος δεχθεί πως τίποτε από όλα αυτά δεν καθιστά την Οδηγία 1/2011 ένα πλήρως δεσμευτικό κανονιστικό κείμενο, δύσκολα θα μπορούσε να εξηγήσει τον χαρακτήρα διατάξεων, όπως η πρόβλεψη του άρθρου 20 για συγκρότηση ad hoc Επιτροπής ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού με αρμοδιότητα την τεκμηρίωση της ανάγκης χρήσης καμερών στα νοσοκομεία. Στην περίπτωση αυτή, η Αρχή δεν ερμηνεύει, δεν καθοδηγεί τους υπευθύνους επεξεργασίας, ούτε καθορίζει γενικούς προσανατολισμούς της δράσης της, εν όψει έκδοσης μελλοντικών ατομικών πράξεων.<sup>115</sup> Αντ' αυτών, η Αρχή αποφασίζει πως καμία εγκατάσταση κάμερας εντός νοσοκομείου δεν θα είναι εφεξής επιτρεπτή, εάν δεν έχει προηγουμένως τεκμηριωθεί από ειδική Επιτροπή. Είναι σαφές πως η διάταξη αυτή θεσπίζει έναν πολύ καθαρό και απολύτως δεσμευτικό κανόνα δικαίου, η μη τήρηση του οποίου επιφέρει έννομες συνέπειες.<sup>116</sup> Το ίδιο ακριβώς θα μπορούσε να παρατηρηθεί και για τον κανόνα του

---

<sup>114</sup> Υπενθυμίζεται η σαφής επισήμανση της **Λ. Μήτρου** για το πώς η Αρχή απέφυγε, στην Οδηγία 115/2001, να χαρακτηρίσει τις ενότητες ως άρθρα ή έστω κεφάλαια. Η Οδηγία 115/2001 επίσης, παρά το σημαντικό αντικείμενό της, δεν δημοσιεύτηκε σε ΦΕΚ.

<sup>115</sup> **Ε. Πρεβεδούρου**, ό.π., σελ. 196

<sup>116</sup> Ένας από τους λόγους ακύρωσης της ΣτΕ 1137/2020 ήταν πως η Αρχή, περιοριζόμενη στον έλεγχο τήρησης των απαιτήσεων της Οδηγίας, δεν εξέτασε το αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις νομιμότητας της κρινόμενης επεξεργασίας (εγκατάστασης καμερών σε μαιευτήριο). Ο ισχυρισμός απορρίφθηκε ως αβάσιμος από το δικαστήριο, το οποίο όχι μόνο έκρινε πως η εναρμόνιση σκοπών μέσω αναλογικότητας εξειδικεύεται από το άρθρο 20 της Οδηγίας, αλλά και δέχθηκε ανελέγκτως πως «η αιτούσα εγκατέστησε και λειτούργησε σύστημα βιντεοεπιτήρησης με άτυπη απόφαση του διοικητικού της συμβουλίου, χωρίς δηλαδή να υφίσταται απόφαση, τακτικώς αναθεωρούμενη, του αρμόδιου προσωπικού της (ιατρικού/νοσηλευτικού) που να τεκμηριώνει την τήρηση των προϋποθέσεων της αρχής της αναλογικότητας ως προς την ανάγκη χρήσης των καμερών προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένου και ειδικώς αιτιολογημένου σκοπού παροχής υπηρεσιών υγείας, ως προς την έκταση της χρήσης τους (σημεία τοποθέτησης, εμβέλεια, καταγραφή) και ως προς τα μέτρα προστασίας του απορρήτου και της ασφάλειας της επεξεργασίας». Εν ολίγοις, το δικαστήριο

άρθρου 21 παρ.4, σε σχέση με τη βιντεοεπιτήρηση σε πρατήρια υγρών καυσίμων: ένα βενζινάδικο μπορεί να λειτουργήσει κάμερες στους χώρους αντλιών και αποθηκών καυσίμων μετά τις οκτώ το βράδυ. Αν η κάμερα εντοπιστεί να λειτουργεί στις 19.59, η επεξεργασία είναι άνευ ετέρου παράνομη, χωρίς κριτήριο ή αιτιολογία. Απλώς επειδή η Αρχή το αποφάσισε, εκ προοιμίου και έναντι όλων.

Κανονιστική υπήρξε η λειτουργία της Οδηγίας και ως προς τις εγκαταστάσεις και επεξεργασίες που η Αρχή αποφάσισε να εξαιρέσει από το πεδίο εφαρμογής του ίδιου του νόμου. Τούτο συνέβη στην περίπτωση των θυροτηλεοράσεων, την εγκατάσταση των οποίων η Αρχή ρητώς εξαιρέσε από τον Ν.2472/1997. Στο άρθρο 4 της Οδηγίας η Αρχή όρισε ως συστήματα βιντεοεπιτήρησης, *«τα συστήματα που είναι μόνιμα εγκατεστημένα σε ένα χώρο, λειτουργούν συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα και έχουν τη δυνατότητα λήψης ή / και μετάδοσης σήματος εικόνας ή / και ήχου από τον χώρο αυτό προς έναν περιορισμένο αριθμό οθονών προβολής ή / και μηχανημάτων καταγραφής»*. Υπό τον ορισμό αυτό θα έλεγε κανείς πως μια θυροτηλεόραση δεν αποτελεί σύστημα βιντεοεπιτήρησης, καθόσον, μολονότι λαμβάνει και μεταδίδει εικόνα, δεν λειτουργεί *«σε τακτά χρονικά διαστήματα»*. Είναι βέβαια εξαιρετικά δύσκολο να γίνει αντιληπτό πώς εννοεί η Αρχή αυτά τα *«τακτά χρονικά διαστήματα»*, ενώ μάλιστα θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως μια θυροτηλεόραση που εγκαθίσταται σε χώρο εισόδου αυξημένης προσέλευσης *«λειτουργεί σε τακτά χρονικά διαστήματα»*. Την αβεβαιότητά της αυτή επί του χαρακτήρα του συστημάτων θυροτηλεόρασης και της θέσης τους στο κανονιστικό σύμπαν της βιντεοεπιτήρησης, η Αρχή επιχείρησε να επιλύσει με το άρθρο 3 της Οδηγίας, μέσα από το πεδίο εφαρμογής του ίδιου του νόμου. Σύμφωνα με τη διάταξη, μια θυροτηλεόραση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 1/2011, διότι πραγματοποιεί επεξεργασία δεδομένων εικόνας και ήχου που δεν αποτελεί επεξεργασία του άρθρου 3 Ν.2472/1997. Τούτο διότι, σύμφωνα με την Αρχή, μια θυροτηλεόραση ενεργοποιείται κατόπιν συγκεκριμένης ενέργειας και δεν πραγματοποιεί συνεχή λήψη εικόνας. Ο νόμος όμως ποτέ δεν έθετε τη διάρκεια ή τη συχνότητα της επεξεργασίας ως στοιχείο κρίσιμο για την υπαγωγή της στο πεδίο εφαρμογής του. Η Αρχή είναι αυτή που αποφασίζει πως η λειτουργία ενός συστήματος θυροτηλεόρασης δεν θα εμπίπτει ποτέ

---

δέχθηκε την παραβίαση του Ν.2472/1997, επειδή ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν εφάρμοσε μη δεσμευτική απαίτηση της Αρχής.



στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα.<sup>117</sup> Δεν θέλει να το κάνει με τρόπο που να αποκαλύπτει την άσκηση κανονιστικής αρμοδιότητας, για το λόγο αυτό αποφεύγει να προσδιορίσει ρητώς την εξαίρεση που θεσπίζει από τον κανόνα του άρθρου 3 του νόμου. Αντ' αυτού η Αρχή επιλέγει τον ερμηνευτικό - διαπιστωτικό μανδύα του κανόνα της: η θυροτηλεοράσεις εξαιρούνται όχι γιατί το αποφασίζω εγώ, αλλά γιατί το έχει ήδη κρίνει ο νομοθέτης, τον οποίο εγώ ερμηνεύω.

Μέσα από τα 13 άρθρα του Γενικού Μέρους της Οδηγίας, η Αρχή ρύθμισε σχεδόν τα πάντα: ποιοι είναι οι σκοποί της επεξεργασίας, ποιες περιπτώσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας ή και της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα εν γένει, πώς ορίζεται ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης (όρος που εφεξής θα αντικαθιστούσε οριστικά εκείνον του «κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης») και κυρίως, πώς εφαρμόζεται γενικά αλλά και ειδικότερα η αρχή της αναλογικότητας.

Ακολούθως, μέσα από τα οκτώ (8) άρθρα του Ειδικού Μέρους, η Αρχή επιχείρησε να «καθοδηγήσει» με τρόπο κανονιστικό τους υπευθύνους επεξεργασίας, περιγράφοντας εκτενώς και ανά κατηγορία τους όρους, υπό τους οποίους είναι νόμιμη η εγκατάσταση μιας κάμερας. Όπως προαναφέρθηκε, οι προβλέψεις των άρθρων αυτών δεν αποτελούν συστάσεις ή καλές πρακτικές, που θα μπορούσαν να είναι μαχητές ενώπιον της Αρχής, αλλά σαφείς κανόνες δικαίου,<sup>118</sup> η παραβίαση των οποίων οδηγούσε σε διοικητικές κυρώσεις<sup>119</sup> και ακόμη περισσότερες απαγορεύσεις επεξεργασίας. Στην πλούσια νομολογία της από το έτος 2011, η Αρχή ουδέποτε δέχθηκε τους ισχυρισμούς και την τεκμηρίωση του υπευθύνου επεξεργασίας έναντι των «καθοδηγητικών» διατάξεων της Οδηγίας, οι οποίες πάντοτε υπερίσχυαν με τρόπο αμάχητο. Σε όσες περιπτώσεις δε, η

---

<sup>117</sup> Στη συνέχεια θα αναλυθεί γιατί η τότε ακίνδυνη προσέγγιση αυτή πρέπει σαφώς να αναθεωρηθεί στην εποχή του Amazon Ring.

<sup>118</sup> Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη υποσημείωση, η ίδια η Αρχή έχει χαρακτηρίσει την Οδηγία ως «ισχύον νομικό πλαίσιο».

<sup>119</sup> Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση 2011 της Αρχής: «Η Οδηγία διαθέτει και ένα ειδικό μέρος, όπου σε 8 άρθρα προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις εγκατάστασης συστημάτων σε κατηγορίες υπευθύνων επεξεργασίας. Σε αυτά συμπεκνώνεται η εμπειρία της Αρχής μετά την εξέταση εκατοντάδων σχετικών υποθέσεων από γνωστοποιήσεις, καταγγελίες και ερωτήματα». Θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηρίξει κανείς πως η Αρχή κωδικοποίησε τη νομολογία της, χωρίς να της αποδίδει κανονιστικά χαρακτηριστικά, τούτο όμως δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη θέσπιση αμιγών κανόνων δικαίου, όπως η υποχρέωση συγκρότησης ειδικής επιτροπής του άρθρου 20 για τα νοσοκομεία.

Αρχή διαπίστωνε πως η εγκατάσταση μιας κάμερας παραβίαζε εξ ανάγκης τους κανόνες της Οδηγίας, απλώς κατέφευγε σε γενικές παρατηρήσεις,<sup>120</sup> χωρίς ποτέ να σταθμίζει την αναλογικότητα της συγκεκριμένης επεξεργασίας με βάση τα ειδικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε πραγματικού.

Ήδη από το έτος 2012, η Αρχή απαντούσε (ΓΝ/ΕΞ/1044-1/06-08-2012) επί αιτήματος υπευθύνου επεξεργασίας για παράταση του χρόνου διατήρησης του υλικού ότι «στο άρθρο 8 παρ. 3 της οδηγίας 1/2011 προβλέπεται η τήρηση δεδομένων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, για την υπεράσπιση δικαιώματος τρίτου, ενώ και στο άρθρο 9 παρ. 4 προβλέπεται η διαβίβαση δεδομένων που ενδέχεται να αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία αξιόποινης πράξης σε τρίτα πρόσωπα. Προκύπτει, λοιπόν, ότι η Αρχή έχει ήδη προβλέψει τη χρήση των δεδομένων που συλλέγονται από σύστημα βιντεοεπιτήρησης και για την υπεράσπιση δικαιώματος τρίτου, θεωρώντας ότι ο σκοπός αυτός είναι συμβατός με αυτόν για τον οποίο εγκαθίσταται ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Συνεπώς, ενημέρωσε ότι θα πρέπει να εφαρμοστούν, κατ' αναλογία, τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 παρ. 3 της οδηγίας, οπότε και ο υπεύθυνος επεξεργασίας επιτρέπεται να τηρήσει τα δεδομένα του συγκεκριμένου συμβάντος για 3 μήνες και του επιτρέπεται να τα διαβιβάσει στα πρόσωπα που επιθυμούν να τα χρησιμοποιήσουν για την υπεράσπισή τους, ενημερώνοντας για τη διαβίβαση αυτή κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 11 του Ν. 2472/1997.» Την ίδια χρονιά, η ΑΠΔΠΧ 192/2012 παρατηρούσε ότι η λήψη εικόνας από παράπλευρες οδούς και πεζοδρόμιο στις περιπτώσεις μεγάλων ξενοδοχείων επιτρέπεται υπό προϋποθέσεις «βάσει της Οδηγίας 1/2011». Είναι σαφές πως η Οδηγία 1/2011 είχε εκδοθεί προς τον σκοπό, όχι απλώς της καθοδήγησης, αλλά της απαλλαγής τόσο των υπευθύνων επεξεργασίας, όσο και της Αρχής, από το βάρος της αξιολόγησης των προϋποθέσεων νομιμότητας. Ότι προβλεπόταν ως επιτρεπόμενο στις διατάξεις της, κρινόταν ως άνευ ετέρου νόμιμο, ενώ

---

<sup>120</sup> Ενδεικτικό παράδειγμα, η λήψη εικόνας του πεζοδρομίου από κάμερα περιπτέρου της ΑΠΔΠΧ 68/2013 η οποία σαφώς παραβίαζε τη σχεδόν καθολική απαγόρευση λήψης εικόνας από πεζοδρόμιο του άρθρου 6 παρ.1 της Οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, η Αρχή αφέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της απόφασής της στις πλημμέλειες της ενημέρωσης των υποκειμένων, περιοριζόμενη σε μια προειδοποίηση για τη (μεταξύ άλλων) ρύθμιση της κάμερας «ώστε να μην λαμβάνει εικόνα από παράπλευρες οδούς και πεζοδρόμια ή άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς χώρους». Είναι απορίας άξιον το πώς θα μπορούσε μια κάμερα περιπτέρου να μη λαμβάνει εικόνα από το πεζοδρόμιο.

αντίθετα, όταν μια επεξεργασία παραβίαζε τις απαγορεύσεις της, ήταν παράνομη ανεξαρτήτως των ειδικών συνθηκών που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν αυτή.

Αντίθετα, όταν ένα χρόνο αργότερα, η Αρχή ερωτάται ως προς τις προϋποθέσεις νόμιμης εγκατάστασης σε χώρους λιμένων ή αλιευτικού καταφυγίου απαντά ότι δεν το έχει ρυθμίσει ειδικά με την Οδηγία, ως εκ τούτου οι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να προβούν στις αναγκαίες σταθμίσεις: «βασική προϋπόθεση για τη νομιμότητα της επεξεργασίας μέσω τέτοιων συστημάτων είναι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, όπως αναλύεται στα άρθρα 6 και 7 της υπ' αριθμ. 1/2011 οδηγίας. Ωστόσο, η οδηγία αυτή δεν εξειδικεύει την εφαρμογή της αρχής αυτής σε περιπτώσεις εγκατάστασης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε αλιευτικά καταφύγια ή μεγαλύτερα λιμάνια. Για τον λόγο αυτό, η Αρχή κάλεσε τους εν λόγω φορείς να ερευνήσουν τη νομιμότητα της σκοπούμενης επεξεργασίας σταθμίζοντας τον επιδιωκόμενο σκοπό με τις επιπτώσεις της συγκεκριμένης επεξεργασίας στην ιδιωτική ζωή των φυσικών προσώπων που κινούνται στους χώρους αυτούς, προσδιορίζοντας κριτήρια τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, μεταξύ άλλων, στη στάθμιση αυτή» (Γ/ΕΞ/3910/06-06-2013).<sup>121</sup>

## 9. ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΓΚΠΔ.<sup>122</sup>

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων εισήγαγε ένα νέο, ευρύτερο και αυστηρότερο πλαίσιο ως προς τις προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Αναβάθμισε τη λογοδοσία σε μείζονα υποχρέωση,<sup>123</sup> εξειδίκευσε τις υποχρεώσεις ασφάλειας και διεθνοποίησε τους κανόνες, που μέχρι τότε ερμηνεύονταν σχεδόν αποκλειστικά σε εθνική βάση.<sup>124</sup>

<sup>121</sup> Αυτό που a contrario συνάγεται από την παραδοχή αυτή είναι πως στις περιπτώσεις εγκατάστασης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης που εξειδικεύονται στην Οδηγία, δεν είναι αναγκαία η εκ μέρους των υπευθύνων επεξεργασίας διενέργεια των σταθμίσεων αυτών. Τις έχει κάνει για λογαριασμό τους εκ προοιμίου η εποπτική αρχή.

<sup>122</sup> Επί του ζητήματος αυτού βλ. και **Μ. Σκόνδρα**, Συστήματα Βιντεοεπιτήρησης, αναγνώριση προσώπου και προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔΙΤΕ 1/2020

<sup>123</sup> Για τη λειτουργία της λογοδοσίας στο νέο ρυθμιστικό σύμπαν του Γενικού Κανονισμού βλ. **Α. Μήτρου**, Η αρχή της λογοδοσίας σε Α.Κοτσαλή-Κ.Μενουδάκο (επιμ.) Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 169-175.

<sup>124</sup> Με την εξαίρεση της νομολογίας που παρήγαγε το ΔΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, νέο συμβουλευτικό – γνωμοδοτικό όργανο της Ένωσης, επανεξέτασε τα γνωμοδοτικά και ερμηνευτικά κείμενα που είχαν εκδοθεί από το προκάτοχό του, την Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, και υιοθέτησε όσα εξ αυτών θεωρήθηκαν επίκαιρα και συμβατά με το πνεύμα του Γενικού Κανονισμού. Μεταξύ αυτών που δεν επικυρώθηκαν ήταν και η Γνωμοδότηση 4/2004 της ΟΕ29 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης.

#### **α. Η Γνωμοδότηση 4/2004**

Η Γνωμοδότηση 4/2004 εγκρίθηκε την 11-2-2004 και φιλοδοξούσε να δώσει βασικές κατευθύνσεις στα ζητήματα που χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας, δεδομένης της ειδικής επικινδυνότητας της βιντεοεπιτήρησης για τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Όχι τυχαία, το έγγραφο ξεκινά με την επίκληση του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ και των δικαιωμάτων των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ακολούθως, η ΟΕ29 αφιερώνει το πρώτο μισό του κειμένου στην ανάλυση γενικών χαρακτηριστικών της βιντεοεπιτήρησης και του τρόπου με τον οποίο αυτή εντάσσεται στο πλέγμα διατάξεων της Οδηγίας 95/46, για να ακολουθήσει μια ειδικότερη ανάλυση επί των προϋποθέσεων της νομιμότητας. Το 2004 η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της προστασίας προσωπικών δεδομένων βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, ενώ δεν έχουν ακόμη εξεταστεί και αναλυθεί σε βάθος οι ειδικές παράμετροι της νομιμότητας αυτής. Για το λόγο αυτό, δεν ξενίζει το γεγονός πως η Γνωμοδότηση 4/2004 αφιερώνει μόλις δύο παραγράφους (σελ.19) για τη νομική βάση της επεξεργασίας, δίνοντας μεγαλύτερο βάρος στην τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, την οποία και εξετάζει αναλυτικότερα.

Η προσέγγιση αυτή είναι ανάλογη με εκείνη της ελληνικής εποπτικής αρχής, η οποία τόσο στην Οδηγία 1122/2000, όσο και – πρωτίστως – στην Οδηγία 1/2011, επιχειρεί να αναδείξει την αναλογικότητα ως την κύρια προϋπόθεση της νομιμότητας της επεξεργασίας. Η ταύτιση αυτή έχει τη σημασία της και ως προς τον επίκαιρο χαρακτήρα της Οδηγίας 1/2011, όπως θα αναδειχθεί στη συνέχεια. Τούτο διότι, στα χρόνια που θα μεσολαβήσουν από την έγκριση των κειμένων αυτών μέχρι την έναρξη εφαρμογής του

Γενικού Κανονισμού, θα δημοσιευτεί η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση Rīgas satiksme (C-13/16).

### **β. Η απόφαση της Rīgas satiksme και η νομολογία του ΔΕΕ**

Την 8-1-2016, με αφορμή το απρόσεκτο άνοιγμα μιας πόρτας ταξί από τον επιβάτη του, το Ανώτατο Δικαστήριο της Λεττονίας (Τμήμα Διοικητικών Διαφορών) θα υποβάλλει προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια αίτηση προδικαστικής απόφασης. Μέσα από τα ειδικής περιπτώσιολογίας ερωτήματα που τίθενται προς το ΔΕΕ, αυτό που ουσιαστικά ερωτάται είναι ποια είναι τα όρια και οι σταθμίσεις της νομικής βάσης του εννόμου συμφέροντος, κατά το άρθρο 7 περ.στ' της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

Με βάση το ερώτημα αυτό, το Δικαστήριο του Λουξεμβούργου θα διατυπώσει με μεγάλη σαφήνεια τον τρόπο με τον οποίο μπορεί κανείς να σταθμίσει, να τεκμηριώσει ή και να κρίνει το έννομο συμφέρον. Σύμφωνα με την απόφαση, η νομική βάση του εννόμου συμφέροντος προβλέπει «τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις για τη σύννομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δη, πρώτον, την επιδίωξη εννόμου συμφέροντος εκ μέρους του υπευθύνου της επεξεργασίας ή του τρίτου ή των τρίτων στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, δεύτερον, την αναγκαιότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου εννόμου συμφέροντος και, τρίτον, την προϋπόθεση ότι δεν προέχουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου το οποίο αφορά η προστασία των δεδομένων». Ακολούθως, το Δικαστήριο θα προχωρήσει στην επιμέρους ανάλυση των προϋποθέσεων αυτών, στη βάση της εξεταζόμενης υπόθεσης.<sup>125</sup>

Τα τρία κριτήρια - προϋποθέσεις της Rīgas θα αναλυθούν ειδικότερα και εκτενέστερα σε μια επόμενη απόφαση του ΔΕΕ, την TK κατά Asociaēriia de Proprietari (C-708/18), που αφορά στη νομιμότητα της εγκατάστασης συστήματος βιντεοεπιτήρησης σε συγκρότημα κατοικιών.

---

<sup>125</sup> Οι τρεις προϋποθέσεις (purpose test – necessity test – balancing test) αποτελούν και τα τρία στάδια αξιολόγησης και τεκμηρίωσης του εννόμου συμφέροντος, κατά την έγγραφη διαδικασία συμμόρφωσης που είναι γνωστή ως Legitimate Interest Assessment (L.I.A.)

Το Δικαστήριο πρώτα απ' όλα υπενθυμίζει πως «η εκτίμηση της προϋποθέσεως την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή [σ.σ. η νομική βάση του εννόμου συμφέροντος], σχετικά με την ύπαρξη θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών υποκειμένου των δεδομένων που προέχουν του εννόμου συμφέροντος το οποίο επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας των δεδομένων ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, απαιτεί τη στάθμιση των επίμαχων αντιτιθεμένων δικαιωμάτων και συμφερόντων σε συνάρτηση με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της οικείας ειδικής περιπτώσεως, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να ληφθεί υπόψη η σπουδαιότητα των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου που απορρέουν από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη».<sup>126</sup>

Ακολούθως, το ΔΕΕ προχωρά στην επανάληψη των τριών κριτηρίων της Rigas: την επιδίωξη εννόμου συμφέροντος, την αναγκαιότητα της επεξεργασίας για την επίτευξη του εννόμου συμφέροντος αυτού και την προϋπόθεση ότι δεν προέχουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου το οποίο αφορά η προστασία των δεδομένων έναντι του επιδιωκόμενου εννόμου συμφέροντος.

Η πρώτη προϋπόθεση πληρούται καταρχήν σε κάθε περίπτωση όπου ένας υπεύθυνος επεξεργασίας προβαίνει στην εγκατάσταση ενός συστήματος βιντεοπαρακολούθησης, με σκοπό την προστασία των περιουσιακών στοιχείων, της υγείας και της ζωής των συνιδιοκτητών ενός κτιρίου. Το εν λόγω έννομο συμφέρον «πρέπει να είναι γεγεννημένο και ενεστώς κατά την ημερομηνία της επεξεργασίας και να μην έχει υποθετικό χαρακτήρα κατά την ημερομηνία αυτή. Εντούτοις, κατά την εκτίμηση του συνόλου των περιστάσεων μιας συγκεκριμένης υποθέσεως, δεν είναι κατ' ανάγκην απαραίτητο να έχει προηγουμένως θιγεί η ασφάλεια των προσώπων και των περιουσιακών στοιχείων».

Η δεύτερη προϋπόθεση ενσωματώνει την αρχή της ελαχιστοποίησης (αναλογικότητας) των δεδομένων, με την οποία πρέπει να εξετάζεται από κοινού, όπως παρατηρεί ενώπιον του Δικαστηρίου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτό σημαίνει ότι η αναλογικότητα, στην περίπτωση της εξέτασης των κριτηρίων του εννόμου συμφέροντος, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια αυτοτελής αρχή νομιμότητας της επεξεργασίας, αλλά ως συνιστώσα και προϋπόθεση για την ίδια τη νομική βάση.

---

<sup>126</sup> Η κρίση αυτή του Δικαστηρίου επισημαίνεται, καθώς βρίσκεται σε προφανή δυσαρμονία με την a priori στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων που γίνεται από την Οδηγία 1/2011.

Ως προς την τρίτη προϋπόθεση, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει πως η εκτίμησή της «απαιτεί στάθμιση των επίμαχων δικαιωμάτων και συμφερόντων σε συνάρτηση με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της οικείας ειδικής περιπτώσεως, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σπουδαιότητα των δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου που απορρέουν από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη».

Από την κρίση αυτή του Δικαστηρίου καθίσταται σαφές πως οι προϋποθέσεις για την εξέταση της νομιμότητας επί της εγκατάστασης ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης έχουν πλέον αλλάξει. Σε αντίθεση με το 2004, όταν η Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29 είχε περιορίσει τη σημασία της νομικής βάσης και είχε εστιάσει απευθείας στην αναλογικότητα, η νέα ερμηνευτική προσέγγιση του ΔΕΕ προϋποθέτει την εξέτασή της σε προγενέστερο στάδιο· κατά την ίδια την εξέταση και τεκμηρίωση της νομικής βάσης της επεξεργασίας.<sup>127</sup>

#### **γ. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 του ΕΣΠΔ.**

Η επίδραση της ως άνω νομολογίας του ΔΕΕ αντανακλάται με τρόπο απόλυτο στο κείμενο των Κατευθυντηρίων 3/2019 που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων την 29-1-2020.

---

<sup>127</sup> Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση έχει πλέον κυριαρχήσει και στις αποφάσεις των εποπτικών αρχών του ΓΚΠΔ, σε κάθε περίπτωση όπου η επεξεργασία θεμελιώνεται στο έννομο συμφέρον του άρθρου 6 παρ.1στ'. Ενδεικτικά, σε μια πρόσφατη απόφασή της, που δημοσιεύτηκε στο αρχείο αποφάσεων του άρθρου 60 του ΕΣΠΔ, η Σουηδική Αρχή επικαλείται τις δύο αποφάσεις του ΔΕΕ και καταλήγει ότι: «*For processing to be able to rely on Article 6(1)(f), three conditions needs to be filled: (1) the controller or third party has a legitimate interest (legitimate interest), (2) the processing is necessary for the purposes of the legitimate interest (necessary) and (3) that the interests or fundamental rights and freedoms of the data subject do not override and require the protection of personal data (balance of interests).*

*It follows from the case-law of the Court of Justice of the European Union that exceptions and limitations to the protection of personal data must be limited to what is strictly necessary. Furthermore, the condition required by Article 6(1)(f) must be examined in conjunction with the principle of data minimisation (Article 5(1)(c)). This presupposes that the legitimate interest which the processing is intended to protect cannot reasonably be protected as effectively by other means which less adversely affect the fundamental rights and freedoms of data subjects, and that no more data than is necessary is processed.»*

Στην περίπτωση αυτή, η ΙΜΥ κρίνει ότι παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 6 για το έννομο συμφέρον, αφού δεν πληρούτο η προϋπόθεση του ΔΕΕ, αυτή της αναλογικότητας. (EDPBI:SE:OSS:D:2021:321, διαθέσιμη σε [https://edpb.europa.eu/system/files/2022-04/se\\_2021-12\\_decisionpublic.pdf](https://edpb.europa.eu/system/files/2022-04/se_2021-12_decisionpublic.pdf))

Στο νέο αυτό ερμηνευτικό κείμενο, το οποίο αντικατέστησε τη Γνωμοδότηση 4/2004 της ΟΕ29, το κύριο βάρος για τον έλεγχο της νομιμότητας δεν δίνεται πλέον στην αναλογικότητα, αλλά στη νομική βάση της επεξεργασίας, εφόσον αυτή είναι το έννομο συμφέρον του εγκαθιστούντος το σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Και στην περίπτωση αυτή, το έννομο συμφέρον εξετάζεται μέσα από 3 κριτήρια – προϋποθέσεις:

#### **i. Η ύπαρξη εννόμων συμφερόντων.**

Το πρώτο ζήτημα που πρέπει να εξετάζει και να τεκμηριώνει ο ενδιαφερόμενος να εγκαταστήσει σύστημα βιντεοεπιτήρησης (ή η εποπτική αρχή που ελέγχει την τεκμηρίωσή του αυτή) είναι το αν εξαρχής αυτός έχει έννομο συμφέρον για την επεξεργασία αυτή.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΔ: *“Τα έννομα συμφέροντα που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος μπορούν να είναι νομικά, οικονομικά ή μη υλικά συμφέροντα. [...] Εφόσον συντρέχει πραγματική και επικίνδυνη κατάσταση, ο σκοπός της προστασίας της περιουσίας από ληστεία, κλοπή ή βανδαλισμό μπορεί να συνιστά έννομο συμφέρον για τους σκοπούς της βιντεοεπιτήρησης.*

*Το έννομο συμφέρον πρέπει να υφίσταται πραγματικά και να αφορά παρόν ζήτημα (δηλαδή το συμφέρον δεν πρέπει να είναι πλασματικό ή υποθετικό). Πρέπει να υφίσταται πραγματική κατάσταση κινδύνου –όπως ζημιές ή σοβαρά συμβάντα στο παρελθόν– πριν από την έναρξη της επιτήρησης. Με βάση την αρχή της λογοδοσίας, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας είναι χρήσιμο να καταγράφουν συναφή συμβάντα (ημερομηνία, τρόπος, οικονομική ζημία) και σχετικές ποινικές διώξεις. Αυτά τα καταγεγραμμένα συμβάντα μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό τεκμήριο για την ύπαρξη έννομου συμφέροντος. Η ύπαρξη έννομου συμφέροντος, καθώς και η αναγκαιότητα της παρακολούθησης θα πρέπει να επαναξιολογούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (π.χ. μία φορά ετησίως, ανάλογα με τις περιστάσεις).*

*Έννομο συμφέρον μπορούν επίσης να συνιστούν καταστάσεις επικείμενου κινδύνου οι οποίες εντοπίζονται σε τράπεζες ή καταστήματα που πωλούν πολύτιμα αγαθά (π.χ. κοσμηματοπωλεία) ή σε χώρους στους οποίους είναι γνωστό ότι διαπράττονται συχνά αδικήματα εναντίον περιουσίας (π.χ. βενζινάδικα).”*



Είναι σαφές από την ανωτέρω ανάλυση ότι η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος δεν είναι αυταπόδεικτη, η δε σκοπούμενη εγκατάσταση καμερών ενδέχεται να μην πάσχει μόνο επί της αναγκαιότητας/αναλογικότητας, αλλά ακόμη και στο αρχικό του δικαίωμα, συνιστάμενο εν προκειμένω στο έννομο συμφέρον του. Το ΕΣΠΔ με τρόπο αυστηρό επισημαίνει ότι ακόμη και το πρώτο αυτό κριτήριο έχει συγκεκριμένες προϋποθέσεις (παρόν ζήτημα, πραγματική κατάσταση κινδύνου) και δεν τυγχάνει γενικής και αόριστης επίκλησης, όπως συχνά έχουμε δει στην πράξη να γίνεται.

## **ii. Η αναγκαιότητα της επεξεργασίας.**

*«Πριν από την εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει πάντα να εξετάζει ενδελεχώς αν αυτό το μέτρο είναι, κατά πρώτον, κατάλληλο για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου και, κατά δεύτερον, επαρκές και αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών του. Μέτρα βιντεοεπιτήρησης θα πρέπει να επιλέγονται μόνον εάν ο σκοπός της επεξεργασίας δεν θα μπορούσε εύλογα να εκπληρωθεί με άλλα μέσα, τα οποία θίγουν σε μικρότερο βαθμό τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων».* Από τις πρώτες του αυτές επισημάνσεις, το ΕΣΠΔ αναπτύσσει τη σημασία της τήρησης της αρχής της αναγκαιότητας/αναλογικότητας, η οποία κατά τρόπο απόλυτο κυριάρχησε στη νομολογία της ελληνικής εποπτικής αρχής.

Ακόμη και αν κάποιος πληροί τις προϋποθέσεις του πρώτου κριτηρίου, αυτό δεν σημαίνει ότι δύναται άνευ ετέρου να προχωρήσει στην εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης. Ενδέχεται η εγκατάσταση αυτή να μην είναι καν αναγκαία, εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει την επιλογή «να λάβει εναλλακτικά μέτρα» ή να πρέπει να ρυθμιστεί με τρόπο, ώστε να μην υπερβαίνει κατ' ελάχιστον την αναγκαιότητα αυτή. Πότε και πού πρέπει να λειτουργεί το σύστημα, ποιος είναι ο ορθός τρόπος διατήρησης των συλλεγόμενων δεδομένων, είναι μεταξύ των ζητημάτων που εξετάζονται από το κείμενο.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η ανάλυση αυτή της αναγκαιότητας από το ΕΣΠΔ είναι απολύτως συναφής με την πλουσιότετη νομολογία της Αρχής Προστασίας Δεδομένων επί της σημασίας της αναλογικότητας, στην οποία άλλωστε έχει αφιερώσει το μεγαλύτερο μέρος της Οδηγίας 1/2011. Υπό την έννοια αυτή, το κείμενο του

Συμβουλίου επιβεβαιώνει τις περιπτώσεις εκείνες όπου η Αρχή απαγόρευσε επεξεργασίες δεδομένων εικόνας για εγκαταστάσεις που παραβίαζαν τις ειδικές παραμέτρους της αναλογικότητας.

Η ανάλυση όμως αυτή του ΕΣΠΔ λειτουργεί και αντίστροφα. Οι νομολογιακές εκείνες περιπτώσεις όπου η εγκατάσταση ενός συστήματος θεωρήθηκε αυτονοήτως νόμιμη επειδή το επέτρεπε η Οδηγία ανήκουν στο παρελθόν. Καμία εγκατάσταση κάμερας δεν είναι εκ προοιμίου σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας απλώς επειδή το επιτρέπει το γενικό ή ειδικό μέρος της Οδηγίας 1/2011.

### **iii. Η στάθμιση των συμφερόντων.**

Ακόμη και αν τα δύο πρώτα κριτήρια πληρούνται, η εγκατάσταση δεν είναι νόμιμη εάν δεν έχει προηγουμένως εξεταστεί και τεκμηριωθεί η υπεροχή του εννόμου συμφέροντος έναντι των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων. Η στάθμιση των συμφερόντων είναι υποχρεωτική, υπενθυμίζει το Συμβούλιο, ενώ η απόφαση πρέπει να λαμβάνεται κατά περίπτωση.

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές, το καθοριστικό κριτήριο είναι η ένταση της παρέμβασης στα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ατόμου:

*«33. Η ένταση εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από το είδος των πληροφοριών που συγκεντρώνονται (περιεχόμενο των πληροφοριών), το πεδίο κάλυψης (πυκνότητα πληροφοριών, χωρική και γεωγραφική έκταση), τον αριθμό των ενδιαφερόμενων υποκειμένων των δεδομένων –είτε ως συγκεκριμένος αριθμός είτε ως αναλογία του σχετικού πληθυσμού– την υπό εξέταση κατάσταση, τα πραγματικά συμφέροντα της ομάδας των υποκειμένων των δεδομένων, τα εναλλακτικά μέσα, καθώς και τη φύση και το πεδίο εφαρμογής της αξιολόγησης των δεδομένων.*

*34. Σημαντικοί παράγοντες στάθμισης μπορεί να είναι το μέγεθος του χώρου που βρίσκεται υπό επιτήρηση και ο αριθμός των υπό επιτήρηση υποκειμένων των δεδομένων. Η χρήση βιντεοεπιτήρησης σε απομακρυσμένη περιοχή (π.χ. για την παρακολούθηση άγριας πανίδας ή για την προστασία ζωτικών υποδομών όπως ιδιωτική ραδιοφωνική κεραία) πρέπει να*

αξιολογείται με διαφορετικό τρόπο από ό,τι η βιντεοεπιτήρηση σε πεζοδρομημένη περιοχή ή σε εμπορικό κέντρο».

Περαιτέρω, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 47 του Γενικού Κανονισμού, βασική παράμετρο του εννόμου συμφέροντος αποτελούν οι εύλογες προσδοκίες του υποκειμένου. Επ' αυτού, το ΕΣΠΔ παρατηρεί ότι: «Κατά την αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εύλογες προσδοκίες του υποκειμένου των δεδομένων τόσο κατά τη στιγμή όσο και στο πλαίσιο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Όσον αφορά τη συστηματική παρακολούθηση, η σχέση μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας μπορεί να ποικίλλει σημαντικά και να επηρεάζει το είδος των εύλογων προσδοκιών του υποκειμένου των δεδομένων. Η ερμηνεία της έννοιας των εύλογων προσδοκιών δεν θα πρέπει να βασίζεται μόνο στις εν λόγω υποκειμενικές προσδοκίες. Αντιθέτως, το αποφασιστικό κριτήριο πρέπει να είναι εάν ένας αντικειμενικός τρίτος θα μπορούσε λογικά να αναμένει και να συμπεράνει ότι υπόκειται σε παρακολούθηση στην εκάστοτε κατάσταση».

## **10. Η ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΗ.**

---

Την 29-8-2019 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο νέος νόμος 4624/2019 για τα «μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679» και την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/680. Ακολουθώντας τα χνάρια του προϊσχύσαντος Ν.2472/1997, τον οποίο και κατήργησε, ο νέος νόμος δεν θέσπισε ειδικές διατάξεις για τα ζητήματα της βιντεοεπιτήρησης, με εξαίρεση την ειδική περίπτωση της παρακολούθησης των εργαζομένων.

Ειδικότερα, με την παράγραφο 7 του άρθρου 27 προβλέφθηκε ότι: «7. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω κλειστού κυκλώματος οπτικής καταγραφής εντός των χώρων εργασίας, είτε είναι δημοσίως προσβάσιμοι είτε μη, επιτρέπεται μόνο εάν είναι απαραίτητη για την προστασία προσώπων και αγαθών. Τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω κλειστού κυκλώματος οπτικής καταγραφής δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν ως κριτήριο για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι ενημερώνονται εγγράφως, είτε σε γραπτή είτε σε ηλεκτρονική μορφή για την εγκατάσταση

και λειτουργία κλειστού κυκλώματος οπτικής καταγραφής εντός των χώρων εργασίας.»<sup>128</sup> Πέραν της τομεακού χαρακτήρα ρύθμισης αυτής, ουδεμία άλλη μέριμνα κατεβλήθη για τη στοιχειώδη έστω νομοθετική εξειδίκευση του καθεστώτος λειτουργίας των καμερών.<sup>129</sup> Αυτό δεν θα είχε συμβεί εάν το σχέδιο νόμου που έφτασε στη Βουλή ήταν εκείνο που είχε τεθεί σε διαβούλευση το 2018.<sup>130</sup>

Τούτο διότι, στην περίπτωση εκείνη, η νομοπαρασκευαστική επιτροπή του σχεδίου νόμου είχε αφιερώσει ειδικό άρθρο στα ζητήματα της βιντεοεπιτήρησης (Άρθρο 5: «Επεξεργασία δεδομένων εικόνας και ήχου μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης») και δη με διατάξεις που σαφώς αποσκοπούσαν στην αντικατάσταση της Οδηγίας 1/2011.<sup>131</sup>

Ειδικότερα,

- στην παρ.1 του άρθρου επιβεβαιωνόταν ο αποκλειστικός σκοπός της εγκατάστασης καμερών, ήτοι η προστασία προσώπων και αγαθών,<sup>132</sup> ενώ υιοθετείτο εκ νέου ο όρος του «κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης», όπως αυτός είχε εισαχθεί από την Οδηγία 1122/2000.
- στην παρ.2 (πεδίο εφαρμογής) θα επαναλαμβανόταν αυτούσια η διατύπωση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 4 της Οδηγίας 1/2011, ενώ οι παρ.3 και 4 έθεταν τις προϋποθέσεις για τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων εικόνας ή/και ήχου σε χώρο από δημόσια αρχή ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και φυσικά πρόσωπα.
- η παρ.5 επαναδιατύπωνε τις περιπτώσεις συστημάτων βιντεοεπιτήρησης που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, όπως

---

<sup>128</sup> Όπως θα επισημανθεί και στη συνέχεια, η ρύθμιση αυτή είναι συναφής με τη προηγηθείσα «καθοδήγηση» της Αρχής Προστασίας Δεδομένων μέσα από το άρθρο 7 της Οδηγίας 1/2011.

<sup>129</sup> Με μια μάλλον προβληματική διάταξη, το άρθρο 83 παρ.2 Ν.4624/2019 προέβλεψε ότι «Οι οδηγίες και κανονιστικές πράξεις της Αρχής διατηρούνται σε ισχύ, εφόσον δεν προσκρούουν στον ΓΚΠΔ και στις ρυθμίσεις του παρόντος».

<sup>130</sup> «Νόμος για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα», διαθέσιμο σε [http://www.opengov.gr/ministryofjustice/wp-content/uploads/downloads/2018/02/sxedio\\_nomou\\_prostasia\\_pd.pdf](http://www.opengov.gr/ministryofjustice/wp-content/uploads/downloads/2018/02/sxedio_nomou_prostasia_pd.pdf)

<sup>131</sup> Το σχέδιο νόμου περιελάμβανε και ειδική διάταξη (άρθρο 9) για το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα εικόνας και ήχου, η οποία όμως δεν θα αναλυθεί στην παρούσα.

<sup>132</sup> Η Οδηγία 1/2011 στον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών είχε εντάξει και τον σκοπό της παροχής υπηρεσιών υγείας, ο οποίος λόγω κακής νομοτεχνικής διαμόρφωσης του άρθρου 2 έδινε την εντύπωση ότι αποτελεί διακριτό και αυτοτελή σκοπό.

οι περιπτώσεις αυτές περιγράφονται στην παρ.2 του άρθρου 3 της Οδηγίας 1/2011 (απλά συστήματα ελέγχου εισόδου, οικιακές κάμερες).

- η παρ.6 έθετε ένα από τα κρισιμότερα ζητήματα της λειτουργίας των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, αυτό της περιόδου διατήρησης των συλλεγέντων δεδομένων. Ως μέγιστο χρονικό διάστημα, μετά την πάροδο του οποίου τα δεδομένα πρέπει να καταστρέφονται, οριζόταν εκείνο των δεκαπέντε (15) ημερών (με την επιφύλαξη τυχόν ειδικότερων διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας για ειδικές κατηγορίες υπευθύνων επεξεργασίας). Σε περίπτωση συμβάντος που αφορά στον σκοπό της επεξεργασίας δινόταν η δυνατότητα της διατήρησης συγκεκριμένων λήψεων «σε χωριστό αρχείο για τρεις (3) μήνες», ενώ υπήρχε και η δυνατότητα της διατήρησης αυτών και πέραν του τριμήνου «μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου το συμβάν χρήζει περαιτέρω διευκρίνισης». Η διάταξη αυτή αποτελούσε μια τροποποίηση του άρθρου 8 της Οδηγίας 1/2011, με βάση την οποία επίσης προβλεπόταν αρχική περίοδος διατήρησης δεκαπέντε ημερών, ενώ στην περίπτωση συμβάντος ο χρόνος διατήρησης του επίμαχου υλικού διακρινόταν με βάση το αν το συμβάν αφορούσε στον υπεύθυνο επεξεργασίας (τριάντα ημέρες) ή τρίτο πρόσωπο (τρεις μήνες).

- στην παρ.7 θεσπίζονταν οι όροι υπό τους οποίους ήταν δυνατή η διαβίβαση του συλλεγέντος υλικού βιντεοεπιτήρησης σε τρία πρόσωπα, κατ'αντιστοιχίαν με το άρθρο 9 της Οδηγίας 1/2011.

- τέλος, στην παρ.8 γινόταν συνοπτική αναφορά στη σημασία της λήψης των κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας (αντίστοιχα με το άρθρο 11 της Οδηγίας 1/2011), ενώ η παρ.9 εξειδίκευε τον τρόπο εκπλήρωσης της υποχρέωσης διαφάνειας κατά τη λειτουργία ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης (άρθρο 12 της Οδηγίας).

Όπως προαναφέρθηκε, το σχέδιο νόμου εκείνο δεν έφτασε ποτέ στη Βουλή, ως εκ τούτου δεν κατέστη δυνατόν να κριθούν και να αξιολογηθούν οι σκοποί του νομοθέτη δια της θέσπισης των ειδικών αυτών διατάξεων για τη βιντεοεπιτήρηση. Από τη μελέτη των διατάξεων αυτών όμως, όπως αυτές αναλύθηκαν συνοπτικώς ανωτέρω, προκύπτει σαφώς μια αλληλοεπικάλυψη του νέου νομικού πλαισίου με το ισχύον τότε (και τώρα) κανονιστικό πλαίσιο της Οδηγίας 1/2011. Οι διατάξεις που διαμόρφωσε τότε η

νομοπαρασκευαστική επιτροπή ήταν σαφώς γενικές και περιορισμένες, ενώ κατά βάση δεν αποτελούσαν παρά επανάληψη ή αναδιαμόρφωση κανόνων δικαίου που είχαν ήδη διαμορφωθεί από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων. Ήταν κατά τούτο μάλλον σαφές πως στο μυαλό των συντακτών του άρθρου αυτού βρισκόταν η κατάργηση της Οδηγίας 1/2011 και των πολλών ειδικών κανόνων της και η αντικατάστασή της με ένα απλούστερο και λιτότερο νομοθετικό κείμενο, ακριβώς μέσα στο πνεύμα της λογοδοσίας του Γενικού Κανονισμού. Εάν αυτό επιβεβαιωνόταν με την ψήφιση του νομοσχεδίου, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει πως ο νομοθέτης ήθελε να πάρει πίσω από την Αρχή αυτό τον άτυπο κανονιστικό ρόλο, που η ίδια είχε αναγνωρίσει στον εαυτό της, και αναλάβει τη δημιουργία πρωτογενών κανόνων δικαίου, μέσα από τυπικό νόμο.

Εάν το άρθρο 5 του πρώτου σχεδίου νόμου είχε καταλήξει στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τότε η Οδηγία 1/2011 θα έπρεπε να θεωρείται καταργηθείσα στο σύνολό της, αφού δύσκολα θα μπορούσε να γίνει δεκτή η εκ παραλλήλου μερική ισχύς της επί ζητημάτων που ο νομοθέτης επέλεξε να μη ρυθμίσει. Ατυχώς, αυτό δεν συνέβη ποτέ.

Ο Ν.4624/2019 δεν υιοθέτησε την ίδια λογική και δεν επέδειξε μέριμνα για τα ζητήματα της βιντεοεπιτήρησης, με αποτέλεσμα η Οδηγία 1/2011 να παραμείνει σε μια κανονιστική εκκρεμότητα, που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

## **11. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1/2011 ΜΕΣΑ ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.**

---

Ποια είναι η θέση της Οδηγίας 1/2011 μέσα στο εφαρμοστικό πλαίσιο του ΓΚΠΔ και με δεδομένη αφενός την καθυστερημένη κατάργηση του Ν.2472/1997, αφετέρου την κανονιστική αδράνεια του Ν.4624/2019;

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, θα περίμενε ενδεχομένως κανείς, ήδη από τον Μάιο του 2018, μια απομάκρυνση της Αρχής από τις αυστηρές *a priori* απαγορεύσεις της Οδηγίας 1/2011 και τη διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου, πιο ελεύθερου για τους υπευθύνους επεξεργασίας, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και εν συνεχεία τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΔ. Το πλαίσιο αυτό θα ήταν πιο ελεύθερο, αλλά όχι πιο εύκολο, αφού ο κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας θα είχε την υποχρέωση να τεκμηριώσει τη νομιμότητα των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης που εγκαθιστά, με βάση τα ειδικά

χαρακτηριστικά της περίπτωσης του, όπως άλλωστε ρητώς το ΔΕΕ έχει επισημάνει. Κρίσιμο στοιχείο για την τεκμηρίωση αυτή θα ήταν το έννομο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως σε αυτό ενσωματώνεται η αρχή της ελαχιστοποίησης/αναλογικότητας, που διαχρονικά (και αποκλειστικά) απασχόλησε στο παρελθόν την Αρχή.<sup>133</sup>

Αυτό όμως δεν συνέβη. Η πρώτη περίπτωση όπου η Αρχή εκλήθη να κρίνει επί της νομιμότητας εγκατάστασης και λειτουργίας συστήματος βιντεοεπιτήρησης υπό το πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού υπήρξε η απόφαση 43/2019, όταν και ετέθη, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της επιτήρησης εργαζομένων. Στην απόφαση αυτή, η Αρχή, όχι μόνο δεν αποστασιοποιήθηκε από τις διατάξεις της Οδηγίας, αλλά αντιθέτως διαπίστωσε πως αυτές παραμένουν σε ισχύ, ακόμη και υπό τον ΓΚΠΔ. Τούτο δε, παρά το γεγονός πως είχαν ήδη αναρτηθεί σε δημόσια διαβούλευση οι Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 του ΕΣΠΔ, τις οποίες η απόφαση μνημονεύει. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά: «*Η εγκατάσταση και λειτουργία του σχετικού συστήματος είναι νόμιμη, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις των άρθρων 5 (γενικές αρχές) και 6 (νόμιμη βάση) ΓΚΠΔ καθώς και της Οδηγίας 1/2011 ΑΠΔΠΧ, τη συναφή δε υποχρέωση απόδειξης της νομιμότητας φέρει ο υπεύθυνος επεξεργασίας κατ' εφαρμογή της αρχής της λογοδοσίας στο πλαίσιο της εσωτερικής συμμόρφωσης και τεκμηρίωσης αυτής, η οποία πρέπει να λαμβάνει χώρα σε χρόνο προ της εγκατάστασης και λειτουργίας του συστήματος.*»

Η προσέγγιση αυτή της Αρχής προκαλεί προβληματισμό, καθώς παρουσιάζει νομικά αλλά και πρακτικά προβλήματα. Η Αρχή δεν εξετάζει ποτέ την ισχύ της εκδοθείσας υπό την εξουσιοδότηση του Ν.2472/1997 (ή του Ν.3917/2011)<sup>134</sup> Οδηγίας υπό το φως των νέων

---

<sup>133</sup> Αξίζει να επισημανθεί η παρατήρηση της Αρχής στην πρώτη Ετήσια Έκθεση μετά την έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού: «Όσον αφορά όμως τον τρόπο με τον οποίο ένας υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να σταθμίζει το υπέρτερο έννομο συμφέρον του σε σχέση με τα προσβαλλόμενα δικαιώματα, ώστε να κρίνει αν και σε ποια σημεία πρέπει να χρησιμοποιήσει κάμερες, η οδηγία συνεχίζει να αποτελεί το βασικό εργαλείο καθοδήγησης». [Ετήσια Έκθεση 2018, 3.1.9 – Συστήματα Βιντεοεπιτήρησης]. Η Αρχή, επιδεικνύοντας σαφή άγνοια επί των τριών προϋποθέσεων του εννόμου συμφέροντος, παραβλέπει εντελώς την πρώτη (purpose test) και περιορίζεται στην τρίτη (balancing test), την οποία όμως έχει συνδέσει με την Οδηγία, μολονότι εκεί αναλύεται μόνο η δεύτερη προϋπόθεση (necessity test). Η παρατήρηση αυτή είναι ενδιαφέρουσα και για τον επιπρόσθετο λόγο πως ουδέποτε, πριν ή μετά την Έκθεση 2018, έχει η Αρχή αξιολογήσει το έννομο συμφέρον του εγκαθιστούντος κάμερα.

<sup>134</sup> Η διπλή αυτή εξουσιοδότηση είναι ένα ακόμα πρόβλημα της Οδηγίας 1/2011, αφού καθιστά πρακτικώς αδύνατη την αξιολόγηση του κανονιστικού ή μη χαρακτήρα της.

διατάξεων του Γενικού Κανονισμού, ούτε το αν και σε ποιο βαθμό οι προβλέψεις της τελούν σε συμφωνία με το νέο νομικό πλαίσιο. Επιβοηθούμενη ενδεχομένως από τη μη εισέτι κατάργηση του Ν.2472/1997, η Αρχή προτίμησε να προχωρήσει σε μια όλως ασαφή και αόριστη επισήμανση πως η Οδηγία, όχι μόνο παραμένει σε ισχύ, αλλά και λειτουργεί ως ειδικό νομικό πλαίσιο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Χωρίς ποτέ να εξετάσει τις τυχόν συνέπειες των σαρωτικών αλλαγών του ΓΚΠΔ επί ενός (ασαφώς κανονιστικού) κειμένου, που είχε εκδοθεί υπό το νομοθετικό καθεστώς του εθνικού νόμου. Χωρίς αναφορά στις συγκεκριμένες διατάξεις της Οδηγίας 1/2011, που εκ των πραγμάτων βρίσκονται σε σύγκρουση με τον Γενικό Κανονισμό και άρα πρέπει να θεωρούνται ως καταργηθείσες.

Η Αρχή φάνηκε να επιδεικνύει μια ρυθμιστική και εποπτική αδράνεια. Αφού υπάρχει μια Οδηγία που λειτουργήσε μέχρι τώρα αποτελεσματικά και διαμόρφωσε έναν συγκεκριμένο τρόπο σκέψης και συμμόρφωσης, δεν υπάρχει κανένας λόγος αυτή να αλλάξει.

Την ίδια διατύπωση με την ΑΠΔΠΧ 43/2019 η Αρχή επανέλαβε και στην απόφαση 30/2020, προσθέτοντας αυτή τη φορά όμως ότι: «Οι διατάξεις της Οδηγίας 1/2011 της Αρχής σχετικά με το ζήτημα της χρήσης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για το σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών πρέπει να εφαρμόζονται σε συνδυασμό με τις νέες διατάξεις του ΓΚΠΔ. Τούτο ισχύει ιδίως για τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο Γ' αυτής (άρθρα 10 έως 13 της Οδηγίας 1/2011). Για παράδειγμα, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας δεν έχουν πλέον υποχρέωση γνωστοποίησης της επεξεργασίας στην Αρχή, αλλά οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις του ΓΚΠΔ και να φροντίζουν για την ικανοποίηση των επαυξημένων δικαιωμάτων που προβλέπει ο ΓΚΠΔ».

Στην περίπτωση αυτή, η Αρχή φάνηκε να παραδέχεται πως η Οδηγία 1/2011 βρίσκεται, έστω και εν μέρει, σε σχέση αντίθεσης με τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού. Και πάλι όμως, αποφεύγει να εξετάσει τη σχέση των δύο κειμένων, περιοριζόμενη στην παρατήρηση πως οι διατάξεις της Οδηγίας που πρέπει να εφαρμόζονται είναι «ιδίως»



εκείνες που αφορούν στις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας.<sup>135</sup> Η προσέγγιση αυτή, όχι μόνο δεν διευκρινίζει ποιες είναι εν τέλει οι διατάξεις της Οδηγίας που διατηρούνται σε ισχύ, ειδικά εν όψει της ευθύνης λογοδοσίας που η ίδια η απόφαση επεξηγεί αναλυτικά, αλλά και προκαλεί σαφή ανασφάλεια δικαίου. Αυτό που λέει δηλαδή η Αρχή προς τους υπευθύνους επεξεργασίας είναι ότι ο μιν Γενικός Κανονισμός έχει θεσπίσει μια σαφή υποχρέωσή τους να ελέγχουν τη νομιμότητα και να την τεκμηριώνουν, παράλληλα όμως αυτοί οφείλουν να αξιολογήσουν μόνοι τους την ισχύ των διατάξεων της Οδηγίας και να αποφασίσουν οι ίδιοι για το ποιες από αυτές πρέπει να εφαρμόζονται.<sup>136</sup>

Στην ΑΠΔΠΧ 12/2021 η Αρχή επαναλαμβάνει την άποψη περί εφαρμογής των διατάξεων της Οδηγίας «σε συνδυασμό»<sup>137</sup> με εκείνες του ΓΚΠΔ, αλλά και του Ν.4624/2019. Τη φορά αυτή, η Αρχή επιχειρεί να συνδέσει το ρυθμιστικό αυτό πεδίο και με τις Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 του ΕΣΠΑ, παρατηρώντας σχετικά ότι: «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων εξέδωσε τις υπ' αριθμ. 3/2019 κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μέσω συσκευών λήψης βίντεο. Το κείμενο αυτό παρέχει αναλυτική καθοδήγηση για το πώς εφαρμόζεται ο ΓΚΠΔ σε σχέση με

---

<sup>135</sup> Η Αρχή μάλιστα μνημονεύει ως «ιδίως» ισχύουσα και τη διάταξη του άρθρου 10 περί υποχρέωσης γνωστοποίησης στην εποπτική αρχή, μολοντί αυτή τυγχάνει σαφώς καταργηθείσα, όπως άλλωστε και η ίδια η απόφαση δέχεται αμέσως μετά. Το ίδιο θα επαναλάβει και στην ΑΠΔΠΧ 23/2021.

<sup>136</sup> Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και από το ενημερωτικό κείμενο που έχει αναρτήσει η Αρχή σχετικά με τη βιντεοεπιτήρηση. Σύμφωνα με το κείμενο αυτό: «Κατά συνέπεια, με την οδηγία αυτή, μπορεί πλέον ο καθένας να γνωρίζει ποιες προϋποθέσεις πρέπει να τηρούνται προκειμένου να είναι νόμιμη η λειτουργία αυτών των συστημάτων που εγκαθίστανται για τους ανωτέρω σκοπούς. Μετά τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 (ΓΚΠΔ), αλλά και του ν. 4624/2019, η εν λόγω οδηγία (καθώς και οι σχετικές αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις της Αρχής) πρέπει να εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τις νέες διατάξεις του ΓΚΠΔ.

Σε κάθε περίπτωση, η ως άνω οδηγία μπορεί να αξιοποιείται κατάλληλα από τους υπευθύνους επεξεργασίας. Ειδικότερα, οποιοσδήποτε προτίθεται να προβεί σε εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης για τους ανωτέρω νόμιμους σκοπούς, οφείλει να ανατρέξει στην οδηγία 1/2011 και να ενημερωθεί πλήρως:

- για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για τις κάμερες που θα εγκαταστήσει (σε ποια σημεία επιτρέπεται να τοποθετηθούν και σε ποια όχι, τι εμβέλεια μπορούν να έχουν, τεχνικά χαρακτηριστικά, μέγιστος χρόνος τήρησης δεδομένων, κ.λπ.),
- για τις λοιπές υποχρεώσεις του (τοποθέτηση ευδιάκριτων πινακίδων, ικανοποίηση δικαιωμάτων, ασφάλεια επεξεργασίας, κ.λπ.)». (ΑΠΔΠΧ, Συστήματα βιντεοεπιτήρησης, διαθέσιμο σε [https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes/enotites/eisagwgi\\_videoepitirisi](https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes/enotites/eisagwgi_videoepitirisi))

<sup>137</sup> Είναι ενδιαφέρον το ότι η Αρχή προτίμησε τελικά την πιο ήπια αναφορά της εφαρμογής «σε συνδυασμό», αντί της αρχικής της θέσης περί «σωρευτικής πλήρωσης» των προϋποθέσεων.

τη χρήση καμερών για διαφόρους σκοπούς. Βασική προϋπόθεση για τη νομιμότητα της επεξεργασίας μέσω ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης είναι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, όπως αυτή εξειδικεύεται στα άρθρα 6 και 7 της ανωτέρω Οδηγίας, αλλά και στο Ειδικό Μέρος αυτής. Ειδικότερα, στο άρθρο 7 της Οδηγίας αναφέρεται ότι το σύστημα βιντεοεπιτήρησης δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την επιτήρηση των εργαζομένων, εκτός από ειδικές εξαιρετικές περιπτώσεις όπως αυτές προσδιορίζονται στην Οδηγία. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι, σε έναν τυπικό χώρο γραφείων επιχείρησης, η βιντεοεπιτήρηση πρέπει να περιορίζεται σε χώρους εισόδου και εξόδου, χωρίς να επιτηρούνται συγκεκριμένες αίθουσες γραφείων ή διάδρομοι. Εξαίρεση μπορεί να αποτελούν συγκεκριμένοι χώροι, όπως ταμεία ή χώροι με χρηματοκιβώτια, ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό κλπ., υπό τον όρο ότι οι κάμερες εστιάζουν στο αγαθό που προστατεύουν κι όχι στους χώρους των εργαζομένων».

Από τη διατύπωση αυτή, σε συνάρτηση με τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για το πνεύμα των Κατευθυντηρίων 3/2019, γίνεται σαφές ότι η Αρχή δεν φαίνεται να έχει αντιληφθεί τη μετατόπιση του βασικού στοιχείου ελέγχου της νομιμότητας από την αναλογικότητα στην ίδια τη νομική βάση του εννόμου συμφέροντος. Ακολουθώντας πιστά την προ ΓΚΠΔ θέση και νομολογία της, η Αρχή εξακολουθεί να προτάσσει την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, χωρίς αναφορά στη σχέση της με την ελαχιστοποίηση του ΓΚΠΔ και χωρίς ποτέ να αναφέρεται στα κριτήρια - προϋποθέσεις του εννόμου συμφέροντος, που το ΕΣΠΔ ρητώς έχει θεσπίσει. Ως ενδεικτικό της ερμηνευτικής αυτής σύγχυσης της Αρχής, η απόφαση καταλήγει πως διαπιστώνεται παραβίαση των άρθρων 5.1γ' και 6.1στ' ΓΚΠΔ, τη στιγμή που ουδέποτε έχει εξετάσει τη νομική βάση. Στην πραγματικότητα, η Αρχή φαίνεται να μην έχει αντιληφθεί τη σχέση της αναλογικότητας με τη νομική βάση του εννόμου συμφέροντος και τη σύνδεση της παραβίασης του άρθρου 6 με την αρχή της νομιμότητας του άρθρου 6.1α ΓΚΠΔ.

Η προσέγγιση αυτή είναι πολλαπλώς εσφαλμένη, νομικά και πρακτικά, όπως επισημάνθηκε και ανωτέρω. Είναι νομικά εσφαλμένη διότι βρίσκεται σε σύγκρουση με το ίδιο το πνεύμα του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ο οποίος δεν ενθαρρύνει τις οριζόντιες απαγορεύσεις, πολλώ δε μάλλον όταν αυτές δεν προέρχονται από τον νομοθέτη, αλλά εισάγονται ως κατευθύνσεις της εποπτικής αρχής. Το πνεύμα αυτό αποδίδεται άριστα εν προκειμένω στις Κατευθυντήριες 3/2019 του ΕΣΠΔ, όπου όπως

προαναφέρθηκε εκτίθενται με πληρότητα οι απαιτήσεις νομιμότητας για την εγκατάσταση μιας κάμερας, οι οποίες ως επί το πλείστον κρίνονται επί του εννόμου συμφέροντος του εγκαθιστούντος αυτή και καταλήγουν σε μια πλήρη τεκμηρίωση μέσω της Εκτίμησης Αντικτύπου. Στο πλαίσιο της στάθμισης αυτής, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να κρίνει εάν δικαιούται να τοποθετήσει κάμερες σε χώρους όπου κυκλοφορούν πελάτες ή εάν οι κάμερες δύνανται να λαμβάνουν εικόνα από παρακείμενο δημόσιο χώρο.<sup>138</sup> Αρκεί να το τεκμηριώσει.

Παράλληλα, η προσέγγιση αυτή είναι νομικά παρωχημένη διότι κρατά τη νομολογία της Αρχής πίσω σε σχέση με εκείνη του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ΔΕΕ έχει προ πολλού διαμορφώσει συγκεκριμένα κριτήρια για την αξιολόγηση του εννόμου συμφέροντος, ως νομικής βάσης για την επεξεργασία δεδομένων, η Αρχή όμως εξακολουθεί να είναι αρνητική ως προς την εισαγωγή αυτών στη νομολογία της. Πέντε χρόνια μετά τη δημοσίευση της *Rīgas satiksme*, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων εξακολουθεί να προσεγγίζει τη νομική βάση του εννόμου συμφέροντος, ως μια βάση αδύναμη και δυσχερή ως προς τη διάγνωση των ορίων της,<sup>139</sup> με τη νομιμότητα ως εκ τούτου να κρίνεται εν τέλει στην αναλογικότητα/ελαχιστοποίηση της επεξεργασίας και

---

<sup>138</sup> Στο σχόλιό του με αφορμή τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *Rynes* του ΔΕΕ, ο **Ι. Ιγγλεζάκης** παρατηρεί ότι η κρίση του Γενικού Εισαγγελέα περί νόμιμης επεξεργασίας σε κάμερα που καταγράφει δημόσιο χώρο έρχεται σε προφανή αντίθεση με τις αποφάσεις της Αρχής που, κατά κανόνα, θεωρεί μη σύνομη τη βιντεοεπιτήρηση των χώρων αυτών από ιδιώτες. [Ι. Ιγγλεζάκης, Χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης από ιδιώτες, *ό.π.*, σελ. 71]

<sup>139</sup> Το ίδιο πρόβλημα συναντάται και στη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, στην οποία δεν έχει μέχρι σήμερα δημοσιευτεί απόφαση που να κρίνει το έννομο συμφέρον κατόπιν ανάλυσης των τριών επιμέρους προϋποθέσεων του. Ενδεικτική η πρόσφατη Μον.Πρ.Θεσ. 179/2021 [ΕπΑκ 1/2022: 203-208], στην οποία το δικαστήριο έκανε δεκτό το έννομο συμφέρον της εναγόμενης στην εγκατάσταση καμερών, απορρίπτοντας την αγωγή, ως εξής: «Με βάση όλα τα ανωτέρω, αποδεικνύεται πως υπάρχει έννομο συμφέρον της εναγόμενης να προστατεύσει τα πρόσωπα και αγαθά της κατοικίας της, το δε αυτό έννομο συμφέρον κρίνεται εντονότερο, καθώς στη συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να συμβεί κάποιο περιστατικό, κατά των εν λόγω προσώπων και αγαθών, και το οποίο έννομο συμφέρον σταθμισμένο με την όποια προσβολή των εναγόντων, κρίνεται υπέρτερο και δικαιολογεί τη νομιμότητα της χρήσης ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης από την εναγόμενη [...]». Προσαρμόζοντας το σκεπτικό αυτό, αλλά και τα στοιχεία του πραγματικού που ελήφθησαν υπόψιν, στις τρεις προϋποθέσεις του εννόμου συμφέροντος, κατά το ΔΕΕ, παρατηρείται ότι το δικαστήριο εξέτασε εκτενώς την πρώτη προϋπόθεση (ύπαρξη εννόμου συμφέροντος), παρέκαμψε τη δεύτερη (αναγκαιότητα της επεξεργασίας) και ερεύνησε πλημμελώς την τρίτη (στάθμιση συμφερόντων), αφού δεν εξέτασε σε τι συνίστατο «η όποια προσβολή των εναγόντων».

τους κανόνες της Οδηγίας.<sup>140</sup> Υπό το πνεύμα αυτό, η εγκατάσταση πολλαπλών καμερών εξετάζεται από την Αρχή ως μια κοινή πράξη εγκατάστασης, γεγονός που επιτρέπει στην Αρχή να αποδέχεται τη νομική βάση (συνήθως μη εξετάζοντάς την) και να διατυπώνει κρίσεις και συστάσεις επί της αναγκαιότητας/αναλογικότητας των επιμέρους λειτουργιών του ενιαίου συστήματος.

Ενδεικτική αυτού η ΑΠΔΠΧ 41/2021, όπου η Αρχή ουδέποτε εξετάζει τη θεμελιώδη προϋπόθεση της πλήρωσης των απαιτήσεων του εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας. Αντ' αυτού, η Αρχή διαπιστώνει πως ο υπεύθυνος επεξεργασίας «λειτουργούσε το σύστημα βιντεοεπιτήρησης κατά παράβαση της αρχής της ελαχιστοποίησης καθώς λαμβανόταν εικόνα από θέσεις εργαζομένων (π.χ. Εφημερεία νοσηλευτών) ενώ αυτό δεν είναι απαραίτητο για την επιδίωξη του σκοπού της επεξεργασίας. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα μπορούσε εύκολα να λάβει εναλλακτικά μέτρα ασφάλειας (π.χ. κλειδωμένοι χώροι για τα φάρμακα) να μην λαμβάνεται εικόνα από τους χώρους αυτούς ή/και οι κάμερες να εστιάζουν σε αγαθά που προστατεύονται είτε με επανατοποθέτηση των καμερών, είτε με χρήση τεχνολογιών προστασίας των προσωπικών δεδομένων (*masking*, θόλωση κλπ). Η εν λόγω παράβαση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων (άρθρο 5 παρ. 1 γ' ΓΚΠΔ) αναγνωρίστηκε στην πράξη από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ο οποίος προέβη σε διορθώσεις, αφαιρώντας τις κάμερες από τους χώρους εργαζομένων στα Εφημερεία και αλλάζοντας την εστίαση των καμερών στο χώρο εκδηλώσεων. Παραμένει όμως η επιτήρηση στο χώρο των μαγειρειών (τα οποία όμως δεν αποτέλεσαν αντικείμενο της καταγγελίας), η οποία κρίνεται υπερβολική, εν όψει του σκοπού της επεξεργασίας, καθώς συλλέγονται δεδομένα εργαζομένων χωρίς να είναι απαραίτητο για το σκοπό της επεξεργασίας.» Με τον τρόπο αυτό, μια εγκατάσταση –

---

<sup>140</sup> Η προσέγγιση αυτή διατυπώνεται emphatically στην πρόσφατη ΑΠΔΠΧ 10/2022, όπου η Αρχή ρητώς διακρίνει την αναλογικότητα (και την εξειδίκευσή της με την Οδηγία) από το έννομο συμφέρον: «Στις περιπτώσεις επεξεργασίας μέσω τέτοιων συστημάτων βιντεοεπιτήρησης η νομική βάση που εφαρμόζεται είναι συνήθως το άρθρο 6 παρ. 1 εδαφ. στ' του ΓΚΠΔ «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί». Περαιτέρω, βασική προϋπόθεση για τη νομιμότητα της επεξεργασίας είναι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, η εφαρμογή της οποίας εξειδικεύεται στα άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας 1/2011 της Αρχής, αλλά και στο Ειδικό Μέρος αυτής.»

επεξεργασία δεδομένων που έπασχε επί των προϋποθέσεων νομιμότητας του άρθρου 6 και κατά συνέπεια επί της αρχής της νομιμότητας του άρθρου 5 παρ.1α αντιμετωπίζεται σαν μια απλή υπέρβαση των απαιτήσεων της ελαχιστοποίησης για την οποία δίδεται εντολή εκ νέου ρύθμισης των καμερών. Με άλλα λόγια, μια επιτήρηση προφανώς και απολύτως παράνομη χαρακτηρίζεται ως «υπερβολική».

Περαιτέρω, η προσέγγιση της Αρχής είναι και πρακτικά προβληματική. Η διατήρηση σε ισχύ ενός κειμένου, που σε πολλά σημεία του έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, και η παράλειψη της ρητής επισήμανσης των σημείων αυτών προκαλούν ανασφάλεια δικαίου και δημιουργούν πρόβλημα στους υπευθύνους επεξεργασίας, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν τις ακριβείς υποχρεώσεις τους πριν την εγκατάσταση ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης. Παράλληλα, οι πολλές απαγορεύσεις της Οδηγίας 1/2011 εξακολουθούν να καλλιεργούν την εντύπωση πως ό,τι δεν απαγορεύεται ρητώς είναι νόμιμο, όπως θα καταδειχθεί ακολούθως.

## **12. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 1/2011 ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΝΤΕΟΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΜΕ ΤΥΠΙΚΟ ΝΟΜΟ.**

Με αφορμή τις ανωτέρω επισημάνσεις, έχουμε τη γνώμη ότι η διατήρηση σε ισχύ της Οδηγίας 1/2011 είναι νομικά προβληματική και πρακτικά επιζήμια. Είναι τόσο σαρωτικές οι αλλαγές που έχει φέρει η εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου, ώστε η Οδηγία 1/2011 βρίσκεται πλέον σε μεγάλο βαθμό σε σχέση αντίθεσης με το πνεύμα, τη φιλοσοφία και τις αρχές του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και τη νομολογία του ΔΕΕ.

Αυτός είναι ένας από τους λόγους – ο κυριότερος ίσως – για τους οποίους υποστηρίζουμε πως η Οδηγία 1/2011 πρέπει να καταργηθεί. Η κατάργηση αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να συνοδεύεται από ένα νέο κείμενο επιβοηθητικού – ερμηνευτικού χαρακτήρα,<sup>141</sup> που θα λειτουργούσε συμπληρωματικά των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ.

---

<sup>141</sup> Αντίστοιχα κείμενα Κατευθυντηρίων Γραμμών έχουν εκδώσει ενδεικτικά οι εποπτικές αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου (ICO, *Guidance on video surveillance*, 24-2-2022, διαθέσιμο σε <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/key-dp-themes/guidance-on-video-surveillance-0-0.pdf> και *Guidance on the use of domestic CCTV*, 1-8-2019, διαθέσιμο σε <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-cctv-using-cctv-systems-on-your->

Πρωτίστως όμως, είναι ανάγκη επιτέλους το ζήτημα της βιντεοεπιτήρησης να ρυθμιστεί με τυπικό νόμο από τον ίδιο το νομοθέτη.

Ακολούθως εκτίθενται έξι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι αλλαγές αυτές είναι αναγκαίες.

#### **α. Η αδυναμία της Οδηγίας να ακολουθήσει και να ελέγξει την εξέλιξη της τεχνολογίας.**

Η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω συστήματος βιντεοεπιτήρησης είναι ζήτημα κατεξοχήν συνυφασμένο με την τεχνολογική δυνατότητα της κάθε εποχής. Το 2000 οι κάμερες ήταν υπερμεγέθη κουτιά με δυνατότητα στρέψης μόνο εφόσον περιστρεφόταν ολόκληρος ο μηχανισμός. Το 2011 η τεχνολογία είχε ήδη προχωρήσει πολύ, με τις κάμερες να είναι πλέον μικρότερες και φθηνότερες.<sup>142</sup> Ακόμη και τότε όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις η εικόνα μπορούσε να αποθηκευτεί

---

property/domestic-cctv-using-cctv-systems-on-your-property), της **Πολωνίας** (UODO, *Wskazówki Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego*, 1-6-2018, διαθέσιμο σε <https://uodo.gov.pl/pl/file/1200>), της **Ισπανίας** (AEPD, *Guía sobre el uso de videocámaras para seguridad y otras finalidades*, 14-7-2021, διαθέσιμο σε <https://www.aepd.es/es/documento/guia-videovigilancia.pdf>), της **Ιρλανδίας** (DPC, *Guidance on the Use of CCTV – For Data Controllers*, 10/2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.ie/en/dpc-guidance/guidance-use-cctv-data-controllers> και *Guidance on the Use of CCTV - For Individuals*, 10/2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.ie/en/dpc-guidance/guidance-use-cctv-individuals>), της **Ιταλίας** (Garante, *Videosorveglianza: Domande più frequenti*, 12/2020, διαθέσιμο σε <https://www.garanteprivacy.it/faq/videosorveglianza>), του **Λουξεμβούργου** (CNPD, *Lignes directrices en matière de vidéosurveillance*, 2-10-2019, διαθέσιμο σε <https://cnpd.public.lu/fr/dossiers-thematiques/videosurveillance.html>), της **Σουηδίας** (IMY, *Vägledning vid kamerabevakning*, 05/2021, διαθέσιμο σε <https://www.imy.se/globalassets/dokument/rapporter/vagledning-vid-kamerabevakning-imy-2021.pdf>), καθώς και η **Σύνοδος των εποπτικών αρχών της Γερμανίας** [Datenschutzkonferenz, *Orientierungshilfe Videoüberwachung durch nicht-öffentliche Stellen*, 17-7-2020, διαθέσιμο σε [https://fd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe\\_der\\_DSK\\_zur\\_Videoueberwachung\\_durch\\_nicht-oeffentliche\\_Stellen.pdf](https://fd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe_der_DSK_zur_Videoueberwachung_durch_nicht-oeffentliche_Stellen.pdf)], η οποία έχει επιπλέον εκδώσει ή υιοθετήσει ειδικότερα κείμενα για τα drones, τις dash cams, τα δημόσια σχολεία, τις δημόσιες πισίνες, τις bodycams των ιδιωτικών εταιρειών ασφάλειας, τις κάμερες παρακολούθησης της φύσης. [βλ. <https://fd.niedersachsen.de/startseite/themen/videoeberwachung/videoeberwachung-175953.html>]

<sup>142</sup> Ήδη από του έτους 2008, η **Λ. Μήτρου** παρατηρούσε πως η τεχνολογία της βιντεοεπιτήρησης καθίσταται ολοένα και περισσότερο οικονομικά προσιτή. [Λ. Μήτρου, *Η ρύθμιση του ν.3625/07-εκτός ελέγχου της ανεξάρτητης αρχής η παρακολούθηση στους υπαίθριους χώρους*, σε (επιμ. Ι. Καμπούδου), *Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, σελ. 103, σημ.5]

σε καταγραφικό μηχάνημα ή να μεταδοθεί σε οθόνη, όπως αυτή που περιγράφεται στο άρθρο 15 της Οδηγίας για τα συγκροτήματα κατοικιών. Η εξέλιξη αυτή συνεχίστηκε αμείωτη μέχρι και σήμερα.

Είναι τέτοιος ο ρυθμός με τον οποίο τρέχει πλέον η τεχνολογία, ώστε είναι πρακτικά αδύνατον να μπορέσει ένας «στενός» κανόνας δικαίου να την παρακολουθεί για πάντα.

Ενδεικτικά παραδείγματα όπου η τεχνολογική εξέλιξη άφησε πίσω τις ρυθμίσεις της Οδηγίας 1/2011 είναι:

**i. Ο ορισμός του συστήματος βιντεοεπιτήρησης.** Όπως εκτέθηκε και ανωτέρω, ο ορισμός του συστήματος βιντεοεπιτήρησης που δόθηκε από την Αρχή μέσα από το άρθρο 4 της Οδηγίας υπήρξε ιδιαίτερα στενός, αφήνοντας εκτός πεδίου εφαρμογής αυτής (ενίοτε και του νόμου) σειρά συσκευών και συστημάτων, που είχαν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν επιτήρηση. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης έπρεπε υποχρεωτικά: α) να είναι μόνιμα εγκατεστημένο σε ένα χώρο, β) να λειτουργεί συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα και γ) να μεταδίδει εικόνα/ήχο προς περιορισμένο αριθμό οθονών προβολής ή καταγραφικών μηχανημάτων. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, μόνο η παραδοσιακή CCTV κάμερα μπορούσε να θεωρηθεί ως σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Η webcam, αν και σταθερή, εξαιρείτο διότι μπορούσε να μεταδώσει σε μεγάλο αριθμό οθονών, το έξυπνο κουδούνι επίσης εξαιρείτο διότι δεν λειτουργεί «συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα, ενώ το drone και η dash cam δεν είναι μόνιμα εγκατεστημένα σε έναν χώρο. Η συσταλτική αυτή προσέγγιση δεν είναι πλέον λειτουργική· οι συσκευές και τα συστήματα που έμειναν εκτός ορισμού συστήματος βιντεοεπιτήρησης εξελίχθηκαν τεχνολογικά και εξαπλώθηκαν εμπορικά. Πλέον κυκλοφορούν παντού, το κόστος τους είναι εξαιρετικά προσιτό, ενώ οι λειτουργίες τους αυξανόμενα σύνθετες.

Αυτό φαίνεται να έχει γίνει αντιληπτό από την Αρχή, η οποία δίνει πλέον μια διαφορετική εκδοχή του συστήματος βιντεοεπιτήρησης. Σύμφωνα με το ενημερωτικό κείμενο για τη βιντεοεπιτήρηση, που έχει αναρτήσει στην ιστοσελίδα της,<sup>143</sup> «Συστήματα βιντεοεπιτήρησης ονομάζονται τα συστήματα εκείνα που είναι μόνιμα εγκατεστημένα σε

---

<sup>143</sup> ΑΠΔΠΧ, Συστήματα βιντεοεπιτήρησης, διαθέσιμο σε [https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes\\_enotites/eisagwgi\\_videoepitirisi](https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/eisagwgi_videoepitirisi)

*έναν χώρο και έχουν τη δυνατότητα λήψης ή/και μετάδοσης εικόνας ή και ήχου προς οθόνες προβολής ή μηχανήματα καταγραφής (όπου οι κάμερες μπορούν να συνδέονται με την οθόνη ή το μηχάνημα καταγραφής είτε απευθείας είτε μέσω δικτύου/διαδικτύου)». (Οι υπογραμμίσεις από την ίδια την Αρχή.)*

Από τη διατύπωση αυτή καθίσταται σαφές πως οι δύο από τις ως άνω προϋποθέσεις για την ένταξη μιας συσκευής στην έννοια του συστήματος βιντεοεπιτήρησης έχουν πλέον απαλειφθεί. Οι συσκευές αυτές πρέπει να είναι μόνιμα εγκαταστημένες σε έναν χώρο<sup>144</sup>, δεν απαιτείται πλέον όμως να μεταφέρουν εικόνα σε περιορισμένο αριθμό οθονών ή μηχανημάτων καταγραφής, ούτε να λειτουργούν συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα. Δεν είναι βέβαιο αν ο νέος αυτός ορισμός αντανακλά και αποκαλύπτει μια καθαρή αλλαγή προσέγγισης από την Αρχή ή απλώς οφείλεται στην οικονομία χώρου και απλοποίηση των πληροφοριών που συχνά χαρακτηρίζουν τα επιγραμμικώς διαθέσιμα κείμενα ενημέρωσης. Αυτό που είναι βέβαιο όμως είναι πως νέος αυτός ορισμός είναι ευρύτερος, ορθότερος και σαφώς πιο επίκαιρος υπό το πρίσμα της τεχνολογικής εξέλιξης. Με τον ορισμό αυτό, ως σύστημα βιντεοεπιτήρησης θεωρείται και μια camera trap, η οποία ενεργοποιείται μόνον στην περίπτωση όπου ανιχνεύσει κίνηση στο πεδίο λήψης της. Η κάμερα αυτή, η οποία δεν λειτουργεί «συνεχώς ή σε τακτά χρονικά διαστήματα» είναι βέβαια μια κάμερα επιτήρησης.

**ii. Η καταγραφή και αποθήκευση του υλικού.** Η Οδηγία έχει συνταχθεί σε μια εποχή όπου το υλικό της βιντεοεπιτήρησης μπορούσε να αποθηκευτεί σε αναλογικό μέσο (πχ. βιντεοκασέτα), σε πολλές όμως περιπτώσεις αυτό απλώς προβαλλόταν σε οθόνη. Η τεχνική αυτή διαφοροποίηση οδήγησε την Αρχή στη ρητή διάκριση μεταξύ λήψης-μετάδοσης δεδομένων και αποθήκευσης αυτών. ήδη από την Οδηγία 1122/2000. Τη διάκριση αυτή υιοθέτησε και ο νομοθέτης μέσα από το άρθρο 14 του Ν.3971/2011, στο οποίο γινόταν λόγος για «λήψη ή καταγραφή» ήχου και εικόνας, ενώ αμέσως μετά η Αρχή την επανέλαβε και στην Οδηγία 1/2011, όπου μάλιστα διέκρινε τα συστήματα

---

<sup>144</sup> Η προϋπόθεση αυτή προφανώς τίθεται προκειμένου να εξαιρέσει ρητώς τις σύγχρονες φορητές συσκευές εικονοληψίας, όπως έξυπνα κινητά, ψηφιακές κάμερες και φωτογραφικές μηχανές, ωστόσο δημιουργεί πρόβλημα σε σχέση με συσκευές που μπορούν να κάνουν επιτήρησης (όπως πχ. οι κάμερες των drones), αλλά με τις επαγγελματικές φορητές κάμερες τύπου bodycams που χρησιμοποιούνται από εταιρείες παροχής υπηρεσιών ασφαλείας.



βιντεοεπιτήρησης σε εκείνα που έχουν τη δυνατότητα μετάδοσης σήματος σε οθόνη προβολής και σε εκείνα που συνδέονται με «μηχάνημα καταγραφής».<sup>145</sup>

Η διάκριση αυτή δεν υπήρξε τυπική για την Αρχή, δεδομένου ότι χρησιμοποιήθηκε ως στοιχείο αξιολόγησης της αναλογικότητας της επεξεργασίας, ενώ δεν έλειψαν και περιπτώσεις όπου έκρινε την ίδια την υπαγωγή στις διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα της τελευταίας περίπτωσης ήταν η λειτουργία των οικιακών καμερών που εγκαθίστανται στην είσοδο διαμερισμάτων, καθώς σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση 5/2017<sup>146</sup> από τη λειτουργία ή μη καταγραφικού εξαρτιόταν η ένταξη της επεξεργασίας στην οικιακή δραστηριότητα του Ν.2472/1997, ως εκ τούτου η εξαίρεσή της από τις απαιτήσεις της νομοθεσίας.

Μια τέτοια διάκριση έχει όμως προ πολλού καταστεί ανεπίκαιρη, ως αποτέλεσμα της εξέλιξης των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης. Σήμερα, ακόμη και μια φθηνή οικιακή κάμερα παρέχει τη δυνατότητα αποθήκευσης του υλικού που «λαμβάνει» σε ψηφιακή μορφή, είτε σε τοπικό αποθηκευτικό μέσο (πχ. κάρτα microSD που ενθυλακώνεται στη συσκευή και ακολούθως μπορεί να μεταφέρει το αποθηκευμένο υλικό) ή σε cloud, ήτοι σε servers της κατασκευάστριας εταιρείας. Ακόμη και η ίδια η έννοια της «λήψης σήματος», που είχε επικρατήσει την προηγούμενη δεκαετία, μοιάζει παρωχημένη, καθώς

---

<sup>145</sup> Σε πολλές αποφάσεις της Αρχής αναφέρεται ως «καταγραφική μονάδα».

<sup>146</sup> Σκ. 7: «Σε περίπτωση εγκατάστασης κάμερας στο χώρο εισόδου ενός διαμερίσματος που χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως κατοικία, όταν η λαμβανόμενη εικόνα δεν καταγράφεται με κανένα τρόπο, η δραστηριότητα (περίπτωση α'), αν και υφίσταται ηλεκτρονική επεξεργασία σήματος εικόνας, δεν διαφοροποιείται ουσιωδώς από την επόπτευση του χώρου μέσω του οπτικού φακού που τοποθετείται στο «ματάκι της θύρας». Συνεπώς, η ενέργεια αυτή εμπίπτει στο πλαίσιο της άσκησης δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών από φυσικό πρόσωπο (και συνεπώς δεν έχει εφαρμογή ο ν. 2472/1997)». Το κριτήριο αυτό που θέσπιζε εν προκειμένω η Αρχή περισσότερο πήγαζε από την προσπάθειά της να αποφύγει τον έλεγχο καταγγελιών για οικιακές κάμερες, παρά στηριζόταν σε βάσιμα νομικά θεμέλια. Τούτο διότι η Αρχή γνώριζε πως δεν έχει την αρμοδιότητα να πραγματοποιεί έρευνες σε κατοικίες, ως εκ τούτου να επιβεβαιώνει τη χρήση ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης, ενώ παράλληλα δεν έθετε καν ως προϋπόθεση τη μη δυνατότητα καταγραφής, βάσει των τεχνικών χαρακτηριστικών του συστήματος. Σύμφωνα με τη διατύπωση που προτιμήθηκε, το κρίσιμο στοιχείο ήταν το ότι η «εικόνα δεν καταγράφεται» και όχι το ότι δεν υπάρχει καταγραφικό. Με τον τρόπο αυτό, η Αρχή έδινε τη δυνατότητα στους χρήστες των συστημάτων αυτών να ισχυριστούν απλώς ότι δεν καταγράφουν εικόνα, γνωρίζοντας πως η Αρχή δεν έχει τρόπο να το ελέγξει.

είναι πλέον σαφές ότι και στην πιο απλή λειτουργία της, μια κάμερα «καταγράφει», ήτοι αποθηκεύει, δεδομένα<sup>147</sup>.

**iii. Η στρέψη.** Το 2011 η Οδηγία (άρθρο 6 παρ.4) προέβλεπε ότι η χρήση κάμερας με δυνατότητα στρέψης είναι επιτρεπτή, μόνο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι η πρόβλεψη αυτή είναι μάλλον ξεπερασμένη από την τεχνολογική εξέλιξη. Δεν είναι πια τόσο δύσκολο για μια κάμερα να έχει δυνατότητα στρέψης, ακόμη και οι απλές IP κάμερες που κυκλοφορούν στο εμπόριο παρέχουν αυτή την επιλογή στον χρήστη.

**iv. Η εστίαση.** Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, έτσι και στην εστίαση, η Οδηγία προβλέπει ότι αυτή είναι επιτρεπτή υπό προϋποθέσεις. Ειδικώς μάλιστα στην περίπτωση των Μουσείων (άρθρο 21) η Αρχή εισηγείται τη λήψη εικόνων «όσο το δυνατόν ευρύτερης οπτικής γωνίας, ώστε να αποφεύγεται η εστίαση στα πρόσωπα των επισκεπτών». Και στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με μια διάταξη που έχει καταστεί εκ των πραγμάτων άνευ αντικειμένου. Οι σημερινές κάμερες δεν χρειάζεται να κάνουν εστίαση, αφού οι φακοί τους έχουν τόσο υψηλή ανάλυση, ώστε να μπορεί να δει κάποιος τα χαρακτηριστικά του προσώπου του υποκειμένου ακόμη και από απόσταση πολλών μέτρων<sup>148</sup>.

**v. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης.** Ο Π. Καρκούλας ορθώς παρατηρεί<sup>149</sup> πως η επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας αποτελεί στοιχείο (και) επί του οποίου πρέπει να κρίνεται η αρχή της αναλογικότητας, τούτο όμως δεν έχει μέχρι τώρα αναδειχθεί από την Αρχή. Η Αρχή έχει δώσει μεγάλη έμφαση στα σημεία που μπορεί μια κάμερα να εποπτεύει, ελάχιστη όμως προσοχή στις τεχνικές δυνατότητες της

---

<sup>147</sup> Παρά ταύτα, ακόμη και στην πολύ πρόσφατη ΑΠΔΠΧ 10/2022, η Αρχή εξακολουθεί να κάνει λόγο για κάμερα που «πραγματοποιεί καταγραφή των δεδομένων εικόνας». Αντίθετα, στην ΑΠΔΠΧ 22/2021, που αφορούσε στην εγκατάσταση οικιακής κάμερας, η λέξη «καταγραφή» χρησιμοποιείται ορθά για να αποδώσει την εν γένει λειτουργία του συστήματος.

<sup>148</sup> Επίσης δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι στις περισσότερες σύγχρονες κάμερες, η στρέψη και εστίαση δεν γίνονται πλέον αντιληπτές από τα υποκείμενα.

<sup>149</sup> Π. Καρκούλας, *ό.π.*, σελ. 598. Την ίδια άποψη αναπτύσσει και η Ζ. Παπαϊωάννου, η οποία παρατηρεί πως η αρχή της καταλληλότητας, υπό την έννοια της προσφορότητας της χρήσης καμερών σε δημόσιο χώρο, βρίσκει εφαρμογή και ως προς την επιλογή και ως προς τη διαχείριση της τεχνολογίας. [Ζ. Παπαϊωάννου, Η ηλεκτρονική επιτήρηση των δημοσίων συναθροίσεων και συγκεντρώσεων από τις αστυνομικές αρχές, ΕφημΔΔ 6/2007, σελ. 747]. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά του συστήματος αποτέλεσαν στοιχείο κρίσιμο και στην απόφαση 2765/2005 Μον.Πρ.Πατρών, βλ. Λ. Μήτρου, Παρατηρήσεις επί της Μον.Πρ.Πατρών 2765/2005, ΤοΣ 1/2006, σελ. 261.

κάμερας αυτής. Οικιακές κάμερες με δυνατότητα λήψης εικόνας σε απόσταση δεκάδων μέτρων, κάμερες σε γραφεία επιχείρησης με (απενεργοποιημένη) δυνατότητα καταγραφής ήχου, κάμερες με ανάλυση 4K και οπτικό zoom 44X για την καταγραφή της περιμέτρου ενός καταστήματος, προς τον σκοπό της αποτροπής πράξεων βανδαλισμού, δύσκολα μπορούν να δικαιολογηθούν εν όψει του (μοναδικού νόμιμου) επιδιωκόμενου σκοπού. Η *stricto sensu* αναλογικότητα, η αναγκαιότητα και η συνάφεια δεν συναρτώνται μόνο με τα σημεία εγκατάστασης, την κάλυψη και τον αριθμό των καμερών, αλλά εξαρτώνται άμεσα και από την τεχνολογική δυνατότητα του εξοπλισμού που επιλέγεται. Η επιλογή των τεχνικών χαρακτηριστικών πρέπει να συνδεθεί άμεσα με τα ειδικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εγκατάστασης, ενώ δέον είναι να τεκμηριώνεται στα σχετικά έγγραφα του υπευθύνου επεξεργασίας. Όπως έχει άλλωστε ήδη κρίνει η Αρχή<sup>150</sup>, η μη ενεργοποίηση τεχνικής λειτουργίας μιας κάμερας δεν αποτελεί εχέγγυο ή κριτήριο για τη νόμιμη χρήσης της, καθόσον οι παραμετροποιήσεις μπορούν ανά πάσα στιγμή και με εύκολο τρόπο να αλλαχθούν.

## **β. Η ασαφής ή ελλιπής ρύθμιση ειδικών περιπτώσεων**

### **i. Τα διαμερίσματα.**

Η πρώτη ρύθμιση για τη λειτουργία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης σε διαμέρισμα ή συγκρότημα διαμερισμάτων έγινε το 2005, με την τροποποίηση του άρθρου 2 της Οδηγίας 1122/2000. Με τη διάταξη του σημ. Ε', που προστέθηκε, η Αρχή έκανε για πρώτη φορά τη διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και κοινόχρηστου χώρου, άλλως μεταξύ οικιακής δραστηριότητας και επεξεργασίας που υπάγεται στις απαιτήσεις νομιμότητας του Ν.2472/1997<sup>151</sup>. Παράλληλα, έθεσε τις προϋποθέσεις εγκατάστασης καμερών σε πολυκατοικίες («ρητή και ειδική συγκατάθεση κάθε ενοίκου» ή απόφαση της Γενικής Συνέλευσης με βάση τον Κανονισμό), προσδιόρισε τον υπεύθυνο επεξεργασίας και θέσπισε ειδική περίοδο διατήρησης δεδομένων (48 ώρες<sup>152</sup>). Τέλος, εξέτασε τις

---

<sup>150</sup> ΑΠΔΠΧ 23/2021

<sup>151</sup> Οφείλει κανείς να αναγνωρίσει το ότι η Αρχή είχε καταλήξει στα ίδια συμπεράσματα, στα οποία θα κατέληγε και το ΔΕΕ εννέα χρόνια αργότερα, με την υπόθεση Rynes.

<sup>152</sup> Όπως προκύπτει από την Ετήσια Έκθεση 2001, η περίοδος των 48 ωρών εμφανίζεται για πρώτη φορά στην αδημοσίευτη ΑΠΔΠΧ 132/2001.

προϋποθέσεις εγκατάστασης καμερών σε χώρους στάθμευσης από τους ιδιοκτήτες των οχημάτων.

Η αρκετά άστοχη αυτή ρύθμιση αντικαταστάθηκε το 2011, από το άρθρο 15 της Οδηγίας 1/2011 για τα συγκροτήματα κατοικιών και γραφείων. Η νέα ρύθμιση παρουσίαζε σημαντικές διαφοροποιήσεις από την αρχική: για την εγκατάσταση δεν απαιτείτο πλέον η ρητή συγκατάθεση ενός εκάστου των ενοίκων, αλλά εφαρμόζοταν η αρχή της πλειοψηφίας (απόφαση με βάση το Καταστατικό ή «συναπόφαση των δύο τρίτων των ενοίκων της πολυκατοικίας ή του κτιρίου»), ενώ υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν πλέον ο διαχειριστής, αλλά η ίδια η Γενική Συνέλευση<sup>153</sup>.

Για άγνωστο λόγο, η Αρχή δεν θέσπισε ειδικούς κανόνες για τα διαμερίσματα και τις κατοικίες, αφήνοντας τις περιπτώσεις αυτές αρρυθμιστες. Το κενό αυτό συμπλήρωσε αρχικά με την ΑΠΔΠΧ 134/2015 για τα οροφδιαμερίσματα, για να ακολουθήσει η Γνωμοδότηση 5/2017, με την οποία ετέθησαν σαφείς κανόνες για τη νομιμότητα εγκατάστασης κάμερας στην είσοδο διαμερίσματος. Οι πράξεις αυτές της Αρχής κατ' ουσίαν ήταν κανονιστικές, καθώς θέσπιζαν ειδικές προϋποθέσεις και προκαθορισμένες σταθμίσεις αναλογικότητας, οι οποίες ήσαν δεσμευτικές έναντι όλων και όχι μόνο όσων είχαν ζητήσει την έκδοση αυτών. Παρ' όλα αυτά, η Αρχή δεν τροποποίησε την Οδηγία της, αλλά περιορίστηκε στην έκδοση απόφασης και γνωμοδότησης.

Τη σύγχυση που προκλήθηκε από τα πολλαπλά αυτά κείμενα ήλθε να επιδεινώσει η πρόσφατη ΑΠΔΠΧ 10/2022, η οποία αποπειράθηκε να συνθέσει την Οδηγία με τη Γνωμοδότηση 5/2017, θεσπίζοντας νέους συγκεκριμένους κανόνες νομιμότητας για την εγκατάσταση καμερών σε διπλοκατοικία<sup>154</sup>.

---

<sup>153</sup> Οι δύο αυτές αλλαγές σαφώς ήταν ορθές και αναγκαίες, όπως φάνηκε με την ΑΠ Ποιν. 1165/2013. Στην υπόθεση εκείνη, το Τριμελές Εφετείο Αθηνών είχε καταδικάσει τον διαχειριστή της πολυκατοικίας, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, για την εγκατάσταση καμερών σε κοινόχρηστους χώρους, χωρίς τη συγκατάθεση των δύο ενοίκων - μηνυτών.

<sup>154</sup> Στην απόφαση αυτή, η Αρχή επισημαίνει μάλιστα πως η Γνωμοδότηση 5/2017 «επιβεβαίωσε» τη σιωπηρή τροποποίηση της παρ.1 του άρθρου 15, που προέβλεπε ότι: «Αν η εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης δεν προβλέπεται στον Κανονισμό, απαιτείται συναπόφαση των δύο τρίτων των ενοίκων της πολυκατοικίας ή του κτιρίου που λαμβάνεται με πρωτοβουλία του διαχειριστή. Για την ψηφοφορία σε κάθε ένοικο αντιστοιχεί μία ψήφος». Σύμφωνα με τη νέα απόφαση, «Για τη γνώμη αυτή πρέπει να υπολογίζεται μία ψήφος ανά κατοικημένο διαμέρισμα (ή χρησιμοποιούμενο –μη κενό- διαμέρισμα, όταν αυτό δε χρησιμοποιείται ως κατοικία)»

## **ii. Τα Πανεπιστήμια.**

Η Οδηγία περιελάμβανε ειδική ρύθμιση για τα σχολεία<sup>155</sup>, δεν έκανε όμως καμία αναφορά ως προς δυνατότητα εγκατάστασης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης στους χώρους των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Η παράβλεψη αυτή είχε προκαλέσει δυσχέρειες στη διάγνωση από πλευράς διοικήσεων των Ιδρυμάτων ως προς τη δυνατότητα εγκατάστασης καμερών. Το ζήτημα αυτό εν τέλει ρυθμίστηκε από τις διατάξεις των άρθρων 12 επ. του Ν.4777/2021, όπου προβλέφθηκε η δυνατότητα των Ιδρυμάτων να εγκαθιστούν «μέσα επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή εικόνας και ήχου σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους του Α.Ε.Ι.» προς τον σκοπό της προστασίας «της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας του διδακτικού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού, των φοιτητών και τρίτων φυσικών προσώπων - επισκεπτών και της ακίνητης και κινητής περιουσίας των Α.Ε.Ι.». Στο πλαίσιο αυτό, η παρ.3 του άρθρου 12 του νόμου προβλέπει την εγκατάσταση και λειτουργία «Κέντρου Ελέγχου και Λήψης Σημάτων και Εικόνων», με απόφαση που εκδίδεται ύστερα από μελέτη εκτίμησης αντικτύπου.

Θα ήταν χρήσιμο να εξεταστούν από την Αρχή οι ειδικότερες παράμετροι της εγκατάστασης και λειτουργίας των συστημάτων αυτών, σε συμμόρφωση με τις αρχές της ελαχιστοποίησης (ειδικά μάλιστα σε σχέση με την πάγια και κατηγορηματική αντίθεσή της στην καταγραφή ήχου) και της περιόδου διατήρησης των δεδομένων.

## **iii. Οι dash κάμερες σε οχήματα και κράνη δικυκλιστών.**

Δεν πρόκειται για κάμερες που εντάσσονται μετά βεβαιότητας στην έννοια του συστήματος βιντεοεπιτήρησης, ωστόσο εκ της χρήσεώς τους μπορούν και αυτές να αποσκοπούν στην προστασία προσώπων και αγαθών. Παράλληλα, πρόκειται για μια από τις δυσκολότερες περιπτώσεις διάγνωσης της νομιμότητας εγκατάστασης.

Το 2014 η Αρχή είχε αναφερθεί στο ζήτημα, επιχειρώντας να δώσει απάντηση σε σειρά ερωτημάτων που είχε δεχθεί. Χωρίς να το διατυπώνει ευθέως, η Αρχή φάνηκε να καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μια τέτοια εγκατάσταση είναι παράνομη. Όπως

---

<sup>155</sup> Η οποία επίσης πρέπει να επικαιροποιηθεί με βάση το άρθρο 204 του Ν.4610/2019.

χαρακτηριστικά αναφέρεται στην Ετήσια Έκθεση του 2014<sup>156</sup>, «η Αρχή εξέφρασε την άποψη ότι αυτά τα συστήματα εγείρουν ζητήματα ως προς την προστασία των προσωπικών δεδομένων τρίτων προσώπων. Ειδικότερα:

α) Σε περίπτωση μόνιμης και συνεχούς καταγραφής, ο σκοπός και η αναλογικότητα της επεξεργασίας δεν μπορούν να προσδιορισθούν και να περιορισθούν επαρκώς.

β) Οι τρίτοι, διερχόμενοι ή εμπλεκόμενοι σε ατύχημα, δεν μπορούν να ενημερωθούν για την πραγματοποιούμενη επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων, έτσι ώστε να ασκήσουν και τα περαιτέρω δικαιώματά τους.

γ) Επιφυλάξεις ως προς τη νομιμότητα συντρέχουν και στην περίπτωση που θα μπορούσε η χρήση της συσκευής από κάθε ιδιώτη-χρήστη να θεωρηθεί ως επεξεργασία που πραγματοποιείται για αποκλειστικώς προσωπικές δραστηριότητες. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε να προσβάλλεται με βάση τις γενικές διατάξεις του δικαίου το δικαίωμα στην προσωπικότητα του προσώπου που καταγράφεται».<sup>157</sup>

Ακόμη πιο σαφώς αρνητική υπήρξε η Αρχή σε ερώτημα εταιρείας security για τη δυνατότητα τοποθέτησης καμερών σε οχήματά της. Σύμφωνα με την απάντηση που δόθηκε (Γ/ΕΞ/2479-1/21-05-2014), «πρόκειται μεν για χρήση κάμερας με σκοπό την προστασία προσώπων και αγαθών, όμως η εμβέλεια της κάμερας δεν περιορίζεται σε μια οικία ή ένα συγκεκριμένο χώρο, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει δημόσιους ή και ιδιωτικούς χώρους, ανάλογα με τις οδούς που κινείται το περιπολικό όχημα. Επομένως, στο βαθμό που με τη συγκεκριμένη χρήση πραγματοποιείται επιτήρηση δημόσιου ή ιδιωτικού χώρου που δεν διαχειρίζεται ο εκάστοτε υπεύθυνος επεξεργασίας, μια τέτοια επεξεργασία δεν μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη».

---

<sup>156</sup> Ετήσια Έκθεση 2014, 3.6.6.3, σελ. 83

<sup>157</sup> Το ζήτημα εξετάζεται υπό μορφή παραδείγματος και στις Κατευθυντήριες 3/2019 ΕΣΠΔ, το οποίο επίσης καταλήγει σε μάλλον αρνητικά συμπεράσματα ως προς τη νομιμότητά τους: «Αν εγκατασταθεί κάμερα-ταμπλό σε όχημα (π.χ. με σκοπό τη συλλογή στοιχείων σε περίπτωση ατυχήματος), είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι αυτή η κάμερα δεν καταγράφει συνεχώς ούτε την κυκλοφορία, ούτε και τα παρακείμενα πρόσωπα. Ειδικά, η βιντεοσκοπήση και η χρησιμοποίηση του βιντεοσκοπημένου υλικού ως αποδεικτικό στοιχείο στην πλέον θεωρητική περίπτωση τροχαίου ατυχήματος δεν μπορεί να αιτιολογήσει αυτή τη σοβαρή παρέμβαση στα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων».

Σε αντίστοιχα ερωτήματα όμως το 2016, η Αρχή έκανε μια μάλλον παράδοξη στροφή. Αφού επανέλαβε την αδυναμία προσδιορισμού σκοπού και αναλογικότητα, που είχε επισημάνει το 2014, και προσέθεσε το ζήτημα της «ασύμμετρης διαθεσιμότητας» του υλικού, «αφού ο κάτοχος της συσκευής μπορεί κατά την κρίση του να χρησιμοποιήσει το βίντεο ως αποδεικτικό στοιχείο και χωρίς εκ των προτέρων τούτο να το γνωρίζει το άλλο μέρος<sup>158</sup>», κατέληξε ότι υπό προϋποθέσεις μπορεί μια τέτοια κάμερα να είναι νόμιμη: «Τέλος, η Αρχή επισήμανε ότι η στάθμιση (μεταξύ του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και των συμφερόντων του χρήστη της συσκευής) θα μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, εάν για παράδειγμα με τεχνικά μέτρα διασφαλίζεται η καταγραφή μόνον κατά το ατύχημα<sup>159</sup>, καθώς επίσης και αν η εγκατάσταση της συσκευής αποτελεί υποχρεωτικό όρο του ασφαλιστηρίου συμβολαίου αποκλειστικά προς τον σκοπό της διερεύνησης των συνθηκών του ατυχήματος και ο ασφαλισμένος υποχρεούται στην υποβολή του αποσπάσματος, ανεξαρτήτως αν μέσω αυτής διαπιστώνονται εννοϊκά ή μη στοιχεία για τον ίδιο<sup>160</sup>.»

---

<sup>158</sup> Το ζήτημα αυτό εξετάζεται και από την ιρλανδική αρχή προστασίας δεδομένων DPC, η οποία έχει τη γνώμη ότι σε περίπτωση ατυχήματος είναι υποχρεωτική η ενημέρωση του άλλου μέρους. Κατά τα άλλα, η DPC θεωρεί την εγκατάσταση και λειτουργία dashcams ως κατά βάση νόμιμη, προτείνοντας προς διευθέτηση της υποχρέωσης ενημέρωσης την τοποθέτηση αυτοκόλλητου επί του οχήματος. [DPC, *Guidance for Drivers on use of "Dash Cams"*, 12/2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.ie/en/dpc-guidance/guidance-drivers-use-dash-cams/>]. Σε μια πιο ουδέτερη προσέγγιση, η σουηδική αρχή IMY εκτιμά πως η τεκμηρίωση της νομιμότητας μιας dashcam δεν είναι εύκολη, εκτός εάν αυτή τίθεται σε λειτουργία όταν το όχημα είναι ακινητοποιημένο. Στην περίπτωση αυτή η ενημέρωση των υποκειμένων μέσω σχετικής σήμανσης είναι σαφώς πιο ευχερής. [IMY, *Får jag ha en kamera på eller i min bil?*, διαθέσιμο σε <https://www.imy.se/privatperson/kamerabevakning/om-du-vill-kamerabevaka/>]. Σαφώς πιο κατηγορηματική η Επίτροπος Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων της Κύπρου, η οποία παρατηρεί πως μοναδική νομική βάση για μια τέτοια επεξεργασία είναι η συγκατάθεση των υποκειμένων. [Ανακοίνωση Επιτρόπου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σχετικά με τη χρήση dash cams (καμερών-ταμπλό), 9-9-2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/All/943410C63CF6430CC2258470003F0A71?OpenDocument>]

<sup>159</sup> Παρεμφερή θέση διατυπώνει και η Σύνοδος των γερμανικών εποπτικών αρχών, η οποία όμως καταλήγει ότι ακόμη και αν μπορούσε κανείς να ξεπεράσει την αδυναμία θεμελίωσης υπερέχοντος εννόμου συμφέροντος του οδηγού έναντι όλων των προσώπων που καταγράφονται από μια τέτοια κάμερα, θα έπρεπε να βρεθεί τρόπος να ικανοποιηθεί και η υποχρέωση ενημέρωσης του άρθρου 12. [DSK, *Positionspapier zur Unzulässigkeit von Videoüberwachung aus Fahrzeugen (sog. Dashcams)*, 28-1-2019, διαθέσιμο σε <https://fd.niedersachsen.de/download/143623/Positionspapier-Dashcam.pdf>]

<sup>160</sup> Ετήσια Έκθεση 2016, 3.6.3.3, σελ. 89

#### **iv. Οι κρυφές κάμερες.**

Ελάχιστες φορές έχει ασχοληθεί η Αρχή με το ζήτημα της εγκατάστασης κρυφής κάμερας, η πρώτη δε εξ αυτών στο μακρινό 2002. Στην περίπτωση εκείνη, όπου εργοδότης είχε ζητήσει την άδεια να εγκαταστήσει σύστημα βιντεοεπιτήρησης για τη διακρίβωση της τέλεσης υπεξαίρεσης από υπάλληλό του, η Αρχή είχε γνωμοδοτήσει ότι «κάθε εγκατάσταση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, ακόμη και προσωρινού, χωρίς την ενημέρωση του υποκειμένου (κρυφή κάμερα) αποτελεί εξαίρεση στον παραπάνω κανόνα (σ.σ. της υποχρέωσης ενημέρωσης) και χρήζει ειδικής αιτιολογίας» [ΑΠΔΠΧ Γνμδ. 68/2002]. Πέραν τούτου, η Αρχή απέκλειε τη δυνατότητα εγκατάστασης κρυφού κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης καθ' υποκατάσταση των αρμοδίων διωκτικών αρχών, καθώς «Μόνον αυτές, μέσα στα όρια διερεύνησης του εγκλήματος, δικαιούνται να προβούν σε οποιαδήποτε νόμιμη ενέργεια για τη συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών μέσων». Η άποψη αυτή της Αρχής ήταν οπωσδήποτε αξιόλογη, έμεινε όμως στα χαρτιά· στην πράξη, ήδη από τα επόμενα έτη, τα δικαστήρια άρχισαν να δικάζουν υποθέσεις υπεξαίρεσης από εργαζόμενους, με τον εργοδότη να προσκομίζει αποδεικτικό υλικό από κρυφή κάμερα.

#### **v. Οι ψεύτικες κάμερες (dummy cameras).**

Μια ψεύτικη κάμερα δεν αποτελεί σύστημα βιντεοεπιτήρησης· για την ακρίβεια, δεν εμπίπτει καν στο πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Ελλείπει της δυνατότητας λήψης δεδομένων εικόνας/ήχου, η κάμερα αυτή δεν μπορεί να συλλέξει και να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα. Οι ψεύτικες κάμερες (dummy cams) δεν αποτελούν ιδιαίτερα δημοφιλή επιλογή, καθώς δεν μπορούν να εκπληρώσουν τη μια από τις δύο αποστολές του συστήματος βιντεοεπιτήρησης, αυτήν της καταστολής. Εκ της φύσεώς της, μια τέτοια κάμερα λειτουργεί μόνο αποτρεπτικά, ως φόβητρο για τυχόν επίδοξους παραβάτες.

Οι ψεύτικες κάμερες έχουν κάποια πλεονεκτήματα παρά ταύτα. Είναι κατά πολύ φθηνότερες από τις πραγματικές, δεν χρειάζονται εγκατάσταση, πρωτίστως δε, δεν εμπλέκουν τον χρήστη τους σε ζητήματα συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα. Τούτο όμως δεν σημαίνει πως η χρήση μιας



τέτοιας κάμερας δεν συνεπάγεται κινδύνους, τόσο για τους τρίτους, όσο και για αυτόν που την εγκαθιστά. Το αντίθετο μάλιστα.

Η τυχόν εσφαλμένη τοποθέτησή της, κατά τρόπον ώστε να δίνει την εντύπωση της επιτήρησης χώρων πέραν της ιδιοκτησίας, μπορεί να εγείρει ζητήματα προσβολής της προσωπικότητας. Όπως ακριβώς ισχύει και για τις κανονικές κάμερες, ο πολίτης έχει το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητάς του χωρίς να νιώθει την αίσθηση ότι παρακολουθείται και την ανάγκη να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του.

Η διαπίστωση αυτή θυμίζει την κρίση της ΑΠ 163/2020 σε μια υπόθεση όπου δεν είχε προβληθεί ισχυρισμός περί ψεύτικης κάμερας, αλλά περί συστήματος βιντεοεπιτήρησης που δεν λειτουργούσε: *«οι τελευταίες (σ.σ. ενάγουσες) υπέστησαν ηθική βλάβη, διότι η τοποθέτηση των εν λόγω καμερών έθεσε αυτές υπό έλεγχο και αδικαιολόγητο περιορισμό της ελευθερίας τους, ως εκδήλωσης της ακωλύτου αναπτύξεως της προσωπικότητάς τους και τους παρεμπόδισε στην ελεύθερη ανάπτυξη της κοινωνικής δραστηριότητάς τους, αφού και μόνο η αίσθησή τους ότι βρίσκονται υπό παρακολούθηση ήταν ικανή να επηρεάσει την συμπεριφορά τους. Είναι δε άνευ σημασίας το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε η δημιουργία και επεξεργασία εκ μέρους των εναγομένων αρχείου εικόνων και ήχου των εναγουσών κατά τις διατάξεις των άρθρων 4,5 και 7 του Ν. 2472/1997, αφού η θέση και μόνο και η εμβέλεια του επιδίκου συστήματος, που επέτρεπε την λήψη εικόνων των εναγουσών που συνιστά επίσης μη νόμιμη επεξεργασία, ήταν αρκετή για να δημιουργήσει σ' αυτές την παραπάνω αίσθηση και επηρεασμό της συμπεριφοράς τους.»*

Παρεμφερής υπήρξε και μια παρατήρηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων στην ΑΠΔΠΧ 40/2003, όπου εξέτασε την εγκατάσταση καμερών σε πολυκατοικία. Σύμφωνα με την απόφαση, μολονότι από τον έλεγχο που διενεργήθηκε δεν διαπιστώθηκε πως η κάμερα του ισογείου εστίαζε σε κοινόχρηστους χώρους, το σημείο στο οποίο αυτή είχε τοποθετηθεί *«δημιουργεί στους εισερχομένους στην πολυκατοικία την εντύπωση ότι παρακολουθούνται οι κινήσεις τους»*.

Οι σκέψεις αυτές μπορούν να εφαρμοστούν αναλογικώς και στην περίπτωση εγκατάστασης μιας ψεύτικης κάμερας. Το πρόσωπο που παρακολουθείται από αυτήν δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν η συσκευή που τον εποπτεύει είναι αληθινή ή ψεύτικη· πιθανολογεί πως είναι αληθινή και αυτό είναι αρκετό για να τον κάνει να νιώσει ότι

κάποιος τον παρακολουθεί και τον καταγράφει. Όπως ορθά παρατηρεί ο Dara Hallinan<sup>161</sup>, η συλλογή και επεξεργασία της πληροφορίας καθεαυτή είναι άσχετη με το chilling effect, που νιώθει κάποιος, όταν αντιλαμβάνεται ότι παρακολουθείται. Ο μοναδικός λόγος για τον οποίο αυτός ωθείται στο να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του σε συγκεκριμένα πρότυπα, είναι επειδή πιστεύει πως οι πληροφορίες του τυγχάνουν επεξεργασίας. Το συναίσθημα αυτό, ο Hallinan αποκαλεί “informationless chilling effect”.

Σπάνια περίπτωση νομοθετικής ρύθμισης της περίπτωσης αυτής αποτελεί η Νορβηγία, στον εθνικό νόμο της οποίας δεν περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τη βιντεοεπιτήρηση, υπάρχει όμως ειδική διάταξη για τις ψεύτικες κάμερες. Σύμφωνα με το άρθρο 31 του νόμου για την προστασία προσωπικών δεδομένων<sup>162</sup>, μια ψεύτικη κάμερα (ή ακόμη και μια παραπλανητική επιγραφή περί βιντεοεπιτήρησης) δεν μπορεί να τοποθετείται σε σημείο όπου δεν θα επιτρεπόταν η εγκατάσταση μιας κανονικής κάμερας. Για παράδειγμα, εάν δεν νομιμοποιείσαι να εγκαταστήσεις μια κάμερα η οποία καταγράφει δημόσιο χώρο, ούτε η ψεύτικη κάμερα μπορεί να δίνει την εντύπωση της καταγραφής αυτής. Ακόμη καλύτερα, για να το προσαρμόσουμε στα ελληνικά δεδομένα, εφόσον γίνεται δεκτό πως η εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης σε σχολείο δεν είναι θεμιτή, καθώς προκαλεί ένα chilling effect παρακολούθησης στα παιδιά, το ίδιο ακριβώς θα γίνει δεκτό και για μια κάμερα χωρίς μηχανισμό.

Πέραν της νορβηγικής περίπτωσης, το ζήτημα της χρήσης ψεύτικης κάμερας, συνήθως εξετάζεται από τις εποπτικές αρχές του Γενικού Κανονισμού, στο πλαίσιο συστάσεων ή οδηγιών για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης.

Την αυστηρότερη προσέγγιση έχει μάλλον, η πολωνική αρχή UODO, που έχει συμπεριλάβει τις ψεύτικες κάμερες στις κατευθυντήριες που έχει εκδώσει για τη βιντεοεπιτήρηση. Ο UODO διατυπώνει κατηγορηματικά την άποψη πως οι κάμερες αυτές πρέπει να θεωρούνται απαγορευμένες, επισημαίνοντας μάλιστα μια ακόμη παράμετρο σχετικά με τη χρήση τους: μια ψεύτικη κάμερα δεν προκαλεί μόνο μια αχρείαστη αίσθηση

---

<sup>161</sup> Hallinan, D., Opinions · Data Protection without Data: Could Data Protection Law Apply without Personal Data Being Processed?, European Data Protection Law Review, Volume 5, Issue 3 (2019), pp. 293 – 299, DOI: <https://doi.org/10.21552/edpl/2019/3/5>

<sup>162</sup> Η διάταξη μάλιστα προβλέπει τη υπαγωγή της παράβασης αυτής στα διοικητικά πρόστιμα του άρθρου 83 παρ.4 ΓΚΠΔ. (Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven), διαθέσιμο σε [https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/\\*#KAPITTEL\\_8](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/*#KAPITTEL_8))

παραβίασης της ιδιωτικότητας, **αλλά και καλλιεργεί μια ψευδαίσθηση ασφάλειας** για αυτόν που την εγκαθιστά<sup>163</sup>.

Η ισπανική AEPD, η οποία έχει απορρίψει δεκάδες καταγγελίες με βάση τον ισχυρισμό του χρήστη τους πως αυτές είναι ψεύτικες<sup>164</sup>, συνιστά την τοποθέτησή της dummy camera κατά τρόπον ώστε να «κοιτάζει» προς τον ιδιωτικό χώρο που υποτίθεται πως αυτή επιτηρεί<sup>165</sup>. Παρόμοια θέση διατυπώνει η σουηδική αρχή IMY<sup>166</sup>, αλλά και η αυστριακή DSB, η οποία επισημαίνει πως σκοπός μιας ψεύτικης κάμερας είναι η προστασία της ιδιοκτησίας και όχι η δημιουργία σε τρίτους της εντύπωσης ότι παρακολουθούνται, υπενθυμίζοντας μάλιστα σχετική νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων<sup>167</sup>.

Τις dummy cams εξετάζει και η Σύνοδος των γερμανικών εποπτικών αρχών (Datenschutzkonferenz - DSK), στο πλαίσιο των Οδηγιών της για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης: «Οι ψεύτικες κάμερες δεν επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα. Κατά συνέπεια δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ΓΚΠΔ και της ομοσπονδιακής νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα. Μολονότι δεν εφαρμόζονται οι απαιτήσεις ενημέρωσης και οι υπόλοιπες υποχρεώσεις της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, οι ψεύτικες κάμερες δίνουν την εντύπωση πως διενεργείται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και πως πραγματοποιείται επιτήρηση. Ο σκοπός μιας ψεύτικης κάμερας είναι να καθοδηγήσει τη συμπεριφορά των προσώπων προς μια επιθυμητή κατεύθυνση. Μολονότι κανένας δεν καταγράφεται, οι εγκαταστάσεις αληθοφανών καμερών προκαλούν

---

<sup>163</sup> UODO, Wskazówki Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego, 1-6-2018, διαθέσιμο σε <https://uodo.gov.pl/pl/file/1200>

<sup>164</sup> Αντιμετωπίζοντας το ίδιο με την ελληνική αρχή πρόβλημα αναρμοδιότητας να εισέρχεται σε κατοικίες, η AEPD δεν έχει τρόπο να επιβεβαιώσει τη βασιμότητα των ισχυρισμών των καταγγελλομένων, καταλήγοντας έτσι πάντοτε στην αρχειοθέτηση της καταγγελίας. Το κενό αυτό γίνεται προφανώς αντιληπτό από τους καταγγελλόμενους, γεγονός που εξηγεί την τόσο συχνή προβολή του εν λόγω ισχυρισμού. Στο ίδιο πλαίσιο, η αυστριακή αρχή DSB ζητά από όσους εγκαθιστούν ψεύτικη κάμερα να φυλάσσουν τα αποδεικτικά αγοράς της, ώστε να τα επιδείξουν εάν χρειαστεί.

<sup>165</sup> Ενδ. απόφαση PS-00393-2021: «Υπενθυμίζεται ότι ακόμη και στην περίπτωση ψεύτικης κάμερας, είναι προτιμότερο αυτή να είναι στραμμένη προς ιδιωτικό χώρο, καθώς γίνεται δεκτό πως αυτός ο τύπος συσκευής μπορεί να επηρεάσει την ιδιωτικότητα τρίτων, οι οποίοι εκφοβίζονται από αυτήν, πιστεύοντας ότι αποτελούν το αντικείμενο διαρκούς παρακολούθησης».).

<sup>166</sup> IMY, Får jag sätta upp en kameraattrapp?, διαθέσιμο σε <https://www.imy.se/privatperson/kamerabevakning/om-du-vill-kamerabevaka/>

<sup>167</sup> DSB, Sind Kamera-Attrappen zulässig?, διαθέσιμο σε [https://www.dsb.gv.at/download-links/fragen-und-antworten.html#Sind\\_Kamera-Attrappen\\_zulaessig](https://www.dsb.gv.at/download-links/fragen-und-antworten.html#Sind_Kamera-Attrappen_zulaessig)

την πίεση της παρακολούθησης. Εάν οι τρίτοι αισθανθούν φόβο από την παρακολούθησή τους, η πίεση αυτή μπορεί να οδηγήσει στην παραβίαση ατομικών δικαιωμάτων. Οποιοσδήποτε χρησιμοποιεί μια ψεύτικη κάμερα για να ελέγξει τη συμπεριφορά τρίτων πρέπει να έχει υπόψιν πως αστικές αξιώσεις ενδέχεται να ασκηθούν σε βάρος του<sup>168</sup>».

Συναφής με την παρατήρηση αυτή είναι η από έτους 2015 απόφαση γερμανικού δικαστηρίου<sup>169</sup>, με την οποία διατάχθηκε η απεγκατάσταση καμερών, που ο χρήστης τους ισχυριζόταν ότι είναι ψεύτικες. Κρίνοντας επί αγωγής μισθωτή του εναγόμενου, ο οποίος διαμαρτυρόταν για τις πολλές κάμερες που είχε αυτός εγκαταστήσει στους χώρους του συγκροτήματος κατοικιών, το δικαστήριο δέχθηκε πως δεν έχει σημασία το ότι δεν αποδεικνύεται η λειτουργία ή μη των καμερών, αφού σε κάθε περίπτωση, η τοποθέτησή τους συνιστά παραβίαση του δικαιώματος του ενοίκου στην προσωπικότητά του.

Στην Ισπανία, μεγάλο αντίκτυπο είχε η υπ' αριθμ. STS 3505/2019 απόφαση του Ανωτάτου Ακυρωτικού για την παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα από την εγκατάσταση ψεύτικης κάμερας. Απορρίπτοντας την ασκηθείσα αίτηση αναίρεσης, το δικαστήριο έκρινε ότι «το δικαίωμα του ενάγοντα στη γαλήνη της ιδιωτικής ζωής του περιλαμβάνει και το να μην αναγκάζεται να υφίσταται τη διαρκή αβεβαιότητα ως προς το εάν μια κάμερα που βλέπει προς την ιδιοκτησία του είναι ή όχι λειτουργική, καθώς αφενός η εξωτερική της εμφάνιση δεν του επιτρέπει να το βεβαιώσει, αφετέρου ο εναγόμενος θα έχει πάντοτε τη δυνατότητα να αντικαταστήσει αυτήν με μια λειτουργική<sup>170</sup>». Αμφότερες οι ως άνω δικαστικές κρίσεις εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά με την προαναφερθείσα απόφαση του Αρείου Πάγου.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δεν έχει δημοσιεύσει υπόθεση που να εξέτασε χρήση ψεύτικης κάμερας, ούτε την έχει μνημονεύσει στην Οδηγία 1/2011. Αναφορά στην κάμερα αυτή κάνει, ωστόσο, στην ενότητα «Συχνές Ερωτήσεις» μέσα από

---

<sup>168</sup> Datenschutzkonferenz, Orientierungshilfe Videüberwachung durch nicht-öffentliche Stellen, 17-7-2020, διαθέσιμο σε [https://fd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe\\_der\\_DSK\\_zur\\_Videueberwachung\\_durch\\_nicht-oeffentliche\\_Stellen.pdf](https://fd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe_der_DSK_zur_Videueberwachung_durch_nicht-oeffentliche_Stellen.pdf)

<sup>169</sup> AG Frankfurt/M. v. 29.1.2015 (Az. 33 C 3407/14), διαθέσιμη σε <https://www.iurado.de/download.php?id=1689&t=1654809845>

<sup>170</sup> Tribunal Supremo. Sala de lo Civil, STS 3505/2019 - ECLI:ES:TS:2019:3505, διαθέσιμη σε <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/801b08286219883e/20191114>

τον ιστότοπό της<sup>171</sup>. Σύμφωνα με την Αρχή: «Με τις ψεύτικες κάμερες δεν γίνεται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και, συνεπώς, **δεν έχετε καμία υποχρέωση προς την Αρχή**. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι ένα τέτοιο σύστημα που προσομοιάζει με κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, παρ' ότι δεν λειτουργεί, **ενδέχεται να δημιουργεί στους πολίτες την πεποίθηση** ότι λαμβάνει χώρα επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η αίσθηση του πολίτη ότι είναι πολύ πιθανό να βρίσκεται υπό παρακολούθηση **επηρεάζει τη συμπεριφορά του**, επομένως η εγκατάσταση ενός τέτοιου συστήματος ενδεχομένως να προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου (άρθρο 5 § 1 Σ).». Η παρατήρηση αυτή είναι βέβαια ορθή και ιδιαίτερα σημαντική, ως εκ τούτου, έχουμε τη γνώμη ότι θα πρέπει να συμπεριληφθεί σε οποιοδήποτε επεξηγηματικό-ερμηνευτικό κείμενο αντικαταστήσει την Οδηγία 1/2011. Αξιοποιώντας μάλιστα τις σκέψεις που αναπτύχθηκαν ανωτέρω, σκόπιμο ενδεχομένως θα ήταν να υποδείξει η Αρχή στους πολίτες ότι μια κάμερα πρέπει να τοποθετείται με τον ίδιο τρόπο που θα εγκαθίστατο μια αληθινή.

#### **vi. Τα σύγχρονα συστήματα θυροτηλεοράσεων (smart doorbells).**

Μια από τις περιπτώσεις που εξαιρέθηκαν του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 1/2011 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης ήταν και η χρήση θυροτηλεοράσεων. Τα συστήματα αυτά δεν εξαιρέθηκαν μόνο από τις διατάξεις της Οδηγίας, αλλά και από το πεδίο εφαρμογής του ίδιου του νόμου.

Όπως ειδικότερα ορίστηκε στο άρθρο 3, η Οδηγία δεν εφαρμόζεται: «2. Όταν η επεξεργασία δεδομένων εικόνας (ή και ήχου) δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2472/1997, όπως ιδίως στις εξής περιπτώσεις:

α) Δραστηριότητες που δεν συνιστούν "επεξεργασία" προσωπικών δεδομένων υπό την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. δ' σε συνδυασμό με το άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 2472/1997, όπως η λειτουργία απλών συστημάτων ελέγχου εισόδου χωρίς καταγραφή, που ενεργοποιούνται κατόπιν συγκεκριμένης ενέργειας του εισερχομένου (π.χ. θυροτηλέφωνα - θυροτηλεοράσεις), δεδομένου ότι δεν πραγματοποιείται συνεχής λήψη εικόνας ή/και ήχου.»

---

<sup>171</sup> [https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes\\_enotites/eisagwgi\\_videoepitirisi/faq\\_videoepitirisi](https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/eisagwgi_videoepitirisi/faq_videoepitirisi)

Η εξαίρεση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον, δεδομένου ότι, όπως επισημάνθηκε, η Αρχή δεν εξαιρούσε τις θυροτηλεοράσεις από τον ορισμό των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης του άρθρου 4, ή μόνον από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, αλλά και από τον ίδιο τον Ν.2472/1997. Με μια μάλλον ασαφή αιτιολογία, η Αρχή φάνηκε να θεωρεί πως η λήψη ήχου και εικόνας, από μια συσκευή που ενεργοποιείται κατόπιν ενέργειας και δεν λειτουργεί συνεχώς, δεν συνιστά «εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία», κατά την έννοια του άρθρου 3 Ν.2472/1997. Πρόκειται βέβαια για μια λειτουργία, την οποία θα μπορούσε να έχει μια κάμερα τοποθετημένη στην είσοδο, η οποία θα ενεργοποιείτο χειροκίνητα και απλώς θα μετέδιδε εικόνα ή/και ήχο σε οθόνη προβολής, χωρίς περαιτέρω αποθήκευση και επεξεργασία των συλλεγόντων δεδομένων. Όπως είναι προφανές, μια τέτοια κάμερα δεν θα μπορούσε να εξαιρεθεί του πεδίου εφαρμογής του Ν.2472/1997.

Το 2013 η Αρχή δέχθηκε ερώτημα ιατρού για το αν επιτρέπεται να τοποθετήσει θυροτηλεόραση στο ιατρείο του, ώστε να ανοίγει στους ασθενείς του, αλλά και διαμαρτυρία – αίτηση θεραπείας γείτονά του, ο οποίος ζήτησε να του απαγορευτεί η δυνατότητα αυτή. Η απάντηση που δόθηκε και στους δύο [ΑΠΔΠΧ 82/2013] ήταν πως οι θυροτηλεοράσεις δεν πραγματοποιούν επεξεργασία δεδομένων, ως εκ τούτου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.2472/1997. Η άποψη αυτή επαναλήφθηκε και το 2016, όταν ένα σχολείο έθεσε το ερώτημα αν μπορεί να εγκαταστήσει μια κάμερα στην είσοδο, ώστε, με τη χρήση της οθόνης προβολής, αυτή να λειτουργεί ως θυροτηλεόραση. Στην απάντησή της [Γ/ΕΞ/1570-1/15-04-2016] η Αρχή πρότεινε ως ασφαλέστερη λύση την εγκατάσταση θυροτηλεόρασης, επαναλαμβάνοντας πως ένα τέτοιο σύστημα απαιτεί ενέργεια του εισερχομένου, ως εκ τούτου δεν πραγματοποιεί επεξεργασία και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.

Παρόμοια ήταν η λύση που προκρίθηκε από την Αρχή και για τη νομική αντιμετώπιση των καμερών CCTV στις εισόδους διαμερισμάτων. Δεδομένης της διαφοροποίησης των συστημάτων αυτών από τις θυροτηλεοράσεις, η Αρχή αναζήτησε άλλον τρόπο για να τα εξαιρέσει από το πεδίο εφαρμογής του νόμου και από τον έλεγχό της. Σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση 5/2017, σε περίπτωση εγκατάστασης κάμερας στην είσοδο διαμερίσματος «όταν η λαμβανόμενη εικόνα δεν καταγράφεται με κανένα τρόπο, η δραστηριότητα (περίπτωση α'), αν και υφίσταται ηλεκτρονική επεξεργασία σήματος εικόνας, δεν διαφοροποιείται ουσιωδώς από την επόπτευση του χώρου μέσω του οπτικού

φακού που τοποθετείται στο «ματάκι της θύρας». Συνεπώς, η ενέργεια αυτή εμπίπτει στο πλαίσιο της άσκησης δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών από φυσικό πρόσωπο (και συνεπώς δεν έχει εφαρμογή ο ν. 2472/1997).»

Και στην περίπτωση αυτή, η ερμηνευτική προσέγγιση της Αρχής ήταν αρκετά ενδιαφέρουσα. Σε αντίθεση με τις θυροτηλεοράσεις, που δεν υπάγονταν στον 2472, επειδή «δεν πραγματοποιούν επεξεργασία δεδομένων», οι οικιακές κάμερες έγινε δεκτό ότι συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα εικόνας, ωστόσο παρέχουν την επιλογή να μην τα καταγράφουν, οπότε δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα ηλεκτρονικό «ματάκι»<sup>172</sup>. Και αυτές οι κάμερες βρίσκονται κατά την Αρχή εκτός πεδίου εφαρμογής του νόμου.

Η προσέγγιση αυτή ήταν πραγματιστική και λειτούργησε αποτελεσματικά για αρκετά χρόνια, απαλλάσσοντας την Αρχή από το βάρος της εξέτασης ερωτημάτων και καταγγελιών για θυροτηλεοράσεις και οικιακές κάμερες. Μέχρι που ήλθαν ο ΓΚΠΔ και τα smart doorbells.

Τον Οκτώβριο 2021 μεγάλη δημοσιότητα<sup>173</sup> έλαβε η απόφαση βρετανικού δικαστηρίου<sup>174</sup> να αναγνωρίσει την παραβίαση της ιδιωτικότητας μιας κατοίκου του Oxfordshire από την εγκατάσταση ενός Amazon Ring στην είσοδο παρακείμενης οικίας<sup>175</sup>.

Το Amazon Ring αποτελεί το πρώτο και δημοφιλέστερο σύγχρονο σύστημα θυροτηλεόρασης, ένα από τα πολλά που κυκλοφορούν στο εμπόριο<sup>176</sup>. Τα προϊόντα

---

<sup>172</sup> Το εύλογο βέβαια ερώτημα, ποιος άνθρωπος θα πλήρωνε για την εγκατάσταση κάμερας έξω από το διαμέρισμά του, χωρίς να την αφήνει να καταγράφει όταν αυτός θα απουσιάζει, έχει βέβαια μια υπαρξιακή διάσταση.

<sup>173</sup> Ενδ. βλ. BBC, «*Neighbour wins privacy row over smart doorbell and cameras*», 14-10-2021, διαθέσιμο σε <https://www.bbc.com/news/technology-58911296>, Daily Mail, «*It's going to ruin my life': Plumber, 45, fears he will lose his £275,000 home after judge ruled his Ring doorbell camera breached his doctor neighbour's privacy leaving him facing paying possible £100,000 in damages*», 14-10-2021, διαθέσιμο σε <https://www.dailymail.co.uk/news/article-10090871/Plumber-45-fears-lose-home-judge-ruled-Ring-camera-breached-neighbours-privacy.html>

<sup>174</sup> Fairhurst v Woodard [2021] 10 WLUK 151, διαθέσιμο σε <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2021/10/Fairhurst-v-Woodard-Judgment-1.pdf>

<sup>175</sup> Στην πραγματικότητα, ο εναγόμενος ηττήθηκε, όχι μόνο λόγω της συγκεκριμένης συσκευής, αλλά γιατί είχε δημιουργήσει ένα σπίτι-φρούριο, με πολλαπλές κάμερες και ανιχνευτές κίνησης σε κάθε εξωτερική πλευρά του. Ως προς το Amazon Ring, αυτό που κρίθηκε από το δικαστήριο ήταν πως η εγκατάσταση ήταν νόμιμη, από άποψη αναλογικότητας και εννόμου συμφέροντος, ως προς τη συλλογή εικόνας, το ίδιο όμως δεν συνέβαινε και για τη λειτουργία καταγραφής ήχου, η οποία παραβίαζε την αναλογικότητα.

<sup>176</sup> Άλλα δημοφιλή προϊόντα είναι τα Google Nest, Wyze, SkyBell, Eufy και Arlo, πολλά εκ των οποίων διαθέτουν και δεύτερη κάμερα, η οποία κοιτάζει προς το πάτωμα της εισόδου, προκειμένου να δίνει στον χρήστη τη δυνατότητα να τσεκάρει αν έχουν φτάσει τα προϊόντα που έχει παραγγείλει. Η πρόσθετη αυτή

αυτά, γνωστά ως «έξυπνα κουδούνια» (smart doorbells) δεν είναι ακριβώς θυροτηλεοράσεις, με την έννοια, τις λειτουργίες και τον σκοπό των συσκευών εκείνων. Είναι κουδούνια, θυροτηλεοράσεις και υπερσύγχρονες κάμερες ασφαλείας σε μια συσκευή. Ένα έξυπνο κουδούνι λειτουργεί όπως η παλιά θυροτηλεόραση, που ενεργοποιείται με το πάτημα του πλήκτρου, προκειμένου να ειδοποιήσει τον ένοικο του σπιτιού. Παράλληλα όμως, με τους ειδικούς αισθητήρες που διαθέτει έχει τη δυνατότητα να ειδοποιεί τον ένοικο πολύ πριν ο (προσκεκλημένος ή απρόσκλητος) επισκέπτης φτάσει στην πόρτα του. Το κουδούνι ανιχνεύει την κίνηση και άμεσα ενεργοποιείται αυτόματα, καταγράφοντας την πορεία του αγνώστου, ενώ στέλνει ειδοποίηση στον χρήστη για τη δραστηριότητα που έχει εντοπίσει. Ο χρήστης έχει την επιλογή να εισέλθει από το κινητό, τον υπολογιστή ή και το ρολόι του στην εφαρμογή και να δει αυτό που έχει καταγραφεί, ενώ μέσω του συστήματος ενδοεπικοινωνίας της συσκευής, μπορεί να μιλήσει με τον επισκέπτη ακόμη και αν ο ίδιος βρίσκεται στην άλλη άκρη της γης<sup>177</sup>. Παράλληλα, η συσκευή μπορεί να μεταδώσει εικόνα και ήχο χωρίς την ανίχνευση κίνησης, κάθε φορά που ο χρήστης επιθυμεί να ελέγξει τον περιβάλλοντα χώρο της ιδιοκτησίας του.

Όπως και στις κάμερες, τα δεδομένα που συλλέγονται αποθηκεύονται σε τοπικό μέσο ή/και στον server της εταιρείας, τίθενται στη διάθεση του χρήστη (σε κάποιες εταιρείες έναντι μηνιαίας συνδρομής), ενώ μπορούν να παραμένουν υπό τον έλεγχο της εταιρείας, για τους δικούς της σκοπούς.

Από τα τεχνικά αυτά χαρακτηριστικά μπορεί κανείς εύκολα να αντιληφθεί πως τα έξυπνα κουδούνια δεν είναι απλές θυροτηλεοράσεις, ούτε, φυσικά, κουδούνια. Είναι συσκευές με πολλαπλές λειτουργίες, σημαντικότερη εκ των οποίων είναι εκείνη της

---

λειτουργία έχει κριθεί αναγκαία, δεδομένης της απροθυμίας πολλών μεταφορέων να πλησιάσουν στην είσοδο και να καταγραφούν από την κάμερα, προτιμώντας έτσι να τα πετάξουν από απόσταση.

<sup>177</sup> Σύμφωνα με είδηση που δημοσιεύτηκε στα ελληνικά μέσα πριν από ένα χρόνο, ο ιδιοκτήτης διαμερίσματος, αφού ενημερώθηκε από το έξυπνο κουδούνι του για την παρουσία «απρόσκλητων επισκεπτών» έξω από την πόρτα του, επέλεξε να τους μιλήσει μέσω του intercom, προκειμένου να τους δώσει την εντύπωση πως βρίσκεται μέσα στο διαμέρισμα και τους βλέπει. Στην πραγματικότητα, αυτός βρισκόταν εκτός διαμερίσματος. [Το Έθνος, Παλαιό Φάληρο: Το «έξυπνο κουδούνι» απέτρεψε ληστεία σε πολυκατοικία στο παρά 5, 29-6-2021, διαθέσιμο σε <https://www.ethnos.gr/viral/article/163743/palaiofalhrotoexypnokoydoyniapetrepsehsteiasepolykatoklastopara5>]



κλασικής CCTV κάμερας<sup>178</sup>. Όπως και η κάμερα αυτή, πρωταρχικός σκοπός τους είναι η προστασία προσώπων και αγαθών.

#### Τα προβλήματα του ΓΚΠΑ.

Ο πρώτος προβληματισμός που εγείρεται με βάση τα ανωτέρω είναι η σχέση των έξυπνων κουδουνιών με τις απαιτήσεις νομιμότητας του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Όπως προαναφέρθηκε, οι συσκευές αυτές έχουν την ιδιαιτερότητα να επιτελούν μια κατεξοχήν οικιακή λειτουργία, ενώ όμως παράλληλα σχεδόν πάντοτε καταγράφουν κοινόχρηστο (σε περίπτωση διαμερίσματος) ή δημόσιο (σε περίπτωση κατοικίας) χώρο. Σε αντίθεση με την κάμερα CCTV, η οποία εγκαθίσταται πάνω από την είσοδο και παρέχει την τεχνική δυνατότητα προσαρμογής της στόχευσης και περιορισμού του πεδίου λήψης της, ένα έξυπνο κουδούνι δεν μπορεί να τοποθετηθεί παρά μόνο σε συγκριμένο ύψος και θέση, ως εκ τούτου δεν μπορεί εύκολα να ρυθμιστεί ώστε να μην καταγράφει πέραν του «*απολύτως απαραίτητου χώρου*» (άλλως «*κοινόχρηστου χώρου περιορισμένης πρόσβασης*») στον οποίο αναφερόταν η Γνωμοδότηση 5/2017 της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

Περαιτέρω, οι πολλαπλές λειτουργίες ενός τέτοιου συστήματος δεν επιτρέπουν την ήπια προσέγγιση που ακολουθήθηκε από την Αρχή σε προγενέστερα παρόμοια συστήματα. Το έξυπνο κουδούνι μπορεί να ενεργοποιείται «*κατόπιν συγκεκριμένης ενέργειας του εισερχομένου*» (για την ακρίβεια, κατόπιν εμφάνισης του εισερχόμενου στο πεδίο λήψης του συστήματος) και μπορεί να μην πραγματοποιεί «*συνεχή λήψη εικόνας ή/και ήχου*», όπως είχε κρίνει ο Οδηγία 1/2011, αυτή όμως είναι μόνο μια από τις δυνητικές λειτουργίες του. Διότι η συσκευή αυτή μπορεί να μετατραπεί σε μια κανονική κάμερα και να μεταδώσει σε ζωντανό χρόνο εικόνα και ήχο στο κινητό του χρήστη της, ενώ παράλληλα μπορεί να αποθηκεύσει τα πάντα.

Αντίστοιχα, ένα έξυπνο κουδούνι μπορεί μεν να λειτουργεί σαν ένα «ηλεκτρονικό ματάκι», που απλώς εποπτεύει τον χώρο, όπως δέχθηκε η Γνωμοδότηση 5/2017, μπορεί όμως και να αποθηκεύσει υλικό, διαβιβάζοντάς το σε server στις Ηνωμένες Πολιτείες.

---

<sup>178</sup> Δεν είναι τυχαίο το ότι σε πολλές χώρες τα έξυπνα κουδούνια αντιμετωπίζονται σαν κανονικές οικιακές κάμερες, βλ. πχ. τις οδηγίες της Ιρλανδικής Αρχής DPC [Guidance on the use of domestic CCTV, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2021-11/Guidance%20on%20the%20use%20of%20Domestic%20CCTV.pdf>]

Είναι σαφές ότι πολύ δύσκολα θα μπορούσε κάποιος να θεωρήσει πως μια τέτοια συσκευή βρίσκεται εκτός πεδίου εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων.<sup>179</sup>

Κατά τούτο, το έξυπνο κουδούνι πραγματοποιεί επεξεργασία δεδομένων, ενώ ο χρήστης του καθίσταται υπεύθυνος επεξεργασίας. Η επεξεργασία αυτή μπορεί να είναι νόμιμη μόνον εφόσον πληρούνται οι απαιτήσεις νομιμότητας του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, σημαντικότερες εκ των οποίων, εν προκειμένω, είναι η νομική βάση, η ελαχιστοποίηση και η ενημέρωση – διαφάνεια. Η διερεύνηση και τεκμηρίωση επί των ζητημάτων αυτών, η οποία πρέπει να γίνεται σε ατομική βάση από τον κάθε χρήστη, μόνο εύκολη δεν είναι.

#### Τα ζητήματα παραβίασης της ιδιωτικότητας και η αξιοποίηση των έξυπνων κουδουνιών από τις αστυνομικές αρχές.

Πολλά έχουν κατά καιρούς γραφτεί για το πώς χρησιμοποιούνται τα έξυπνα κουδούνια από τις διωκτικές αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών, με τη συνεργασία των εταιρειών που τα κατασκευάζουν, αυτό όμως που θα άξιζε να αναζητήσει κανείς είναι εάν και κατά πόσον οι πρακτικές αυτές αντιγράφονται στην Ευρώπη.

Τον Ιούλιο 2021, η EDRi (European Digital Rights), η ένωση φορέων και οργανώσεων για τα ψηφιακά δικαιώματα στην Ευρώπη δημοσίευσε μια εξαιρετική έκθεση 160 σελίδων για την άνοδο της βιομετρικής παρακολούθησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία εξετάστηκαν επιμέρους περιπτώσεις τριών χωρών, της Γερμανίας, της Ολλανδίας και της Πολωνίας<sup>180</sup>. Στην έκθεση αυτή περιλαμβάνονται και ορισμένες πολύ ανησυχητικές διαπιστώσεις για τη χρήση των έξυπνων κουδουνιών στην Ολλανδία.

Όπως ειδικότερα καταγράφεται,

---

<sup>179</sup> Είναι ευνόητο πως η εξέταση των απαιτήσεων νομιμότητας ενός τέτοιου συστήματος πρέπει να καταλαμβάνει το σύνολο των λειτουργιών του και όχι υποθετικές-φαντασικές καταστάσεις, σε σχέση με την ενεργοποίηση των λειτουργιών από τον χρήστη. Απόψεις όπως ότι η χρήση ενός smart doorbell ισοδυναμεί με τη χρήση ενός απλού κουδουνιού, εάν ο χρήστης δεν ενεργοποιήσει τις περισσότερες από τις βασικές λειτουργίες της (για τις οποίες και την έχει πληρώσει αδρά) δεν χρήζουν σοβαρής ανάλυσης. Όπως άλλωστε έχουν κρίνει η Αρχή [ΑΠΔΠΧ 23/2021] και το Συμβούλιο της Επικρατείας [ΣτΕ 1137/2020], η νομιμότητα ενός συστήματος πρέπει να κρίνεται με βάση τις τεχνικές δυνατότητες αυτού και όχι την τυχόν περιστασιακή χρήση του, όταν αυτή μπορεί ανά πάσα στιγμή να τροποποιηθεί.

<sup>180</sup> EDRi, The Rise and Rise of Biometric Mass Surveillance in the EU, διαθέσιμο σε <https://edri.org/our-work/new-edri-report-reveals-depths-of-biometric-mass-surveillance-in-germany-the-netherlands-and-poland/>

- το 16% των ολλανδικών σπιτιών ήδη χρησιμοποιούν ένα από τα προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά. Πρόκειται για περίπου 500.000 κατοικίες.

- οι δημόσιες και τοπικές αρχές της χώρας ενθαρρύνουν ανοικτά τους πολίτες, όχι μόνο να αγοράσουν μια τέτοια συσκευή, αλλά και να την καταχωρίσουν στη δημόσια βάση δεδομένων Camera in Beeld, που τηρείται από την ολλανδική αστυνομία<sup>181</sup>. Το Camera in Beeld δημιουργήθηκε το 2016, με αντικείμενο την καταχώριση όλων των ιδιωτικών καμερών που καταγράφουν δημόσιο χώρο. Σκοπός του εγχειρήματος αυτού, το οποίο ακολουθείται και σε άλλες χώρες, είναι η δημιουργία ενός πλήρους χάρτη με ιδιωτικώς επιτηρούμενα δημόσια σημεία, ο οποίος θα βοηθά την αστυνομική αρχή να αναζητά και να ανασύρει υλικό σε περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων. Στο Camera in Beeld δεν καταχωρούνται μόνο οι CCTV κάμερες, αλλά και τα έξυπνα κουδούνια, ακόμη και οι ψεύτικες (dummy) κάμερες<sup>182</sup>.

- πέραν της ενθάρρυνσης αυτής, δεν λείπουν οι περιπτώσεις όπου η κρατική αρχή προχωρά ένα βήμα πιο πέρα και καλύπτει η ίδια το κόστος αγοράς των συσκευών αυτών, προσφέροντάς τις δωρεάν σε όσους πολίτες ενδιαφέρονται να τις εγκαταστήσουν<sup>183</sup>.

Τα συμπεράσματα από τις ανωτέρω διαπιστώσεις είναι προφανή. Τα έξυπνα κουδούνια όχι μόνο διατίθενται στην ευρωπαϊκή αγορά, αλλά και εργαλειοποιούνται από τις εταιρείες που τα κατασκευάζουν και τις κρατικές αρχές ως ένα νέο σημαντικό όπλο στον αγώνα κατά της παραβατικότητας. Παρά την απόλυτα ασαφή νομιμότητά τους σε σχέση με τις απαιτήσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, οι κρατικές αρχές ενθαρρύνουν τους πολίτες να εγκαθιστούν τέτοια συστήματα, εποπτεύοντας έτσι δημόσιο χώρο, κυρίως όμως να μοιράζονται μαζί τους το υλικό που συλλέγεται. Με τον τρόπο αυτό - και των συνδυασμό των smart doorbells με τις CCTV κάμερες - επιχειρείται

---

<sup>181</sup> <https://www.politie.nl/onderwerpen/camera-in-beeld.html>

<sup>182</sup> Σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα, μέχρι το τέλος του 2019 στο σύστημα είχαν καταχωρηθεί **228.530** ιδιωτικές κάμερες ασφαλείας, το **87.6%** των οποίων καταγράφει δημόσιο χώρο: <https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/4957711/nederland-telt-228530-gemelde-bewakingscameras>. Η ολλανδική αστυνομία εκτιμά ότι στη χώρα λειτουργούν περισσότερες από **1.5 εκατομμύριο** κάμερες, οι οποίες μπορούν να δηλωθούν: <https://www.politie.nl/nieuws/2019/januari/10/tweehonderdduizend-extra-%E2%80%98ogen%E2%80%99-voor-politie.html>

<sup>183</sup> Πολύ συχνό είναι και το φαινόμενο της προσφοράς δωρεάν συσκευών από τις ίδιες τις κατασκευάστριες εταιρείες προς τις κρατικές αρχές, προκειμένου οι συσκευές να διανεμηθούν σε πολίτες και αυτοί με τη σειρά τους να εξοικειωθούν με τη νέα αυτή τεχνολογία. Βλ. ενδ. το Doorbell Burglary Initiative του Δημάρχου του Λονδίνου ([https://www.london.gov.uk/sites/default/files/pcd\\_591\\_video\\_doorbell\\_burglary\\_initiative.pdf](https://www.london.gov.uk/sites/default/files/pcd_591_video_doorbell_burglary_initiative.pdf)) βλ. και <https://www.thetimes.co.uk/article/police-and-amazon-build-surveillance-state-with-free-all-seeing-doorbells-dwdt3t6q0>

η δημιουργία ενός δαιδαλώδους νευρωνικού δικτύου ιδιωτικής επιτήρησης δημοσίου χώρου, υπό την εποπτεία και διαχείριση της κρατικής αρχής. Οι πολίτες πείθονται ότι τα συστήματα αυτά είναι αναγκαία, όχι μόνο για την προστασία της ιδιοκτησίας τους, αλλά και για την ασφάλεια της γειτονιάς τους, την αντιμετώπιση του εγκλήματος στην πόλη τους. Καθίστανται έτσι συμμετέτοχοι σε μια φαντασιακή μάχη με την εγκληματικότητα, μια μάχη που μπορεί να κριθεί και να κερδηθεί χάρη στη δική τους κάμερα.

Στο παιχνίδι αυτό, οι πολίτες δεν αντιλαμβάνονται πως ο ρόλος τους δεν είναι μόνο να επιτηρούν, αλλά παράλληλα και πρωτίστως να επιτηρούνται. Εκτός από ενεργητικούς συμμετέχοντες στη μάχη κατά του εγκλήματος, είναι και τα αντικείμενα – θύματα της παρακολούθησής τους.

Παράλληλα, οι μόνοι φορείς που θα μπορούσαν να ελέγξουν ή να περιορίσουν το φαινόμενο αυτό, οι εποπτικές αρχές του ΓΚΠΔ, αδυνατούν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση που διαμορφώνεται. Αποτυγχάνουν να προσδιορίσουν με σαφήνεια τα όρια της οικιακής δραστηριότητας και αδυνατούν να ελέγξουν μεγέθη αυτής της κλίμακας, κάμερες και κουδούνια σε αριθμούς εκατοντάδων χιλιάδων.

Κατά ταύτα, το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι απλό: Μπορεί κάποιος να αγοράσει μια τέτοια συσκευή και να την εγκαταστήσει στην είσοδο της οικίας του ή κινδυνεύει να βρεθεί υπόλογος ενώπιον δικαστηρίων και Αρχής; Εντάσσονται αυτά τα συστήματα στο πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού και, εάν ναι, είναι νόμιμα και υπό ποιες προϋποθέσεις;

Στο ερώτημα αυτό κανείς δεν έχει σαφή απάντηση, ούτε καν οι ίδιοι οι κατασκευαστές τους<sup>184</sup>. Το μόνο που είναι βέβαιο είναι πως οι συσκευές αυτές δεν είναι απλά κουδούνια, ούτε θυροτηλεοράσεις της Οδηγίας 1/2011, ή ηλεκτρονικά ματάκια της Γνωμοδότησης 5/2017. Είναι κανονικές κάμερες, που εποπτεύουν δημόσιο ή κοινόχρηστο χώρο, ενώ ο κύριος λόγος για τον οποίο αυτές αγοράζονται είναι αυτή ακριβώς η λειτουργία τους. Υπό την έννοια αυτή, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι συσκευές αυτές εγκαθίστανται και λειτουργούν με σκοπό την προστασία προσώπων και αγαθών.

---

<sup>184</sup> Αξίζει να παρατηρηθεί η ενημέρωση της Amazon για τις προϋποθέσεις νόμιμης χρήσης του, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΓΚΠΔ, στην οποία η εταιρεία καταλήγει ότι δεν είναι σε θέση να συμβουλευτεί τους χρήστες για τον τρόπο χρήσης του. Βλ. Ring's Obligations Under GDPR, διαθέσιμο σε <https://support.ring.com/hc/en-us/articles/360000885463-Ring-s-Obligations-Under-GDPR>

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι συσκευές αυτές εξυπηρετούν σκοπούς οικιακούς, χωρίς όμως να μπορούν εύκολα να υπαχθούν στην εξαίρεση της οικιακής δραστηριότητας. Τούτο οφείλεται στην απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση Rynes<sup>185</sup>, μια απόφαση, η οποία μολονότι αρχικά έγινε δεκτή με ενθουσιασμό, βαθμιαία οδήγησε στον ερμηνευτικό εγκλωβισμό εποπτικών αρχών και δικαστηρίων στα «περιοριστικά» όρια που αυτή έθεσε. Εξαιτίας της Rynes, οι εποπτικές αρχές του ΓΚΠΔ δεν μπορούν εδώ και χρόνια να καταλήξουν με βεβαιότητα ως προς τη νομιμότητα λειτουργίας των dash cams, όπως προαναφέρθηκε, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε παράλογες συστάσεις και τελικά να κλείνουν τα μάτια στη χρήση τους.

Η ίδια ακριβώς εμπλοκή παρατηρείται και στην περίπτωση των smart doorbells. Πράξεις επεξεργασίας αμιγώς οικιακές και προσωπικές υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού, επειδή το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς εξαιρέσεις, έθεσε ως καθοριστικό κριτήριο της υπαγωγής αυτής τον χαρακτήρα του χώρου που επιτηρείται.

Υπό το νομολογιακό δεδομένο της Rynes, τα συστήματα αυτά πολύ δύσκολα μπορούν να εγκατασταθούν στο πλαίσιο οικιακής δραστηριότητας. Εφόσον ένα smart doorbell καταγράφει δημόσιο χώρο, πρέπει να υπαχθεί στις απαιτήσεις νομιμότητας του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ενώ ο χρήστης τους να θεωρηθεί ως υπεύθυνος επεξεργασίας. Για τη νομιμότητα αυτή, ο χρήστης θα πρέπει – μεταξύ άλλων - να τοποθετήσει ενημερωτικές πινακίδες, να σταθμίσει και τεκμηριώσει το έννομο συμφέρον του, να δέχεται τηλεφωνήματα και emails αγνώστων που θα του ζητούν πρόσβαση στο υλικό του. Οι απαιτήσεις αυτές βέβαια δεν θεσπίστηκαν για τέτοιες καταστάσεις και δεν μπορούν να ικανοποιηθούν.

Μπροστά στο αδιέξοδο αυτό, αρκετές εποπτικές αρχές του ΓΚΠΔ έχουν ήδη καταφύγει στον ίδιο ερμηνευτικό παραλογισμό που επέδειξαν και με τις dash cams. Σύμφωνα με την ισπανική AEPD, τα έξυπνα κουδούνια μπορούν να βρεθούν εκτός διατάξεων Γενικού

---

<sup>185</sup> Το 2013 το ΔΕΕ δέχθηκε το ερώτημα ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου της Τσεχίας αν μια οικιακή κάμερα που βιντεοσκοπεί και δημόσιο χώρο μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην οικιακή εξαίρεση και να εξαιρεθεί της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στην απόφαση που εκδόθηκε το 2014 επί της υπόθεσης αυτής [C-212/13], το Δικαστήριο αποφάσισε ότι: «Στον βαθμό που μια παρακολούθηση με κάμερα ασφαλείας, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, εκτείνεται, έστω και εν μέρει, στον δημόσιο χώρο και, ως εκ τούτου, εξέρχεται από την ιδιωτική σφαίρα αυτού που προβαίνει στην επεξεργασία των δεδομένων με το μέσο αυτό, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αποκλειστικώς «προσωπική ή οικιακή» δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/46».

Κανονισμού, αρκεί ο χρήστης τους να τα χρησιμοποιεί μόνο όταν κάποιος του χτυπά την πόρτα, προκειμένου να του επιτρέπει την είσοδο, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση εφαρμόζεται ο ΓΚΠΔ. Πρόκειται για μια προσέγγιση μάλλον αφελή, δεδομένου ότι κανείς δεν θα δαπανούσε το ποσό που απαιτείται για την αγορά ενός Amazon Ring, για να το χρησιμοποιεί σαν θυροτηλέφωνο<sup>186</sup>. Σε αντίθετη περίπτωση δε, στο υποθετικό σενάριο που θα υπήρχε τρόπος να ελεγχθεί η πραγματική χρήση του, η ΑΕΡΔ δεν δίνει καμία πληροφορία ως προς το τι συνεπάγεται η υπαγωγή στις διατάξεις του ΓΚΠΔ.

Στο ίδιο μήκος κύματος και οι γερμανικές αρχές του DSK, οι οποίες εκτιμούν πως δύσκολα πληρούνται οι προϋποθέσεις νόμιμης χρήσης ενός τέτοιου συστήματος, εκτός εάν ο χρήστης τους δεν το ανοίγει, παρά μόνο μετά το χτύπημα του κουδουνιού, δεν βλέπει τίποτα περισσότερο από αυτό που θα έβλεπε μέσα από το ματάκι της πόρτας, δεν αποθηκεύει τίποτα και ρυθμίζει το κύκλωμα, ώστε αυτό να κλείνει αυτόματα μετά από λίγα δευτερόλεπτα. Εν ολίγοις, να μη χρησιμοποιήσει σχεδόν καμία από τις λειτουργίες του συστήματος που αγόρασε.

Είναι σαφές πως το ζήτημα θα πρέπει άμεσα να εξεταστεί και από την ελληνική εποπτική αρχή.

#### **vii. Τα μέσα μεταφοράς.**

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων στάθηκε διαχρονικά πολύ επιφυλακτική απέναντι στη χρήση συσκευών επιτήρησης σε δημόσια μέσα μεταφοράς· μέχρι πρόσφατα, τουλάχιστον. Οι επιφυλάξεις της αυτές πήγαζαν από δύο διακριτά προβλήματα που εντόπιζε και αναδείκνυε: αφενός την παρακολούθηση των επιβατών, αφετέρου όμως – και συχνά κυρίως – από την καταγραφή των προσώπων που εργάζονταν στα μέσα αυτά.

Το 2008 τα ΚΤΕΛ Κατερίνης γνωστοποίησαν στην Αρχή την πρόθεσή τους να εγκαταστήσουν κάμερες σε 25 λεωφορεία με πρωταρχικό σκοπό την «προστασία της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των οδηγών (εργαζομένων) και των επιβατών». Με την ΑΠΔΠΧ 46/2008 η Αρχή απέρριψε κατηγορηματικά την αίτησή τους. Μολονότι ο σκοπός

---

<sup>186</sup> Και πάλι τίθεται το ζήτημα του σκοπού για τον οποίο κάποιος εγκαθιστά ένα έξυπνο κουδούνι. Η εκτίμηση ότι ο σκοπός αυτός δεν σχετίζεται με την προστασία προσώπων και αγαθών, αλλά περιορίζεται αποκλειστικά στη διευκόλυνση των ενοίκων στο άνοιγμα της πόρτας δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

κρίθηκε καταρχήν θεμιτός και νόμιμος, η Αρχή προέβαλε την ένσταση ότι «Η συνεχής παρακολούθηση του οδηγού και των επιβατών, έχει σαν αποτέλεσμα να λειτουργεί το αίσθημα του “φόβου” προληπτικά για κάθε παράνομη ενέργεια που θα μπορούσαν να διαπράξουν. Ωστόσο είναι προσβλητικό για την προσωπικότητα αφενός των επιβατών να εκτίθενται σε συνεχή παρακολούθηση και αφετέρου του οδηγού, να εργάζεται κάποιος υπό συνθήκες “φόβου”», για να καταλήξει ότι «στην συγκεκριμένη περίπτωση η συνεχής παρακολούθησή τους (σ.σ. των επιβατών) μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης κρίνεται ως δυσανάλογο μέτρο προστασίας, καθώς ο ίδιος σκοπός μπορεί να επιτευχθεί με άλλα ηπιότερα μέσα (πχ εσωτερικό σύστημα ειδοποίησης αρχών σε περιπτώσεις κινδύνου, ειδικός συναγερμός σε συνδυασμό με σύστημα γεωγραφικού εντοπισμού κα).» Το 2021 όμως η Αρχή δέχθηκε τη νομιμότητα της εγκατάστασης καμερών μέσα στα λεωφορεία της Δημοτικής Επιχείρησης Συγκοινωνιών Ρόδου, επιβάλλοντας μάλιστα κυρώσεις στον υπεύθυνο επεξεργασίας για τη μη ικανοποίηση αιτήματος πρόσβασης στο υλικό της βιντεοεπιτήρησης. (ΑΠΔΠΧ 39/2021) Στην περίπτωση αυτή, φαίνεται πως ο ισχυρισμός του υπευθύνου επεξεργασίας πως «η βιντεοσκόπηση και η μαγνητοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε δεν είναι παράνομη, αλλά επιτρέπεται κατ’ εξαίρεση, όπως και η χρήση του επίμαχου υλικού τους, όταν υπάρχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, που αφορούν στην πρόληψη τελέσεως εγκλημάτων, στην προστασία του εννόμου συμφέροντος και την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής» ήταν αρκετός για να πείσει την Αρχή πως αυτή η επεξεργασία δεν κρίνεται πλέον «ως δυσανάλογο μέτρο, καθώς ο ίδιος σκοπός μπορεί να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα»<sup>187</sup>.

Κεντρική θέση στη θεματική των μέσων μεταφοράς κατέχει η υπόθεση των καμερών στους συρμούς του αθηναϊκού μετρό. Το 2011 με ερώτημά της η Αττικό Μετρό ζήτησε από την Αρχή να της επιτρέψει «την επέκταση του υπάρχοντος συστήματος βιντεοεπιτήρησης και εντός των συρμών του μετρό της Αθήνας, και συγκεκριμένα στους συρμούς των

---

<sup>187</sup> Η πλήρης αυτή μεταστροφή της Αρχής ως προς την αναλογικότητα της επεξεργασίας αυτής είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική απόδειξη του γιατί οι σταθμίσεις που έκανε στην Οδηγία του 2011 δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αδιαπραγμάτευτοι κανόνες. Επιπροσθέτως, δεν μπορεί να μην επισημανθεί το γεγονός πως η Αρχή φαίνεται να ενισχύει την άποψη πως η κατάργηση της υποχρέωσης ενημέρωσής της κατέστησε την εγκατάσταση καμερών ευκολότερη. Μολονότι αντικείμενο της καταγγελίας υπήρξε η μη ικανοποίηση αιτήματος πρόσβασης, θα περίμενε κανείς από την Αρχή να εξετάσει επικουρικούς την ίδια τη νομιμότητα της εγκατάστασης του συστήματος μέσα στα λεωφορεία και να αναλύσει τα κριτήρια και τις σταθμίσεις που αιτιολογούν τη διαφοροποίησή της από την απόφαση του 2008.

γραμμών 2 και 3». Ο όρος «επέκταση» αναφερόταν στην ήδη υφιστάμενη λειτουργία ενός τεράστιου συστήματος βιντεοεπιτήρησης 670 καμερών, το οποίο εκτεινόταν σε χώρους ασφάλειας των εγκαταστάσεων (αμαξοστάσια) και κυρίως σε χώρους παρουσίας επιβατών (είσοδοι, αποβάθρες, διάδρομοι, χώροι διακίνησης και έκδοσης εισιτηρίων), ενώ το αίτημα αφορούσε σε κάμερες εντός των συρμών, αλλά και στις εξωτερικές πλευρές αυτών.

Η Αρχή, επικαλούμενη την απόφασή της για τα ΚΤΕΛ Κατερίνης, εξέτασε την προτεινόμενη εγκατάσταση υπό το πρίσμα της αρχής της αναγκαιότητας (είναι κατά πόσο οι επιδιωκόμενοι σκοποί μπορούν να επιτευχθούν χρησιμοποιώντας μέσα λιγότερο επαχθή, ώστε να μη θίγονται υπέρμετρα τα θεμελιώδη δικαιώματα των επιβατών) και της αρχής της αναλογικότητας (σε ποιο βαθμό τα μέσα αυτά, δηλ. οι εσωτερικές και οι εξωτερικές κάμερες που προτείνονται, επιτυγχάνουν τους συγκεκριμένους σκοπούς αποτελεσματικά, δικαιολογώντας την συνεχή παρακολούθηση). Ως επιδιωκόμενοι από την εταιρεία σκοποί προβάλλονταν «η καλύτερη εξυπηρέτηση και προστασία του επιβατικού κοινού, η δημιουργία ενός αποτρεπτικού μηχανισμού παραβατικών ενεργειών, η εκ των υστέρων εξιχνίαση και ανάλυση των αιτιών τυχόν περιστατικών ασφαλείας στο εσωτερικό των συρμών», ενώ για τις εξωτερικές πλευρικές κάμερες, «η βελτίωση της εποπτείας της αποβάθρας κατά την αποβίβαση και επιβίβαση των επιβατών, και την αναχώρηση του συρμού με τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια (μέσω της αποφυγής περιπτώσεων εγκλωβισμού επιβατών ανάμεσα στις θύρες).»

Υπό το πλαίσιο αυτό, οι εξωτερικές κάμερες έγιναν εύκολα αποδεκτές από την Αρχή, στις εσωτερικές κάμερες όμως η Αρχή εξέφρασε σοβαρές επιφυλάξεις. Σύμφωνα με την απόφαση [ΑΠΔΠΧ 137/2013], η εταιρεία δεν είχε επαρκώς τεκμηριώσει την αποτελεσματικότητα των καμερών αυτών «στην καταστολή και αντιμετώπιση σε πραγματικό χρόνο τυχόν περιστατικών ασφαλείας», ούτε είχε εξετάσει «αν είναι εφικτή η πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού επεξεργασίας με τη χρήση μέσων λιγότερ[ο] επαχθών». Ως τέτοια μέτρα η Αρχή πρότεινε την επιτήρηση του εσωτερικού των συρμών από προσωπικό ασφαλείας ή/και την «περαιτέρω αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ήδη εγκατεστημένων καμερών ασφαλείας στους σταθμούς και στις αποβάθρες του μετρό». Κατά συνέπεια, κρίθηκε πως η Αττικό Μετρό δεν είχε αποδείξει την αναγκαιότητα της



εγκατάστασης καμερών στο εσωτερικό των συρμών και το αίτημα απορρίφθηκε προσωρινά.

Σε μια ενδιαφέρουσα αντίδραση, που αποτυπώνει σαφέστατα το πώς οι άκαμπτοι κανόνες της Οδηγίας 1/2011 είχαν οδηγήσει σε ένα άτυπο σύστημα αδειοδότησης από την Αρχή, η Αττικό Μετρό δεν επανέλαβε το λάθος του να ρωτήσει την Αρχή· αντ' αυτού, της έστειλε γνωστοποίηση για την εγκατάσταση και λειτουργία του συστήματος. Όπως ήταν αναμενόμενο, η Αρχή ζήτησε τα στοιχεία εκείνα που θα δικαιολογούσαν την απόκλιση από την προηγηθείσα κρίση της, «σημειώνοντας ότι ως τότε δεν μπορεί να ξεκινήσει η λειτουργία των καμερών»<sup>188</sup>. Αυτή τη φορά η εταιρεία προσκόμισε μια μελέτη του «Κέντρου Μελετών Ασφαλείας», ενός ΝΠΙΔ που εποπτευόταν από τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, ενώ περιόρισε το αίτημά της σε συγκεκριμένους (δεκαεπτά) συρμούς τρίτης γενιάς, οι οποίοι διέθεταν προεγκαταστημένο σύστημα βιντεοεπιτήρησης. Παράλληλα, αμφισβητήθηκαν τα εναλλακτικά μέτρα ασφάλειας, που είχαν προταθεί από την Αρχή, ήτοι η ανάπτυξη προσωπικού ασφαλείας εντός των συρμών, η οποία κρινόταν εξόφθαλμα δαπανηρή και σαφώς αναποτελεσματική, και η αξιοποίηση των καμερών στις αποβάθρες, δεδομένου ότι αυτή όχι μόνο δεν θα εκπλήρωνε τους επιδιωκόμενους σκοπούς, αλλά και θα οδηγούσε στην απώλεια επίτευξης των σκοπών εκείνων των καμερών, που συνίσταντο στην παρακολούθηση της αποβάθρας.

Υπό τα νέα αυτά δεδομένα, η Αρχή φάνηκε σαφώς διχασμένη [ΑΠΔΠΧ 104/2015<sup>189</sup>]. Η πλειοψηφία των μελών, όχι μόνο δέχθηκε πως το προτεινόμενο σύστημα βιντεοεπιτήρησης συνιστά αναλογικό μέτρο εν όψει των επιδιωκόμενων σκοπών και λαμβάνοντας υπόψιν την αναποτελεσματικότητα άλλων ηπιότερων μέσων, αλλά διαμόρφωσε και ένα κριτήριο για τη στάθμιση αυτή, με βάση τα ειδικά χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με την απόφαση, με βάση τη μαζικότητα του Μετρό, ως μέσου μεταφορών, και τη δημοτικότητά του, «ο αριθμός των υποκειμένων που θα επηρεάζονται σε καθημερινή βάση είναι μεγάλος» όμως, «το μέγεθος της επίπτωσης

---

<sup>188</sup> Πρόκειται ίσως για την πιο διακριτικά διατυπωθείσα απαγόρευση επεξεργασίας που έχει επιβληθεί ποτέ από την Αρχή.

<sup>189</sup> Για την ΑΠΔΠΧ 104/2015 βλ. και **Σ. Μητσιοπούλου**, Ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας: Με αφορμή την απόφαση 104/2015 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΔτΑ 71/2017, σελ. 209-213

στην ιδιωτική ζωή τους είναι σχετικά περιορισμένο. Και τούτο λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για μέσο που προορίζεται για χρήση από ευρύ κοινό, του συνωστισμού που συνήθως παρατηρείται εντός των συρμών, και της μικρής διάρκειας παραμονής στο μέσο αυτό<sup>190</sup>». Κατά ταύτα, η Αρχή δεν απέκλινε έναντι της αρχικής απόφασης, μόνο ως προς την αναλογικότητα των προτεινόμενων μέσων, αλλά και ως προς τη στάθμιση του ίδιου του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα. Κατεβάζοντας τον πήχυ της επίπτωσης στην ιδιωτική ζωή των επιβατών, η Αρχή μπορούσε ευκολότερα να επιτρέψει την εγκατάσταση.

Διαμετρικά αντίθετη, ωστόσο, υπήρξε η γνώμη τριών μελών της Αρχής, τα οποία μέλη δεν συμμερίστηκαν τις ως άνω παραδοχές. Σύμφωνα με τη γνώμη της μειοψηφίας, η εγκατάσταση ενός τέτοιου συστήματος εντός των συρμών συνιστά σοβαρό περιορισμό του ατομικού δικαιώματος της προστασίας δεδομένων των επιβατών<sup>191</sup>, ενώ παράλληλα δεν είχε τεκμηριωθεί επαρκώς η αποτελεσματικότερη επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, σε σχέση με την ανάπτυξη προσωπικού ασφαλείας μέσα στους συρμούς.

#### **viii. Η νομική βάση για τους φορείς της κεντρικής κυβέρνησης.**

Ιδιωτικές κάμερες, υπό την έννοια της επιτήρησης χώρων που δεν είναι δημόσιοι, δεν εγκαθιστούν μόνο τα φυσικά πρόσωπα και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, αλλά και φορείς που έχουν ενταχθεί στο μητρώο φορέων της κεντρικής κυβέρνησης (ΝΠΔΔ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ του δημοσίου). Οι περιπτώσεις αυτές εξισώνονται και από τον ίδιο το νομοθέτη (άρθρο 14 παρ.5 Ν.3917/2011) με τους ιδιώτες που θέλουν να εγκαταστήσουν κάμερες, έχουν όμως μια περιοριστική ιδιαιτερότητα: δεν μπορούν να επικαλεστούν και να θεμελιώσουν έννομο συμφέρον ως τη νομική βάση για την επεξεργασία αυτή.

Η ιδιαιτερότητα αυτή δημιουργεί ένα προφανές πρόβλημα καθώς αφαιρούμενης της κύριας νομικής βάσης των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης και προφανώς αποκλειόμενης

---

<sup>190</sup> Το κριτήριο της σύντομης παραμονής στον επιτηρούμενο χώρο αξιοποιήθηκε και στην ΑΠΔΠΧ 124/2015 για τις κάμερες σε ασανσέρ, που ακολούθησε, ως στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν για το επιτρεπτό της προσβολής στην ιδιωτικότητα.

<sup>191</sup> Είναι ενδιαφέρουσα η επίκληση, από τη μειοψηφία, του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, έναντι της κατά τα ως άνω στάθμισης του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα από την πλειοψηφία.

της συγκατάθεσης, τα νομικά πρόσωπα αυτά δεν μπορούν παρά να επικαλεστούν τη πρόβλεψη από το νόμο ή την εκπλήρωση καθήκοντος προς το δημόσιο συμφέρον. Όμως, ο νομοθέτης δεν έχει προβλέψει μια τέτοια δυνατότητα, παρά μόνο σε ειδικές τομεακές περιπτώσεις (πχ. σχολεία, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα), ενώ παράλληλα η επίκληση της εκπλήρωσης καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον δεν είναι πάντοτε ευχερής, εάν αυτή δεν συνδέεται με αρμοδιότητα που δίδεται από το νόμο.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, άποψη την οποία συμμερίζεται και ο γράφων, πως η εγκατάσταση καμερών στους εσωτερικούς χώρους ενός δημοσίου φορέα γίνεται σαφώς προς τον σκοπό της προστασίας της ιδιοκτησίας του και των προσώπων που βρίσκονται σε αυτή, ενώ δεν συνδέεται με την άσκηση των καθηκόντων του<sup>192</sup>. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση αυτή και ο δημόσιος φορέας, ενεργών όπως ένας ιδιώτης, μπορεί να επικαλεστεί το έννομο συμφέρον του να προστατεύσει την ιδιοκτησία του<sup>193</sup>. Δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό γιατί μια Ανώνυμη Εταιρεία του μητρώου φορέων γενικής κυβέρνησης δεν μπορεί να επικαλεστεί έννομο συμφέρον για την προστασία της περιουσίας της, αλλά πρέπει να δέχεται τον βανδαλισμό ή τη φθορά αυτής ελλείψει σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης.

Η άποψη αυτή δεν είναι κυρίαρχη, καθώς η επικρατούσα ερμηνευτική του άρθρου 6 ΓΚΠΔ γνώμη δέχεται πως η νομική βάση του εννόμου συμφέροντος είναι ορθότερο και ασφαλέστερο να μην τυγχάνει επίκλησης από καμία δημόσια αρχή, ανεξαρτήτως πράξης επεξεργασίας<sup>194</sup>. Τη γνώμη αυτή φαίνεται να συμμερίζεται και το ΕΣΠΔ, το οποίο στην τελευταία σκέψη του περί εννόμου συμφέροντος παρατηρεί ότι: «Ο ΓΚΠΔ ορίζει επίσης σαφώς ότι οι δημόσιες αρχές δεν επιτρέπεται να επεξεργάζονται δεδομένα κατά την

---

<sup>192</sup> Το επιχείρημα αντλείται *a contrario* από την πρόβλεψη του άρθρου 6 παρ.1στ' ΓΚΠΔ ότι «Το στοιχείο στ) του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία που διενεργείται από δημόσιες αρχές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους», η οποία μάλιστα κατά τον τρόπο που έχει διατυπωθεί δεν θέτει ως κανόνα την απαγόρευση επίκλησης του εννόμου συμφέροντος, αλλά ως εξαίρεση στην ειδική περίπτωση της άσκησης (δημοσίων) καθηκόντων.

<sup>193</sup> Δεν πρέπει να παραβλέπουμε πως τα ΝΠΔΔ, οι ΟΤΑ και ιδίως τα ΝΠΙΔ του δημοσίου αποτελούν αυτοτελείς νομικές οντότητες με δική τους νομική προσωπικότητα και περιουσία.

<sup>194</sup> Υπέρ της άποψης αυτής και η **Μ. Σκόνδρα**, Συστήματα Βιντεοεπιτήρησης, αναγνώριση προσώπου και προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔΙΤΕ 1/2020

άσκηση των καθηκόντων τους στη βάση του έννομου συμφέροντος (άρθρο 6 παράγραφος 1 δεύτερη πρόταση).<sup>195</sup>»

### γ. Ο περιορισμός των σκοπών.

#### ι. Ο σκοπός της Οδηγίας και του νόμου.

Η γενική αρχή του περιορισμού του σκοπού του άρθρου 5 παρ.1β ΓΚΠΔ επιβάλλει οι σκοποί της επεξεργασίας να είναι ρητοί, καθορισμένοι και νόμιμοι. Αντίστοιχη υπήρξε και η προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 4 παρ.1α Ν.2472/1997, σύμφωνα με την οποία οι σκοποί για τους οποίους τα προσωπικά δεδομένα συλλέγονται πρέπει να είναι «καθορισμένοι, σαφείς και νόμιμοι».

Στο ερώτημα ποιοι είναι οι νόμιμοι σκοποί για την εγκατάσταση ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης και τη δι' αυτού συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, η απάντηση δεν δίνεται από τις γενικές διατάξεις που διέπουν την προστασία δεδομένων. Για την ακρίβεια, τόσο ο Ν.2472/1997, όσο και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του Ν.4624/2019 δεν θέτουν περιορισμούς. Επί του ζητήματος αυτού το ΕΣΠΔ παρατηρεί ότι «Η βιντεοεπιτήρηση μπορεί να υπηρετεί πολλούς σκοπούς. Μεταξύ άλλων, μπορεί να συμβάλλει στην προστασία της ιδιοκτησίας και άλλων περιουσιακών στοιχείων, στην προστασία της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των ατόμων, στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για αγωγές αστικού χαρακτήρα.<sup>196</sup>». Αναλυτικότερη υπήρξε η παράθεση ενδεικτικών σκοπών από την ΟΕ29: «Μία ενδεικτική ανάλυση των κύριων εφαρμογών καταδεικνύει ότι η βιντεοεπιτήρηση μπορεί να εξυπηρετεί αρκετά διαφορετικούς σκοπούς, οι οποίοι μπορούν ωστόσο να ομαδοποιηθούν σε ορισμένους κύριους τομείς: 1) προστασία των ατόμων, 2) προστασία της ιδιοκτησίας, 3) δημόσιο συμφέρον, 4) ανίχνευση, πρόληψη και έλεγχος παραβάσεων, 5) διάθεση αποδεικτικών στοιχείων, 6) άλλα νόμιμα συμφέροντα<sup>197</sup>».

<sup>195</sup> ΕΣΠΔ, Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019, σκ. 23

<sup>196</sup> ΕΣΠΔ Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019, σημ. 17.

<sup>197</sup> ΟΕ29 Γνώμη 4/2004, σελ.3, όπου και εκτίθενται ενδεικτικές περιπτώσεις σκοπών εγκατάστασης, μεταξύ των οποίων η παροχή περίθαλψης από απόσταση ή η παρακολούθηση ασθενών σε μονάδες εντατικής θεραπείας και/ή σε χώρους όπου νοσηλεύονται σοβαρά ασθενείς και/ή ασθενείς σε καραντίνα, η διευκόλυνση της αναζήτησης ανηλίκων και άλλων ατόμων που αγνοούνται και οι δημοσιογραφικούς και διαφημιστικούς σκοπούς σε περιβάλλον απευθείας

Στην Ελλάδα, ελλείπει ρύθμισης του ζητήματος από τον νομοθέτη, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων αποφάσισε, ήδη από το έτος 2000 να περιορίσει η ίδια τους σκοπούς αυτούς σε δύο: την προστασία προσώπων ή αγαθών<sup>198</sup> και τη ρύθμιση της κυκλοφορίας. Ο περιορισμός αυτός ίσχυσε τόσο για τις «κρατικές» κάμερες σε δημόσιο χώρο, όσο και για τις ιδιωτικές. Σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του άρθρου 1 της Οδηγίας 1122/2000, οποιαδήποτε εγκατάσταση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης δεν εξυπηρετούσε έναν τουλάχιστον από τους σκοπούς αυτούς, ήταν άνευ ετέρου παράνομη «διότι προσβάλλει την προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή του ατόμου». Το ζήτημα της ρύθμισης (εν προκειμένω του περιορισμού) των νομίμων σκοπών για τη συγκεκριμένη πράξη επεξεργασίας δεδομένων ασφαλώς δεν βρισκόταν στην αρμοδιότητα της εποπτικής αρχής, πολλώ δε μάλλον μέσα από μια «ερμηνευτική» Οδηγία, αλλά θα έπρεπε να έχει κριθεί από τον ίδιο το νομοθέτη. Παρά ταύτα, η Αρχή διαβλέποντας τον κίνδυνο της ανεξέλεγκτης εγκατάστασης καμερών για σκοπούς δυνητικά παράνομους και αντιλαμβανόμενη την αδράνεια του νομοθέτη, προτίμησε να πάρει το ζήτημα επάνω της. Τούτο ενισχύεται από το γεγονός πως η πρώτη Οδηγία της Αρχής κάλυπτε κάθε μορφή επιτήρησης, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης των δημοσίων χώρων από την κρατική αρχή, μια παρακολούθηση η οποία έθετε σε προφανή διακινδύνευση θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών.

Η περιοριστική αυτή απαρίθμηση των σκοπών παρέμεινε σε ισχύ μέχρι τη δημοσίευση του άρθρου 14 του Ν.3917/2011. Έντεκα χρόνια μετά την έκδοση της Οδηγίας, ο νομοθέτης αποφάσισε να ρυθμίσει τους νόμιμους σκοπούς της βιντεοεπιτήρησης με τυπικό νόμο, διακρίνοντας μάλιστα τους σκοπούς του κράτους από εκείνους του ιδιώτη. Σύμφωνα με τη διάταξη, η εγκατάσταση καμερών από κρατικές αρχές σε δημόσιο χώρο μπορούσε να γίνεται για πέντε σκοπούς<sup>199</sup>, ένας εκ των οποίων θα ήταν και η ρύθμιση της κυκλοφορίας

---

σύνδεσης μέσω είτε διαδικτυακής κάμερας (webcam) είτε κάμερας σε απευθείας σύνδεση για σκοπούς τουριστικής προώθησης και διαφήμισης σε σχέση επίσης με παραλιακά τουριστικά συγκροτήματα και χορευτικά κέντρα όπου οι πελάτες και οι επισκέπτες κινηματογραφούνται σε τακτικά διαστήματα χωρίς προειδοποίηση.

<sup>198</sup> Στη συνέχεια, τόσο με τον Ν.3971/2011, όσο και με την Οδηγία 1/2011, ο σκοπός αυτός θα αναφερόταν σε προστασία προσώπων ΚΑΙ αγαθών.

<sup>199</sup> Άρθρο 14 παρ.1: Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους, εφόσον συνεπάγεται την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, επιτρέπεται μόνο για: α) τη διαφύλαξη της εθνικής άμυνας, β) την προστασία του πολιτεύματος και την αποτροπή εγκλημάτων προδοσίας της χώρας, γ) την

που είχε προβλέψει η Αρχή. Ως προς τις ιδιωτικές κάμερες, η παράγραφος 5 του άρθρου 14 προέβλεπε ότι: «**Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας από δημόσιες αρχές, Ο.Τ.Α., φυσικά ή νομικά πρόσωπα στους χώρους που διαχειρίζονται επιτρέπεται για το σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών**, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2472/1997 και τις κατευθυντήριες οδηγίες που εκδίδονται από την Α.Π.Δ.Π.Χ.». Ο αποκλειστικός αυτός σκοπός, όπως αυτός είχε θεσπιστεί το πρώτον από την Οδηγία 1122/2000, επιβεβαιώθηκε και στην Οδηγία 1/2011, με τρόπο όμως αμφίσημο. Τούτο διότι, οι αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας επικαλούντο τη διάταξη του άρθρου 14 παρ.5 του νόμου, ενώ το άρθρο 2 εξειδίκευε τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις του σκοπού της προστασίας προσώπων και αγαθών, υποπερίπτωση του οποίου ήταν και η παροχή υπηρεσιών υγείας. Μολονότι όμως θα μπορούσε να δημιουργείται μια τέτοια εντύπωση, **ο Οδηγία πουθενά δεν ανέφερε πως η λειτουργία συστήματος βιντεοεπιτήρησης δεν επιτρέπεται στο πλαίσιο άλλου σκοπού**. Αυτό που οριζόταν ήταν πως οι διατάξεις της εφαρμόζονταν «στην επεξεργασία δεδομένων εικόνας ή/και ήχου που πραγματοποιείται μέσω συστημάτων βιντεοεπιτήρησης από πάσης φύσεως δημόσιους φορείς ή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα για τον σκοπό της προστασίας προσώπων ή/και αγαθών στον οποίο εντάσσονται και ειδικές περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών υγείας».

Το ζήτημα που προέκυπτε κατά τα ανωτέρω ήταν εάν η Αρχή αναγνώριζε την ύπαρξη άλλων νόμιμων σκοπών και υπό ποιες προϋποθέσεις νόμιμης λειτουργίας των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης.

## **ii. Σκοποί πέραν της προστασίας προσώπων και αγαθών.**

Είναι σαφές ότι η εγκατάσταση και λειτουργία ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης μπορεί να εξυπηρετεί περισσότερους του ενός σκοπούς, όπως είναι σαφές ότι οι σκοποί αυτοί δεν περιορίζονται στην προστασία προσώπων και αγαθών. Αυτό έγινε αντιληπτό

---

αποτροπή και καταστολή εγκλημάτων που συνιστούν επιβουλή της δημόσιας τάξης, δ) την αποτροπή και καταστολή εγκλημάτων βίας, εμπορίας ναρκωτικών, κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, εγκλημάτων κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών και εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, όταν με βάση πραγματικά στοιχεία συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις ότι τελέσθηκαν ή πρόκειται να τελεσθούν τέτοιες πράξεις και ε) τη διαχείριση της κυκλοφορίας.

και από την Αρχή, ενώπιον της οποίας συχνά ήχθησαν υποθέσεις, στις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας επικαλείτο έναν τέτοιο σκοπό. Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων είναι:

- η εγκατάσταση καμερών σε Μικροβιολογικό Εργαστήριο προς τον δηλωθέντα **σκοπό της διασφάλισης ποιότητας**, με την Αρχή να κρίνει πως ένας τέτοιος σκοπός «αντιβαίνει στην Οδηγία 1122/2000<sup>200</sup>, που ορίζει ότι αποδεκτοί σκοποί επεξεργασίας χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου είναι η προστασία προσώπων ή αγαθών ή η ρύθμιση της κυκλοφορίας»<sup>201</sup>. [ΑΠΔΠΧ 4/2009]<sup>202</sup>

- σύμφωνα με την ΑΠΔΠΧ 84/2002, «Στο Προεδρικό Διάταγμα αρ.43/2002 (ΦΕΚ 43/7/3/2002) που αναφέρεται στην **“κατάταξη των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες με σύστημα αστερών και τεχνικές προδιαγραφές αυτών”**, προβλέπεται ως βαθμολογούμενο κριτήριο η εγκατάσταση και λειτουργία μηχανημάτων

---

<sup>200</sup> Είναι βέβαια προφανές πως η απαγόρευση της επεξεργασίας λόγω αντίθεσης με τους «αποδεκτούς σκοπούς» της Οδηγίας δεν συνηγορεί προς την άποψη πως πρόκειται για ένα κείμενο ερμηνευτικό, με χαρακτήρα soft law.

<sup>201</sup> Σε άλλη περίπτωση όμως, η Αρχή δεν απέκλεισε [Γ/ΕΞ/7282/11-11-2016] τη δυνατότητα των βιομηχανιών τροφίμων και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων να εγκαθιστούν κάμερες «**στα πλαίσια εφαρμογής των διεθνών προτύπων για την υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων**», επισημαίνοντας ότι «θα πρέπει οι ενδιαφερόμενες, κάθε φορά, εταιρείες, ως υπεύθυνοι επεξεργασίας των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, με την υποβολή της σχετικής γνωστοποίησης στην Αρχή, να αιτιολογούν επαρκώς και σαφώς την ανάγκη της συγκεκριμένης επεξεργασίας, παραθέτοντας αναλυτικά υποχρεώσεις, κανονισμούς, διατάξεις και πιστοποιήσεις που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων και καθιστούν τη σχετική επεξεργασία απολύτως απαραίτητη και ορίζοντας κάθε φορά το απαιτούμενο χρονικό διάστημα τήρησης των δεδομένων. Και τούτο, προκειμένου η Αρχή να ερευνήσει *ad hoc* τη νομιμότητα της επεξεργασίας σταθμίζοντας τον επιδιωκόμενο σκοπό με τις επιπτώσεις της συγκεκριμένης επεξεργασίας στην ιδιωτική ζωή.» [Ετήσια Έκθεση 2013, 3.10.1]. Και στην περίπτωση αυτή, πρόκειται για έναν σκοπό που δεν συνδέεται με την προστασία των αγαθών, αλλά αφορά αποκλειστικά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του υπευθύνου επεξεργασίας ως προς τη διασφάλιση της υγιεινής και ποιότητας των προϊόντων του.

Ζήτημα συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας θα μπορούσε να τεθεί και στην ΑΠΔΠΧ 5/2022, όταν και η καταγγελλόμενη γαλακτοβιομηχανία ισχυρίστηκε πως οι κάμερες του εργοστασίου είχαν τεθεί, μεταξύ άλλων, «στο πλαίσιο της ασφάλειας των χώρων της εργασίας». Το «πλαίσιο» αυτό βέβαια δεν αποτελεί παρά αυτοτελή σκοπό της επεξεργασίας, δεδομένου ότι η συμμόρφωση με τα πρότυπα ασφάλειας που θέτει ο νόμος δεν σχετίζεται με την προστασία προσώπων και αγαθών. Δεδομένου, ωστόσο, ότι ένας τέτοιος σκοπός δεν είναι νόμιμος, η μόνη επιλογή είναι να ενσωματωθεί στην προστασία προσώπων και αγαθών.

<sup>202</sup> Για την απόφαση αυτή βλ. και **I. Ιγγλεζάκη**, Χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης από ιδιώτες: Με αφορμή τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα του ΔΕΕ στην υπόθεση C-212/13, [Συνήγορος 104/2014], όπου παρατηρείται πως αποτελεί μια από τις περιπτώσεις όπου η απαγόρευση της εγκατάστασης στηρίζεται στην Οδηγία, όχι όμως και στον Ν.2472/1997.

βιντεοπαρακολούθησης σε ορισμένους χώρους των ξενοδοχειακών μονάδων (κοινόχρηστους χώρους, διαδρόμους, είσοδο) για την ασφάλεια πελατών και προσωπικού». Παρά το ότι ο νόμος έκανε λόγο για βιντεοεπιτήρηση που συναρτάται με την βαθμολόγηση και κατάταξη των ξενοδοχείων, η Αρχή υπήγαγε αυτή στον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών.

- η προστασία εγκαταστάσεων από πυρκαγιά, η οποία εντάχθηκε στον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, μολονότι έχει σημαντικές διαφορές και αποκλίσεις ως προς τις απαιτήσεις τεκμηρίωσης της νομιμότητας. Η προστασία από την πυρκαγιά είναι σαφώς συναφής με την προστασία προσώπων, συνηθέστερα δε αγαθών, δεν έχει όμως τα ίδια χαρακτηριστικά με τον σκοπό αυτό. Στην περίπτωση του ειδικού αυτού σκοπού, δεν έχει σημασία το εάν έχει προηγηθεί παρόμοιο περιστατικό, ούτε σταθμίζονται η αξία των αγαθών, ο τύπος της επιχείρησης, η περιοχή στην οποία βρίσκεται η κατοικία. Διαφοροποιούμενων των χαρακτηριστικών αυτών, αλλάζει και η εκτίμηση της αναλογικότητας επί του επιδιωκόμενου με τη βιντεοεπιτήρηση σκοπού. Χαρακτηριστική επ' αυτού είναι η κρίση της Αρχής στην ΑΠΔΠΧ 41/2003: «ο επιδιωκόμενος σκοπός της προστασίας από πυρκαγιά μπορεί να επιτευχθεί με τη λειτουργία της κάμερας τις βραδινές ώρες, εφόσον κατά τις ώρες εκπαίδευσης, πέραν του συστήματος πυρανίχνευσης, υπάρχουν πάντα εργαζόμενοι και σπουδαστές για να αποτρέψουν το ενδεχόμενο τυχόν πυρκαγιάς». Η Αρχή εντάσσει τον κίνδυνο της πυρκαγιάς στην προστασία προσώπων και αγαθών, παρόλα αυτά διακρίνει τον σκοπό αυτό από όλους τους υπόλοιπους και καταλήγει σε ειδικά συμπεράσματα αναλογικότητας επί του σκοπού αυτού. Και η ίδια αντιλαμβάνεται πως πρόκειται για σκοπούς διαφορετικούς.

- η εγκατάσταση καμερών στο Τμήμα Οξέων – Μονάδα Βραχείας Νοσηλείας του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Κέρκυρας προς τους σκοπούς της κλινικής αξιολόγησης δεδομένων ασθενών και εκπαίδευσης προσωπικού δεν απορρίφθηκε ως εξαρχής παράνομη, αλλά συνδέθηκε προς τον σκοπό της παροχής υπηρεσιών υγείας, μολονότι δύσκολα θα μπορούσε να θεμελιωθεί συνάφεια. [Ετήσια Έκθεση 2006, σελ. 33]

- η ίδια η παροχή υπηρεσιών υγείας εντάχθηκε με το άρθρο 2 της Οδηγίας 1/2011 στον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, μολονότι οι δύο σκοποί δεν ταυτίζονται.



Τούτο άλλωστε προκύπτει και από τη διακριτή ανάλυση του σκοπού της προστασίας προσώπων και αγαθών (περ.α) και του σκοπού της παροχής υπηρεσιών υγείας (περ.β) που γίνεται στο άρθρο αυτό.

- η **προστασία της φήμης μιας επιχείρησης** επίσης εντάχθηκε στην προστασία προσώπων και αγαθών του άρθρου 2, με ενδεικτικό παράδειγμα το ξενοδοχείο: «Για παράδειγμα, ένα ξενοδοχείο έχει υποχρέωση προστασίας των περιουσιακών αγαθών των πελατών του (πρβλ. ΑΚ 834 επ. για την ευθύνη των ξενοδόχων), καθώς και έννομο συμφέρον να διαφυλάξει τη φήμη του ως ασφαλούς τόπου διαμονής.» Και στην περίπτωση αυτή, η Αρχή επιχειρεί να συνδέσει δύο σκοπούς διακριτούς, προκειμένου να νομιμοποιήσει έμμεσα έναν σκοπό που η ίδια και ο νομοθέτης δεν έχουν επιτρέψει, ήτοι τα «άλλα νόμιμα συμφέροντα» που αναφέρει η Γνώμη 4/2004 της ΟΕ29. Είναι σαφές ότι η διαφύλαξη της φήμης είναι πολύ ευρύτερη από εκείνη της προστασίας προσώπων και αγαθών, η δε τεκμηρίωσή της δύναται να στηριχθεί σε κριτήρια και δεδομένα διαφορετικά από εκείνα που εξειδικεύουν την αναλογικότητα κατά την Οδηγία 1/2011.

Στην ίδια περίπτωση εντάσσεται και η εγκατάσταση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε δημόσιους χώρους στάθμευσης, η οποία επιτρέπεται, σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ.3 της Οδηγίας «με σκοπό την αποφυγή κλοπής, διάρρηξης ή άλλης παράνομης ενέργειας που ενδέχεται να προκαλέσει περιουσιακή βλάβη». Στο ερώτημα γιατί η Αρχή μπαίνει στη διαδικασία να εξειδικεύσει τον μοναδικό νόμιμο σκοπό της προστασίας αγαθών, βρίσκεται και η απάντηση για το ποια προβλήματα δημιουργεί ο περιορισμός των σκοπών: Μία επιχείρηση χώρου στάθμευσης δεν χρειάζεται τις κάμερες μόνο για την προστασία των οχημάτων από φθορά ή κλοπή. Τις χρειάζεται πρωτίστως διότι εάν ένα από αυτά κλαπεί, η ίδια όχι μόνο θα κληθεί να αποζημιώσει, αλλά και θα υποστεί προφανή εμπορική ζημία. Ένα όχημα που αφαιρείται παρανόμως μέσα από χώρο όπου φυλάσσεται δεν είναι το ίδιο με ένα όχημα που κάποιος κλέβει μέσα από μια αντιπροσωπεία αυτοκινήτων. Διότι στην πρώτη περίπτωση, δεν πρόκειται για περιουσιακό αγαθό της επιχείρησης, ενώ επιπροσθέτως, η επαγγελματική της αξιοπιστία εξαρτάται άμεσα από την προστασία του.

Η Αρχή το αντιλαμβάνεται αυτό, γι' αυτό και εξειδικεύει τον σκοπό της εγκατάστασης καμερών, προσπαθώντας ίσως να δώσει την εντύπωση πως και αυτός εντάσσεται σε

εκείνον της προστασίας αγαθών. Οι δύο σκοποί όμως δεν ταυτίζονται, ως εκ τούτου οι σταθμίσεις που θα γίνουν με βάση την αναλογικότητα επί του σκοπού δεν θα οδηγήσουν στα ίδια συμπεράσματα. Διότι, εάν εξετάσει κανείς την αναλογικότητα στο πλαίσιο του επιδιωκόμενου σκοπού της προστασίας προσώπων και αγαθών θα καταλήξει πως μια επιχείρηση, η οποία δεν είχε ποτέ περιστατικό «κλοπής, διάρρηξης ή άλλης παράνομης ενέργειας» δεν μπορεί να τεκμηριώσει την ανάγκη εγκατάστασης κάμερας. Αντιθέτως όμως, εάν η αναλογικότητα αυτή κριθεί επί του σκοπού της προστασίας των συμφερόντων και της φήμης της επιχείρησης, θα αντιληφθεί πως η επιχείρηση αυτή πρέπει να προστατευθεί από το έστω και ένα περιστατικό, το οποίο ενδέχεται να την οδηγήσει σε οικονομική καταστροφή.

- **η προστασία του περιβάλλοντος ή ενός ευπαθούς οικοσυστήματος** ήλθε επίσης ενώπιον της Αρχής, ως σκοπός για την εγκατάσταση καμερών. Στις περιπτώσεις αυτές, η Αρχή προκειμένου να μην αναγκαστεί να αξιολογήσει τη νομιμότητα του σκοπού προέβαινε σε συστάσεις για τη μη αναγνώριση των προσώπων, ώστε η επεξεργασία να εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα<sup>203</sup>. Πρόκειται βέβαια για έναν συμβουλευτικό παραλογισμό, δεδομένου ότι η προστασία ενός οικοσυστήματος συνδέεται άμεσα και με τη δυνατότητα εντοπισμού των προσώπων που θα επιχειρήσουν να το πλήξουν.

- ίδια είναι η προσέγγιση της Αρχής και στην περίπτωση εγκατάστασης καμερών (συνήθως διαδικτυακών - webcams) **για τουριστικούς ή ενημερωτικούς σκοπούς**. Στην Ετήσια Έκθεση 2004 καταγράφεται υπόθεση ελέγχου κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στην παραλία του Αστέρα Βουλιαγμένης, με την Αρχή να προβαίνει σε συστάσεις.

---

<sup>203</sup> Μια τέτοια περίπτωση καταγράφεται στην Ετήσια Έκθεση 2013, όταν και η Αρχή κλήθηκε να συμβουλέψει επί των προϋποθέσεων εγκατάστασης συστήματος βιντεοεπιτήρησης για τη γενική επίβλεψη προστατευόμενων περιοχών διαβίωσης πτηνών και τον εντοπισμό κινούμενων αντικειμένων. Σύμφωνα με τη γνώμη της Αρχής [Γ/ΕΞ/3320-1/14-09-2012], ένα τέτοιο σύστημα βιντεοεπιτήρησης μπορεί να λειτουργεί με την απόκρυψη ή θόλωση των προσώπων, ενώ στο βαθμό που αυτό ενδέχεται να συλλέγει προσωπικά δεδομένα, η επεξεργασία αυτή είναι νόμιμη στη βάση του εννόμου συμφέροντος και εφόσον ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι νόμιμος, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν.2472/1997. Είναι ενδιαφέρον το πως η Αρχή ξεχνά τους νόμιμους σκοπούς της Οδηγίας και ανατρέχει στους σκοπούς του νόμου, όπως είναι αξιοσημείωτο το ότι δεν εντάσσει το περιβάλλον στην έννοια των προστατευόμενων «αγαθών» της Οδηγίας. Σε άλλη περίπτωση, η εγκατάσταση καμερών σε αλιευτικό καταφύγιο εξετάζεται στο πλαίσιο της προστασίας προσώπων και αγαθών [Γ/ΕΞ/3910/06-06-2013]

Σύμφωνα με αναφερόμενα στην Έκθεση (η απόφαση δεν δημοσιεύτηκε ποτέ), υπεύθυνος επεξεργασίας ήταν η εταιρεία που είχε αναλάβει τη ραδιοτηλεοπτική κάλυψη των Ολυμπιακών Αγώνων, ενώ σκοπός επεξεργασίας ήταν «η προβολή της Ελλάδας κατά τη διάρκεια των Αγώνων»<sup>204</sup>.

Αρκετά χρόνια αργότερα, η Αρχή αναφέρεται αναλυτικότερα σε έναν παρόμοιο σκοπό [ΓΝ/ΕΞ/943-1/29-09-2016]<sup>205</sup>: «Για τη χρήση των καμερών για τουριστικούς λόγους, η Αρχή διευκρίνισε ότι οι κάμερες θα πρέπει να είναι τοποθετημένες κατά τρόπο τέτοιο ώστε να μην είναι εφικτή η αναγνώριση προσώπων ή αριθμών πινακίδων αυτοκινήτων (οπότε και δεν υφίσταται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων), ή να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα, όπως τεχνικές θόλωσης, ώστε να μην είναι αναγνωρίσιμα τα πρόσωπα που τυχόν περιλαμβάνονται στη λαμβανόμενη εικόνα». Σε παρόμοια υπόθεση, η Αρχή παρατήρησε ότι: «εφόσον οι διαδικτυακές κάμερες μέσω των οποίων μεταδίδονται εικόνες από χώρους όπως λιμάνια, παραλίες, γήπεδα, πλατείες κ.λπ. στο διαδίκτυο για τον σκοπό της τουριστικής ανάδειξης και προβολής τους, είναι εγκατεστημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι, σε καμία περίπτωση, εφικτή η αναγνώριση προσώπων ή πινακίδων κυκλοφορίας οχημάτων, δεν υφίσταται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και επομένως δεν έχει εφαρμογή ο ν. 2472/1997. Ωστόσο, εάν αναγνωρίζονται πρόσωπα ή είναι δυνατόν με εύλογο τρόπο να προσδιοριστούν τα πρόσωπα μέσω άλλων χαρακτηριστικών όπως ενδυμασίας, σωματότυπου κ.λπ., τότε έχει εφαρμογή ο ν. 2472/1997. Επειδή για την ικανοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της τουριστικής ανάδειξης και προβολής των παραπάνω χώρων, ο οποίος είναι, καταρχήν, θεμιτός, δεν είναι αναγκαία η μετάδοση εικόνων με αναγνωρίσιμα πρόσωπα, θα πρέπει να αποκλειστεί τέτοια δυνατότητα.» [Γ/ΕΞ/3006-1/13-05-2016]<sup>206</sup>. Και στην περίπτωση αυτή, η Αρχή καταφεύγει σε αντιφάσεις προκειμένου να αποφύγει να κρίνει επί του προφανούς ζητήματος του μη νομίμου σκοπού. Καθώς αντιλαμβάνεται πως η τουριστική προβολή δεν συνιστά νόμιμο σκοπό για την εγκατάσταση ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης, προσπαθεί να οδηγήσει τις κάμερες αυτές εκτός πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας. Παράλληλα όμως, αναγνωρίζει το ενδεχόμενο της

---

<sup>204</sup> Ελλείπει του πλήρους κειμένου της πράξης της Αρχής είναι δυσχερής η εξαγωγή συμπερασμάτων, εντύπωση όμως προκαλεί η σύσταση που γίνεται ανάγκη ενημέρωσης των λουομένων «σχετικά με την πιθανή βιντεοσκόπηση του χώρου».

<sup>205</sup> Ετήσια Έκθεση 2016, 3.10.6

<sup>206</sup> Ετήσια Έκθεση 2016, 3.10.6

υπαγωγής στο νόμο λόγω ταυτοποίησης των προσώπων, ζητώντας «να αποκλειστεί μια τέτοια δυνατότητα». Η Αρχή φυσικά γνωρίζει πως κάτι τέτοιο δεν είναι πάντοτε εφικτό, αφού η αναγνώριση και ταυτοποίηση προσώπων μπορεί να προκύψει ακόμη και από κάμερες που βρίσκονται σε απόσταση ή θολώνουν τα πρόσωπα<sup>207</sup>.

### **iii. Το επιτρεπτό της βιντεοεπιτήρησης για άλλον σκοπό.**

Κατά ταύτα, το μείζον ερώτημα που εγείρεται είναι εάν είναι επιτρεπτή η εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης για σκοπό πρόσθετο ή/και διακριτό εκείνου της προστασίας προσώπων και αγαθών ή γίνεται δεκτό πως ο σκοπός αυτός αποτελεί αποκλειστική προϋπόθεση για τη νόμιμη εγκατάσταση αυτή.

Επί του ερωτήματος αυτού θα μπορούσαν **να διατυπωθούν δύο ερμηνείες – απόψεις:**

A) Σύμφωνα με την **πρώτη ερμηνεία**, η εγκατάσταση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης δεν επιτρέπεται για κανέναν άλλο σκοπό, **παρά μόνο για τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών**. Η προσέγγιση αυτή πηγάζει από τον ίδιο το νόμο, που ρητώς αναφέρεται σε έναν νόμιμο σκοπό, ενώ είναι σύμφωνη και με την προσέγγιση που διαχρονικά ακολούθησε η Αρχή επί του ζητήματος αυτού. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η Αρχή θέσπισε, ήδη από το έτος 2000, τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, ως μοναδικό νόμιμο σκοπό, που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την άρση της καταρχήν απαγόρευσης των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης. Η Οδηγία 1122/2000 δεν στόχευε στο να εξειδικεύσει έναν από τους δυνητικώς νόμιμους σκοπούς των συστημάτων αυτών, αλλά στο να αποκλείσει όλους τους υπόλοιπους και να ρυθμίσει περιοριστικά τον

---

<sup>207</sup> Είναι χαρακτηριστική η απόφαση της Νορβηγικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων σε μια αντίστοιχη υπόθεση που δημοσιεύτηκε στο Lawspot. Σύμφωνα με τη δημοσίευση, παρά το γεγονός πως οι κάμερες βρίσκονταν σε μεγάλη απόσταση, καθιστώντας έτσι αδύνατη την ταυτοποίηση προσώπων ή πινακίδων, η Αρχή έκρινε ότι: «από την εικόνα μπορούσε κανείς να εξαγάγει πληροφορίες, όπως τον τύπο του οχήματος, τα ρούχα των διερχομένων, καθώς και το χρώμα μαλλιών ή το κούρεμά τους. Οι πληροφορίες αυτές, εφόσον συνδυάζονταν με την πρότερη γνώση κάποιου για συγκεκριμένα πρόσωπα, μπορούσαν εύκολα να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση των υποκειμένων. Τούτο δε, κατά την Αρχή, αποδεικνύεται από το ότι οι αστυνομικές αρχές ζητούσαν να λάβουν πρόσβαση στο υλικό. Κατά συνέπεια, η κάμερα συνέλεγε και μετάδιδε προσωπικά δεδομένα.» [Lawspot, Πρόστιμο σε πάροχο ηλεκτρικής ενέργειας για την εγκατάσταση web camera και μετάδοση ζωντανής εικόνας στο διαδίκτυο στη Νορβηγία, 26-2-2021, διαθέσιμο σε <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prostimo-se-paroho-ilektrikis-energeias-gia-tin-egkatastasi-web-camera-kai-metadosi>]

συγκεκριμένο. Εάν ήθελε γίνει δεκτό πως η διαφοροποίηση της Οδηγίας 1/2011 ήρε τον αποκλεισμό αυτό, θα καταλήγαμε στο παράδοξο της δημιουργίας σκοπών δύο ταχυτήτων. Από τη μια πλευρά θα είχαμε τον ρητώς προβλεπόμενο σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, για την εκπλήρωση του οποίου η Αρχή έχει θεσπίσει στενούς κανόνες αναλογικότητας, περιόδους διατήρησης, απαγορεύσεις και υποχρεώσεις, ενώ από την άλλη, οποιονδήποτε άλλο (νόμιμο προφανώς) σκοπό, για τον οποίο δεν θα ίσχυε κανένας από τους περιορισμούς αυτούς. Με τον τρόπο αυτό, ο πιο σοβαρός, υπό την έννοια της δικαιολόγησης της επέμβασης στα δικαιώματα των πολιτών, σκοπός θα καθίστατο δυσχερέστερος στην εκπλήρωσή του, σε σχέση με σκοπούς δευτερεύοντες και πιο αδύναμους, οι οποίοι δεν θα αντιμετώπιζαν αντίστοιχες δεσμεύσεις. Συναφώς, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα μπορούσε να επιλέγει την επίκληση σκοπού εκτός Οδηγίας 1/2011, ώστε να ανακτά την ελευθερία να καθορίζει ο ίδιος τα όρια του νομίμου της εγκατάστασης.

Η ερμηνεία αυτή έχει ένα σημαντικό πρακτικό πρόβλημα, αυτό του αδικαιολόγητου αποκλεισμού νομίμων σκοπών, πρόβλημα το οποίο επιτείνεται υπό το φως του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Όπως διεφάνη και από την περιπτωσιολογία που παρατέθηκε ανωτέρω, υπάρχει πλειάδα νομίμων (υπό την έννοια του άρθρου 5 ΓΚΠΔ) σκοπών, οι οποίοι όμως δεν θεωρούνται νόμιμοι. Οι σκοποί αυτοί άλλοτε είναι παρεμφερείς με την προστασία προσώπων και αγαθών, όχι όμως ταυτόσημοι, ενώ άλλοτε είναι απολύτως διακριτοί, ενώ δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να συντρέχουν. Παράλληλα, οι σκοποί αυτοί μπορούν να είναι και θεμιτοί, αφού κανείς δεν θα μπορούσε να εγείρει αντιρρήσεις στη χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για τον σκοπό της εκπαίδευσης ιατρών ή την προστασία ενός ευάλωτου οικοσυστήματος. Αυτό το αναγνώριζε και η Αρχή, η οποία έχοντας εγκλωβιστεί στον ένα νόμιμο σκοπό που η ίδια θέσπισε, συχνά κατέφευγε σε νομικά τεχνάσματα προκειμένου να επιτρέψει τη λειτουργία των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης. Όταν αυτό ήταν εφικτό, βάπτιζε τους σκοπούς ως προστασία προσώπων και αγαθών, ενώ όταν κάτι τέτοιο ήταν εξόφθαλμα αδύνατο, έκανε συστάσεις για την εγκατάσταση των συστημάτων κατά τρόπον ώστε να μην ταυτοποιούνται τα υποκείμενα.

**B. Σύμφωνα με την δεύτερη ερμηνεία, η χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για άλλους σκοπούς δεν απαγορεύεται, απλώς βρίσκεται εκτός πεδίου εφαρμογής της**

**Οδηγίας 1/2011.** Την άποψη αυτή υποστήριξε και ο Β. Σωτηρόπουλος<sup>208</sup>, ήδη από του έτους 2011, επισημαίνοντας ότι «η λειτουργία καμερών σε ιδιωτικούς χώρους προφανώς μπορεί να επιτρέπεται και για άλλους λόγους», καθώς πέραν των σκοπών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 της Οδηγίας, όλες οι υπόλοιπες χρήσεις μιας κάμερας εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της.

Την προσέγγιση αυτή **υιοθετεί πλέον επίσημα και η ίδια η Αρχή**, η οποία, σύμφωνα με το ενημερωτικό κείμενο «Συστήματα βιντεοεπιτήρησης», που έχει αναρτήσει στην ιστοσελίδα της<sup>209</sup>, δέχεται πως η λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για άλλους σκοπούς, όχι μόνο είναι νόμιμη, αλλά είναι και πιο πιστή στο πνεύμα του ΓΚΠΔ, σε σχέση με τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών. Όπως ειδικότερα παρατηρείται: **«Για σκοπούς διαφορετικούς από την προστασία προσώπων και αγαθών, οι οποίοι εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας οφείλουν να ακολουθούν τη γενική προσέγγιση αξιολόγησης της νομιμότητας μιας επεξεργασίας, με επιλογή κατάλληλης νομικής βάσης, ικανοποίηση των βασικών αρχών νομιμότητας, μέριμνα για ικανοποίηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, κ.λπ. Η νομιμότητα τέτοιων επεξεργασιών κρίνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας κατά περίπτωση και τεκμηριώνεται κατάλληλα με τα εργαλεία λογοδοσίας του ΓΚΠΔ».** Ως ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων, η Αρχή παραθέτει τη χρήση web καμερών για διαφημιστικούς σκοπούς και τη βιντεοσκόπηση διαλέξεων σε αμφιθέατρο Πανεπιστημίου της ΑΠΔΠΧ 77/2016.

Η προσέγγιση αυτή είναι χρήσιμη, καθώς αίρει την απαγόρευση σκοπών πέραν την προστασίας προσώπων και αγαθών, αφήνοντας την ευθύνη αξιολόγησης της νομιμότητας της επεξεργασίας σε αυτούς που πρέπει να την έχουν, τους υπευθύνους επεξεργασίας. Υπό την έννοια αυτή, η προσέγγιση αυτή είναι ορθότερη και σύμφωνη με το πνεύμα του Γενικού Κανονισμού. Υπάρχουν όμως και σημαντικά προβλήματα, με πρώτο εξ αυτών, την αντίθεση με τον νόμο.

---

<sup>208</sup> Β. Σωτηρόπουλος, Νέες υποχρεώσεις για τις κάμερες ιδιωτών, 18-4-2011, διαθέσιμο σε <https://elawyer.blogspot.com/2011/04/n.html?m=1>

<sup>209</sup> ΑΠΔΠΧ, Συστήματα βιντεοεπιτήρησης, Λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για άλλους σκοπούς, διαθέσιμο σε [https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes\\_enotites/eisagwgi\\_videoepitirisi](https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/eisagwgi_videoepitirisi)

Ανεξαρτήτως της λειτουργίας της Οδηγίας 1/2011 μέσα στο ρυθμιστικό πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων και του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων αυτής, το άρθρο 14 παρ.5 του Ν.3917/2011, όπως αυτό παραμένει σε ισχύ, δεν φαίνεται να επιτρέπει τη χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για σκοπούς άλλους πλην εκείνου που ρητώς η διάταξη προβλέπει. Ο νόμος βέβαια κάνει λόγο για συστήματα επιτήρησης, χωρίς να τα ορίζει και να τα προσδιορίζει, ως εκ τούτου, θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως αναφέρεται σε συγκεκριμένες συσκευές και όχι στα συστήματα βιντεοεπιτήρησης της Οδηγίας. Η ερμηνεία αυτή όμως δεν είναι ασφαλής, αφού δεδομένης και της εξουσιοδότησης προς την Αρχή, ο νομοθέτης της αναθέτει τον περαιτέρω προσδιορισμό των συστημάτων αυτών. Ως εκ τούτου, το πρώτο πρόβλημα είναι πως, εφόσον γίνει δεκτό πως ο νόμος δεν επιτρέπει τη χρήση των συστημάτων αυτών για άλλο σκοπό, η Αρχή δεν μπορεί ερμηνευτικώς να παρακάμψει κανόνα δικαίου. Αβάσιμος θα ήταν και ο τυχόν προβαλλόμενος ισχυρισμός πως η διάταξη του άρθρου 14 παρ.5 βρίσκεται σε αντίθεση με τον Γενικό Κανονισμό, ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρείται ως καταργηθείσα. Τούτο διότι, ο ΓΚΠΔ δεν απαγορεύει την ειδικότερη ρύθμιση συγκεκριμένων πράξεων επεξεργασίας, ούτε τον περιορισμό των νομίμων σκοπών, στο πλαίσιο των οποίων μπορεί ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης να λειτουργεί. Εν τέλει, ακόμη και αν ήθελε γίνει δεκτό πως θα μπορούσαν υπάρχουν και άλλοι νόμιμοι σκοποί που εξυπηρετούνται από ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης, η πραγματικότητα είναι πως η Αρχή έχει εγκλωβιστεί στον μοναδικό σκοπό που η ίδια θέσπισε και ο νομοθέτης επικύρωσε με τυπικό νόμο.

Το δεύτερο πρόβλημα της άποψης αυτής είναι μάλλον δικαιοπολιτικό, πλην εξίσου σημαντικό. Ο λόγος για τον οποίο η Αρχή και ο νομοθέτης διαμόρφωσαν τον αποκλειστικό σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, με την Οδηγία 1/2011 να εξειδικεύει τις νόμιμες προϋποθέσεις εκπλήρωσης αυτού, δεν ήταν επειδή ο σκοπός αυτός έχριζε ειδικής αντιμετώπισης. Η ειδική μεταχείριση πήγαζε από τους αναγνωρισμένους κινδύνους από τη χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης επί των δικαιωμάτων των πολιτών, ενώ στόχευε στον περιορισμό των κινδύνων δια της απαγόρευσης τυχόν άλλων χρήσεων μιας κάμερας. Θεσπίζοντας τον αποκλειστικό αυτό σκοπό, η Αρχή έκρινε πως είναι τόσο επεμβατικός ο χαρακτήρας και ο ρόλος των συστημάτων επιτήρησης ώστε αυτά δεν πρέπει να επιτρέπονται, παρά μόνο εάν πρέπει να προστατευθούν τα φυσικά πρόσωπα και τα περιουσιακά αγαθά. Κατά ταύτα, ο

σκοπός της προστασίας προσώπων και αγαθών δεν ήταν ένας ειδικής ευαισθησίας σκοπός, ο οποίος έπρεπε ως εκ του χαρακτήρα του αυτού να προστατευτεί μέσω ειδικών ρυθμίσεων· ήταν ο μοναδικός σκοπός που δικαιολογούσε την παρακολούθηση των πολιτών και την καταγραφή της εικόνας τους.

Όλα αυτά ανατρέπονται, εφόσον δεχθούμε πως υπάρχουν και άλλοι σκοποί, για την εξυπηρέτηση των οποίων μπορεί ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης να χρησιμοποιείται. Ο μοναδικός σκοπός μετατρέπεται στον πιο δύσκολο σκοπό, πιο απαιτητικό από άποψη προϋποθέσεων νομιμότητας, ενώ παράλληλα, οι εκτός Οδηγίας ευρισκόμενοι σκοποί, ευθυγραμμίζονται με το πνεύμα και τη φιλοσοφία του Γενικού Κανονισμού.

Το τρίτο πρόβλημα είναι οι συνέπειες της πλήρους απελευθέρωσης των σκοπών της βιντεοεπιτήρησης. Με την εξαίρεση της παρακολούθησης εργαζομένων προς τον σκοπό της αξιολόγησής τους, η οποία, όπως εμφατικώς παρατηρεί η Αρχή, απαγορεύεται από τον ίδιο το νόμο, κανένας άλλος σκοπός δεν φαίνεται να θεωρείται εξαρχής μη επιτρεπόμενος. Η Αρχή έμμεσα φαίνεται να αναγνωρίζει πως υπό το φως του Γενικού Κανονισμού δεν έχει πλέον την αρμοδιότητα να κρίνει η ίδια προκαταβολικά τη νομιμότητα των σκοπών, αποκλείοντας όσους αυτή θεωρεί παράνομους. Υπό την έννοια αυτή, ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί **προς τον σκοπό της συλλογής αποδείξεων στο πλαίσιο αστικής ή ποινικής αντιδικίας<sup>210</sup>, για την επίβλεψη ανήλικων μαθητών<sup>211</sup>, ή για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης μιας επιχείρησης με τις απαιτήσεις ασφάλειας και υγιεινής των χώρων εργασίας. Μια κάμερα μπορεί να εγκαθίσταται προκειμένου ο Δήμος να εντοπίζει όσους ρυπαίνουν τις παραλίες και τους χώρους που αυτός διαχειρίζεται ή προς τον σκοπό του εντοπισμού των πελατών καταστήματος που φεύγουν χωρίς να πληρώσουν. Η ίδια κάμερα μπορεί να χρησιμοποιείται προκειμένου η επιχείρηση νομίμως να καταγράφει τις**

---

<sup>210</sup> Στην αδημοσίευτη ΑΠΔΠΧ 32/2002, η Αρχή είχε κρίνει ότι «Η δημιουργία αρχείου φωτογραφιών ή βιντεοσκοπήσεων δεν είναι αντίθετη με τον νόμο, όταν αποσκοπεί στη διαπίστωση ενεργειών για τις οποίες προβάλλεται ο ισχυρισμός, ενώπιον δικαστηρίων ή δικαστικών αρχών, ότι είναι παράνομες». [Ετήσια Έκθεση 2002]

<sup>211</sup> Στην ΑΠΔΠΧ 41/2003, η Αρχή είχε κρίνει πως η κάμερα στο σαλόνι του οικοτροφείου είναι επιβεβλημένη «για την επίβλεψη των ανήλικων κυρίως μαθητών στις ώρες αναψυχής με σκοπό την αποφυγή κάποιου προβλήματος, λόγω της αυξημένης ευθύνης της διεύθυνσης της σχολής για την ασφάλειά τους». Και αυτός ο σκοπός είχε φυσικά ενταχθεί στην προστασία προσώπων και αγαθών.



**καταναλωτικές προτιμήσεις** των πελατών της και βάσει αυτών να διαμορφώνει στρατηγικές προώθησης των προϊόντων της. Οι σκοποί αυτοί όχι μόνο είναι δυνητικός νόμιμοι, αλλά και πιο απελευθερωμένοι σε σχέση με τον σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών, καθώς δεν δεσμεύονται από προκαθορισμένες περιόδους διατήρησης του υλικού, δεν εξαρτώνται από προαποφασισμένες σταθμίσεις αναλογικότητας, ούτε ρυθμίζονται από απαγορεύσεις σχετικά με την τοποθέτηση της κάμερας ή τη στόχευση αυτής. Η νομιμότητά τους αυτή δεν θα κριθεί στη βάση του μοναδικού νόμιμου σκοπού της Οδηγίας 1/2011 και του άρθρου 14 παρ.5 Ν.3917/2011, αλλά με βάση τις γενικές αρχές νομιμότητας του σκοπού και την αναλογικότητα του άρθρου 5 ΓΚΠΔ.

**δ. Η ανάγκη εστίασης στις περιπτώσεις όπου συχνότερα διαπιστώνονται πραγματικές πρακτικές παραβίασης**

Δεν είναι μυστικό ότι πολλές από τις απαγορεύσεις της Οδηγίας 1/2011 παραβιάστηκαν εξαρχής, ακόμη και η βασικότερη ίσως εξ αυτών, η ενημέρωση της Αρχής. Σε πολλές από τις υποθέσεις που είχε εξετάσει, προ ΓΚΠΔ, η Αρχή δεν είχε καν ενημερωθεί για την εγκατάσταση του ελεγχόμενου συστήματος βιντεοεπιτήρησης.

Άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα έλλειψης συμμόρφωσης στις διατάξεις της Οδηγίας:

**i.** Η απαγόρευση λήψης εικόνας από παράπλευρες οδούς και πεζοδρόμια (αρ.6 παρ.1): Δεν χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός για να αντιληφθεί την έκταση της παραβίασης της πρώτης ειδικής έκφρασης της αναλογικότητας του άρθρου 6. Οι περισσότερες κάμερες που είναι εγκατεστημένες στις εισόδους καταστημάτων και κατοικιών λαμβάνουν εικόνα από παράπλευρες οδούς και πεζοδρόμια. Μπορεί κανείς να το διαπιστώσει βλέποντας την τοποθέτησή της ή βλέποντας το υλικό που συλλέγει, αφού δεν είναι σπάνια η δημόσια προβολή του υλικού σε οθόνες που τοποθετούνται μπροστά στους πελάτες. Επίσης, μπορεί να το καταλάβει βλέποντας τα πλάνα βιντεοεπιτήρησης που διαρρέουν στα μέσα ενημέρωσης.

**ii.** Η απαγόρευση λήψης εικόνας από εισόδους γειτονικών κατοικιών ή κτιρίων (αρ.6 παρ.3)

iii. Η απαγόρευση εγκατάστασης καμερών στους χώρους των καταστημάτων όπου κυκλοφορούν πελάτες (αρ.19 παρ.3).

iv. Η απαγόρευση λειτουργίας καμερών σε χώρους εστίασης (αρ.19 παρ.4).

v. Η υποχρέωση ενημέρωσης (αρ.12).

vi. Η διαβίβαση-διαρροή των δεδομένων σε τρίτους (αρ.9): Δεν είναι μυστικό ότι σχεδόν σε κάθε περίπτωση πιθανολογούμενης διάπραξης εγκλήματος, από πταίσμα μέχρι βαρύ κακούργημα, το υλικό της βιντεοεπιτήρησης διαρρέει και δημοσιοποιείται. Η δημοσιοποίηση αυτή συχνά γίνεται από τα μέσα ενημέρωσης, δεν λείπουν όμως και οι περιπτώσεις όπου η πρωτογενής δημοσιοποίηση γίνεται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα τελευταία χρόνια, ειδικά μετά την έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, το φαινόμενο αυτό έχει αυξηθεί εκθετικά, αποκτώντας σαφώς ανησυχητικές διαστάσεις. Πλάνα από την πορεία απαχθέντος παιδιού, τα οποία δημοσιοποιούνται μετά τον εντοπισμό του, εικόνες από κάμερα καταστήματος που καταγράφει το τροχαίο ατύχημα, λήψεις από τις κινήσεις των δραστών εντός καταστήματος, μολοντί αυτοί έχουν ήδη εντοπιστεί από την αστυνομική αρχή.<sup>212</sup> Η κοινή γνώμη τροφοδοτείται ασταμάτητα με υλικό βιντεοεπιτήρησης, εκπαιδευόμενη αδιοράτως επί της χρησιμότητας των καμερών στην αντιμετώπιση της παραβατικότητας. Σε αυτό το νέο δόγμα που καλλιεργείται, η κάμερα είναι ο προστάτης της νομιμότητας και φύλακας της ασφάλειας, ενώ ο θεατής-χρήστης καθίσταται συμμετοχος στην απονομή δικαιοσύνης, συχνά αναγόμενος σε διώκτη και εισαγγελέα.

---

<sup>212</sup> Από τις δεκάδες περιπτώσεις που έχουν βγει στη δημοσιότητα τα τελευταία χρόνια μπορεί κανείς ενδεικτικά να θυμηθεί την επίθεση με βιτριόλι [**News247: Επίθεση με βιτριόλι: Κάμερα "έπιασε" την κατηγορούμενη χωρίς μεταμφίση**, 13-6-2020], την παρενόχληση νεαρής κοπέλας μέχρι την είσοδο της πολυκατοικίας της [**Πρώτο Θέμα: Νέα Σμύρνη: Κοπέλα καταγγέλλει ότι άγνωστος την ακολούθησε «με το μούριό του έξω» - Τον κατέγραψε κάμερα ασφαλείας**, 6-5-2021], τη δολοφονία δημοσιογράφου [**CNN Greece: Γιώργος Καραϊβάζ: Νέο βίντεο - ντοκουμέντο μετά τη δολοφονία του δημοσιογράφου**, 14-4-2021], τη σύλληψη πορτοφολάδων στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος [**EPTnews, Βίντεο ντοκουμέντο: Καρέ – καρέ η δράση 28χρονου πορτοφολά στο «Ελ. Βενιζέλος»**, 19-4-2022, διαθέσιμο σε <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/vinteo-ntokoymento-kare-kare-i-drasi-28chronoy-portofola-sto-el-venizelos-i-drasi-toy-katagrafike-stis-kameres/>] και [**Huffington Post, Ελευθέριος Βενιζέλος: Πώς έπιασαν τους «ταχυδακτυλουργούς» πορτοφολάδες**, 12-4-2022, διαθέσιμο σε [https://www.huffingtonpost.gr/entry/eleetherios-venizelos-pos-epiasan-toes-tachedakteloeryoes-portofolades\\_gr\\_62557d8ee4b0e97a35171953](https://www.huffingtonpost.gr/entry/eleetherios-venizelos-pos-epiasan-toes-tachedakteloeryoes-portofolades_gr_62557d8ee4b0e97a35171953)]

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η διαρροή αυτή των δεδομένων της βιντεοεπιτήρησης αποτελεί τη μεγάλη πληγή (και τον μεγάλο κίνδυνο) από τη χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, γεγονός που επιτείνεται από την σχεδόν πεισματική άρνηση της εποπτικής αρχής να ασκήσει τις εκ του νόμου αρμοδιότητες και υποχρεώσεις της<sup>213</sup>.

Μετά την έναρξη εφαρμογής του ΓΚΠΔ και παρά το αυστηρότερο πλαίσιο που ο Κανονισμός θέτει, η κατάσταση έχει σαφέστατα επιδεινωθεί.

Οι κάμερες έχουν αυξηθεί, σε αντίθεση με τα κείμενα ενημέρωσης που δεν συναντά κανείς – όπως και υπό το προϊσχύσαν καθεστώς - ούτε στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Οι καταστηματαρχές έχουν παρακάμψει την απαγόρευση του άρθρου 19 παρ.3 περί εγκατάστασης καμερών σε χώρους όπου κυκλοφορούν οι πελάτες – και τις ισχνές εξαιρέσεις που αυτό επιτρέπει – και έχουν τοποθετήσει κάμερες σε κάθε σημείο των καταστημάτων τους. Καμία σημασία δεν έχει αν τα εμπορεύματα είναι μεγάλης αξίας ή αν η επιφάνεια του καταστήματος είναι μεγάλη. Κάμερες εγκαθίστανται σε διαδρόμους, σε χώρους αναμονής, σε χώρους εστίασης με τραπεζοκαθίσματα.

Είναι μάλλον προφανές ότι η Αρχή πρέπει να εντείνει τους ελέγχους της ως προς τους όρους εγκατάστασης και χρήσης ενός συστήματος, αλλά και να επιβάλει τις αυτονόητες κυρώσεις όπου υπάρχει παράνομη επεξεργασία υλικού. Παράλληλα όμως, έχουμε τη γνώμη ότι η Αρχή πρέπει να αποδεσμεύσει και να αποδεσμευτεί από ένα κείμενο που δεν εφαρμόζεται και να εστιάσει σε συγκεκριμένες πρακτικές που εκτεταμένα παραβιάζονται<sup>214</sup>.

---

<sup>213</sup> Η τελευταία φορά που έχει δημοσίως ασχοληθεί η Αρχή με τη διαρροή υλικού βιντεοεπιτήρησης στα μέσα ενημέρωσης εντοπίζεται στο μακρινό 2017, όταν και είχαν διαρρεύσει εικόνες από θανατηφόρο τροχαίο ατύχημα που είχε συμβεί σε χώρο πάρκινγκ της εθνικής οδού. Παρά την προφανή παραβίαση δεδομένων, η οποία κατά τον παραχωρησιούχο – υπεύθυνο επεξεργασίας οφειλόταν στη λήψη πλάνων από το κινητό υπαλλήλου, η Αρχή (Γ/ΕΞ/2442-1/25-05-2017) περιορίστηκε σε τυπικές συστάσεις ως προς τη σπουδαιότητα της τήρησης των μέτρων ασφάλειας. [Ετήσια Έκθεση 2017, 3.11.5]

<sup>214</sup> Σε παρόμοια κατεύθυνση κινείται ειδικό ενημερωτικό έντυπο, που έχει εκδοθεί από τη γαλλική εποπτική αρχή CNIL, για τις απαιτήσεις νομιμότητας χρήσης καμερών σε δημόσιους δρόμους από τις δημόσιες αρχές: [https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/videosurveillance\\_voie\\_publicque.pdf](https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/videosurveillance_voie_publicque.pdf)

Σχετ. βλ. και **Κ. Κουρούπης**, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής, 1/2020, διαθέσιμο σε <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/7661>

**ε. Η αντίθεση των διατάξεων της Οδηγίας προς εκείνες του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του Ν.4624/2019**

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι διατάξεις της Οδηγίας 1/2011 βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό σε σχέση αντίθεσης με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων, γεγονός που είναι απολύτως εύλογο δεδομένου ότι αυτές συντάχθηκαν υπό το φως του προϊσχύσαντος νομοθετικού πλαισίου. Παράλληλα, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων φαίνεται να αναγνωρίζει την αντίθεση αυτή, δεν έχει όμως μέχρι σήμερα προσδιορίσει με σαφήνεια ποιες από τις διατάξεις του Γενικού ή Ειδικού Μέρους πρέπει να θεωρούνται ως καταργηθείσες, αφήνοντας το ζήτημα στην κρίση των υπευθύνων επεξεργασίας.

Η πιο δημοφιλής από τις καταργηθείσες κατά τα ως άνω διατάξεις είναι χωρίς αμφιβολία η υποχρέωση γνωστοποίησης της εγκατάστασης συστήματος βιντεοεπιτήρησης στην Αρχή, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 10 της Οδηγίας<sup>215</sup>. Η κατάργηση αυτή είναι δημοφιλής για δύο βασικούς λόγους· αφενός διότι έχει εμμέσως αναδειχθεί από την ίδια την εποπτική αρχή, αφετέρου διότι έχει παρουσιαστεί ως άρση των περιορισμών που ίσχυαν στην εγκατάσταση καμερών. Ήδη από τους πρώτους μήνες της εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, σειρά επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στην εγκατάσταση των συστημάτων αυτών έσπευσαν να ενημερώσουν τους ενδιαφερόμενους πως η διαδικασία είχε πλέον φύγει από τον έλεγχο της Αρχής.

Υπάρχουν όμως και άλλες διατάξεις που άμεσα ή έμμεσα συγκρούονται με το γράμμα ή το πνεύμα του Γενικού Κανονισμού. Σε αυτές θα μπορούσαν να ενταχθούν:

**ι. Η προθεσμία των δεκαπέντε (15) ημερών για ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης**, όπως αυτή προβλεπόταν υπό τον Ν.2472/1997 και επαναλαμβάνεται στο άρθρο 13 παρ.1 της Οδηγίας, έχει σαφέστατα καταργηθεί από τις προθεσμίες του άρθρου 12 ΓΚΠΔ. Η διατήρηση σε ισχύ της εν λόγω διάταξης προκαλεί εύλογη σύγχυση ως προς την τυχόν ισχύ ειδικότερων διατάξεων στην πρόσβαση σε υλικό βιντεοεπιτήρησης.

---

<sup>215</sup> Για τη λειτουργία της υποχρέωσης γνωστοποίησης υπό το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς βλ. **Ε. Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου**, Προσωπικά δεδομένα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ.69 επ.

Υπενθυμίζεται ότι το αρχικό σχέδιο νόμου περιελάμβανε ειδική διάταξη (άρθρο 9) για το δικαίωμα αυτό, με την οποία προβλεπόταν η ίδια προθεσμία των δεκαπέντε ημερών.

**ii. Το δικαίωμα αντίρρησης του άρθρου 13 παρ.2** έχει στηριχθεί επάνω στην προϊσχύσασα διάταξη του Ν.2472/1997 και ως εκ τούτου ενσωματώνει τόσο τη διαγραφή, όσο και τον περιορισμό (δέσμευση) των δεδομένων. Τα δικαιώματα αυτά είναι διακριτά υπό τον Γενικό Κανονισμό.

**iii. Η υποχρέωση καταβολής χρηματικού ποσού** για την άσκηση δικαιώματος πρόσβασης, βρίσκεται σε αντίθεση με το άρθρο 12 παρ.5 Γενικού Κανονισμού, ως εκ τούτου τυγχάνει καταργηθείσα.

**iv. Η γενική πρόβλεψη του άρθρου 14** περί επιτρεπόμενης εγκατάστασης συστήματος βιντεοεπιτήρησης «χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου», όχι μόνο είναι πλέον απολύτως αυτονόητη, αλλά έρχεται και σε σύγκρουση με την ερμηνεία του ΕΣΠΔ για τις κάμερες. Είναι σαφές πως η νομική βάση για την εγκατάσταση μιας κάμερας θα είναι πρωτίστως το έννομο συμφέρον<sup>216</sup>, στα συστατικά στοιχεία του οποίου, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, περιλαμβάνεται και η αναγκαιότητα, αλλά και η εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον.

**v. Η άδεια της Αρχής**, που προβλέπεται από το άρθρο 20 παρ.2 της Οδηγίας για την εγκατάσταση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης με σκοπό την παροχή υπηρεσιών υγείας, επίσης πρέπει να θεωρείται καταργηθείσα. Τούτο επιβεβαιώνεται και από την ίδια την Αρχή, η οποία, εξετάζοντας μια τέτοια περίπτωση στην ΑΠΔΠΧ 41/2021, επισημαίνει την ισχύ όλων των υπολοίπων προϋποθέσεων της διάταξης, εκτός από εκείνη που προέβλεπε τη λήψη άδειας.

**vi.** Σε συνάφεια με την προηγούμενη παρατήρηση, **η υποχρέωση τεκμηριωμένης απόφασης, από την Ειδική Επιτροπή** του άρθρου 20 παρ.2<sup>217</sup> για την εγκατάσταση

---

<sup>216</sup> Στην περίπτωση δημοσίου φορέα, η νομική βάση θα μπορούσε να είναι η εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή η συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση. Το ΕΣΠΔ εκτιμά (Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019, σκ.23) πως η διατύπωση του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 6 παρ.1στ' («Το στοιχείο στ) του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία που διενεργείται από δημόσιες αρχές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.») αποκλείει σαφώς τη δυνατότητα επίκλησης εννόμου συμφέροντος από δημόσια αρχή.

<sup>217</sup> **Οδηγία 1/2011, άρθρο 20:** «2. Εγκατάσταση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης με σκοπό την παροχή υπηρεσιών υγείας μπορεί να πραγματοποιείται υπό προϋποθέσεις μόνο από νοσηλευτικά ιδρύματα,

καμερών σε θαλάμους νοσηλείας, δημιουργεί προβληματισμό ως προς την αναγκαιότητά της, αλλά και σύγχυση ως προς την υποχρέωση διενέργειας Εκτίμησης Αντικτύπου υπό τον ΓΚΠΔ. Εφόσον μια τέτοια επεξεργασία θα απαιτούσε μετά βεβαιότητας τη διενέργεια Εκτίμησης Αντικτύπου, δεν είναι σαφές τί προσφέρει πλέον μια τεκμηριωμένη απόφαση του «αρμοδίου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού»<sup>218</sup> ή γιατί απαιτούνται τέτοιου είδους πρόσθετες της ΕΑΠΔ εγγυήσεις ασφάλειας και νομιμότητας. Ατυχώς, όπως προελέχθη, η ΑΠΔΠΧ 41/2021 έκρινε πως η εν λόγω υποχρέωση παραμένει σε ισχύ, αφού φαίνεται πως η πληρότητα της εξέτασης των σχετικών ζητημάτων μέσα από μια εκτίμηση αντικτύπου δεν μπορεί στην κρίση της Αρχής να υποκαταστήσει την αυτοτελώς απαιτούμενη γνώμη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού για το πού θα τοποθετηθούν οι κάμερες.

**vii. Η δυνατότητα αξιοποίησης του υλικού για την αξιολόγηση εργαζομένων.** Κατά το άρθρο 7 παρ.2 της Οδηγίας «Σε κάθε περίπτωση, τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω συστήματος βιντεοεπιτήρησης δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν ως αποκλειστικά κριτήρια για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς και της αποδοτικότητας των εργαζομένων», η πρόβλεψη όμως αυτή διαφοροποιείται από το άρθρο 27 παρ.7 του

---

ψυχιατρικά ιδρύματα, ιδρύματα περίθαλψης ατόμων με αναπηρίες και παρόμοιους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις λειτουργίας συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για τον παραπάνω σκοπό είναι η επιτήρηση βαριά ψυχικά ή νοητικά ασθενούς που μπορεί να προκαλέσει βλάβη στην υγεία του ή σε τρίτους ή η επιτήρηση ασθενών σε Μονάδες Εντατικής Θεραπείας.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει:

γ. Η ανάγκη χρήσης καμερών για το σκοπό της παροχής υπηρεσιών υγείας πρέπει να τεκμηριώνεται από επιτροπή αποτελούμενη από αρμόδιο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, η οποία θα αποφασίσει για τους χώρους τοποθέτησης των καμερών και την εμβέλεια τους. Η σχετική απόφαση πρέπει να αναθεωρείται τακτικά και όχι αργότερα από ένα έτος».

<sup>218</sup> Σε μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση, το έτος 2006 η Αρχή είχε κρίνει τη λειτουργία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας «νόμιμη υπό προϋποθέσεις, για το σκοπό της παροχής υπηρεσιών υγείας, έτσι ώστε να αποτρέπεται η χρήση τους για άλλο σκοπό, όπως την παρακολούθηση των εργαζομένων. Στις προϋποθέσεις αυτές περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες: δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση του συστήματος σε άλλους χώρους, ούτε η καταγραφή δεδομένων, αλλά μόνο η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο. Η καταγραφή μπορεί να επιτραπεί μόνο για συγκεκριμένες περιπτώσεις και μόνο μετά από άδεια της Αρχής και εφόσον η αναγκαιότητά της τεκμηριώνεται επαρκώς από το Επιστημονικό Συμβούλιο του υπευθύνου επεξεργασίας (π.χ. κλινική αξιολόγηση δεδομένων ασθενών, εκπαίδευση προσωπικού).» (Ετήσια Έκθεση 2006, σελ. 33). Είναι ενδιαφέρον το ότι η Αρχή όχι μόνο θέτει εντελώς διαφορετικούς προϋποθέσεις και γνωμοδοτικά όργανα, σε σχέση με αυτά που θα τυποποιήσει στο άρθρο 20 της Οδηγίας, αλλά και αναγνωρίζει τη δυνατότητα εγκατάστασης καμερών για σκοπούς (κλινική αξιολόγηση δεδομένων, εκπαίδευση προσωπικού) που δεν είναι νόμιμοι, με βάση τους δικούς της περιορισμούς στον σκοπό.

Ν.4624/2019 όπου ορίζεται ότι «Τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω κλειστού κυκλώματος οπτικής καταγραφής δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν ως κριτήριο για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των εργαζομένων»<sup>219</sup>. Η διαφοροποίηση αυτή επισημάνθηκε από την Αρχή στην ΑΠΔΠΧ 41/2021, όπου και παρατηρείται ότι: «κατά το χρόνο της καταγγελίας δεν είχε ψηφιστεί ο ν. 4624/2019, συνεπώς, ενώ, όπως αναφέρεται και στην οδηγία 1/2011 της Αρχής, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από το σύστημα βιντεοεπιτήρησης δεν ήταν επιτρεπτό να χρησιμοποιηθούν ως αποκλειστικά κριτήρια για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς και της αποδοτικότητας των εργαζομένων (βλ. και Οδηγία υπ' αρ. 115/2001 για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων, τμήμα Ε', παρ. 6 – 8), ο υπεύθυνος επεξεργασίας είχε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει για την αξιολόγηση του εργαζόμενου δεδομένα τα οποία συλλέχθηκαν από το σύστημα βιντεοεπιτήρησης και λειτουργούσε για διαφορετικό σκοπό επεξεργασίας, μετά από στάθμιση με βάση τα κριτήρια του άρθρου 6 παρ. 4 του ΓΚΠΔ». Πέραν την παρατήρησης αυτής, πρέπει να επισημανθεί πως οι δύο διατάξεις δεν διαφοροποιούνται μόνο ως προς το αποκλειστικό ή μη κριτήριο, αλλά και ως προς τον σκοπό της αξιολόγησης του υλικού αυτού. Τούτο διότι η νεότερη διάταξη του Ν.4624/2019 εισήγαγε μεν την πλήρη απαγόρευση αξιοποίησης του υλικού ως κριτηρίου, η οποία μέχρι τότε επιτρεπόταν αυτήν εφόσον το κριτήριο δεν ήταν αποκλειστικό, παράλληλα όμως περιόρισε την απαγόρευση αυτή στο ζήτημα της αποδοτικότητας, εξαιρώντας έτσι την αξιολόγηση της συμπεριφοράς του εργαζομένου, η οποία επίσης ελεγχόταν από την Οδηγία.

**viii. Οι απαιτήσεις της ενημέρωσης του άρθρου 12**, για την επικαιροποίηση των οποίων η Αρχή έχει ήδη εκδώσει τις Συστάσεις 2/2020.

**ix. Οι μέγιστες περίοδοι διατήρησης των δεδομένων.** Ο γενικός κανόνας που τίθεται στην Οδηγία 1/2011 είναι πως «τα δεδομένα πρέπει να καταστρέφονται το αργότερο μέσα σε δεκαπέντε (15) εργάσιμες ημέρες». (Άρθρο 8). Ειδικότερες παρεκκλίσεις από τον κανόνα αυτό θεσπίζονται για τα συγκροτήματα κατοικιών και γραφείων του άρθρου 15 (48 ώρες), τις τράπεζες του άρθρου 16 (45 ημέρες) και τα σχολεία του άρθρου 18 (επόμενη

---

<sup>219</sup> βλ. και **Β. Καρκατζούνης**, Οι νέες διατάξεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων (Νόμος 4624/2019), 11-9-2019, διαθέσιμο σε <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/oi-nees-diataxeis-gia-tin-prostasia-prosopikon-dedomenon-ton-ergazomenon/>

εργάσιμη)<sup>220</sup>. Η ρύθμιση αυτή είχε ενδεχομένως κάποιο νόημα στο προ ΓΚΠΔ νομοθετικό πλαίσιο, πλέον όμως είναι σαφώς ανεπίκαιρη και ζημιογόνος. Τούτο διότι:

α. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να έχει το δικαίωμα και την ευθύνη να προσδιορίζει και να τεκμηριώνει τον χρόνο διατήρησης των δεδομένων. Οι κανόνες της Αρχής πλήττουν τη λογοδοσία στον πυρήνα της, καθώς είτε απαλλάσσουν τους υπευθύνους από την ευθύνη αυτή, ή, σε άλλες περιπτώσεις, τους την αποστερούν.

β. Το γενικώς οριζόμενο χρονικό διάστημα των 15 εργάσιμων ημερών είναι εξαιρετικά και ανατιολόγητα μεγάλο, ενώ η ειδική περίοδος των 48 ωρών για τις κατοικίες είναι υπερβολικά σύντομη και εκτός πραγματικότητας. Επί του ζητήματος των προθεσμιών, το ΕΣΠΔ παρατηρεί ότι: «Λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές του άρθρου 5 παράγραφος 1 στοιχεία γ) και ε) του ΓΚΠΔ, και ιδίως την ελαχιστοποίηση δεδομένων και τους περιορισμούς αποθήκευσης, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει στις περισσότερες περιπτώσεις (π.χ. για τον σκοπό του εντοπισμού βανδαλισμών) να διαγράφονται, **ιδανικά αυτομάτως, έπειτα από μερικές ημέρες**. Όσο μεγαλύτερη είναι η καθορισμένη περίοδος αποθήκευσης (**ιδίως όταν αυτή υπερβαίνει τις 72 ώρες**) τόσο περισσότερα επιχειρήματα πρέπει να προβάλλονται υπέρ της νομιμότητας του σκοπού και της αναγκαιότητας της αποθήκευσης». Η κρίση αυτή του Συμβουλίου αποτελεί την επιτομή της λειτουργίας της λογοδοσίας στο πλαίσιο της διατήρησης των δεδομένων. Κατά το ΕΣΠΔ, οποιαδήποτε διατήρηση υπερβαίνει τις 72 ώρες χρήζει ειδικής αιτιολόγησης, την ίδια στιγμή που η Αρχή Προστασίας Δεδομένων επιτρέπει το 15ήμερο χωρίς καμία προϋπόθεση<sup>221</sup>.

Εξίσου ανατιολόγητη είναι και η περίοδος διατήρησης των 48 ωρών που δίνεται για τις κάμερες στα διαμερίσματα και τις πολυκατοικίες. με τη διαφοροποίηση πως η συγκεκριμένη είναι και παράλογη. Είναι προφανές ότι μια κάμερα που λειτουργεί σε ένα διαμέρισμα θα διατηρήσει το υλικό για όλο το χρονικό διάστημα της απουσίας του

---

<sup>220</sup> Αξιοσημείωτη είναι και η περίπτωση των καμερών στο εσωτερικό συρμών του Μετρό, για τις οποίες η Αρχή θέσπισε την υποχρέωση διαγραφής των δεδομένων μετά τις 48 ώρες. [ΑΠΔΠΧ 104/2015]

<sup>221</sup> Την εισήγηση του ΕΣΠΔ έχει υιοθετήσει αυτούσια, μεταξύ άλλων, η σουηδική αρχή ΙΜΥ, η οποία μάλιστα θέτει ενδεικτικά ερωτήματα που πρέπει να εξετάζονται για την υπέρβαση των 72 ωρών. [Vägledning vid kamerabevakning, 05/2021, σελ.16, διαθέσιμο σε <https://www.imy.se/globalassets/dokument/rapporter/vagledning-vid-kamerabevakning-imy-2021.pdf>]



ιδιοκτήτη. Είτε πρόκειται για 2 ώρες ή για δύο μήνες. Εάν για παράδειγμα, ο ιδιοκτήτης βρίσκεται σε θερινές διακοπές, το υλικό θα διατηρηθεί μέχρι αυτός να επιστρέψει και βεβαιωθεί πως όλα είναι όπως τα άφησε.

**χ. Η συναίνεση ως προϋπόθεση για την τοποθέτηση οικιακής κάμερας.** Υποχρεώσεις νομιμότητας δεν θεσπίζει μόνο η Οδηγία 1/2011, αλλά και η Γνωμοδότηση 5/2017, όπως αυτή λειτουργεί ως συμπλήρωμα-παράρτημα του άρθρου 15 της Οδηγίας, ειδικά ως προς τα διαμερίσματα. Στο άρθρο 15 της Οδηγίας η Αρχή θέλησε να ρυθμίσει τις προϋποθέσεις νόμιμης εγκατάστασης καμερών σε πολυκατοικίες (συγκροτήματα κατοικιών ή γραφείων), θεσπίζοντας, μεταξύ άλλων, και τον κανόνα που πρέπει να διέπει την νομιμοποίηση του υπευθύνου επεξεργασίας. Σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου, η εγκατάσταση καμερών σε κοινόχρηστους χώρους πολυκατοικίας «μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με απόφαση του οργάνου που είναι αρμόδιο για τη διαχείριση του συγκροτήματος (π.χ. της Γενικής Συνέλευσης της πολυκατοικίας) σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του οικείου Κανονισμού. Αν η εγκατάσταση συστήματος βιντεοεπιτήρησης δεν προβλέπεται στον Κανονισμό, απαιτείται συναπόφαση των δύο τρίτων των ενοίκων της πολυκατοικίας ή του κτιρίου που λαμβάνεται με πρωτοβουλία του διαχειριστή. Για την ψηφοφορία σε κάθε ένοικο αντιστοιχεί μία ψήφος<sup>222</sup>». Η ρύθμιση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς είναι από τις σπάνιες φορές που η Αρχή εξήλθε των αρμοδιοτήτων της και θέσπισε κανόνα που δεν σχετίζεται με τις απαιτήσεις νομιμότητας του νόμου. Εάν ο Κανονισμός δεν προβλέπει εγκατάσταση καμερών (περίπτωση που αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων), τότε απαιτείται «συναπόφαση» των 2/3 των ενοίκων.

Η διάταξη αυτή αντικατέστησε την άστοχη ρύθμιση του άρθρου 2 περ. Ε' της Οδηγίας 1122/2000, όπως αυτή είχε προστεθεί με την υπ' αριθμ. 2162/2005 τροποποίηση, στην οποία προβλεπόταν ότι: α) υπεύθυνος επεξεργασίας είναι ο διαχειριστής, β) για την εγκατάσταση απαιτείται η «ρητή και ειδική συγκατάθεση κάθε ενοίκου», άλλως απόφαση της πλειοψηφίας των συνιδιοκτητών, σύμφωνα με τον Κανονισμό της πολυκατοικίας, γ)

---

<sup>222</sup> Όπως έχει ήδη επισημανθεί, στην πορεία η Αρχή τροποποίησε τον κανόνα της μιας ψήφου ανά ένοικο, καταλήγοντας πως η κάθε ψήφος αντιστοιχεί σε κάθε κατοικημένο διαμέρισμα. Η τροποποίηση αυτή επιβεβαιώθηκε στην ΑΠΔΠΧ 10/2022, όπου γίνεται λόγος για «κατοικημένο διαμέρισμα (ή χρησιμοποιούμενο –μη κενό- διαμέρισμα, όταν αυτό δε χρησιμοποιείται ως κατοικία)».

ο «θιγόμενος» ένοικος μπορεί να προσφύγει στην Αρχή. Ήταν μια ρύθμιση άστοχη, καθώς όχι μόνο απέδιδε στον διαχειριστή ρόλο και ευθύνες που δεν του αναλογούσαν, αλλά και γιατί μπερδευε τη νομική βάση του Ν.2472/1997 με τη νομιμοποίηση του οργάνου διοίκησης της πολυκατοικίας. Με τον τρόπο αυτό, επιπροσθέτως με την αναγνώριση του δικαιώματος των θιγομένων να προσφύγουν στην Αρχή έθετε αν αμφιβόλω την όλη νομιμότητα του εγχειρήματος υπό το πρίσμα της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα. Εφόσον απαιτείτο η συγκατάθεση ενός εκάστου ενοίκου, ποια ήταν η νομιμοποιητική βάση της επεξεργασίας όταν έστω και ένας από αυτούς διαφωνούσε και το ζήτημα κρινόταν με απόφαση της πλειοψηφίας των συνιδιοκτητών; Και τι γινόταν στην περίπτωση όπου ένας εκ των συγκατατεθέντων ενοίκων ανακαλούσε τη συγκατάθεσή του;

Με το άρθρο 15 της νέας Οδηγίας 1/2011, η Αρχή προσπάθησε αφενός να θεραπεύσει τα προβλήματα που είχαν προκληθεί από τον κανόνα εκείνο, αφετέρου να αποτρέψει τη μετατροπή της σε κέντρο ελέγχου διαφορών συνιδιοκτητών· για το λόγο αυτό, υπερέβη τις εξουσίες της και ρύθμισε τις προϋποθέσεις νομιμοποίησης του οργάνου των συνιδιοκτητών, όπως αυτό ορθώς είχε πλέον αποκτήσει το ρόλο του υπευθύνου επεξεργασίας.

Η ρύθμιση αυτή θεωρήθηκε μάλλον επιτυχής, γι' αυτό και αντιγράφηκε από την Αρχή σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο, την περίπτωση εγκατάσταση κάμερας έξω από διαμέρισμα. Οι ιδιωτικές κάμερες στις εισόδους διαμερισμάτων δεν είχαν περιληφθεί στο άρθρο 15 της Οδηγίας και εξετάζονταν κατά περίπτωση, μέχρι που η Αρχή αποφάσισε να θεσπίσει και σε αυτές κανόνες, τη φορά αυτή μέσω μιας Γνωμοδότησης.

Μια από τις περιπτώσεις που ρυθμίζονταν στη Γνωμοδότηση 5/2017 ήταν και η τοποθέτηση κάμερας μπροστά από την είσοδο διαμερίσματος, η εμβέλεια της οποίας δεν μπορούσε να περιοριστεί στον «απολύτως απαραίτητο χώρο» μπροστά από την είσοδο αυτή. Ο «απολύτως απαραίτητος χώρος», άλλως «κοινόχρηστος χώρος περιορισμένης πρόσβασης» ήταν μια κατασκευή της Αρχής προκειμένου να βοηθήσει στην υπαγωγή των καμερών αυτών στην οικιακή δραστηριότητα και άρα στην εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του νόμου. Σύμφωνα με την κατασκευή αυτή (σκ.8), μια κάμερα που δεν βλέπει σκάλες, ανελκυστήρα και εισόδους διαμερισμάτων δεν κατοπτρεύει

κοινόχρηστο χώρο. Αντίθετα, όταν εκ των πραγμάτων και της διάταξης του ορόφου δεν υπάρχει η δυνατότητα περιορισμού του πεδίου λήψης, ώστε να μην καταγράφει κοινόχρηστους χώρους, τότε η επεξεργασία υπάγεται στις απαιτήσεις νομιμότητας του Ν.2472/1997.

Η πρώτη από τις απαιτήσεις νομιμότητας αυτές ήταν βέβαια η νομική βάση του άρθρου 5 του νόμου, η οποία θα μπορούσε να είναι είτε η συγκατάθεση των υποκειμένων – ενοίκων του ορόφου (ή και της πολυκατοικίας) ή το έννομο συμφέρον του ιδιοκτήτη του διαμερίσματος που θα τοποθετούσε την κάμερα. Στην πραγματικότητα βέβαια, μια τέτοια περίπτωση μόνο στο έννομο συμφέρον θα μπορούσε να θεμελιώνεται. Στην προσπάθειά της να συμβιβάσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα, αφενός το δικαίωμα του ιδιοκτήτη να προστατεύσει την ιδιοκτησία του, αφετέρου των υπολοίπων ενοίκων να μην παρακολουθούνται, η Αρχή προχώρησε και πάλι στη δημιουργία μιας νομικής κατασκευής, υπό τη μορφή ενός πρόσθετου κανόνα δικαίου. Όπως προβλέφθηκε στη σκ. 12 της Γνωμοδότησης, ο ένοικος που θέλει να τοποθετήσει κάμερα είναι υποχρεωμένος να λάβει «την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη των ενοίκων του ορόφου που διαμένουν στα επηρεαζόμενα από την εγκατάσταση της κάμερας διαμερίσματα και των οποίων οι θύρες ή ο χώρος εισόδου σε αυτά βρίσκονται στην εμβέλεια της κάμερας», άλλως και σε περίπτωση που αυτοί δεν συμφωνούν, να λάβει τη σύμφωνη γνώμη των 2/3 των ενοίκων των «επηρεαζομένων διαμερισμάτων», ως τέτοιων νοουμένων των διαμερισμάτων «που βρίσκονται στον ίδιο όροφο με αυτό του υπεύθυνου επεξεργασίας, εκτός εκείνων στα οποία η προσέλευση, εκ της χωροθέτησης των θυρών τους, δεν προϋποθέτει διέλευση από τον επιτηρούμενο χώρο της εισόδου του διαμερίσματος του υπεύθυνου επεξεργασίας». Δύσκολα θα μπορούσε μια διάταξη να είναι περισσότερο αντίθετη στο πνεύμα του Γενικού Κανονισμού και τις απαιτήσεις νομιμότητας που αυτός εισάγει.

Με τη διάταξη αυτή, η Αρχή συμπλέκει τη μοναδική νομική βάση για την εγκατάσταση ενός συστήματος βιντεοεπιτήρησης, το έννομο συμφέρον του χρήστη της κάμερας, με τη συγκατάθεση και δη σε μια μορφή της η οποία δεν πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου. Μέσα από τον συνδυασμό αυτό, η Αρχή κατ' ουσίαν εισάγει μια ειδική νομική βάση, το έννομο συμφέρον υπό την αίρεση της «σύμφωνης γνώμης» όλων ή της αυξημένης πλειοψηφίας των ιδιοκτητών διαμερισμάτων. Μια τέτοια νομική βάση δεν είναι νόμιμη, ο ΓΚΠΔ άλλωστε, όπως και ο προϊσχύσας Ν.2472/1997, δεν επιτρέπει άλλες νομικές

βάσεις πλην των περιοριστικώς αναφερομένων περιπτώσεων του άρθρου 6. Στην πραγματικότητα, εφόσον ο ένοικος του διαμερίσματος, στην είσοδο του οποίου η κάμερα θα εγκατασταθεί, μπορεί να θεμελιώσει και να τεκμηριώσει το υπερέχον έννομο συμφέρον του, τότε έχει το δικαίωμα να την εγκαταστήσει, ανεξαρτήτως της (σύμφωνης ή μη) γνώμης των υπολοίπων ενοίκων<sup>223</sup>. Στην αντίθετη περίπτωση, εφόσον δηλαδή ήθελε κριθεί πως δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις επίκλησης του εννόμου συμφέροντος, η ομόφωνη ή μη γνώμη των υπολοίπων ενοίκων δεν αρκεί για να προσδώσει νομιμότητα στην επεξεργασία των δεδομένων.

Η Αρχή, αντιγράφοντας τη ρύθμιση του άρθρου 15 της Οδηγίας, δημιουργεί μια ανυπόστατη συγκατάθεση, την οποία αποκαλεί «σύμφωνη γνώμη» ή «συναίνεση» των ενοίκων. Η αναλογική εφαρμογή όμως της διάταξης της Οδηγίας είναι εσφαλμένη. Η Οδηγία προέβλεπε τη «συναπόφαση» των 2/3 των ενοίκων, όχι όμως ως προϋπόθεση νομιμότητας της επεξεργασίας, αλλά ως στοιχείο νομιμοποίησης του οργάνου των συνιδιοκτητών· για το λόγο αυτό, το άρθρο 15 ουδέποτε έκανε λόγο για συναίνεση. Η Γνωμοδότηση 5/2017 δανείζεται την κατασκευή αυτή, μετονομάζει τη συναπόφαση σε σύμφωνη γνώμη ή συναίνεση και την προσδένει στη νομιμότητα της εγκατάστασης. Τούτο μάλιστα, παρά το γεγονός πως, στη δεύτερη εναλλακτική, η «συναίνεση» αυτή δεν δίνεται από τα υποκείμενα των δεδομένων, αλλά από έναν ένοικο κάθε μη κλειστού διαμερίσματος.

Η διαδικασία αυτή εκτός μη προβλεπόμενη είναι και μη πρακτική. Η Αρχή δεν διευκρινίζει τι γίνεται στην περίπτωση όπου ο ενδιαφερόμενος ιδιοκτήτης λάβει τη σύμφωνη γνώμη του συνόλου ή των 2/3 των ενοίκων, εγκαταστήσει την κάμερα και την αμέσως επόμενη ημέρα κάποιος εξ αυτών αλλάξει γνώμη και ανακαλέσει τη συναίνεσή τους αυτή. Κατά την ίδια λογική, καμία λύση δεν δίνεται στην περίπτωση όπου ένα εκ των μη χρησιμοποιούμενων διαμερισμάτων πωληθεί ή ενοικιαστεί και ο νέος του ένοικος δεν βλέπει με συμπάθεια την εγκατάσταση μιας κάμερας απέναντι από την πόρτα του. Το να δεχθεί κανείς ότι αυτός δεσμεύεται από τη γνώμη των υπολοίπων, η

---

<sup>223</sup> ΔΕΕ, C-708/18, ΤΚ κατά Asociația de Proprietari, σκ.41: «Υπογραμμίζεται ότι το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46 δεν απαιτεί τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου. Η συγκατάθεση αυτή περιλαμβάνεται, ωστόσο, μεταξύ των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο άρθρο 7, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας και μόνον».

οποία ελήφθη τη απουσία του, είναι βέβαια παράλογο, καθώς δεν θα μπορούσε ποτέ η επέμβαση επί των δικαιωμάτων του να κρίνεται με βάση τη γνώμη των υπολοίπων. Εξίσου παράλογο όμως είναι και το αντίθετο· να γίνει δηλαδή δεκτό ότι μπορεί η κάμερα να βγαίνει και να μπαίνει, κάθε φορά που αλλάζουν οι ένοικοι και άρα οι ισορροπίες στην πλειοψηφία του ορόφου.

Οι ρυθμίσεις αυτές ήταν άστοχες ακόμη και όταν εκδόθηκαν. Δεδομένου μάλιστα ότι η Γνωμοδότηση δημοσιεύτηκε ένα μόλις χρόνο πριν την έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού, είναι απορίας άξιον πώς ακριβώς θεώρησε η Αρχή πως θα μπορούσαν να κριθούν σύμφωνες με το πνεύμα και τις διατάξεις του ενωσιακού νομοθετήματος. Σε κάθε περίπτωση, όλες οι προβλέψεις της Αρχής για «σύμφωνες γνώμες», «συναινέσεις» και ομόφωνες ή αυξημένα πλειοψηφικές αποφάσεις ενοίκων δεν έχουν καμία δυνατότητα εφαρμογής υπό το φως του ΓΚΠΔ. Η νομική βάση για την εγκατάσταση μιας κάμερας στην είσοδο διαμερίσματος είναι το έννομο συμφέρον του ενοίκου αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, η σύμφωνη γνώμη των υπολοίπων είναι στοιχείο που μπορεί να αξιολογηθεί θετικά κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων, δεν είναι όμως παράγοντας από τον οποίο μπορεί ποτέ να εξαρτηθεί το δικαίωμα ενός ανθρώπου να προστατεύσει την ιδιοκτησία, την περιουσία και τα μέλη της οικογένειάς του<sup>224</sup>.

#### **στ. Η ανάγκη προσαρμογής στις απαιτήσεις νομιμότητας του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του Ν.4624/2019.**

**ι. Η λογοδοσία:** Η έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού και η ανάδειξη της λογοδοσίας έχουν κλονίσει ολόκληρο το οικοδόμημα πάνω στο οποίο στήθηκε η Οδηγία 1/2011. Στη Οδηγία αυτή, η Αρχή θέσπισε πολλές απαγορεύσεις, επιχειρώντας να

---

<sup>224</sup> ΔΕΕ, C-708/18, ΤΚ κατά Asociația de Proprietari, σκ.60: «Κατόπιν των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις που επιτρέπουν την εγκατάσταση συστήματος βιντεοπαρακολούθησης, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα, το οποίο έχει τοποθετηθεί στους κοινόχρηστους χώρους κτιρίου διαμερισμάτων, για την προστασία εννόμων συμφερόντων που συνίστανται στη φύλαξη και την προστασία των προσώπων και των περιουσιακών στοιχείων, χωρίς τη συγκατάθεση των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα, εφόσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται μέσω του επίμαχου συστήματος βιντεοπαρακολούθησης πληροί τις προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου 7, στοιχείο στ', πράγμα το οποίο στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει».

προλάβει παράνομες πρακτικές που οφείλονταν στην άγνοια των υπευθύνων επεξεργασίας. Προ ΓΚΔΠ, η Αρχή έφερε το τεράστιο διοικητικό βάρος του ελέγχου της νομιμότητας της επεξεργασίας, αφού η ίδια ήταν αυτή που έπρεπε να διαπιστώσει και να τεκμηριώσει την παραβίαση. Αυτό ανήκει στο παρελθόν.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας, είτε πρόκειται για ένα φυσικό πρόσωπο που θέλει να εγκαταστήσει κάμερα που καταγράφει χώρο πέραν της εισόδου της οικίας του, είτε για μια εταιρεία που επιθυμεί να προστατεύει το εμπόρευσμά της από κλοπές, έχει πλέον την υποχρέωση και αποκλειστική ευθύνη, όχι μόνο να μεριμνήσει για την τήρηση των απαιτήσεων του ΓΚΠΔ, αλλά και να το τεκμηριώσει γραπτώς.

Ποια είναι η νομική βάση (η Αρχή έχει κάνει εκτενέστατες αναφορές στην αναλογικότητα, σπάνια όμως έχει ασχοληθεί με το έννομο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας)<sup>225</sup>, πώς σταθμίζεται το έννομο συμφέρον έναντι των δικαιωμάτων των υποκειμένων, για πόσο καιρό πρέπει να διατηρείται το υλικό, ποιοι έχουν πρόσβαση σε αυτό και πώς ενημερώνονται τα υποκείμενα.

Ο Γενικός Κανονισμός δεν απαγορεύει εθνικές ρυθμίσεις για την επεξεργασία δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης, τούτο δε βεβαιώνεται και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, που παρατηρεί ότι: «Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν ειδική εθνική νομοθεσία για τη βιντεοεπιτήρηση προκειμένου να προσαρμόσουν την εφαρμογή των κανόνων του ΓΚΠΔ, προσδιορίζοντας με μεγαλύτερη ακρίβεια ειδικές απαιτήσεις για την επεξεργασία εφόσον αυτές είναι σύμφωνες με τις αρχές που προβλέπει ο ΓΚΠΔ (π.χ. περιορισμοί ως προς την αποθήκευση, αναλογικότητα)»<sup>226</sup>. Άλλωστε, όπως έχει ήδη εκτεθεί, σχετικές ρυθμίσεις αποπειράθηκε να κάνει η νομοπαρασκευαστική επιτροπή του πρώτου σχεδίου νόμου.

Το πρόβλημα της Οδηγίας, ωστόσο, είναι πως ο τόσο εξαντλητικός τρόπος με τον οποίο κρίνει εκ προοιμίου την αναλογικότητα και αποφασίζει επί της νομιμότητας, πλήττει τη λογοδοσία στον πυρήνα της. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας της Οδηγίας 1/2011 δεν μπορεί

---

<sup>225</sup> Η την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον και το πώς αυτή η νομική βάση θεμελιώνει την επεξεργασία δεδομένων από δημόσιο φορέα.

<sup>226</sup> ΕΣΠΔ Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019, σκ.42

να κάνει τις σταθμίσεις που δικαιούται και υποχρεούται εκ του νόμου να κάνει· η Αρχή έχει αποφασίσει εξαρχής για αυτόν.

**ii. Οι απαγορεύσεις και τα επιτρεπτά της Οδηγίας:** Η νομιμότητα της εγκατάστασης μιας κάμερας δεν μπορεί να κρίνεται στη λογική του one size fits all, δεν είναι αυτό το πνεύμα που διέπει τον Γενικό Κανονισμό. Ποια είναι η λογική του να επιτρέπεις με γενικούς και οριζόντιους κανόνες την εγκατάσταση κάμερας στην είσοδο του ανελκυστήρα ενός ξενοδοχείου<sup>227</sup> (αρ.17 παρ.1), αλλά να την απαγορεύεις στον διάδρομο που ακολουθεί (αρ.17 παρ.2); Προσβάλλεται δυσανάλογα η «νόμιμη προσδοκία κάποιου βαθμού προστασίας της ιδιωτικής ζωής»<sup>228</sup> των πελατών του ξενοδοχείου μόλις βρεθούν στον διάδρομο, ενώ η προηγηθείσα καταγραφή τους στην είσοδο, στον χώρο υποδοχής, στον ανελκυστήρα του ισογείου και του ορόφου είναι αναλογικότερη και θεμιτή; Και πώς είναι δυνατόν οι ίδιοι κανόνες να εφαρμόζονται σε ένα ξενοδοχείο 5 αστέρων που φιλοξενεί συνέδρια, με ένα ξενοδοχείο κατηγορίας XXX, οι πελάτες του οποίου ασφαλώς και προσδοκούν – για την ακρίβεια, απαιτούν – έναν πιο αυξημένο βαθμό ιδιωτικότητας;<sup>229</sup>

Περαιτέρω, με βάση ποια στάθμιση απαγορεύεις την εγκατάσταση καμερών στους διαδρόμους ενός ξενοδοχείου που φιλοξενεί πελάτες με μεγάλης αξίας προσωπικά

---

<sup>227</sup> Στην ΑΠΔΠΧ 59/2007, η Αρχή είχε κρίνει πως κανένας ανελκυστήρας δεν πρέπει να έχει κάμερα, εκτός από εκείνον του ισογείου («δεν δικαιολογείται η εγκατάσταση καμερών στους διαδρόμους και στους ανελκυστήρες των υπολοίπων ορόφων πλην του ισογείου»). Η ρητή απαγόρευση αυτή δεν επαναλήφθηκε στην Οδηγία 1/2011.

<sup>228</sup> Άρθρο 5 της Οδηγίας.

<sup>229</sup> Επ' αυτού είναι αξιοσημείωτη η παρατήρηση της μειοψηφίας στην ΑΠΔΠΧ 124/2015 (ΟΛ.) που εξέτασε τη νομιμότητα της εγκατάστασης κάμερας στο εσωτερικό ανελκυστήρα. Σύμφωνα με την απόφαση: «Δύο μέλη της Αρχής ωστόσο εξέφρασαν την άποψη ότι το ζήτημα της νομιμότητας τοποθέτησης κάμερας εντός του θαλάμου του ανελκυστήρα δεν ρυθμίζεται ειδικώς, αποκλειστικώς και μονοσημάντως από την Οδηγία 1/2011 και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξεταστεί ειδικώς για τις συγκεκριμένες δύο υποθέσεις και να κριθεί η αναγκαιότητα χρήσης καμερών με βάση τα επιμέρους χαρακτηριστικά των περιπτώσεων αυτών. Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως ότι για την εγκατάσταση των εν λόγω καμερών είχαν προηγηθεί συμβάντα που προκάλεσαν φθορές και βλάβες εντός του ανελκυστήρα, καθώς επίσης και ότι υπήρξαν σχετικές αποφάσεις Γενικής Συνέλευσης με ταυτόχρονη σύμφωνη γνώμη της πλειοψηφίας των ενοίκων, η τοποθέτηση καμερών εντός των θαλάμων των ανελκυστήρων είναι αναγκαία και πρόσφορη εν όψει του σκοπού της προστασίας προσώπων και αγαθών, ο οποίος δεν δύναται να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα». Νόμιμη κρίθηκε η τοποθέτηση και από την πλειοψηφία, με διαφορετική όμως αιτιολογία: «η τοποθέτηση κάμερας εντός του χώρου του ανελκυστήρα σε συγκροτήματα κατοικιών είναι ανεκτή σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις νομιμότητας που θέτει η Οδηγία 1/2011»

αντικείμενα, όταν μάλιστα ορίζεις (άρθρο 2) πως «ένα ξενοδοχείο έχει υποχρέωση προστασίας των περιουσιακών αγαθών των πελατών του (πρβλ. ΑΚ 834 επ. για την ευθύνη των ξενοδόχων), καθώς και έννομο συμφέρον να διαφυλάξει τη φήμη του ως ασφαλούς τόπου διαμονής»;<sup>230</sup>

Αντίστοιχα, ποιο το νόημα του να προβλέπεις πως η προστασία προσώπων και αγαθών περιλαμβάνει και «την ασφάλεια της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της υγείας καθώς και της περιουσίας τρίτων που νομίμως ενρίζονται στον επιτηρούμενο χώρο», ενώ παράλληλα απαγορεύεις οριζόντια την εγκατάσταση καμερών στους χώρους των καταστημάτων που κυκλοφορούν πελάτες, εκτός εάν: «(α) πρόκειται για μεγάλης επιφάνειας καταστήματα (π.χ. εμπορικά κέντρα) και (β) διακινούνται εμπορεύματα μεγάλης αξίας» (αρ. 19 παρ.3); Πώς θα προστατεύσει η επιχείρηση τους πελάτες (αλλά τη φήμη της), όταν υπάρχουν καταγεγραμμένα περιστατικά κλοπών σε βάρος τους, αλλά εσύ δεν της επιτρέπεις να τεκμηριώσει την αναγκαιότητα των καμερών, επειδή τα εμπορεύματά της είναι φθηνά;

Παράλληλα, οι πολλές απαγορεύσεις της Οδηγίας 1/2011 δίνουν την εντύπωση πως **ό,τι δεν απαγορεύεται είναι νόμιμο**. Σε αυτό ιδίως συμβάλλουν και οι επίσης πολλές αναφορές της Οδηγίας σε εγκαταστάσεις που «επιτρέπονται». Και αυτό όμως βρίσκεται σε αντίθεση με τον ΓΚΠΔ.

Αναφέρει, για παράδειγμα, το άρθρο 19 της Οδηγίας, ως προς τα εμπορικά καταστήματα:

«2. Κάμερες **επιτρέπεται** να τοποθετούνται στα σημεία εισόδου και εξόδου των καταστημάτων, στα ταμεία και τους χώρους φύλαξης χρημάτων, στις αποθήκες εμπορευμάτων, στους χώρους των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων καθώς και στους χώρους στάθμευσης, υπό τις προϋποθέσεις του γενικού μέρους της παρούσας Οδηγίας.

---

<sup>230</sup> Η απαγόρευση αυτή αντιμετωπίστηκε με έντονη δυσφορία από την κοινή γνώμη σε πρόσφατο περιστατικό καταγγελίας για διάπραξη κακουργηματικών αδικημάτων σε δωμάτιο ξενοδοχείου. Όταν αρχές και μέσα ενημέρωσης αναζήτησαν το υλικό από τις κάμερες του διαδρόμου, το ξενοδοχείο απάντησε πως αυτό δεν υπάρχει, αφού η Αρχή δεν επιτρέπει τις κάμερες σε διαδρόμους, παρά μόνο σε εισόδους και ασανσέρ. Το παράδειγμα αυτό καταδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο τον λανθασμένο τρόπο με τον οποίο λειτούργησε και εξακολουθεί να λειτουργεί κανονιστικά η Οδηγία 1/2011.



Η διατύπωση αυτή θέλει προφανώς να επισημάνει πως στις περιπτώσεις αυτές η εγκατάσταση είναι επιτρεπτή, εφόσον πληρούνται όλες οι υπόλοιπες απαιτήσεις νομιμότητας. Κατά βάση δηλαδή, η διάταξη επιδιώκει να «καθοδηγήσει» τους υπευθύνους επεξεργασίας ως προς τα σημεία που μπορούν να βάλουν κάμερες. Δεν έχει νόημα όμως αυτό, ιδία υπό το πνεύμα του ΓΚΠΔ, και δεν λειτουργεί αποτελεσματικά. Διότι εν τέλει δίνει την εντύπωση πως στα σημεία που υποδεικνύονται, η εγκατάσταση είναι άνευ ετέρου νόμιμη, όπως άλλωστε εν τέλει δέχθηκε και η ίδια η Αρχή που αρκείτο στην τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας.

Τι αναφέρει το ΕΣΠΔ για την ίδια ακριβώς περίπτωση:

«19. Εφόσον συντρέχει πραγματική και επικίνδυνη κατάσταση, ο σκοπός της προστασίας της περιουσίας από ληστεία, κλοπή ή βανδαλισμό μπορεί να συνιστά έννομο συμφέρον για τους σκοπούς της βιντεοεπιτήρησης.

20. Το έννομο συμφέρον πρέπει να υφίσταται πραγματικά και να αφορά παρόν ζήτημα (δηλαδή το συμφέρον δεν πρέπει να είναι πλασματικό ή υποθετικό). Πρέπει να υφίσταται πραγματική κατάσταση κινδύνου—όπως ζημιές ή σοβαρά συμβάντα στο παρελθόν—πριν από την έναρξη της επιτήρησης. Με βάση την αρχή της λογοδοσίας, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας είναι χρήσιμο να καταγράφουν συναφή συμβάντα (ημερομηνία, τρόπος, οικονομική ζημία) και σχετικές ποινικές διώξεις. Αυτά τα καταγεγραμμένα συμβάντα μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό τεκμήριο για την ύπαρξη έννομου συμφέροντος. Η ύπαρξη έννομου συμφέροντος, καθώς και η αναγκαιότητα της παρακολούθησης θα πρέπει να επαναξιολογούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (π.χ. μία φορά ετησίως, ανάλογα με τις περιστάσεις).

21. Παράδειγμα: Καταστηματοάρχης σκοπεύει να ανοίξει νέο κατάστημα και επιθυμεί να εγκαταστήσει σύστημα βιντεοεπιτήρησης για την αποτροπή βανδαλισμών. Με τη βοήθεια στατιστικών στοιχείων μπορεί να αποδείξει ότι είναι πολύ πιθανό να σημειωθούν βανδαλισμοί στη γύρω περιοχή. Χρήσιμη είναι επίσης η εμπειρία γειτονικών καταστημάτων. Δεν είναι απαραίτητο να έχει υποστεί ζημιές ο εν λόγω υπεύθυνος επεξεργασίας. Αν οι καταστροφές στη γειτονιά υποδηλώνουν την ύπαρξη κινδύνου ή παρόμοιας απειλής, μπορούν παράλληλα να τεκμηριώσουν και την ύπαρξη έννομου συμφέροντος. Ωστόσο, η παρουσίαση εθνικών ή γενικών στατιστικών στοιχείων για την

εγκληματική δραστηριότητα δεν αποτελεί επαρκές τεκμήριο αν δεν αναλυθούν παράλληλα η εν λόγω περιοχή ή οι κίνδυνοι για το συγκεκριμένο κατάστημα.

22. Έννομο συμφέρον μπορούν επίσης να συνιστούν καταστάσεις επικείμενου κινδύνου οι οποίες εντοπίζονται σε τράπεζες ή καταστήματα που πωλούν πολύτιμα αγαθά (π.χ. κοσμηματοπωλεία) ή σε χώρους στους οποίους είναι γνωστό ότι διαπράττονται συχνά αδικήματα εναντίον περιουσίας (π.χ. βενζινάδικα)».

Κάθε ιδιώτης ή επαγγελματίας οφείλει (και πρέπει να μπορεί) μόνος του να κρίνει αν η κάμερα που θέλει να εγκαταστήσει είναι νόμιμη και με ποιους όρους, αν η επέμβαση στα δικαιώματα των πελατών του είναι αναγκαία εν όψει των σκοπών που επιδιώκει. Οφείλει να το διαπιστώσει, να το τεκμηριώσει και να το καταγράψει. Το μόνο που έχει να κάνει η Αρχή είναι να τον καλέσει, ώστε αυτός να αποδείξει ότι το έκανε και ότι το έκανε σωστά.

Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι πλέον αναγκαίο η Αρχή να εξειδικεύει, μέσω κανόνων (ηπίου ή «σκληρού») δικαίου, τη νομιμότητα τόσο αναλυτικά, μέχρι του σημείου πχ. της απαγόρευσης λήψης εικόνας από πεζοδρόμιο (εκτός εάν «έχουν προηγηθεί επικίνδυνες επιθέσεις»). Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να γνωρίζει ότι η επεξεργασία αυτή καταρχήν απαγορεύεται, εκτός εάν τεκμηριώσει τις ειδικές συνθήκες που δικαιολογούν μια αυστηρότερη επέμβαση στα δικαιώματα των διερχομένων τρίτων. Εάν το κάνει αυτό, η εγκατάσταση είναι νόμιμη.

**iii. Η Εκτίμηση Αντικτύπου**<sup>231</sup>. Έτερη μεγάλη καινοτομία του Γενικού Κανονισμού είναι η υποχρέωση διενέργειας Εκτίμησης Αντικτύπου, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 35, τις Κατευθυντήριες της ΟΕ29<sup>232</sup> και την ΑΠΔΠΧ 65/2018<sup>233</sup>.

Η εγκατάσταση και λειτουργία συστήματος βιντεοεπιτήρησης βρίσκεται εκ των πραγμάτων πολύ κοντά στα κριτήρια της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, όπως αυτά εξειδικεύτηκαν περαιτέρω από την Αρχή, ειδικά σε περιπτώσεις, όπως αυτή των εμπορικών καταστημάτων, των νοσοκομείων ή των εκπαιδευτηρίων.

Έχουμε τη γνώμη ότι η εκ προοιμίου διατύπωση συγκεκριμένων κανόνων και απαγορεύσεων από την Οδηγία 1/2011 περιορίζει υπέρμετρα τη δυνατότητα και την ελευθερία του υπευθύνου επεξεργασίας να σταθμίσει και να αξιολογήσει ο ίδιος τους ενδεχόμενους κινδύνους που θα επιφέρει η επεξεργασία στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των υποκειμένων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού είναι η πρόβλεψη του άρθρου 21 παρ.2γ για την εγκατάσταση καμερών για το σκοπό παροχής υπηρεσιών υγείας, σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως. Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι από τη στιγμή που θα πρέπει να προηγηθεί η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου, παρέλκει η ανάγκη για τη λήψη τεκμηριωμένης γνώμης από την επιτροπή ιατρών και νοσοκόμων, που προβλέπει η Οδηγία. Άλλωστε η ανάθεση ευθυνών, που προϋποθέτουν τεχνικές και νομικές γνώσεις, σε μέλη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού ενός νοσοκομείου, μοιάζει μάλλον παρωχημένη και εκτός πνεύματος του Γενικού Κανονισμού. Το data protection by design and by default δεν μπορεί να εξαρτάται

---

<sup>231</sup> Για τον ρόλο της Εκτίμησης Αντικτύπου στο οικοδόμημα εσωτερικού ελέγχου της προστασίας δεδομένων του ΓΚΠΔ, βλ. **Ι. Ιγγλεζάκη**, Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων (Data Protection Impact Assessment): Δικαιοπολιτική θεώρηση ενός καινοτόμου εργαλείου προστασίας της ιδιωτικότητας στον 21ο αιώνα, Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής 1/2020, διαθέσιμο σε <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/7787> και **Β. Ζορκάδη**, Εκτίμηση Αντικτύπου στην προστασία δεδομένων, σε Λ.Κοτσαλή-Κ.Μενουδάκο (επιμ.) Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 245-266

<sup>232</sup> ΟΕ29, Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (ΕΑΠΔ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679, wp248.01, αναθεωρηθείσα έκδοση της 4-10-2017.

<sup>233</sup> Με την ΑΠΔΠΧ 65/2018, η Αρχή δημοσιοποίησε κατάλογο με τα είδη των πράξεων επεξεργασίας που υπόκεινται στην απαίτηση για διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου, σύμφωνα με την εξουσιοδότηση του άρθρου 35 παρ.4 ΓΚΠΔ.

από τη γνώμη ενός ιατρού, ούτε μπορεί το risk based approach να σχετίζεται με τη σύμφωνη γνώμη ενός νοσηλευτή.

Η θέσπιση ή μη κανόνων από την Οδηγία ουδόλως επηρεάζει την υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να εξετάσει το αν πρέπει να διενεργήσει ΕΑΠΔ. Μια κάμερα περιπτέρου στην πλατεία Συντάγματος πιθανότατα θα διενεργεί μεγαλύτερης κλίμακας επεξεργασία από μια κάμερα μέσα σε ένα συνοικιακό κατάστημα ρούχων. Ένα εμπορικό κατάστημα, στο οποίο έχουν καταγραφεί πολλά περιστατικά κλοπών σε βάρος των πελατών του, πρέπει να μπορεί να εξετάσει τη λύση της εγκατάστασης συστήματος βιντεοεπιτήρησης στους διαδρόμους που αυτοί κυκλοφορούν, ανεξαρτήτως του εάν «διακινούνται εμπορεύματα μεγάλης αξίας», όπως απαιτεί η παρ.3 του άρθρου 19 της Οδηγίας.

### **13. Η ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.**

---

Όπως κατ' επανάληψιν έχει επισημανθεί ανωτέρω, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που παρουσίασαν οι δύο Οδηγίες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων για τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης είναι ο χαρακτήρας τους, ως κειμένων κανονιστικών ή καθοδηγητικών - ερμηνευτικών. Τόσο στην Οδηγία 1122/2000, όσο και κυρίως στην Οδηγία 1/2011, η Αρχή κινήθηκε συνεχώς μεταξύ των δύο περιπτώσεων. Αφενός έκανε σαφή λόγο για την ανάγκη «καθοδήγησης» των υπευθύνων επεξεργασίας, αφετέρου ουδέποτε δέχθηκε την οποιαδήποτε παρέκκλιση από την καθοδήγηση αυτή, εκτός από τις λίγες περιπτώσεις που η ίδια μέσω αποφάσεων θέσπισε αφηρημένους κανόνες δικαίου. Αφενός ονόμασε τα κείμενα Οδηγίες, αφετέρου τα έστειλε προς δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, παρά μάλιστα τη δική της σαφή επισήμανση πως αυτό προβλέπεται μόνο για τα κανονιστικά κείμενα και όχι για τις Οδηγίες. Αφενός τροποποίησε την Οδηγία 1122/2000 δια της υπ' αριθμ. 2162/10.6.2005 απόφασής της (με ρητή αναφορά στον κανονιστικό της χαρακτήρα), αφετέρου δεν τροποποίησε ποτέ την Οδηγία 1/2011, παρά το γεγονός πως θέσπισε νέους συναφείς κανόνες δικαίου, όπως με τη Γνωμοδότηση 5/2017 για τις κάμερες στα διαμερίσματα.

Έχει η Αρχή Προστασίας Δεδομένων κανονιστική αρμοδιότητα υπό τον ΓΚΠΔ και τον Ν.4624/2019; Μπορεί η ΑΠΔΠΧ, αντικαθιστώντας την Οδηγία 1/2011, να θεσπίσει νέους κανόνες δικαίου, προβλέποντας ρητώς πόσες ημέρες μπορούν να διατηρούνται τα δεδομένα ανά κατηγορία, τότε μια λειτουργία κάμερας παραβιάζει εκ προοιμίου την αρχή της αναλογικότητας ή τότε μια εγκατάσταση κάμερας απαγορεύεται εξαρχής κατηγορηματικώς;

Κατά τη γνώμη μας, η απάντηση είναι αρνητική.

Τούτο διότι:

I. Υπό τον Ν.2472/1997, όπως παρατηρήθηκε και εισαγωγικώς, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων είχε λάβει ρητή νομοθετική εξουσιοδότηση να εκδίδει κανονιστικές πράξεις «για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων». Σε όλα αυτά τα χρόνια ισχύος του 2472, η Αρχή εξέδωσε σειρά κειμένων κανονιστικού χαρακτήρα, σχεδόν πάντοτε υπό τη μορφή Οδηγιών, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις όπου κανόνες δικαίου θεσπίστηκαν και με Γνωμοδοτήσεις ή και Αποφάσεις της. Είτε όμως ως Οδηγία, είτε ως Γνωμοδότηση ή Κανονιστική Πράξη, η Αρχή είχε λάβει την εξουσιοδότηση του εθνικού νομοθέτη να παρεμβαίνει κανονιστικώς.

II. Ο ΓΚΠΔ προβλέπει τη δυνατότητα εθνικών παρεκκλίσεων, τις περίφημες «ρήτρες ανοίγματος» που επικαλείται ο νομοθέτης του Ν.4624/2019, η δυνατότητα αυτή όμως παρέχεται απευθείας στον εθνικό νομοθέτη και περιορίζεται στα ζητήματα που ο ΓΚΠΔ επιτρέπει<sup>234</sup>. Το αρχικό σχέδιο νόμου, που δόθηκε στη δημοσιότητα το 2018, επιχείρησε να παρέμβει σε ζητήματα λειτουργίας συστημάτων βιντεοεπιτήρησης υπό τον ΓΚΠΔ. Με το άρθρο 8 του νομοσχεδίου επιχειρήθηκε μια εξειδίκευση των βασικών παραμέτρων αυτής της επεξεργασίας, υπό το φως του Γενικού Κανονισμού, (με σημαντικότερη παρέμβαση την πρόβλεψη για διατήρηση δεδομένων έως 15 ημέρες), ενώ το άρθρο 9 έθεσε ειδικούς κανόνες ως προς την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δεδομένα εικόνας και ήχου.

---

<sup>234</sup> Το ΕΣΠΔ (Κατευθυντήριες 3/2019, σκ.42) επισημαίνει: «Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν ειδική εθνική νομοθεσία για τη βιντεοεπιτήρηση προκειμένου να προσαρμόσουν την εφαρμογή των κανόνων του ΓΚΠΔ, προσδιορίζοντας με μεγαλύτερη ακρίβεια ειδικές απαιτήσεις για την επεξεργασία, εφόσον αυτές είναι σύμφωνες με τις αρχές που προβλέπει ο ΓΚΠΔ (π.χ. περιορισμοί ως προς την αποθήκευση, αναλογικότητα).»

III. Το δεύτερο σχέδιο νόμου του 2019, όπως αυτό δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και πήρε αριθμό 4624/2019 δεν επανέλαβε τη απόπειρα εκείνη. Ο εθνικός νομοθέτης δεν κάνει καμία ειδική πρόβλεψη για την επεξεργασία δεδομένων από κάμερες, εκτός από την απαγόρευση του άρθρου 27 για τους εργαζόμενους, που έχει ήδη αναφερθεί.

Ως προς τις εξουσίες της ΑΠΔΠΧ, το άρθρο 13 παρ.1δ του Ν.4624/2019, προέβλεψε πως η Αρχή Προστασίας Δεδομένων έχει την αρμοδιότητα να «εκδίδει Οδηγίες και απευθύνει συστάσεις για κάθε θέμα που αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την επιφύλαξη των καθηκόντων του ΕΣΠΔ σύμφωνα με το άρθρο 70 του ΓΚΠΔ» .

Παράλληλα και εφαρμόζοντας την πρόβλεψη της παρ.6 του άρθρου 58 ΓΚΠΔ περί ανάθεσης πρόσθετων εξουσιών στις εποπτικές αρχές, ο Ν.4624/2019 παρέσχε την νομοθετική υπεξουσιοδότηση προς την Αρχή Προστασίας Δεδομένων ώστε αυτή να «εκδίδει κανονιστικές διοικητικές πράξεις για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων, στα οποία αυτές αναφέρονται».

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως με την υπεξουσιοδότηση αυτή, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων έχει την κανονιστική αρμοδιότητα να ρυθμίσει τα θέματα που ο ίδιος ο νομοθέτης δεν ρύθμισε. Τούτο όμως δεν είναι ορθό, ούτε και ασφαλές.

Οι εξουσίες, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 58 ΓΚΠΔ είναι ερευνητικές, διορθωτικές και αδειοδοτικές-συμβουλευτικές, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του ίδιου του ενωσιακού νομοθέτη. Κατά την ίδια έννοια, οι πρόσθετες εξουσίες, στις οποίες αναφέρεται η παρ.6 του άρθρου, σχετίζονται με αυτές τις τρεις κατηγορίες και δεν περιλαμβάνουν την υπανάθεση κανονιστικής αρμοδιότητας, στην οποία προχωρά ο εθνικός νομοθέτης. Ο Γενικός Κανονισμός δεν φαίνεται να προβλέπει τη δυνατότητα νομοθετικής υπεξουσιοδότησης από τον εθνικό νομοθέτη προς την αρμόδια εποπτική αρχή, ούτε και φαίνεται να ενθαρρύνει μια τέτοια κανονιστική δράση της. Περαιτέρω η καθ' υπέρβαση της εξουσιοδότησης του Γενικού Κανονισμού υπανάθεση από τον εθνικό νομοθέτη τεκμαίρεται και από την ένταξη της κανονιστικής αρμοδιότητας στο άρθρο 15 («Ερευνητικές και διορθωτικές εξουσίες») αντί του άρθρου 13 («Καθήκοντα της Αρχής»), όπου προβλέπεται η έκδοση Οδηγιών και Συστάσεων.

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

---

Με βάση τα ανωτέρω, έχουμε τη γνώμη ότι η Οδηγία 1/2011 για τις κάμερες είναι μια Οδηγία γερασμένη και εν πολλοίς ξεπερασμένη από τις τεχνολογικές και νομοθετικές εξελίξεις. Η μεγάλη τεχνολογική εξέλιξη, η μη τήρηση πολλών από τις διατάξεις της, καθώς και η πλήρης αλλαγή του πλαισίου συμμόρφωσης υπό τον ΓΚΠΔ, την έχουν καταστήσει ένα κείμενο που μάλλον δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιχείρησε να αντιμετωπίσει.

Αυτή είναι η στιγμή κατά την οποία πρέπει επιτέλους ο νομοθέτης να παρέμβει και να θεσπίσει ειδική νομοθεσία για τη λειτουργία των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης<sup>235</sup>. Το έκανε για τις δημόσιες κάμερες, αρχικά με τον Ν.3971/2011 και εν τέλει με το ΠΔ 75/2020, το ίδιο πρέπει να κάνει και για τις κάμερες του άρθρου 14 παρ.5 του νόμου αυτού. Η εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων βιντεοεπιτήρησης είναι εξαιρετικά απαιτητική

---

<sup>235</sup> Ειδικές διατάξεις για τις προϋποθέσεις της βιντεοεπιτήρησης περιλαμβάνονται στον **αυστριακό** νόμο περί προστασίας δεδομένων, [Datenschutzgesetz – DSG, άρθρα 12-13, διαθέσιμο σε [https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV\\_1999\\_1\\_165/ERV\\_1999\\_1\\_165.html](https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1999_1_165/ERV_1999_1_165.html)] και στον **ισπανικό** νόμο [Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales, άρθρο 22, διαθέσιμο σε <https://www.boe.es/boe/dias/2018/12/06/pdfs/BOE-A-2018-16673.pdf>]. Ειδική νομοθετική ρύθμιση έχουν η **Σουηδία**, όπου μάλιστα απαιτείται η λήψη άδειας από την εποπτική αρχή στις περιπτώσεις δημοσίων αρχών ή ιδιωτικών φορέων που ενεργούν στο πλαίσιο εκπλήρωσης καθήκοντος προς το δημόσιο συμφέρον [Kamerabevakningslag (2018:1200), διαθέσιμο σε [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kamerabevakningslag-20181200\\_sfs-2018-1200](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kamerabevakningslag-20181200_sfs-2018-1200)], η **Γαλλία** [Code de la sécurité intérieure, Titre V: Vidéoprotection (Articles L251-1 à L255-1), διαθέσιμο σε [https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section\\_lc/LEGITEXT000025503132/LEGISCTA000025505402/#L\\_EGISCTA000025508192](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000025503132/LEGISCTA000025505402/#L_EGISCTA000025508192)] το **Βέλγιο**, όπου προβλέπεται η υποχρεωτική δήλωση όλων των καμερών στην αστυνομική αρχή [Loi du 21 mars 2007 réglant l'installation et l'utilisation de caméras de surveillance - version coordonnée, διαθέσιμο σε [https://www.besafe.be/sites/default/files/2018-04/loi\\_cameras- version coordonnee-04-2018.pdf](https://www.besafe.be/sites/default/files/2018-04/loi_cameras- version coordonnee-04-2018.pdf)], η **Δανία**, όπου την αρμοδιότητα για την τήρηση του νόμου δεν έχει η εποπτική αρχή, αλλά η αστυνομία [Bekendtgørelse af lov om tv-overvågning, διαθέσιμο σε <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2007/1190>], η **Ισλανδία**, στο πλαίσιο ειδικής ρύθμισης για την ηλεκτρονική παρακολούθηση [Reglur nr. 837/2006 um rafræna vöktun og meðferð persónuupplýsinga sem verða til við rafræna vöktun, διαθέσιμο στα αγγλικά σε <https://www.personuvernd.is/information-in-english/greinar/nr/610>] και η **Πορτογαλία**, στο πλαίσιο ειδικής νομοθεσίας για την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλειας από ιδιώτες [Lei n.º 34/2013, de 16 de Maio, άρθρο 31, διαθέσιμο σε [https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei\\_mostra\\_articulado.php?nid=1924&tabela=leis](https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1924&tabela=leis)]. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της **Λιθουανίας**, ο εθνικός νόμος της οποίας προ ΓΚΠΔ περιελάμβανε ειδικές ρυθμίσεις για τη βιντεοεπιτήρηση (Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, No.I-1374, άρθρα 16-20, διαθέσιμος στα αγγλικά: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ef70b5d2f14811e78f3dc265493430ae>], μετά την τροποποίησή του όμως τον Ιούνιο 2018, οι διατάξεις αυτές καταργήθηκαν.

ως επεξεργασία και υπερβολικά επεμβατική στα δικαιώματα των πολιτών, για να μην ρυθμίζεται από ειδικούς κανόνες νόμιμης λειτουργίας. Η αίσθηση του πολίτη ότι είναι πολύ πιθανόν να βρίσκεται από παρακολούθηση σίγουρα επηρεάζει τη συμπεριφορά του κατά τρόπο αντιτιθέμενο σε βασικές αξιολογήσεις μιας δημοκρατικής εννόμου τάξεως<sup>236</sup>. Ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης συλλέγει και επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα και δη ανθρώπων που δεν έχουν συνήθως σχέση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας, η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να δικαιολογεί την επεξεργασία αυτή. Από την καταγραφή των δεδομένων αυτών σκιαγραφούνται πτυχές της ιδιωτικής τους ζωής, οι συνήθειες, οι σχέσεις, οι προτιμήσεις τους. Καταγράφεται η παρουσία τους και ελέγχεται η συμπεριφορά τους. Δεν πλήττεται μόνο το δικαίωμά τους στην προσωπικότητα, αλλά και αλλοιώνεται η ίδια η προσωπικότητά τους, από τη στιγμή που η διαρκής παρακολούθηση τους επιβάλλει συγκεκριμένες συμπεριφορές και περιορισμούς. Την ίδια στιγμή που αποτρέπει τους παραβάτες, η βιντεοεπιτήρηση τροποποιεί τις συμπεριφορές όλων των ανθρώπων<sup>237</sup>.

Αυτή είναι η στιγμή κατά την οποία η Αρχή Προστασίας Δεδομένων πρέπει να κάνει αυτό που έκανε το 2011, αλλά ορθότερα και πληρέστερα. Να συλλέξει και να κατηγοριοποιήσει όλες εκείνες τις περιπτώσεις που έχουν υποπέσει στην αντίληψή της, να προσαρμόσει τις παρατηρήσεις της στα τεχνολογικά δεδομένα της εποχής και το νέο νομικό πλαίσιο και να προσπαθήσει να κατευθύνει τους υπευθύνους επεξεργασίας στις απαιτήσεις νομιμότητας του ΓΚΠΔ.

Ποια ζητήματα πρέπει να εξετάσουν πριν θέσουν μια κάμερα σε λειτουργία, ποια δικαιώματα πρέπει να σταθμίσουν, ποια είναι τα όρια των δικών τους δικαιωμάτων και συμφερόντων. Στο νέο περιβάλλον συμμόρφωσης του Γενικού Κανονισμού, η Αρχή δεν χρειάζεται, ούτε και πρέπει να θεσπίζει τόσο εξαντλητικούς και ειδικούς κανόνες (ηπίου) δικαίου. Αρκεί να δίνει τις κατευθύνσεις, υπό τη μορφή καλών πρακτικών, η μη τήρηση των οποίων θα μπορεί όμως με τρόπο μαχητό να αντικρουστεί από τον κάθε υπεύθυνο επεξεργασίας. Ούτως ή άλλως, όλα αυτά τα ζητήματα θα κριθούν στη λογοδοσία και, εν τέλει, στους ελέγχους της Αρχής.

---

<sup>236</sup> Α. Γέροντας, ό.π., σελ. 38.

<sup>237</sup> Α. Μήτρου, Παρατηρήσεις επί της Μον.Πρ.Πατρών 2765/2005, ΤοΣ 1/2006, σελ. 262.



Η Αρχή πρέπει να παρέμβει, άμεσα και αποφασιστικά. Η βιντεοεπιτήρηση δεν είναι ο κανόνας, είναι η εξαίρεση, η οποία απαιτεί συγκεκριμένες και αυστηρές προϋποθέσεις. Το άτομο έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του, να κοινωνικοποιείται, να συμμετέχει και να εκδηλώνεται, χωρίς να σκέπτεται ότι ανά πάσα στιγμή κάποιος τον κοιτάζει, τον καταγράφει και μπορεί να τον διασύρει. Το ίδιο αυτό άτομο, ως μέλος της κοινής γνώμης, πρέπει να θυμηθεί πως ιδιωτικότητα δεν είναι το οικιακό άσυλο και πως προσωπικά δεδομένα υπάρχουν και στον δημόσιο χώρο. Πως το υλικό της βιντεοεπιτήρησης δεν προορίζεται για λαϊκή κατανάλωση στα βραδινά δελτία ειδήσεων, ούτε για αναπαραγωγή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πως αρμόδια να αναζητήσει τον πιθανό δράστη, να εξετάσει τα κίνητρά του και να κρίνει επί της ενοχής του είναι η διωκτική και δικαστική αρχή, όχι η κοινότητα των χρηστών-εισαγγελέων. Πως ακόμη και ένα πρόσωπο, που «συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω» από μια κάμερα να διαπράττει (ή να επιχειρεί) κάτι δυνητικώς παράνομο, ενδέχεται να αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας, να ωθείται από συνθήκες και καταστάσεις, να μη μπορεί να πράξει διαφορετικά, να δικαιούται αυτού που η έννομη τάξη αποκαλεί ελαφρυντικά.

Πράγματα θεμελιώδη, που όμως πλέον δεν είναι αυτονόητα.

### **Βιβλιογραφικές παραπομπές**

- *Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ε.*, Προσωπικά δεδομένα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2007.
- *Ανθόπουλος Χ.*, Το δικαίωμα στη δημόσια ανωνυμία: Προστασία προσωπικών δεδομένων, ελευθερία του συνέρχεσθαι και ηλεκτρονικός έλεγχος των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων, [ΕφημΔΔ 6/2007: 719-728]
- *Αρμαμέντος Π. / Σωτηρόπουλος Β.*, Προσωπικά δεδομένα - Ερμηνεία Ν. 2472/1997, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2005
- *Γεραρής Χ.*, Οι γνωμοδοτήσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για τη βιντεοεπιτήρηση σε δημόσιους χώρους. Δύο παρατηρήσεις του προέδρου Χρίστου Γεραρή, [ΕφημΔΔ 4/2010: 508-509]

- *Γέροντας Α.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων-δημόσια ασφάλεια ή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παράλληλα μια συμβολή στη μελέτη του J.Pohl «Συλλογή πληροφοριών από τους συμπολίτες», [ΕφαρμΔΔ Κ/2007 (Επετειακό): 31-68]
- *Ζορκάδης Β.*, Εκτίμηση Αντικτύπου στην προστασία δεδομένων, σε Λ.Κοτσαλή-Κ.Μενουδάκο (επιμ.) Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 245-266
- *Ιγγλεζάκης Ι.*, Χρήση συστημάτων βιντεοεπιτήρησης από ιδιώτες: Με αφορμή τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα του ΔΕΕ στην υπόθεση C-212/13, [Συνήγορος 104/2014: 68-71]
- *Ιγγλεζάκης Ι.*, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, Interactive Books, 2020, 3η εκδ.
- *Ιγγλεζάκης Ι.*, Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων (Data Protection Impact Assessment): Δικαιοπολιτική θεώρηση ενός καινοτόμου εργαλείου προστασίας της ιδιωτικότητας στον 21ο αιώνα, [Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής 1/2020, διαθέσιμο σε <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/7787>]
- *Καμτσιόου Ι.*, Το θεμελιώδες δικαίωμα των προσώπων στην ασφάλεια. Έννοια περιττή ή επικίνδυνη;, [ΔτΑ 32/2006]
- *Καρκατζούνης Β.*, Οι νέες διατάξεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων (Νόμος 4624/2019), 11-9-2019, διαθέσιμο σε <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/oi-nees-diataxeis-gia-tin-prostasia-prosopikon-dedomenon-ton-ergazomenon/>
- *Καρκούλας Π.*, Κάμερες: Η οριοθέτηση της λειτουργίας τους από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και από τα Ελληνικά Δικαστήρια, [ΕφαρμΔΔ Κ'/2007 Τεύχος ΙΙ: 588]
- *Κατρούγκαλος Γ.*, Οι κάμερες παρακολούθησης, το λυκόφως των ανεξάρτητων αρχών και η δοκιμασία του κράτους δικαίου, [ΕφημΔΔ, 6/2007: 752-762]
- *Κοκκινάκης Κ.*, Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης, [ΠοινΔικ 6/2004: 696-701]

- *Κουράκης Ν.*, Αποκάλυψη των "σκανδάλων" με αθέμιτα τεχνολογικά μέσα και προστασία της αξίας του ανθρώπου, [ΔιΜΕΕ 5/2008: 299 – 302]
- *Κουρούπης Κ.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, [Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής 1/2020], διαθέσιμο σε <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/7661>
- *Λεβεντοπούλου Μ.*, Η βιντεοεπιτήρηση και το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2010
- *Μαντακιωζίδης Σ.*, Η νέα ρύθμιση του νόμου 3625/2007, σε (επιμ. Ι. Καμτσίδου), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008
- *Μαντζούφας Π.*, Προστασία Προσωπικών δεδομένων και δημόσια ασφάλεια, σε Ι. Καμτσίδου (επιμ.), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008
- *Ματθίας Στ.*, Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και οι 'κάμερες', Βήμα Ιδεών 10/2008
- *Μήτρου Λ.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων: Η συμβολή της Αρχής, σε (Δόνος-Μήτρου-Μίτλεττον-Παπακωνσταντίνου) Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002
- *Μήτρου Λ.*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, σε Η «Ανεξαρτησία» των ανεξάρτητων αρχών: Προβληματισμοί και ελπίδες ενός νέου θεσμού. Πρακτικά ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 51-66
- *Μήτρου Λ.*, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε Τόμος Τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας: 75 χρόνια, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2004
- *Μήτρου Λ.*, Παρατηρήσεις επί της Μον.Πρ.Πατρών 2765/2005, [ΤοΣ 1/2006: 254-265].
- *Μήτρου Λ.*, Η αρχή της λογοδοσίας σε Λ.Κοτσαλή-Κ.Μενουδάκο (επιμ.) Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 169-175

- *Μητσιοπούλου Σ.*, Ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας: Με αφορμή την απόφαση 104/2015 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, [ΔτΑ 71/2017: 209-213]
- *Νικολοπούλου Α.*, Βιντεοεπιτήρηση και θεμελιώδη δικαιώματα: Με αφορμή την ετήσια έκθεση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για το 2006, [ΤοΣ 2008: 579]
- *Παπαϊωάννου Ζ.*, Η ηλεκτρονική επιτήρηση των δημοσίων συναθροίσεων και συγκεντρώσεων από τις αστυνομικές αρχές, [ΕφημΔΔ 6/2007: 729-751]
- *Πρεβεδούρου Ε.*, Ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων του ηπίου δικαίου, [e-Πολιτεία 2/2022, σελ. 188-212], διαθέσιμο σε <https://www.epoliteia.gr/wp-content/uploads/2022/04/188-212-meletes.pdf>
- *Σκόνδρα Μ.*, Συστήματα Βιντεοεπιτήρησης, αναγνώριση προσώπου και προστασία προσωπικών δεδομένων, [ΔΙΤΕ 1/2020: 45-56]
- *Σταθάκης Α.*, Η στάθμιση του αγαθού της ασφάλειας και του δικαιώματος για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε (επιμ. Ι. Καμτσίδου), Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2008
- *Σωτηρόπουλος Β.*, Σχόλιο επί της ΑΠΔΠΧ 58/2005, [Digesta 2006, σελ. 102].
- *Τσιφτσόγλου Α.*, Σχόλιο επί της Γνωμοδότησης ΑΠΔΠΧ 2/2010, [ΕφημΔΔ 3/2010].
- *Φωτιάδου Α.*, Κάμερες στην πλατεία και ιδιωτικότητα: Μια εφαρμογή της αναλογικότητας από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, [ΕφημΔΔ 4/2007: 503-508].
- *Χρήστου Β.*, Το δικαίωμα στην προστασία από την επεξεργασία δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017
- *Vitalis A.*, Το πανταχού παρόν βλέμμα της βιντεοεπιτήρησης, Le Monde diplomatique, 3-3-1998, διαθέσιμο σε <https://monde-diplomatique.gr/to-pantachou-paron-vlemma-tis-vinteoepitirisis/>

• *Cumming D. / Johan S., Cameras Tracking Shoppers: The Economics of Retail Video Surveillance*, 2015,, διαθέσιμο σε [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2612430](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2612430)

• *Hallinan, D., Opinions · Data Protection without Data: Could Data Protection Law Apply without Personal Data Being Processed?, European Data Protection Law Review, Volume 5, Issue 3 (2019), pp. 293 – 299, DOI: <https://doi.org/10.21552/edpl/2019/3/5>*

### **Ερμηνευτικά κείμενα ενωσιακών οργάνων και αρχών:**

• *Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 4/2004 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης [wp89], εκδοθείσα την 11-2-2004.*

• *Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια του όρου προσωπικά δεδομένα [wp136], εκδοθείσα την 20-6-2007.*

• *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2019 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω βιντεοσυσκευών, εκδοθείσες την 29-1-2020.*

• *Επίτροπος Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Ανακοίνωση σχετικά με τη χρήση dash cams (καμερών-ταμπλό), 9-9-2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/All/943410C63CF6430CC2258470003F0A71?OpenDocument>*

• *CNIL, Sur la voie publique, 6/2018, διαθέσιμο σε [https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/videosurveillance\\_voie\\_publique.pdf](https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/videosurveillance_voie_publique.pdf)*

• *Datenschutzkonferenz, Orientierungshilfe Videoüberwachung durch nicht-öffentliche Stellen, 17-7-2020, διαθέσιμο σε [https://lfd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe\\_der\\_DSK\\_zur\\_Videoeuberwachung\\_durch\\_nicht-oeffentliche\\_Stellen.pdf](https://lfd.niedersachsen.de/download/158457/Orientierungshilfe_der_DSK_zur_Videoeuberwachung_durch_nicht-oeffentliche_Stellen.pdf)*

• *Datenschutzkonferenz, Positionspapier zur Unzulässigkeit von Videoüberwachung aus Fahrzeugen (sog. Dashcams), 28-1-2019, διαθέσιμο σε <https://lfd.niedersachsen.de/download/143623/Positionspapier-Dashcam.pdf>*

- *DPC*, Guidance for Drivers on use of "Dash Cams", 12/2019, διαθέσιμο σε <https://www.dataprotection.ie/en/dpc-guidance/guidance-drivers-use-dash-cams>
- *IMY*, Vägledning vid kamerabevakning, 05/2021, διαθέσιμο σε <https://www.imy.se/globalassets/dokument/rapporter/vagledning-vid-kamerabevakning-imy-2021.pdf>
- *UODO*, Wskazówki Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego, 1-6-2018, διαθέσιμο σε <https://uodo.gov.pl/pl/file/1200>

### **Δημοσιεύματα:**

- *Finland Today*, Police to Speed Up Criminal Investigations With the Help of Surveillance Camera Maps, 1-11-2019, διαθέσιμο σε <https://finlandtoday.fi/police-to-speed-up-criminal-investigations-with-the-help-of-surveillance-camera-maps/>
- *Lawspot*, Πρόστιμο 3.500 ευρώ για τη διαβίβαση υλικού βιντεοεπιτήρησης σε εργοδότη υπόπτου από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων της Νορβηγίας, 27-5-2021, διαθέσιμο σε <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prostimo-3500-eyro-gia-ti-diavivasi-ylikoy-vinteoepitirisis-se-ergodoti-yproptoy-apo-tin>
- *Lawspot*, Πρόστιμο σε πάροχο ηλεκτρικής ενέργειας για την εγκατάσταση web camera και μετάδοση ζωντανής εικόνας στο διαδίκτυο στη Νορβηγία, 26-2-2021, διαθέσιμο σε <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prostimo-se-paroho-ilektrikis-energeias-gia-tin-egkatastasi-web-camera-kai-metadosi>
- *BBC*, «Neighbour wins privacy row over smart doorbell and cameras», 14-10-2021, διαθέσιμο σε <https://www.bbc.com/news/technology-58911296>
- *Daily Mail*, «'It's going to ruin my life': Plumber, 45, fears he will lose his £275,000 home after judge ruled his Ring doorbell camera breached his doctor neighbour's privacy leaving him facing paying possible £100,000 in damages», 14-10-2021, διαθέσιμο σε <https://www.dailymail.co.uk/news/article-10090871/Plumber-45-fears-lose-home-judge-ruled-Ring-camera-breached-neighbours-privacy.html>

- *Guardian*, I spy: are smart doorbells creating a global surveillance network?, 26-6-2021, διαθέσιμο σε <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/jun/26/i-spy-are-smart-doorbells-creating-a-global-surveillance-network>